ŽORŽ SAND

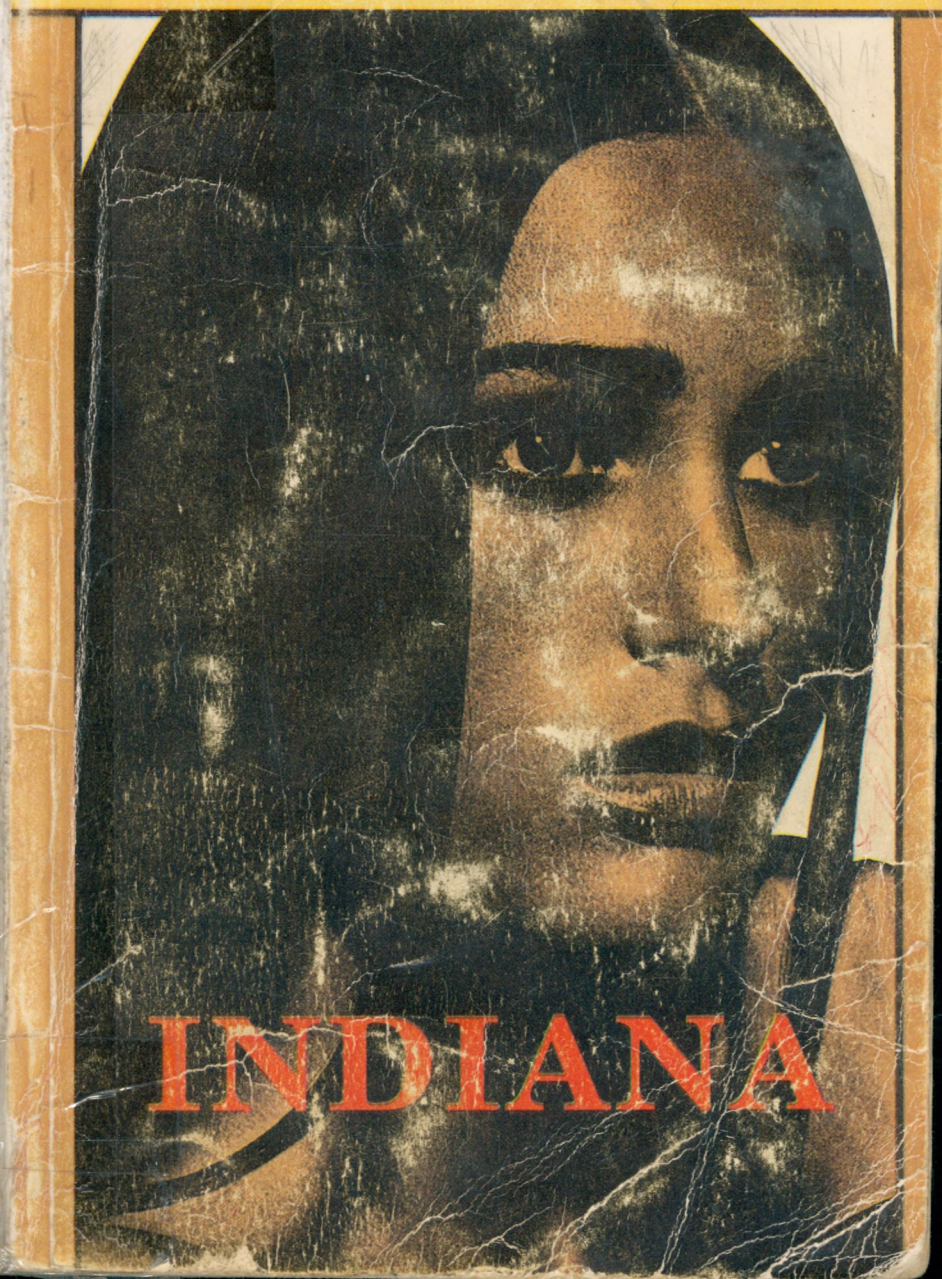

INDIANA

ŽORŽ SAND

INDIANA

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
PETRAS KLIMAS

TYTO ALBA

Vilnius 1994

UDK 840-3
Sa-164

Versta iš leidinio:
George SAND
INDIANA
Delmas, 1948

2-asis pataisytas leidimas
1-asis leidimas 1963 m.

ISBN 9986-16-004-9

PIRMA DALIS

1

Vieną lietingą ir vėsų rudens vakarą Bri pilaitėje trys žmonės sėdėjo susimąstę, įsmeigę akis į besikūrenantį židinį, į pamažu slenkančią laikrodžio rodyklę. Du buvo tylūs ir atrodė visiškai apsipratę su nykiu nuoboduliu, slegiančiu juos, o trečiasis aiškiai nerimavo: bruzdėjo ant kėdės, kartkartėmis liūdnai nusižiovaudavo pusbalsiu, padaužydavo žnyplėmis spragsinčias pliauskas - buvo matyti, kad nepasiduoda bendram priešui.

Šis žmogus, daug vyresnis už anuos du, buvo tų namų šeimininkas atsargos pulkininkas Delmaras; kadaise gražuolis, dabar aptukęs, praplikusia kakta, žilais ūsais, ramaus žvilgsnio, senas narsus karys tapo šeimininku, prieš kurį visi drebėjo: žmona, tarnai, arkliai ir šunys.

Pagaliau jis pakilo nuo kėdės, matyt, nebeišmanydamas, kaip nutraukti tylą, ir pradėjo sunkiai žingsniuoti po saloną, vis toks kariškai pasitempęs, tiesus, staigiai pasisukdamas visu kūnu su tuo pasitenkinimu, kuris būdingas pavyzdingam kariininkui, paradų dalyviui.

Bet jau praėjo tos spindinčios dienos, kai leitenantas Delmaras svaigo nuo triumfo kovos lauke. Išėjęs dimisijon, dabar nedėkingos tėvynės užmirštas, jis jautėsi pasmerktas kęsti visus santuokos sunkumus. Jis buvo vedęs jauną gražią moterį, turėjo patogius rūmus su ūkiniais trobesiais, be to, sėkmingai vertėsi kaip fabrikantas. Tačiau pulkininkas buvo suniuręs, ypač tą vakarą, nes oras buvo drėgnas, o jis sirgo reumatu.

Jis oriai žirgliojo po senovišką svetainę su Liudviko XV stiliaus baldais, kartais stabtelėdamas priešais freską viršum durų, kur nuogi amūrai kaišė gėlėmis įsiganiusius danielius ir romius šernus, kartais priešais lėkštą, taip priraizgytą pano ornamentą, jog akys pavargtų benarpliodamos įmantraus rašto pyniavą. Bet

šis menkas užsiėmimas tik akimirką patraukdavo dėmesį ir netrukdydavo pulkininkui kas sykis praeinant pro tylinčius vakarotojus svaidyti aštrius, skvarbius žvilgsnius į vieną ir į antrą. Jo įdėmi akis jau treji metai sergėjo brangų ir trapų lobį - žmoną.

Jo žmona teturėjo devyniolika metų, ir jeigu jūs būtumėt pamatę ją priešais didžiulį balto marmuro židinį su paauksuoto vario inkrustacijomis, gležną, išbalusią ir tokią jau liūdną, alkūnėmis pasirėmusią ant kelių, jei būtumėt pamatę ją tuose senuose namuose šalia seno vyro tokią jaunutę, lyg ką tik sukrautą žiedą, įmerktą prasiskleisti į senovišką masyvią porceliano vazą, jums būtų pagailę pulkininko Delmaro žmonos, o gal dar labiau - paties pulkininko.

Trečiasis to nuošalaus namo svečias sėdėjo čia pat, kitoje liepsnojančio židinio pusėje. Pajėgus vyras, pačiame jaunystės žydėjime, skaisčiaskruostis, geltonais vešliais plaukais, tankiomis žandenomis - priešingybė šeimininkui, žilstelėjusiam, pablyškusiam, atžarios išvaizdos. Bet netgi menko skonio žmogui būtų labiau patikęs atžarus ir griežtas pono Delmaro veidas negu banalūs jaunojo vyriškio bruožai. Židinio geležies plokštėje atsimušantis papurtęs veidas gal buvo mažiau bodus, kai žiūrėjo į žybsinčius nuodėgulius, negu taip pat žiūrinčio geltonplaukio raudonikio, šio pasakojimo veikėjo. Gana stotingas, ryškiais rusvais antakiais, glotnia balta kakta, skaidrių ramių akių, gražiomis rankomis, net kuklia elegantiška medžiokline eilute jis būtų pasirodęs labai šaunus kavalierius (provincialiai šnekant) kiekvienai moteriai, kuri meilėje vadovautųsi praėjusio amžiaus vadinamuoju *filosofišku* skoniu. Bet, matyt, jauna ir drovi pono Delmaro žmona dar niekad nebuvo tuo požiūriu tyrinėjusi vyriškio; galimas daiktas, kad tarp šios gležnos, liguistos moters ir vyro, mėgstančio pamiegoti ir gerai pavalgyti, nebuvo jokios simpatijos. Šiaip ar taip, santuokinis argas veltui sekė savo vanagiška akimi, taip ir neužklupdamas tų dviejų skirtingų žmogystų žvilgsnio, atodūsio ar virpesio. Įsitikinęs, kad neturi pagrindo pavydėti, pulkininkas dar labiau paniuro ir staigiai susigrūdo rankas į kišenes.

Vienintelė laiminga ir meili būtybė toje draugėje buvo gražus didžiųjų grifonų veislės medžioklinis šuo, patieseęs galv sėdinčiajam ant kelių, - ilgaliemenis, stambiom apžėlusiom kojom, smailiu, gudriu kaip lapės snukiu, didelėmis rusvomis akimis, kurios

pro susitaršiusius gaurus žybčiojo kaip du topazai. Skaliko akys, tokios žiaurios ir piktos medžioklės įkarštyje, dabar dvelkė liūdesiu ir neapsakomu švelnumu. Ir kai šeimininkas, kurį šuo mylėjo instinktu, daug pranašesniu už sąmoningą žmonių prisirišimą, paglostydavo sidabrinį, švelnų it šilkas kailį, grifono akys, gelsvos, oranžinio atspalvio, iš pasitenkinimo sužėrėdavo kaip raudonas granatas, o ilga uodega imdavo ritmingai vėtyti ugniakurą, išsklaidydama pelenus po parketo marginį.

Gal ši silpnai židinio apšviesta buitinė scena būtų tikusi kaip siužetas kokiam rembrantiškam paveikslui. Skaistūs liepsnos liežuviai retkarčiais nuplieksdavo kambarį ir veidus, paskui gesdami juos nuraudonindavo; erdvi salė irgi pamažu aptemdavo. Kas sykis, praeidamas pro ugnį, ponas Delmaras šmėstelėdavo kaip šešėlis ir tuojau pranykdavo paslaptingoje salono prieblandoje. Tai šen, tai ten ant ovalių rėmų su išdrožinėtom karūnom, medalionais ir kaspinais, ant variu inkrustuotų juodmedžio baldų ir net ant suskilinėjusių apkalos atbrailų retkarčiais tvykstelėdavo auksiniai atspindžiai. Bet kai vienas nuodėgulys prigesdavo, o kitas įsižiebdavo kitoje ugniakuro vietoje, ką tik sušvitę daiktai nugrimzdavo tamsoje, ir nauji žvilgą nelygumai iškildavo aikštėn. Tada buvo galima pagauti paeiliui visas kambario detales - čia konsolę, trijų didelių paauksuotų tritonų remiamą, čia plafone tapytą dangų su debesimis ir žvaigždėmis, čia tamsiai raudonas sunkaus šilko su kutais drapiruotes, kurios mainėsi ir tarytum bangavo plačiomis klostėmis nuo šviesos žaismo.

Matydami židinio fone dvi sustingusias figūras, būtume tarę jas bijant sutrikdyti tos scenos rimtį. Sustingę ir lyg suakmenėję sėdėjo jie kaip stebuklinių pasakų veikėjai, tarytum tarstelėjus žodį ar sukrutėjus juos užgriūtų fantastiškos pilies sienos, o šeimininkas apsiniaukusia kakta, vienodais žingsniais vienas drumsčiąs prietemos tylą, panėšėjo į juos užkeikusį burtininką. Galų gale grifonas, pagavęs palankų savo pono žvilgsnį, pasidavė magnetinei galiai, kurią skleidžia žmogaus vyzdys protingam gyvuliui. Šuo baikščiai amtelėjo ir nepaprastai mikliai ir grakščiai užmetė priešakines letenas savo numylėtiniui ant pečių.

- Eik lauk, Ofelija! Lauk!

Jaunas vyras angliškai subarė paklusnų gyvulį, ir tas susigėdinęs ir atgailaudamas nubidzeno prie ponios Delmar, lyg prašyda-

mas jos užtarimo. Bet ponia Delmar, vis tokia pat susimąsčiusi, nė nepaglostė Ofelijos, padėjusios galvą jai ant kelių, ant baltų sudėtų rankų.

- Ta kalė jau galutinai įjunko į saloną! - tarė pulkininkas, širdy patenkintas, gavęs progą išlieti tulžį ir paskubinti laiką. - Į būdą, Ofelija, lauk, paikas padare!

Jeigu kas būtų tada iš arti stebėjęs ponią Delmar, būtų galėjęs iš šio visai paprasto jos asmeninio gyvenimo epizodo įspėti liūdną jos viso gyvenimo paslaptį. Nepastebimas virpulys perbėgo jos liemeniu, ir rankos, laikiusios mylimo šuns galvą, nejučia sugniaužė stamantrų gauruotą jo kaklą, lyg norėdamos jį suturėti ir apginti. Tuomet ponas Delmaras, išsitraukęs iš kišenės medžioklinį rimbą, grasiai priėjo prie vargšės Ofelijos, o ši užsimerkusi atsigulė prie jo kojų ir iš anksto sukaukė iš baimės ir skausmo. Ponia Delmar dar labiau pabalo, jos krūtinė ėmė trūkčiodama kilotis; atgręžusi į vyrą dideles žydras akis, ji, siaubo kupina, prabilo:

- Susimildamas, neužmuškit jos!

Tie jos žodžiai sukrėtė pulkininką. Bet, užuot pykęs, jis ėmė įkyrauti.

- Jūsų priekaištą, ponia, labai gerai suprantu, - tarė jis, - jūs man priekaištaujate nuo tos dienos, kai aš įsikarščiavęs medžioklėje nušoviau jūsų spanielį. Didelio čia nuostolio! Tas šuo visai neklausė ir puldavo žvėrieną! Jis bet ką būtų išvedęs iš kantrybės! Pagaliau jūs jį pamilote tik tada, kai netekote; anksčiau nekreipėte į jį dėmesio, o dabar tai jums tik proga mane uiti...

- Argi aš kada priekaištavau? - atsakė ponia Delmar švelniai, kaip mylimam žmogui arba kaip atsakoma iš savigarbos tiems, kurių nemylima.

- Aš to nesakau, - toliau kalbėjo pulkininkas, greičiau kaip tėvas negu kaip vyras, - bet kai kurių moterų ašaros - skaudesnis priekaištas negu kitų plūdimas. Po šimts! Jūs gerai žinote, aš nemėgstu, kad šalia manęs kas verktų...

- Jūs, rodos, niekados nematėte manęs verkiant.

- Bet ar nematau aš jūsų amžinai paraudusiomis akimis! Tai dar blogiau, iš tikrųjų!

To šeimyninio pokalbio metu jaunasis vyras pakilo ir be triukšmo išvedė Ofeliją; užžiebęs žvakę ir pastatęs ją ant židinio, vėl atsisėdo priešais ponią Delmar.

Tas visai nereikšmingas judesys ūmai pakeitė pono Delmaro

nuotaiką. Kai žvakės šviesa, lygesnė ir ne tokia virpanti kaip židinio, apšvietė žmoną, jis pastebėjo, kad kančia ir neviltis šįvakar labiau negu kada nors apėmusi ją visą: išvargusi, ilgi tamsūs plaukai nukarę ant sulysusių veidų, akys blausios ir karščiuojančios, su tamsiais ratilais aplinkui. Jis kelis kartus apsisuko kambaryje ir, priėjęs prie žmonos, staigokai paklausė:

- Kaip jūs šiandien jaučiatės, Indiana? - Tuos žodžius jis sakė nerangiai, kaip žmogus, kurio širdis ir būdas retai tesutaria.

- Dėkoju, jaučiuos kaip paprastai, - atsakė ji nei nustebusi, nei širsdama.

- "Kaip paprastai" - tai ne atsakymas, arba greičiau moteriškas atsakymas, kuris nereiškia nei taip, nei ne, nei gerai, nei blogai.

- Tebūnie taip, aš nesijaučiu nei blogai, nei gerai.

- Ne, - vėl šiurkščiai tarė jis, - jūs meluojate, aš žinau, kad jūs jaučiatės blogai; jūs tatai pasakėte čia esančiam serui Ralfui. Na, argi netiesa? Kalbėkit, ponas Ralfai, ar ji jums ne taip sakė?

- Ji man taip sakė, - atsiliepė paklaustasis flegmatiškai, nepaisydamas priekaištingo Indianos žvilgsnio.

Tuo momentu įėjo ketvirtas asmuo: dešinioji šeimininko ranka, buvęs pono Delmaro pulko seržantas Lelievras.

Jis keliais žodžiais paaiškino ponui Delmarui, kad turįs pagrindo manyti anglių vagis lindus į parką praėjusias naktis kaip tik šiuo metu ir todėl atėjęs prašyti šautuvo, norįs apeiti parką prieš uždarydamas vartus. Ponas Delmaras, kuriam šis nuotykis sužadino karišką šišą, tuojau pasiėmė medžioklinį šautuvą, antrąjį davė Lelievrui ir buvo jau beišeinąs.

- Kaip? - sušuko išgąstingai ponia Delmar. - Jūs nušausite vargšą valstietį už kelis maišus anglių?

- Nudėsiu kaip šunį kiekvieną, kas slankioja naktį po mano sodybą, - atsakė įniršęs dėl tos pastabos Delmaras. - Jeigu jūs išmanytumėt įstatymus, ponia, žinotumėt, kad aš turiu teisę.

- Tai baisus įstatymas, - karštai atkirto Indiana.

Bet tuoj susivaldžiusi ramesniu tonu pridėjo:

- O kaip jūsų reumatas? Neužmirškit, kad lyja, ir jūs rytoj kankinsitės, jei šį vakarą išeisite.

- Jūs baidotės slaugyti seną vyrą! - atsakė Delmaras ir skubiai pastūmė duris.

Jis išėjo skųsdamasis savo amžiumi ir savo žmona.

2

Du mūsų minėtieji asmenys, Indiana Delmar ir seras Ralfas, arba, jeigu norite, ponas Rudolfas Braunas, tebesėdėjo vienas priešais antrą tokie pat šalti ir ramūs, lyg su jais tebebūtų pulkininkas. Anglas nė nemanė teisintis, o ponia Delmar nesijautė turinti daryti jam kokių nors rimtų priekaištų, nes jis kalbėjo, tik gera jai norėdamas. Pagaliau pasistengusi nutraukti tylą, ji švelniai subarė:

- Negerai, mano mielas Ralfai, aš jums buvau uždraudusi kartoti žodžius, ištrūkusius man kančios valandą, o ponui Delmarui kuo mažiausiai būčiau norėjusi pasisakyti negaluojanti.

- Aš jūsų nesuprantu, mieloji, - tarė seras Ralfas, - jūs sergate ir nenorite gydytis. Reikėjo tada pasirinkti: arba jūsų nustoti, arba pranešti jūsų vyrui.

- Taip, - liūdnai šypsodama tarė ponia Delmar, - ir jūs nutarėte *įspėti valdžią*.

- Jūs be reikalo, visiškai be reikalo, garbės žodis, taip nusistatote prieš pulkininką; jis garbingas žmogus, taurus žmogus.

- Bet kas gi sakė ką priešinga, sere Ralfai?..

- Nagi jūs pati nenorėdama. Jūsų liūdesys, liguistumas ir, kaip jis pats tatai pastebėjo, jūsų paraudusios akys kiekvienam ir visada sako, kad jūs nesate laiminga...

- Nutilkite, sere Ralfai, jūs jau per daug. Aš nesu leidusi jums tiek žinoti.

- Matau, aš jus pykinu. Bet ką darysi - aš neimlus, neišmanau jūsų kalbos subtilumų, pagaliau aš turiu daug ką bendra su jūsų vyru, kaip ir jis, nei angliškai, nei prancūziškai nemoku guosti moterų. Kitas gal be žodžių būtų sugebėjęs jums perduoti savo mintis, kurias aš jums taip nevykusiai išreiškiu; jis būtų įgijęs jūsų pasitikėjimą jums to nė nepastebint ir gal būtų apraminęs jūsų širdį, man kietą ir užsidariusią. Jau ne pirmą kartą aš pastebiu, kad žodžiai, ypač Prancūzijoje, turi didesnę galią negu mintys. Moterys ypačiai...

- Taip! Jūs be galo niekinate moteris, mielas Ralfai. Aš čia esu viena prieš du, dėl to turiu ryžtis visada būti neteisi.

- Įrodyk, kad mes apsirinkame, mieloji pussesere, būk, kaip buvusi, linksmutė, skaisti ir žvali; atsimink Burbonų salą, mudviejų žavingą Bernikos kampelį, tokias linksmas jaunas dienas ir mudviejų draugystę, kuriai tiek pat metų kaip ir tau...

- Aš atsimenu taip pat savo tėvą... - liūdnai ištarė Indiana ir paėmė sero Ralfo ranką.

Abu vėl nutilo.

- Indiana, - luktelėjęs tarė Ralfas, - laimė visada yra mūsų valioje. Dažnai tereikia ištiesti ranką ir ją pastverti. Ko tau trūksta? Esi visa kuo aprūpinta, ir tai geriau už turtus, turi puikų vyrą, kuris tave be galo myli, ir drįstu pasakyti, nuoširdų, atsidavusį draugą...

Ponia Delmar švelniai paspaudė serui Ralfui ranką, bet nepakeitė pozos - tebesėdėjo nuleidusi galvą ir drėgnomis akimis sekė žavingą žarijų žaismą.

- Jūsų liūdesį, brangioji drauge, - tęsė seras Ralfas, - sukelia liguista būsena. Kas iš mūsų gali išvengti sielvarto ar apatijos? Apsidairykite ir pamatysite, kad jums daug kas pagrįstai pavydi. Toks jau žmogus: jis visada trokšta to, ko neturi...

Mes čia nebekartosime tų nuvalkiotų posakių, kuriuos gerasis seras Ralfas dėstė monotoniškai, sunkiu kaip ir jo mintys balsu. Ne dėl to, kad seras Ralfas būtų buvęs kvailas, tik jausmai jam buvo nesuvokiamas dalykas. Jam netrūko nei sveiko proto, nei gyvenimo pažinimo. Bet moters guodėjo vaidmeniui, kaip pats prisipažino, tiesiog netiko. Menkai teatjausdamas kito sielvartą, kad ir nuoširdžiausiai norėdamas padėti, jis tik dar daugiau sugildydavo širdį. Jis puikiai jautė tą savo nesugebėjimą ir todėl geriau nepastebėdavo draugų nusivylimo. Ir šį kartą jam nežmoniškai sunku buvo atlikti, jo manymu, nemaloniausią draugystės pareigą.

Pamatęs, kad ponia Delmar tik prisiversdama klausosi, jis nutilo, ir kambaryje tebuvo girdėti, kaip židinyje tyliai įvairiausiais balsais ūžauja, šnypščia beįsideganti pliauska, treškėdama riečiasi ir poška žievė, smagiai spragsi balanos ir šokčioja mėlyni liepsnos liežuvėliai. Lauke retkarčiais sustaugia šuo, pro durų plyšius švilpauja vėjas, lietus barbena į langus. Poniai Delmar tai buvo liūdniausias vakaras Bri pilaitėje.

Be to, kažkoks neaiškus lūkestis slėgė šią įspūdingą sielą, jaudrino dirgsnius. Silpnos būtybės tegyvena būgštavimais ir nuojautomis. Ponia Delmar, nervinga, liguista kreolė, buvo labai prietarin-

ga; nakties garsai, mėnesienos žaismas ją žadino tikėti, jog kažkas nutiks, atsėlins kokia nelaimė, o naktis, pilna paslapčių ir šmėklų, tai svajingai ir liūdnai moteriai bylojo sava kalba, kurią ji viena tesuprato ir aiškinosi pagal savo baimingą nuojautą ir kentėjimus.

- Jūs pasakysite, kad aš pakvaišusi, - tarė ji ištraukdama ranką, kurią tebelaikė seras Ralfas, - bet kažkokia katastrofa bręsta mūsų aplinkoje. Kažkoks pavojus gresia vienam iš mūsų... be abejonės, man... Žinote, Ralfai, aš taip susijaudinusi, tarytum artintųsi koks staigus mano gyvenimo posūkis... Aš bijau, - pridėjo ji virpėdama, - man negera...

Jos lūpos išbalo kaip ir skruostai. Seras Ralfas, baimindamasis ne ponios Delmar nuojautų, kurias jis laikė didelės dvasinės atonijos simptomais, bet jos pablyškimo, truktelėjo skambutį šaukdamasis pagalbos. Niekas neatėjo, o Indianai darėsi vis blogiau; Ralfas išsigandęs nunešė ją nuo židinio į gulimąją kėdę ir nubėgo ieškoti tarnų, vandens, uostomosios druskos, bet nieko negalėjo rasti, traukinėjo skambučius, blaškėsi tamsių kambarių labirinte, nekantraudamas laužė rankas ir pyko pats ant savęs.

Pagaliau jam šovė į galvą gera mintis: jis atidarė stiklines duris į parką ir ėmė šaukti čia Lelievrą, čia Nuną, ponios Delmar kambarinę kreolę.

Po kelių minučių iš tamsiausios parko alėjos atbėgo Nuna ir neramiai paklausė, ar ponia Delmar jaučiasi blogiau negu paprastai.

- Visai blogai, - atsakė seras Braunas.

Abudu įėjo į svetainę ir ėmėsi slaugyti nualpusią ponią Delmar, vienas su visu savo uolumu, nerangiu ir nereikalingu, o antroji vikriai ir sumaniai, kaip atsidavusi moteris.

Nuna ir ponia Delmar buvo vienos žindyvės augintos. Jos, kartu augusios, viena antrą mylėjo. Nuna, aukšta, stambi, sveikatinga, gyva, linksma, karšto kraujo kreolė, skaistumu temdė išblyškusią ir gležną ponią Delmar. Tačiau abi buvo geros širdies, stipriai viena prie kitos prisirišusios, tad moteriško pavydo tarp jų nė nekildavo.

Kai ponia Delmar atsigavo, jai pirmiausia krito į akis pasikeitęs kambarinės veidas, sutaršyti drėgni plaukai, skubrūs, neramūs judesiai.

- Nusiramink, vargšele, - meiliai tarė jai ponia Delmar. - Tu

dėl mano ligos jaudiniesi labiau už mane pačią. Eik, Nuna, pasirūpink savimi; tu lysti ir verki, o juk tau tik ir reikia gyventi. Mano geroji Nuna, tau prieš akis dar visas gyvenimas, toks gražus ir linksmas!

Nuna karštai prispaudė prie lūpų ponios Delmar ranką ir lyg paklaikusi, baikščiai dairydamasi aplinkui, sušuko:

- Dieve, ar jūs, ponia, žinote, ko ponas Delmaras dabar parke?

- Ko? - pakartojo Indiana, ir švelniai nuraudę jos skruostai beregint išblyško. - Palauk, nežinau... Tu mane gąsdini. Kas atsitiko?

- Ponas Delmaras, - atsakė užsikirsdama Nuna, - mano, kad parke esą vagių. Su Lelievru juodu apeidinėja parką, abu su šautuvais...

- Tai kas? - paklausė Indiana, lyg laukusi kokios baisios naujienos.

- O ponia, - tarė Nuna gniauždama rankas, - baisu pagalvoti, kad juodu taikosi nušauti žmogų!..

- Nušauti? - pakildama išgąstingai sušuko ponia Delmar, lyg auklės pasakų įbaugintas vaikas.

- Taip, juodu nušaus jį, - atsakė Nuna vos neverkdama.

"Jos abi pakvaišo, - pamanė seras Ralfas, kuris apstulbęs stebėjo tą keistą sceną. - Berods moterys visos tokios", - pridūrė pats sau.

- Nuna, ką tu sakai? - vėl prabilo ponia Delmar. - Tu manai, kad tai vagys?

- O, jeigu būtų vagys! Gal koks vargšas valstietis tenorėjo glėbelį malkų pasirinkti savo šeimai...

- Iš tikrųjų būtų baisu!.. Bet negalimas daiktas! Fontenblo pamiškėje taip lengva prisirinkti malkų, kas gi lįs per tvorą į parką... Ponas Delmaras nieko ten neras, nusiramink...

Bet Nuna neklausė: ji siuvo nuo svetainės lango ligi savo ponios gulimosios kėdės, gaudė kiekvieną garsą, tarytum neapsispręsdama, ar jai bėgti pas poną Delmarą, ar pasilikti prie ligonės.

Jos nerimas rodėsi toks keistas ir netinkamas ponui Braunui, kad jis, šiaip visada švelnus, stipriai spustelėjo jai ranką:

- Jūs visiškai pametėt galvą! Argi nematote, kad gąsdinate savo ponią ir kad jūsų kvaili svaičiojimai jai baisią žalą daro?

Nuna jo nesiklausė, žiūrėjo į savo ponią, kuri krūptelėjo kėdėje, oro virpesio sukrėsta kaip elektros šoko. Tuoj pat pokštelėjo šūvis, sudrebinęs svetainės stiklus, ir Nuna suklupo.

- Koks pasigailėtinas tų moterų baikštumas! - sušuko seras Ralfas, kuriam pabodo jų jaudinimasis. - Pamatysit, jie tuojau jums iškilmingai atneš nušautą triušį, ir pačios juoksitės iš savęs.

- Ne, Ralfai, - prabilo ponia Delmar, tvirtu žingsniu eidama prie durų, - aš jums sakau, kad pralietas žmogaus kraujas.

Nuna suklykė ir parkrito kniūbsčia.

Tuo pačiu metu pasigirdo Lelievro balsas nuo parko pusės:

- Štai jis! Pakliuvo, pulkininke, vagis guli padrikas!..

Seras Ralfas pradėjo jaudintis. Jis nusekė paskui ponią Delmar. Netrukus tarnai įnešė po peristiliu kraujais pasruvusį žmogų be gyvybės ženklų.

- Nėra čia ko šūkaut nei triukšmaut! - atžariai, bet linksmai kreipėsi pulkininkas į tarnus, kurie išgąstingai susispietė apie sužeistąjį. - Tai tik juokai, šautuvas buvo užtaisytas druska. Man net rodosi, kad aš į jį nepataikiau; jis krito iš baimės.

- O kraujas, - priekaištingai tarė ponia Delmar, - ar jis irgi srūva iš baimės?

- Ko jūs čia, ponia? - sušuko ponas Delmaras. - Ko jums čia reikia?

- Aš atėjau atitaisyti jūsų padaryto blogio, tai mano pareiga, - atsakė ji šaltai.

Ir, prisiartinusi prie sužeistojo drąsiai, kaip niekas kitas ligi tol nebuvo ryžęsis, kilstelėjo apsiaustą, dengusį jį visą nuo galvos iki kojų, ir pašvietė į veidą.

Tikėjęsi pamatyti apdriskusį prastą žmogelį, išvydo kuo turiausio veido jaunuolį, itin dailiai, nors ir medžiotojiškai, apsitaisiusį. Ranka lengvai sužeista, bet drabužiai suplėšyti, - matyt, smarkiai susidaužė ir apalpo.

- Nieko nuostabaus, - tarė Lelievras, - jis gi krito iš dvidešimties pėdų aukščio. Kaip tik buvo užsikoręs ant tvoros, kai pulkininkas iššovė; keli šratai ar druskos grūdeliai pataikė į dešinę ranką, ir jis nebespėjo įsitverti. Aš mačiau, kaip jis nusivertė, o nukritęs, vargšelis, jau nė nebemanė sprukti.

- Tiesiog nepatikėsi, - prabilo viena tarnaitė, - kad taip švariai apsitaisęs vagiliautų!

- Ir kai kišenės pilnos aukso! - pridėjo kitas, atsagstęs vagies liemenę.

- Keista, - tarė pulkininkas, kuris vis dėlto smarkiai jaudinosi žiūrėdamas į gulintį žmogų. - Jei jis nebegyvas, ne mano kaltė. Apžiūrėkite, ponia, jo ranką, ir jei jūs ten rasite nors vieną šratą...

- Norėčiau jumis patikėti, - atsakė ponia Delmar, kuri šaltakraujiškai ir tiesiog su neįtikima drąsa atidžiai čiuopė pulsą ir kaklo arterijas. - Taip, jis dar gyvas, - tarė ji, - ir jam reikia skubios pagalbos. Šis žmogus neatrodo vagis ir gal vertas priežiūros. Net jeigu jis nebūtų jos vertas, mes, moterys, privalome jam padėti.

Ponia Delmar liepė tarnams pernešti sužeistąjį į biliardo salę šalimais. Sustūmę kelis suolus ir užmetę čiužinį, paguldė, ir Indiana, tarnaičių padedama, sutvarstė jam ranką, o seras Ralfas, nusimanąs apie chirurgiją, nuleido kraują.

Tuo metu pulkininkas, sutrikęs dėl savo poelgio, jautėsi nesmagiai kaip žmogus, kuris pasirodė esąs daug blogesnis, negu norėjo. Jam rūpėjo pasiteisinti kitų akyse arba, teisingiau, kad kiti jį pateisintų. Vis tebestovėdamas po peristiliu, tarnų būry jis karštai įsileido į nepabaigiamus, tokius nereikalingus svarstymus, kaip tat paprastai esti po įvykių. Lelievras bene dvidešimtą kartą kuo smulkiausiai aiškino, kaip jie šovė, kaip tas krito ir kas buvo toliau, o pulkininkas, vėl pasidaręs geras saviesiems po to, kai išliedavo ant ko pyktį, įtarinėjo blogiausiais kėslais žmogų, lendantį naktį į svetimą sodybą per tvorą. Visi jam pritarė, tik sodininkas pasivedėjo jį į šalį ir ėmė tvirtinti, kad vagis *kaip du vandens lašai* panėšėjęs į neseniai kaimynystėje apsigyvenusį jaunąjį dvarininką ir kad matęs jį prieš trejetą dienų kalbant su panele Nuna per kaimo šventę Riubelėje.

Šitokius dalykus sužinojęs, ponas Delmaras ėmė kitaip galvoti; ant plačios blizgančios jo kaktos išsipūtė vena - besiartinančios audros ženklas.

"Po velnių! - tarė jis sau gniauždamas kumščius, - ponia Delmar smarkiai domisi tuo dabišium, kuris pas mane landžioja per tvorą!"

Jis įėjo į biliardo salę pabalęs ir drebėdamas iš pykčio.

3

- Nusiraminkite, pone, - pasakė jam Indiana, - žmogus, į kurį jūs šovėte, po kelių dienų atsigaus, bent mes taip tikimės, nors jis dar nekalba...

- Ne tas man rūpi, - atsakė pulkininkas prislėgtu balsu, - man reikia sužinoti šio įdomaus ligonio pavardę ir ko jis toks išsiblaškęs, kad mano parko sieną palaikė mano namų alėja.

- Aš to visai nežinau, - atsakė ponia Delmar taip šaltai ir išdidžiai, kad rūstusis jos vyras valandėlę lyg apstulbo.

Bet, vėl pavydo pagautas, pusbalsiu tarė:

- Aš sužinosiu, tikrai sužinosiu...

Kai ponia Delmar apsimetė nepastebinti jo tūžmo ir toliau slaugė sužeistąjį, jis, vengdamas įsisiautėti prie moterų, išėjo lauk ir pakvietė sodininką.

- Kaip vadinasi tas žmogus, kuris, anot tavęs, panašus į šį vagišių?

- Ponas de Ramieras. Jis neseniai nusipirko nedidelę pono de Sersi sodybą.

- Kas jis toks? Bajoras, dabita, gražus vyras?

- Labai gražus ponas, man rodos, bajoras...

- Tai, matyt, ir bus ponas de Ramieras! - pusbalsiu pridūrė jis, - ar tu nematei jo kada nors čia slankiojant?

- Pone... praėjusią naktį ... - atsakė Luji suglumęs, - aš jį tikrai mačiau... ar tai būta dabišiaus, aš nežinau, bet tikrų tikriausiai vyro.

- Ir tu jį matei?

- Kaip dabar jus, po oranžerijos langais.

- Ir tu nesmogei jam kastuvo kotu?

- Pone, aš buvau betaikąs, bet pamačiau baltais rūbais moterį, kuri išėjo iš oranžerijos ir artinosi prie jo. Tada aš pamaniau, kad ponas su ponia įsimanėte pasivaikščioti prieš auštant, ir vėl atsiguliau. Bet šįryt išgirdau Lelievrą kalbant apie vagį, kurio pėdsakus jis aptikęs parke. Pamaniau, kad čia kažko būta...

- O kodėl tu man nepranešei tuojau pat, žioply!

- Betgi, pone, esti gyvenime tokių ypatingų sumetimų...

- Matau, tu imi įtarinėti. Kvaily! Jei tu dar kada taip akiplėšiškai svaičiosi, aš tau ausis nurausiu. Puikiai žinau, kas yra tas vagišius ir ko jis ieškojo mano sode. Tave aš klausinėjau tik norėdamas patirti, kaip tu saugoji mano oranžeriją. Atsimink, kad ten yra retų augalų, kuriuos ponia Delmar labai brangina, ir kad yra patrakusių mėgėjų, kurie landžioja į kaimynų šiltadaržius vagiliauti; o vakar naktį tu matei ponią Delmar su manim.

Ir vargšas pulkininkas pasišalino dar labiau sujaudintas ir suirzęs, nė kiek neįtikinęs sodininko, kad būtų tokių fanatikų, kurie rizikuotų gauti kulką dėl kokios atlankos ar skiepo.

Ponas Delmaras grįžo į biliardo salę ir nekreipdamas dėmesio, kad sužeistasis kiek atgavo sąmonę, priėjo prie kėdės, ant kurios kabojo švarkas, ir buvo bepradedąs raustis jo kišenėse. Tuo tarpu nepažįstamąsis ištiesdamas ranką silpnu balsu prabilo:

- Jei norite, pone, sužinoti, kas aš esu, nesivarginkite. Aš jums pasakysiu, kai mudu būsime visai vieni. Kol kas atsižvelkite į tą juokingą ir keblią padėtį, kurioje aš atsidūriau, ir leiskite man nutylėti savo pavardę.

- Labai gaila! - aitriai atsakė pulkininkas. - Tik mane tatai labai mažai jaudina. Bet kadangi aš tikiuosi pasimatyti su jumis vienudu, mielai mūsų pažintį atidėsiu. Tik teikitės pasakyti, kur aš turiu jus pervežti.

- Į kurią nors artimiausią kaimo užeigą, jeigu jus būsite toks malonus.

- Bet pono sveikatos būklė dar neleidžia judėti, - gyvai tarė ponia Delmar, - ar ne tiesa, Ralfai?

- Jūs per daug susirūpinusi pono sveikata, - atkirto pulkininkas. - O jūs, - kreipėsi į tarnaites, - išeikite. Ponas jaučiasi geriau ir pajėgs dabar paaiškinti, kaip čia atsidūrė.

- Taip, pone, - atsakė sužeistasis, - ir aš prašau visus, kurie buvo tokie malonūs mane slaugydami, išklausyti mano kaltės prisipažinimą. Jaučiu, jog labai svarbu, kad mano elgesys čia nebūtų blogai suprastas, o man pačiam taip pat svarbu, kad nepalaikytumėt manęs tuo, kas aš nesu. Štai kokia klasta atvedė mane pas jus. Jūs pone, labai paprastais, jums težinomais būdais čia įsteigėte įmonę ir taip sutvarkėte jos darbą, kad jūsų gaminiai daug kartų prašoka kitų tokių pat šio krašto įmonių gaminius. Mano brolis

turi maždaug tokią įmonę Prancūzijos pietuose, bet ją išlaikyti be galo brangu. Gamyba darosi nuostolinga, o tuo tarpu jums, kiek patyriau, gerai sekasi. Aš tad nutariau eiti pas jus prašyti patarimų, kilniaširdės paslaugos, kuri negalėtų pakenkti jūsų interesams, nes mano brolis gamina visai kitokias prekes. Bet jūsų angliško sodo vartai buvo užkelti, ir kai aš norėjau kreiptis į jus, man buvo atsakyta, kad jūs neleisiąs man įmonės lankyti. Toks nepalankus atsakymas privertė mane ryžtis gelbėti savo gyvybės ir garbės kaina brolio gyvybę ir garbę: aš įlindau pas jus naktį per tvorą ir mėginau prasiskverbti įmonėn, kad galėčiau apžiūrėti įrenginius. Maniau kur nors kampelyje pasislėpti, prisivilioti darbininkus, išvogti jūsų paslaptį, žodžiu, padėti doram žmogui nepakenkdamas jums. Tokia mano kaltė. Dabar, pone, jei jūsų nepatenkina tai, ką aš čia papasakojau, ir jūs reikalausite kitokios satisfakcijos, pasveikęs aš mielai sutiksiu ir gal pats pasiūlysiu.

- Manau, kad mes atsiteisę, pone, - atsakė pulkininkas, pajutęs, kad kankinamas nerimas kiek atslūgo. - Jūs visi liudytojai, kaip ponas man pasiaiškino. Jei aš ir turėjau keršyti, tai per daug atsikeršijau. O dabar palikite mus pasikalbėti apie mano pelningąją įmonę.

Tarnai išėjo, bet tik juos vienus ir apmulkino šis susitarimas. Savo ilgos kalbos nuvargintas, sužeistasis netesėjo suvokti paskutiniųjų pulkininko žodžių. Jis krito ant ponios Delmar rankų ir vėl apalpo. Palinkusi prie jo, ponia Delmar nesiteikė pakelti akių į vyrą, o ponas Delmaras ir Braunas - vienas išblyškusiu ir perkreiptu iš apmaudo veidu, antras, kaip visada, ramus, bejausmis - tyliai susižvelgė.

Seras Ralfas ir be žodžių suprato poną Delmarą, bet tasai pasitraukė jį į šalį ir, smarkiai spustelėjęs jam pirštus, tarė:

- Puikiausiai suregzta intriga, mano mielas! Aš patenkintas, labai patenkintas, kaip tas jaunuolis sumaniai apgynė mano garbę tarnų akyse. Bet, po velnių! Jis man brangiai užmokės už įžeidimą, kurį jaučiu širdies gilumoje. O ta moteris slaugo, apsimesdama jo nepažįstanti! Ak, kokios jos klastingos iš prigimties!..

Seras Ralfas apstulbęs triskart vienodu žingsniu apėjo salę. Po pirmojo rato jis nusprendė - *neįtikima*; po antrojo - *negali būti*; po trečiojo - *įrodyta*. Paskui šaltu veidu vėl prisiartino prie pulkininko ir parodė pirštu į Nuną, kuri stovėjo už ligonio grąžydama rankas,

paklaikusiomis akimis, perbalusi, suglumusi, baimės ir siaubo surakinta.

Atskleista tiesa turi tokios žaibiškai įtikinamos galios, kad sero Ralfo mostas paveikė pulkininką dar stipriau negu bukliausia kalba. Poną Brauną, be abejonės, ne vien tai bus užvedę ant tikro kelio: jis prisiminė Nuną atbėgus iš parko, kai ėjo jos ieškoti, sulytais plaukais, šlapiais ir purvinais bateliais - keista užgaida vaikštinėti lietuje; prisiminė ir kitas smulkmenas, poniai Delmar apalpus, tada jį nelabai nustebinusias, bet dabar vėl atgijusias atmintyje. Pagaliau tas nesuprantamas jos išgąstis, blaškymasis, spygtelėjimas išgirdus šūvį...

Ponui Delmarui ir tų duomenų nereikėjo; pats suinteresuotas ir todėl įžvalgesnis, jis bematant sumetė, žvilgtelėjęs į merginą, kad ji viena čia kalta. Tačiau nepaprastas žmonos rūpinimasis to galantiško žygio herojumi vis daugiau jį erzino.

- Indiana, - tarė jis, - eikite į savo kambarį. Jau vėlu, ir jūs blogai jaučiatės. Nuna pabudės šiąnakt prie ligonio, o rytoj, jei jam bus geriau, mes pasirūpinsime pervežti jį į namus.

Nebuvo ko atsakyti į tokį nelauktą pasiūlymą. Ponia Delmar, mokėjusi priešintis vyro įžūlumui, visada nusileisdavo švelniau pakalbinta. Ji paprašė serą Ralfą dar kiek pabūti prie ligonio ir nuėjo į savo miegamąjį.

Pulkininkas tyčia taip sutvarkė. Po valandos, kai visi sugulė ir namuose įsiviešpatavo tyla, jis atsargiai įslinko į salę, kur gulėjo ponas de Ramieras, ir pasislėpęs už užuolaidos iš jaunuolio pokalbio su kambarine įsitikino, kad tarp jųdviejų esama meilės ryšio. Nepaprastas jaunutės kreolės grožis daug kam buvo padaręs įspūdį apylinkės kaimų pobūviuose. Net žymūs žmonės ja domėjosi. Ne vienas gražuolis Meliuno ulonų karininkas stengėsi jai įsiteikti; bet Nuna mylėjo pirmąkart, ir maloniausias jai buvo pono de Ramiero dėmesys.

Pulkininkas Delmaras neketino sekti, kaip plėtosis tie santykiai, ir bematant pasitraukė įsitikinęs, kad nauja - jam Almavivai ne jo žmona rūpi. Tačiau iš to, ką nugirdo, jis suprato, kad vargšė Nuna myli pašėlusiai, visa aistringa savo prigimtimi, o bajoraičiui tai tik trumpas susižavėjimas, kurio kitą dieną atsikvošėjęs galėtų ir išsižadėti.

Rytą pabudusi, ponia Delmar pamatė Nuną šalia savo lovos

suglumusią ir liūdną. Ji buvo naiviai patikėjusi de Ramiero pasiaiškinimais, juo labiau kad ne vienas prekybininkas jau buvo mėginęs gudrumu ar klasta išgauti Delmaro įmonės paslaptis. Indiana savo bičiulės nusiminimą aiškinosi praėjusios nakties sambrūzdžiu ir nuovargiu. Nuna aprimo pamačiusi, kad pulkininkas ramiai įėjo į žmonos miegamąjį ir ėmė kalbėti apie vakarykščius įvykius kaip apie paprastus dalykus.

Iš pat ryto seras Ralfas apžiūrėjo ligonį. Nors smarkiai buvo krista, bet be sunkių padarinių; rankos žaizda jau randėjo. Ponas de Ramieras pageidavo, kad jį tuojau nuvežtų į Meliuną; jis išdalijo pinigus tarnams ir prapašė tylėti apie šį atsitikimą, kad, pasak jo, motina nesigąstytų, o gyvenanti ji už kelių ljė. Tas nuotykis pasklido pamažu ir įvairiomis versijomis. Kai kurios žinios apie angliską pono de Ramiero brolio įmonę parėmė vykusį prasimanymą. Pulkininkas ir seras Braunas mandagiai laikė paslaptį, netgi Nunai neparodydami ją žiną, ir Delmaro šeima greitai liovėsi kalbėjusi apie tą įvykį.

4

Gal jums sunku patikėti, kad ponas Remonas de Ramieras, šmaikštaus proto, talentingas, gražių savybių pilnas jaunuolis, išpaikintas pasisekimo salonuose ir rafinuoto flirto, tvirtai prisirištų prie smulkaus de la Bri pramonininko tarnaitės. Tačiau ponas de Ramieras nebuvo nei plevėsa, nei širdžių ėdikas. Kaip jau sakėme, jis buvo protingas, atseit vertino savo kilmės pranašumą. Šiaip buvo principingas, bet nežabotos aistros dažnai jį išmušdavo iš vėžių. Tada jis nebesugebėdavo svarstyti arba geriausiai vengdavo sąžinės sąskaitų; darydavo klaidas tarytum nesąmoningai ir vis stengdavosi pateisinti save. Nelaimė, viršų imdavo ne jo principai, tokie kaip ir daugelio kitų filosofų baltomis pirštinėmis, jį dar mažiau negu juos saugoję nuo nenuoseklumo, bet principų nepaisančios aistros; jos tik ir išskyrė jį iš tos pilkos aplinkos, kur taip sunku būti originaliam, nepasidarius juokingam. Remonas dažnai sugebėdavo nusikalsti neužsitraukdamas neapykantos, pasirodyti keistuoliu nieko nepapiktindamas; o kartais jis netgi susilaukdavo užuojautos iš tų, kurie turėjo skųstis juo. Gyvenimas kai kuriuos žmo-

nes paikina. Daili išvaizda ir gražbylystė jiems atstoja jautrumą. Mes nepasišauname smerkti pono Remono de Ramiero nei piešti jo portreto, dar nematę, koks jis iš tikrųjų. Tuo tarpu mes jį stebime iš šono, kaip minia praeivį.

Ponas de Ramieras pamilo juodaakę kreolę, kuri buvo sužavėjusi visą provinciją per šventę Riubelėje; bet tik pamilo, nieko daugiau. Jis prišlijo prie jos, gal neturėdamas ką veikti, o pasisekimas pakurstė geismus; jis gavo daugiau, nei laukė, ir tą dieną, kai lengvai laimėjo jos širdį, grįžo namo baisėdamasis savo pergale. Plekštelėdamas sau per kaktą, jis pamanė: "Kad tik ji nebūtų manęs pamilusi!"

Tiktai po visų jos meilės įrodymų jis pradėjo mėklinti ją mylint. Jis ėmė gailėtis, bet jau buvo vėlu; reikėjo arba nesukti galvos dėl to, kas bus toliau, arba niekšiškai trauktis atgal. Remonas nesudvejojo - sutiko būti mylimas ir pats iš dėkingumo mylėjo; jis lindo į pono Delmaro sodybą pavojaus skatinamas, bet per savo nevikrumą nukrito nuo tvoros ir skaudžiai susidaužė. Jaunutės dailios meilužės sielvartas jį taip sujaudino, kad jis nuo šiol tarėsi pasiteisinęs savo paties akyse ir galįs toliau rausti prarają, kurios išvengti buvo ne Nunos valioje.

Kai tik jis pasveiko, nei žiemos speigas, nei naktis, kupina pavojų, nei sąžinės priekaištai nebegalėjo jo sulaikyti; pamiške jis traukdavo pas kreolę, prisiekinėjo tik ją vieną mylįs, tikino, kad ji gražesnė už viso pasaulio karalaites, suokė švelniausius žodelius, kurie visada patinka vargšėms lengvatikėms mergaitėms.

Sausio mėnesį ponia Delmar su vyru išvažiavo į Paryžių; seras Ralfas Braunas, jų gerbiamas kaimynas, sugrįžo į savo dvarą, ir Nuna, likusi viena šeimininkų pilaitėje, visai laisvai galėjo išeidinėti bet kokia dingstimi. Tai buvo jos nelaimė. Netrukdomi pasimatymai su meilužiu sutrumpino efemerišką laimę, kurios ji taip troško. Miško poezija, apšerkšnijusių šakų karoliai, mėnesiena, paslaptingi varteliai, baikštus išvykimas rytą, lydinčios Nunos kojyčių pėdsakai parko sniege - visos tos meilavimosi aplinkybės didino de Ramiero svaigulį. Nuna balta namine suknele, palaidais juodais plaukais atrodė kaip dama, kaip karalaitė, kaip fėja. Kai ji išeidavo iš raudonų plytų pilies, sunkaus keturkampio Regentystės laikų pastato, kurio architektūroje atsispindėjo pusiau feodalinės epochos bruožai, jis dingodavosi matąs viduramžių didžiūnę

egzotiškų gėlių pilname paviljone, jos aistros ir jaunystės žavesio apsvaigintas, bematant užmiršdavo viską, dėl ko vėliau tekdavo susimąstyti.

Bet kai Nuna, visai nebesisaugodama ir pati masinama pavojaus, ateidavo pas jį balta prijuoste ir koketiškai sumestu madrasiniu kreolių gobtuvu, ji būdavo tik kambarinė, gražios ponios kambarinė, ir tai ją darė prastą. Tačiau Nuna ir taip apsitaisiusi buvo labai graži. Tokią jis pirmąkart ją pamatė kaimo šventėje, kur, prasimušęs pro smalsuolių spūstį, nesunkiai paveržė ją nuo dvidešimties vaikinų. Nuna mielai primindavo jam tą dieną, bet vargšelė nenutuokė, kad Remono meilė taip toli nesiekė ir kad jos pasididžiavimo diena tebuvo jam tik proga patenkinti savo tuštybę. Nepatiko de Ramierui, kad ji taip menkai tebrangino savo gerą vardą, nors už tai jis gal turėjo ją dar labiau mylėti. Jeigu taip aukotųsi Prancūzijos pero žmona, tai būtų puikus laimėjimas. Bet čia kambarinė! Kas didvyriška pirmuoju atveju, begėdiška - antruoju. Vienos varžovai jums pavydėtų; kitą pasipiktinusi liokajų šutvė smerktų. Kilminga moteris paaukoja jums dvidešimt turėtų savo meilužių, o kambarinė vieną - savo būsimąjį vyrą.

Nieko nepadarysi! Remonas buvo elegantiškų to meto papročių, rafinuoto gyvenimo, poetiškos meilės atstovas. Paprastos juodadarbės jis netgi nelaikė moterim, ir Nuna tik savo neregėtu dailumu jį paviliojo smagiame kaimo pobūvyje. Remonas čia buvo niekuo dėtas; aristokratiško auklėjimo vaikinas, nuo mažens pratintas manyti, kad jo laukianti šauni ateitis, kad laimė neaplenksianti jo garbėtroškiškų siekių, per savo karštą kraują netikėtai susiviliojo miesčioniška meile. Jis dėjo čia visas pastangas ieškodamas malonumo, bet nebegalėjo jo rasti. Ką tad daryti? Kilnios ir paikos mintys ateidavo jam į galvą; iš pradžių, kada buvo be galo karštai įsimylėjęs, jis svajojo pakelti meilužę ligi savęs, įteisinti jųdviejų ryšį... Taip, garbės žodis, jis apie tai galvojo; bet meilė, kuri viską įteisina, ėmė silpnėti. Ji nyko drauge su nuotykių pavojais ir paslapties pikantiškumu. Santuokos nebegalėjo būti. Turėkite omenyje: Remonas nuosaikiai galvojo ir sprendė meilužės naudai.

Jeigu jis būtų ją tikrai mylėjęs, būtų galėjęs dėl jos paaukoti savo ateitį, šeimą ir reputaciją, rasti laimę su ja, atseit jos suteikti ir jai, nes meilė tokia pat sutartis kaip ir santuoka. O jausdamasis atšalęs, ką jis galėjo jai suteikti? Bene turėtų jis ją vesti, kad kas-

dien jai rodytųsi liūdnas, pažeista širdim, nenuotaikingas? Arba tam, kad jos neapkęstų jo giminės, jo luomo žmonės, kad ją pajuoktų tarnai, kad jis rizikuotų ją įvesti į savo draugiją, kurioje ji jaustųsi nesava, kur ją žudytų panieka, pagaliau kad ji graužtųsi supratusi, kiek piktenybių užtraukė ant meilužio galvos?

Ne, jūs sutiksite, kad tai buvo neįmanoma, kad tai būtų buvę nekilnu, kad taip niekas nekovoja su visuomene, kad toks herojiškas poelgis prilygtų Don Kichotui, sulaužiusiam ietį į malūno sparną, narsai, kurią išgairina vėjo šuoras, praėjusio amžiaus riteriškumui, pasigailėtinam šiandien.

Taip apsvarstęs, ponas de Ramieras suprato, kad geriau nutraukti tą nelemtą ryšį. Nunos apsilankymai jam darėsi nemalonūs. Jo motina, išvykusi žiemos praleisti į Paryžių, negalėjo nesužinoti apie tą skandalą. Jau ir taip ji stebėjosi dažnomis jo kelionėmis į Sersi, kur jis praleisdavo ištisas savaites. Jis aiškinosi turįs rimto darbo, kurį galėsiąs baigti toli nuo miesto triukšmo, bet ta dingstis pamažu darėsi nebeįtikima. Remonui buvo per sunku apgaudinėti savo gerąją motiną ir taip ilgai palikti ją vieną. Ką dar reikia pridėti? Jis paliko Sersi ir daugiau ten nebegrįžo.

Nuna verkė, laukė ir matydama, kad laikas bėga, ryžosi, vargšelė, parašyti laišką. Tai buvo paskutinis smūgis! Kambarinės laiškas! Nors satinuoto popieriaus ir kvapios smalkos ji buvo paėmusi iš ponios Delmar rašomojo stalčiaus, o stilių iš širdies... Bet ortografija! Juk žinote, kad kartais vienas skiemuo daug lemia: uždega jausmus ar juos atvėsina. Deja, toji puslaukinė vargšelė iš Burbonų salos net nenujautė, kad esama kokių nors kalbos taisyklių. Ji tarėsi rašanti ir kalbanti kaip ir jos šeimininkė. Nesulaukdama Remono, ji pamanė: "Aš taip gražiai viską surašiau, kad Remonas būtinai grįš..."

Remonui neužteko drąsos tą laišką perskaityti ligi galo. O tikriausiai tai buvo naivumo ir jaudinančios aistros padiktuotas šedevras; gal ir Virginija nebuvo parašiusi tokio žavingo laiško Pauliui, palikdama tėvynę... Bet Remonas skubiai įmetė jį į ugnį iš baimės, kad nereikėtų pačiam prieš save raudonuoti. Bet dar kartą sakau, ko jūs norite! Tai auklėjimo įdiegtas prietaras, ir meilėje savimeilės yra ne mažiau kaip asmeninio intereso - draugystėje.

Aukštuomenėje pono de Ramiero pasigesta; tai jau daug pasako apie žmogų tokioje draugijoje, kur visi vienas į kitą panašūs.

Galima būti protingam ir vertinti draugiją, lygiai kaip būti kvailam ir nekęsti jos. Remonas ją mėgo, ir visai teisingai: jis ten buvo laukiamas, jis patikdavo; paprastai abejingų ar pašaipių manekenų minia salonuose jam rodydavo dėmesį, palankumą. Nelaimingieji gali būti mizantropai, bet mėgstami žmonės nesti nedėkingi. Taip bent manė Remonas. Jis atsidėkodavo už kiekvieną prieraišumo ženklą, ieškojo visuotinės pagarbos ir didžiavosi turįs daug draugų.

Aukštojoje draugijoje, kur viską lemia iš anksto susidaryta nuomonė, jam labai sekėsi, nekliudė net ydos; kai jis imdavo galvoti, už ką visų taip mėgstamas, įsitikindavo, kad tai jo paties nuopelnas: jis troško to palankumo, džiaugėsi jį įgijęs ir buvo kupinas neišsenkamo nuoširdumo.

Už savo pasisekimą jis turėjo būti dėkingas dar ir motinai, didelės išminties, retų dvasinių privalumų moteriai, įdomiai pašnekovei salonuose. Tie iš jos perimti teisingi principai visada grąžindavo jį į gerą kelią ir neleisdavo dvidešimt penkerių metų jaunystei nustoti visuomenės pagarbos. Žmonės jam buvo atlaidesni negu kitiems, nes motina mokėjo peikdama jį pateisint ir lyg maldaudama rekomenduodavo atleisti. Ji buvo iš tų moterų, kurios, pergyvenusios įvairius laikotarpius, įgijo lankstumo prie visko prisitaikyti, nelaimių patirties, išvengė 93-ųjų metų ešafoto, Direktorijos nedorybių, Imperijos tuštybių, Restauracijos pagiežos. Tokių moterų vis rečiau besutiksi.

Pirmiausia Remonas pasirodė Ispanijos pasiuntinio pokylyje.

- Ponas de Ramieras, jei neklystu? - tarė viena graži ponia savo kaimynei.

- Kometa, retkarčiais pasirodanti mūsų padangėje, - atsakė toji. - Jau šimtas metų, kai nieko nebegirdėti apie tą gražų jaunuolį.

Ponia, kuri taip kalbėjo, buvo svetimšalė ir jau pagyvenusi. Josios kaimynė truputį nuraudo.

- Jis iš tikrųjų puikus, ar ne, ponia?

- Žavingas, - pritarė senoji sicilietė.

- Tikriausiai jūs kalbate apie rinktinių salonų herojų, gražųjį tamsiaplaukį Remoną? - prabilo vienas gvardijos pulkininkas.

- Kokia puiki galva etiudui, - vėl tarė jaunoji ponia.

- Jums dar labiau patiks jo nutrūktgalviškumas, - tarė pulkininkas.

Jaunoji ponia buvo jo žmona.

- Kodėl jis nutrūktgalvis? - paklausė svetimšalė.

- Pietų kraštų aistros prilygsta skaisčiajai Palermo saulei.

Kelios jaunutės ponios lenkė gėlėmis iškaišytas galvutes norėdamos išgirsti, ką sako pulkininkas.

- Šiais metais jis nustelbė garnizono karininkus, - tęsė jisai. - Turėsime jį įpykinti, kad galėtume nusikratyti.

- Jei jis lovelasas, tai labai gaila, - tarė viena jauna pašaipaus veido moteris. - Negaliu pakęsti žmonių, kuriuos visi mėgsta.

Grafienė iš anapus kalnų palaukė, kol pulkininkas truputį pasitrauks, takštelėjo per pirštus panelei de Nanži savo vėduokle ir perspėjo:

- Nekalbėkite taip, jūs nežinote, ką čia reiškia vyras, kuris nori būti visų mėgstamas.

- Tad, jūsų nuomone, jiems tereikia panorėti? - paklausė pašaipių akių panelė.

- Panele, - prabilo pulkininkas, priėjęs kviesti ją šokio, - pasisaugokit, kad gražusis Remonas jūsų nenugirstų.

Panelė de Nanži susijuokė, bet per visą vakarą jos būrelyje, kur spietėsi dailutės moterys, niekas nebedrįso daugiau kalbėti apie poną de Ramierą.

5

Ponas de Ramieras nei bodėjosi, nei nuobodžiavo, sukinėdamasis toje puošnioje minioje.

Tačiau jį nenugalimai kankino sielvartas. Sugrįžęs į savo aplinką, jis jautė lyg sąžinės graužimą, lyg gėdą dėl visų paikų užmačių, kurios jam buvo kilusios susižavėjus prasta, ne sau lygia moterim. Jis stebėjo šias gražuoles, tokias švytinčias pokylio šviesose, klausėsi, kaip dailiai ir sąmojingai jos kalba, kaip kiti giria jų talentus; ir čia, tarp tų nepaprastų grožybių, kone karališko puošnumo ir įmantrių šnekų, jį visur lydėjo priekaištas, kad tuo pats sau pakenkęs. Bet ne vien dėl to jam buvo nesmagu; graužė ir kitas, rimtesnis, dalykas. Remonas buvo kupinas švelniausių norų, ir moters ašaros draskė jam širdį, kad ir kaip ši buvo užkietėjusi.

Pokylio garbė tą vakarą atiteko vienai jaunai mažai kam pažįstamai poniai, kuri, pirmąkart čia pasirodžiusi, turėjo laimę kreipti į save visų dėmesį. Iš kitų, kurios buvo išsipuošusios briliantais, plunksnomis ir gėlėmis, ji savaime skyrėsi jau vien savo apdaro paprastumu. Kelios eilės perlų, įpintų į juodus plaukus, buvo visa jos puošmena. Matiniai balti jos karoliai, tokio pat blankumo suknelės šilkas ir nuogi pečiai susiliedavo iš tolo žiūrint, o patalpų šiluma tik vos ne vos įraudino jos veidą, savo švelniu atspalviu panašų į pražydusią sniege Bengalijos rožę. Ji buvo mažutė, smulki ir liekna liekna. Salone, ryškioje žvakių šviesoje, ji atrodė pasakiško grožio, kuris saulės spinduliuose nuvystų. Ji šoko taip lengvai, kad, rodės, vėjas būtų galėjęs ją nupūsti. Bet jos lengvumas nebuvo nei gyvas, nei džiaugsmingas. Sėdėdama ji palinkdavo, tarytum jos kūnas būtų toks gležnas, kad neįstengtų tiesiai laikytis. Kai ji kalbėjo ir šypsojosi, veidas buvo liūdnas. Stebuklinės pasakos[1] tada buvo itin mėgstamos, ir išprusėliai lygino šią jauną moterį su žavingu regėjimu, kuris pasirodo tarus burtų žodį, o paskui, dienai auštant, nublanksta ir dingsta kaip sapnas.

O dabar jie tik veržėsi ją šokdinti.

- Skubėkite, - tarė vienas romantiškai nusiteikęs dabita savo bičiuliui, - greit gaidys užgiedos, o ir jūsų šokėjos kojytės jau nebesiekia parketo. Esu tikras, kad jūs nebejaučiate jos rankos savojoje.

- Pažiūrėkite, koks savotiškas juodbruvas pono de Ramiero veidas, - tarė viena dailininkė savo kaimynui. - Palyginkite jį ir aną pablyškusią gležnutę merginą: kaip nuostabiai sodrus tonas paryškina blankų toną, ar ne?

- Šios merginos tėvas, - pasakė viena moteris, kuri visus pažinojo ir pokyliuose atstodavo almanachą, - senas pakvaišėlis Karvachalis. Jis panoro dėtis prie žozefininkų[2], o paskui gavo bėgti į Burbonų salą, kur ir numirė. Ta graži egzotiška gėlė gana kvailai nutekėjusi, man taip rodos. Bet jos teta palankiai priimama karališkuose rūmuose.

Remonas prisiartino prie gražiosios kreolės. Jis savotiškai su-

[1] Stebuklines pasakas XIX a. pradžioje Anglijoje išplatino Valteris Skotas, o Prancūzijoje - Šarlis Nodjė.

[2] Karvachalių šeima romane kildinama iš Ispanijos, kur Indianos tėvas dėjosi su Žozefo Bonaparto, tuometinio Ispanijos karaliaus, šalininkais (žozefininkais).

sijaudindavo kiekvieną kartą, į ją pažiūrėjęs; tarėsi kažkada sapne matęs tą blyškų ir liūdną veidą; jis ją tikrai matė, ir jo žvilgsnis smelkte smelkėsi į ją iš malonumo, kuris apima radus mielą reginį ir bijant jį amžinai prarasti. Tas Remono dėmesys jaudino ir tąją, į kurią jis buvo kreipiamas. Baikšti ir neapsukri, lyg svetima šioje draugijoje, ji nesidžiaugė savo pasisekimu, o greičiau varžėsi. Remonas apėjo salę; pagaliau sužinojęs, kad ta moteris vadinasi ponia Delmar, pakvietė ją šokti.

- Jūs manęs neatsimenate, - pasakė jis, kai juodu atsidūrė minioje, - bet aš, aš jūsų neužmiršau. Aš esu jus matęs tik akimirksnį, lyg pro debesį. Bet tą akimirksnį jūs man pasirodėte tokia gera, tokia gailestinga...

Ponia Delmar krūptelėjo.

- O taip, pone, - žvaliai tarė ji, - tai jūs! Aš taip pat jus pažinau.

Ji paraudo ir lyg nusigando ką netinkamai pasakiusi. Apsidairė, tarytum pasitikrindama, ar kas jos nenugirdo. Tas baikštumas dar pabrėžė jos įgimtą graciją. Remoną sujaudino ir jos kreoliška tartis, ir pats balsas, duslokas, toks švelnus, tarytum skirtas maldai ir palaiminimui.

- Aš bijojau, - tarė jis, - kad man niekada nepasitaikys proga jums padėkoti. Aš negalėjau atvykti pas jus, o žinojau, kad jūs retai kur pasirodote. Taip pat bijojau su jumis susitikti prie pono Delmaro, nes mudviejų santykiai tokie, kad susitikimas negalėjo būti malonus. Užtat koks aš esu laimingas, kad ši valandėlė leidžia man atlyginti širdies skolą!

- Man būtų dar maloniau, - atsakė ji, - jei ir ponas Delmaras čia gautų savo dalį; jeigu jūs jį pažintumėt, tai pamatytumėt, kad jis labai geras, tik staigus. Jūs jam atleistumėt už netyčinį pasikėsinimą į jūsų gyvybę, nes jam dėl to širdį tikrai labiau skaudėjo negu jums žaizdą.

- Nekalbėkime, ponia, apie poną Delmarą, aš jam nuoširdžiai dovanoju. Aš buvau jam nusikaltęs, jis teisėtai pasielgė. Man belieka tatai pamiršti. Bet jūs, ponia, taip rūpestingai, taip kilniai mane slaugėte, jog aš visą gyvenimą atminsiu jūsų elgesį, jūsų tyrą veidą, angelišką švelnumą ir tas rankas, kurios pilstė balzamą ant mano žaizdų, bet aš negalėjau jų pabučiuoti...

Kalbėdamas Remonas laikė ponios Delmar ranką, pasiruošęs kadriliui. Jis švelniai paspaudė jos pirštelius, ir kraujas ūžtelėjo

poniai Delmar į širdį.

Kai jis atvedė ją į vietą, ponia de Karvachal, ponios Delmar teta, buvo pasišalinusi; pokylio dalyviai retėjo. Remonas atsisėdo šalia. Širdies dalykuose išpruseęs, jis jautėsi laisvai; tik geidulių įkarštis ir jausmų nevaldymas paverčia vyrus kvailiais. Meilėje kiek patyręs vyras greičiau nori patikti, negu mylėti. Tačiau de Ramieras jautėsi daugiau sujaudintas tos atviraširdės moters, pasirodžiusios čia pirmąkart, negu kada nors kitų. Gal jį taip ūmai paveikė jos namuose praleistos nakties prisiminimas. Šiaip ar taip, tuos karštus žodžius kalbėjo ne tik jo lūpos, bet ir širdis.

Su kitomis moterimis išsiugdytas įgūdis teikė jo žodžiams įtaigos, kuriai neprityrusi Indiana pasidavė nesuprasdama, kad visa tai jau ne sykį kartota.

Apskritai jei vyras gražiai kalba apie meilę, jis nelabai įsimylėjęs, ir moterys tai gerai žino. Remonas buvo išimtis: jis meniškai reiškė savo jausmus ir karštai mylėjo. Tiktai ne jausmai jį darė iškalbingą, o iškalba kaitino jausmus. Kai jam patikdavo moteris, jis darydavosi iškalbus ir stengdavosi ją sužavėti, o bežavėdamas ir įsimylėdavo. Taip atsitinka advokatams ir pamokslininkams: graudena, iš kailio nerdamiesi, kitus ir patys ima verkti. Jisai sutikdavo įžvalgių moterų, kurios nepatikėdavo jo aistringomis improvizacijomis; bet Remonas iš meilės pridarydavo, kaip sakoma, beprotysčių. Jis buvo pagrobęs mergaitę iš geros šeimos; sukompromitavęs ne vieną aukštos padėties moterį; tris kartus kovęsis garsiose dvikovose; visam rautui, visai salei buvo parodęs savo jausmų nežabotumą ir proto pakrikimą. Žmogus, kuris visa tai daro nebijodamas tapti juokingas ar būti pasmerktas ir nepasidaro nei toks, nei anoks, yra nenugalimas. Jis gali viskuo rizikuoti ir visko tikėtis. Todėl ir tvirtas pasipriešinimas neatlaikydavo pašėlusios Remono meilės. Vyras, iš meilės pametęs galvą, aukštojoje visuomenėje - retenybė, ir moterys tokių neniekina.

Nežinau, kaip jis tai padarė, bet, palydėdamas ponią Karvachal ir ponią Delmar ligi įjdviejų karietos, jis spėjo prispausti prie lūpų Indianos rankutę. Dar niekados slapus ir deginantis vyriškio bučinys nebuvo palietęs tos moters pirštų, nors ji buvo gimusi kaitrų krašte ir Burbonų saloje išgyvenusi devyniolika metų, o tai lygu dvidešimt penkeriems mūsiškiams.

Liguistai nervinga Indiana vos nesušuko taip pabučiuota, ir

Remonui reikėjo prilaikyti ją, lipančią į karietą. Tokios gležnos būtybės jis dar niekada nebuvo sutikęs. Kreolė Nuna buvo sveikatinga, o paryžietės nealpsta, kai joms rankas bučiuoja.

"Jei aš dar kartą pamatysiu ją, - pamanė nueidamas Remonas, - galvą pamesiu."

Rytojaus dieną jis visai užmiršo Nuną; tiek teatsiminė, kad ji ponios Delmar kambarinė. Blyškioji Indiana užvaldė visas jo mintis, visas jo svajones. Kai pasijusdavo įsimylįs, Remonas paprastai ieškodavo išsiblaškymo ne todėl, kad būtų norėjęs nuslopinti įsiliepsnojančią aistrą, bet priešingai - kad nuvytų šalin proto argumentus, įsakmiai reikalaujančius apsvarstyti galimus padarinius. Savo karštų pojūčių patenkinimo jis siekė be atlaidos. Jis nepajėgė tramdyti krūtinėje šėlstančių audrų, bet pajutęs, kad jos rimsta ir praeina, juo labiau nesugebėjo jų iš naujo sukelti.

Kitą dieną jam pavyko sužinoti, kad ponas Delmaras prekybiniais reikalais išvykęs į Briuselį. Išvažiuodamas jis paliko žmoną globoti poniai de Karvachal, kurios nemėgo, bet ji buvo vienintelė ponios Delmar giminaitė. Jis, prasisiekėlis kareivis, buvo iš negarsios ir neturtingos giminės, kurios gėdijosi ir rausdamas tvirtino, kad nesigėdija. Nors jis be paliovos prikaišiojo žmonai nepalankumą, kurio toji iš tikrųjų neturėjo, tačiau pats jautė negalįs jos versti artimai bendrauti su jo giminėmis be išauklėjimo. Ponios de Karvachal jis nemėgo, bet negalėjo nerodyti jai pagarbos šiais sumetimais.

Ponia de Karvachal, kilusi iš kilmingos ispanų šeimos, buvo iš tų moterų, kurios visada siekia pirmauti. Kai Napoleonas valdė Europą, ji garbino Napoleoną ir su savo vyru ir dieveriu dėjosi prie žozefininkų. Jos vyras paguldė galvą tomis dienomis, kai žlugo neilgai gyvavusi nugalėtojo dinastija, o Indianos tėvas pabėgo į prancūzų kolonijas. Ponia de Karvachal persikėlė į Paryžių ir kažkokiomis biržos spekuliacijomis vėl prasikūrė ant buvusios prabangos griuvėsių. Savo sumanumu, intrigomis ir atsidavimu Burbonams ji įgijo malonę karaliaus rūmuose, ir jos ne per daug puošnūs namai tapo vieni iš garbingiausių civiliniame karaliaus lape.

Kai Indiana, tėvui mirus, ištekėjo už pulkininko Delmaro ir parvyko į Prancūziją, ponia de Karvachal nesusižavėjo tokia menka santuoka. Tačiau pamačiusi poną Delmarą ir su menkučiu kapitalu sėkmingai verčiantis, suprato, kad jo veiklumas ir praktiš-

kas protas atstoja turtus. Ji nupirko Indianai Lanji dvarelį su fabriku. Per dvejus metus ponas Delmaras, gavęs paramos iš sero Rudolfo Brauno, žmonos giminaičio, atsistojo ant kojų, pradėjo išmokėti skolas. Ponia de Karvachal, kurios akyse turtas buvo geriausia rekomendacija, ėmė rodyti didelį palankumą dukterėčiai, pažadėjo užrašyti savo turto likučius. Indiana neturėjo ambicijų, buvo meili ir paslaugi tetai ne savanaudiškais sumetimais, o iš dėkingumo. Bet pagarbų pulkininko elgesį lėmė tiek viena, tiek antra. Jo politiniai nusistatymai buvo geležiniai. Jis nepakęsdavo, jei kas puldavo didįjį imperatorių, ir gindavo jo garbę aklai ir užsispyręs kaip vaikas, nors buvo jau šešiasdešimties metų. Todėl jam tekdavo labai tvardytis ponios de Karvachal salone, kur buvo liaupsinama tiktai Restauracija. Kiek vargšas ponas Delmaras prisikentėjo nuo penketo ar šešeto tų senų liaupsintojų, negalima įsivaizduoti. Iš dalies gal dėl to jis dažnai nusistatydavo prieš žmoną.

Tuos dalykus išdėstę, grįžkime prie pono de Ramiero. Po trijų dienų jis jau smulkiai žinojo viską, kas dedasi namuose, - taip jis siekė suartėti su ponais Delmarais. Jis suvokė, kad įgijęs ponios de Karvachal malonę, galės pamatyti Indianą. Po poros dienų vakare jis ją aplankė.

Salone tebuvo keturios ar penkios prieštvaninės žmogystos, rimtai lošiančios kortomis reversi[3], ir du ar trys kilmingų šeimų sūneliai - tokios menkystos, kokios tik gali būti trijų šimtų metų bajorijos atžalos. Indiana kantriai siuvinėjo užtiesalą su tetos spręstuvais. Ji buvo palinkusi ir tarytum paskendusi tame mechaniškame darbe, o gal ir patenkinta, kad nereikia dalyvauti tuščiuose svečių pokalbiuose. Aš nežinau, apie ką jį mąstė, nusvarinusi ilgus juodus plaukus ant siuvinėjamų gėlių, gal vėl išgyveno tą trumpą akimirką, kuri taip pakeitė jos būseną. Tuo metu tarnas pranešė kelių atvykusių asmenų pavardes. Nenugirdusi tų pavardžių ir beveik nepakėlusi akių nuo siuvinio, ji nesąmoningai pakilo, tik staiga vienas balsas ją kaip elektra nusmelkė - net turėjo atsiremti į spręstuvą, kad neparvirstų.

[3] Reversi - kortų lošimas.

6

Remonas nesitikėjo atsidursiąs tyliame salone su keliais kukliais svečiais. Nebuvo galima ištarti žodžio, kuris nebūtų išgirstas visuose kampuose. Senos ponios lošė kortomis ir atrodė, jog sėdi ten tik todėl, kad varžytų jaunimą. Iš jų sustingusių veidų Remonas tarėsi skaitąs slaptą senatvės pasitenkinimą trukdyti kitiems pramogauti. Jis tikėjosi patogesnio susitikimo švelniems pokalbiams negu pokylyje, o čia išėjo priešingai. Tos nelauktos kliūtys paskatino jo aistras, užžiebė žvilgsnius ir pagyvino jo užuominas poniai Delmar. Vargšelė, ji buvo visai nepasiruošusi tokiems antpuoliams. Jai net nebuvo kaip gintis, nes iš jos nieko nereikalauta; bet ji turėjo išklausyti karštos širdies prisipažinimus, patirti, kaip ji esanti mylima, ir be pasipriešinimo leistis apsupama visų suviliojimo pavojų. Juo didėjo jos sumišimas, juo drąsesnis darėsi Remonas. Ponia de Karvachal, kuri pagrįstai laikė save išmintinga ir kuriai kaip toks pat išmintingas buvo rekomenduotas ponas de Ramieras, metė lošimą, kad galėtų elegantiškai padiskutuoti su juo apie meilę. Tam pokalbiui ji suteikė ispaniškos aistros ir vokiečių metafizikos. Išsūkį Remonas mielai priėmė ir, neva atsakinėdamas tetai, išdėstė dukterėčiai tai, ko ši viena būtų atsisakiusi klausytis. Vargšė jauna moteris, be paramos, vikriai puolama iš visų pusių, pasijuto nepajėgianti dalyvauti šiame opiame pašnekesyje. Veltui teta, baisiai norėjusi, kad ji pasinaudotų proga pasireikšti, stengėsi ją įtraukti į teorinius svarstymus dėl kai kurių subtilių jausmo savybių; rausdama ji prisipažino nieko apie tai neišmananti, o Remonas, iš džiaugsmo apsvaigęs, matydamas nuraudusius jos skruostus ir pakilusią krūtinę, davė sau žodį ją apmokyti.

Indiana tą naktį dar prasčiau miegojo negu praėjusias; mes jau minėjome, kad ji dar nebuvo mylėjusi, ir jos širdis jau seniai buvo subrendusi tam jausmui, kurio ligi šiol nesugebėjo pažadinti nė vienas jos sutiktas žmogus. Užauginta keisto ir šiurkštaus tėvo, ji nebuvo niekados patyrusi tos laimės, kurią suteikia kito žmogaus meilė. Ponas de Karvachalis, pagautas politinių aistrų, savimeiliškos širdgėlos graužiamas, pasidarė kolonijose žiauriu plantatorium ir nemaloniausiu kaimynu. Duktė labai kentėjo dėl jo niūraus būdo. Bet nuolatos matydama vergovės blogybes, liūdėda-

ma dėl savo vienatvės ir priklausomybės, šiaip, atrodo, kantri nelaimėse, be galo atlaidi ir gera žemesniems žmonėms, ji išsiugdė geležinę valią, neapsakomą atsparumą viskam, kas kėsintųsi ją suvaržyti. Ištekėdama už Delmaro, ji tepakeitė šeimininką, o atvykusi į Lanji - tik savo kalėjimą ir vienatvę. Ji nemylėjo vyro gal vien dėl to, kad jį mylėti buvo jos pareiga ir kad mintimis priešintis bet kokiai moralinei prievartai jai virto antrąja prigimtimi, elgesio principu, sąžinės taisykle. Jai nesistengta nieko kito įskiepyti, kaip tik aklą paklusnumą.

Augusi vienumoje, tėvo apleista, tarp vergų, kuriems negalėjo padėti, nebent tik juos užjausti ir jų gailėtis, ji priprato ramintis: "Ateis diena, kai viskas pasikeis mano gyvenime, kai aš darysiu gera kitiems, diena, kada aš būsiu mylima, kada atiduosiu visą savo širdį tam, kuris man atiduos savąją. O dabar kentėk, tylėk ir tausok meilę kaip atpildą tam, kuris tave išvaduos". Tas išvaduotojas, mesijas, nebuvo atėjęs. Indiana jo tebelaukė. Tiesa, ji nedrįso tų minčių pripažinti savomis. Ji suprato, kad čia, po nugenėtais Lanji skroblais, net mintys labiau suvaržytos negu po Burbonų salos palmėmis. Kai ji užklupdavo save įprastai tariant: "Ateis diena... ir jis ateis..." - nuslopindavo drąsų troškimą sielos gilumoje ir pamąstydavo: "Reikės tada mirti!"

Ir tikrai ji geso. Nežinoma liga dildė jos jaunystę. Ji buvo nusilpusi ir nemigos kankinama. Gydytojai veltui ieškojo apčiuopiamų negalavimo priežasčių - jų nebuvo. Visos funkcijos silpo, visi organai pamažu liego; širdis plakė vos ne vos ir nelygiai, akys temo, kraujas sruveno karštligiškai; rodės, netrukus ta užsidarėlė mirs. Bet kad ir nusivylusiai bei kupinai rezignacijos, troškimas liko tas pats. Tyli palaužta širdis vis tebelūkuriavo jaunos kilnios širdies, kuri ją atgaivintų.

Ligi šiol ji daugiausia mylėjo Nuną, linksmąją ir drąsiąją savo niūrių dienų draugę. O jai labiausiai atsidavęs vyriškis buvo flegmatiškas jos pusbrolis seras Ralfas. Ką galėjo duoti jos išsiilgusiai vaizduotei prasta ir apleista kaip ji mergaitė arba anglas, kuris tesidomėjo lapių medžiokle!

Ponia Delmar buvo tikrai nelaiminga. Ir kai pirmą kartą toje ledinėje aplinkoje į ją padvelkė karštas aistros pagauto jaunuolio alsavimas, kai pirmą kartą ji apsvaigo nuo švelnių meilės žodžių ir virpančios lūpos tarsi įkaitusi geležis nudegino jai ranką, ji užmir-

šo viską: pareigas, atsargumą, kad gali pakenkti savo ateičiai. Ji teprisiminė šlykščią praeitį, ilgametes kančias, despotą tėvą ir vyrą. Ji manyti nepamanė, kad tas žmogus galėtų būti melagis arba lengvabūdis. Ji matė jį tokį, kokį norėjo matyti, kokį vaizdavosi savo svajonėse. Remonas būtų galėjęs ją suvedžioti, jeigu nebūtų buvęs nuoširdus.

Bet kaip jis būtų galėjęs būti nenuoširdus tokiai gražiai ir taip mylinčiai moteriai? Kuri kita bus tokia tyra ir nekalta? Su kuria kita jis sukurs tokią šviesią ir tvirtą ateitį? Ar nebuvo ji gimusi mylėti jį, ar ta moteris vergė nelaukė jo ženklo sekti paskui? Pati apvaizda, matyt, sukūrusi Remonui tą liūdną Burbonų salos kūdikį, nepatyrusį niekieno meilės ir pasmerktą mirti, jei jis nebūtų atsiradęs.

Tačiau netrukus po tų karštligiškų laimės svajų ponią Delmar pagavo siaubas. Ji pagalvojo apie savo vyrą, įtarų, akylą ir tokį kerštingą; ji baiminosi ne dėl savęs, jau pripratusios prie grasinimų, bet dėl to, kuris turės pradėti mirtiną kovą su jos tironu. Ji taip menkai pažino visuomenės papročius, kad gyvenimą vaizdavosi kaip tragišką romaną. Būdama baikščios prigimties, ji nedrįso pamilti, bijodama pražudyti savo mylimąjį, ir visai negalvojo apie grėsmę sau pačiai.

Čia ir buvo slapta priežastis, palaikiusi jos priešinimąsi ir dorumą. Kitą dieną ji nusprendė vengti pono de Remono. Vakare kaip tik turėjo būti pokylis garsaus Paryžiaus bankininko namuose. Ponia de Karvachal, sena vieniša moteris, mėgo svečiuotis ir norėjo, kad Indiana ją lydėtų; bet ten turėjo būti ir Remonas, todėl Indiana nutarė neiti. Vengdama pykinti tetą, ponia Delmar, kuri iš tikrųjų mokėjo priešintis, apsimetė priimanti kvietimą. Ji liepė paruošti tualetą ir laukė, ligi apsitaisys ponia de Karvachal. Pati užsimetė palaidinukę ir, atsisėdusi prie židinio, ryžtingai laukė tetos. Kai senoji ispanė, pasitempusi ir išsipuošiusi kaip dama Van Deiko portrete, užsuko jos paimti, Indiana pasisakė negaluojanti ir negalinti eiti. Veltui teta ją įkalbinėjo.

- Aš mielai eičiau, - atsakinėjo ji, - bet jūs matote, kad nepastoviu. Šiandien aš jus tik apsunkinčiau. Vykite į pokylį be manęs, miela tetule, aš džiaugsiuos, kad jums bus malonu.

- Be tavęs! - apmaudžiai tarė ponia de Karvachal. Jai baisu buvo pagalvoti, kad be reikalo puošėsi ir visą vakarą turės praleisti

viena. - Ką aš ten darysiu? Manim, sena moterim, žmonės domisi tik dėl tavęs. Kas iš manęs be tavo gražių akių?

- Jūsų išmintis mane pavaduos, miela tetule, - atsakė Indiana.

Markizė de Karvachal leidosi įtikinama ir išvažiavo. O Indiana užsikniaubė ir pravirko; ji jautėsi padariusi didelę auką, tardamasi sugriovusi vakarykščių svajų rūmus.

Bet Remonas pasielgė kitaip. Pirmiausia, ką jis pamatė pokylyje, buvo išdidus senosios markizės sultonas. Veltui jis ieškojo šalia jos Indianos balta suknele ir juodais plaukais. Jis prisiartino ir išgirdo markizę pusbalsiu sakant kitai poniai:

- Mano dukterėčia apsirgo, arba, - pridėjo ji, pateisindama savo buvimą pokylyje, - jau toks jaunos moters kaprizas. Ji panorėjo likti viena su knyga rankose kaip sentimentali gražuolė.

"Nejaugi ji vengtų manęs", - pamanė Remonas.

Jis bematant išeina iš pokylio ir nuvyksta tiesiai pas markizę, praeina, nieko nepasakęs, pro namsargį ir paklausia, ar ponia Delmar namie, prieškambaryje sutiktą apsnūdusį tarną.

- Ponia Delmar serga.

- Žinau. Aš atėjau ponios de Karvachal prašomas pasiteirauti apie jos sveikatą.

- Aš eisiu įspėti ponios.

- Nereikia, ponia Delmar mane priims.

Ir Remonas įžengia be pranešimo. Visi kiti tarnai jau sumigę. Gūdi tyla viešpatauja tuščiuose rūmuose. Vienintelė lempa, apklėsta žaliu šilkiniu gaubtuvu, vos vos apšviečia didelį saloną. Indiana sėdi nusisukusi nuo durų plačiame fotelyje, atramos uždengta, ir liūdnai žiūri į degantį židinį, lygiai kaip tą vakarą, kai Remonas įsigavo į Lanji per tvorą. Bet šiandien ji dar liūdnesnė: ne šiaip sau kankinasi, nežinia ko trokšdama, o gailisi trumpalaikio džiaugsmo, laimės spinduliui švystelėjus.

Remonas tyliai prisiartina minkštu kilimu. Jis pamato ją verkiant, ir kai ji atsisuka, suklumpa prie jos kojų, stipriai gniauždamas jos rankas, kurias ji stengiasi ištraukti. Turiu pripažinti, kad ji neapsakomai apsidžiaugia, matydama griūvant pasipriešinimo planą. Ji pajunta aistringai mylinti tą žmogų, kuris nepabijojo jokių kliūčių ir atnešė jai laimę, nors ji nuo jos bėgo. Ji dėkoja apvaizdai, atmetusiai jos auką, ir, užuot barusi Remoną, kone dėkoja jam.

Šisai jau žino esąs mylimas; jam nereikia matyti džiaugsmo

ašarų, supranta, jog jis nugalėtojas ir gali drįsti daugiau. Jis užbėga už akių, kad ji neimtų ko teirautis, ir nesiaiškindamas, kodėl jis pas ją atsirado, nesistengdamas teisintis, paklausia:

- Indiana, jūs verkiate? Aš noriu žinoti, ko jūs verkiate?..

Ji krūpteli išgirdusi kreipiantis į ją vardu, bet ir apsidžiaugia ta nelaukta drąsa.

- Kodėl jūs klausiate? Aš neprivalau jums to sakyti...

- Gerai, bet aš žinau, Indiana. Aš žinau visą jūsų praeitį, visą jūsų gyvenimą. Viskas, kas susiję su jumis, negali būti man svetima, nes aš nesu jums abejingas. Aš stengiausi viską apie jus sužinoti, bet būčiau nieko nesužinojęs, jei ne ta valandėlė, kurią praleidau pas jus, kai mane atnešė prie jūsų kojų visą kraujais pasruvusį ir susidaužiusį. Jūsų vyras širdo matydamas, kaip jūs, tokia graži ir gera, mane tvarstėte gležnomis rankomis ir tartum balzamu gaivinote mane kvapniu dvelksmu. Jisai pavydus! O, aš jį suprantu! Jo vietoj aš irgi, Indiana, pavyduliaučiau arba, tikriau, jo vietoj aš nusižudyčiau; nes jeigu tas, kuriam jūs priklausote, kuris laiko jus savo glėbyje, nėra tas, kuriam ir jūsų širdis priklausytų, vadinasi, tai nelaimingiausias vyras arba niekšas.

- Dėl Dievo, nutilkite! - sušuko ji, rankomis užimdama jam burną, - nutilkite, nes nuodėmė man jūsų klausytis. Kam jūs man kalbate apie jį? Kodėl mokote mane jo nekęsti? Jeigu jis jus išgirstų!.. Aš nieko pikto apie jį nesu pasakiusi ir nesu leidusi jums ką pikta apie jį kalbėti. Aš nejaučiu neapykantos jam, aš jį gerbiu, aš jį myliu!..

- Sakykite, kad jūs jo baisiai bijotės, nes tas despotas sutriuškino jūsų sielą, ir baimė įsitaisė jūsų galvūgalyje nuo tos dienos, kai tapote to žmogaus auka. Indiana, jūs esate išniekinta to storžievio; geležine ranka jis nulenkė jūsų galvą ir sugriovė jums gyvenimą! Vargšelė! Tokia jauna ir tokia gražutė, ir jau tiek iškentėjusi!.. Bet jūs manęs neapgausite, Indiana, nes aš į jus žiūriu kitokiomis akimis negu minia, aš žinau visas jūsų likimo paslaptis, ir nemanykite ką nors slėpti nuo manęs. Tegu tie, kurie žavisi jūsų grožiu, matydami jus pablyškusią ir nusiminusią, sako: "Ji serga..." Tekalba! Bet mano širdis visą laiką su jumis, aš visa siela myliu jus, esu jums atsidavęs ir žinau, kuo jūs sergate. Aš gerai žinau, kad jeigu apvaizda būtų panorėjusi jus atiduoti man, nelaimingajam, kuris turėtų galvą daužyti į sieną, kad pavėlavo, jūs nebūtumėte ligonė.

Indiana, šventai prisiekiu, kad aš jus būčiau taip mylėjęs, jog ir jūs būtumėt mane pamilusi ir laiminusi tą ryšį. Aš jus būčiau nešiojęs ant rankų, kad jūs nesusižeistumėt kojų; būčiau jas šildęs savo kvėpavimu, būčiau glaudęs jus prie širdies, kad nekentėtumėte. Aš būčiau atidavęs jums visą savo kraują, kad sustiprėtų jūsų kraujas, ir jeigu jūs būtumėt negalėjusi užmigti, aš jus visą naktį būčiau raminęs švelniais žodžiais ir šypsena, kad atsigautumėt, nors būčiau ašarojęs, matydamas jus kenčiant. O miegui nusileidus ant jūsų šilkinių blakstienų, aš būčiau jas lūpomis kuo švelniausiai užspaudęs ir budėjęs klūpodamas prie jūsų lovos. Aš būčiau privertęs orą jus meiliai glamonėti, o sapnus jums barstyti gėles. Aš būčiau tylomis bučiavęs jūsų kasas, susižavėjęs klausęsis jūsų širdies plakimo, o ryto metą pabudusi jūs, Indiana, būtumėt mane radusi prie savo kojų jus pavyduoliškai saugojantį, jums vergiškai tarnaujantį, laukiantį jūsų pirmosios šypsenos, įsidėmintį jūsų pirmąją mintį, gaudantį jūsų pirmąjį žvilgsnį, laukiantį pirmojo pabučiavimo.

- Gana! Gana! - šūktelėjo sumišusi Indiana visa drebėdama. - Man skaudu jūsų klausytis.

O vis dėlto, jei būtų mirštama iš laimės, Indiana tą valandėlę būtų mirusi...

- Nekalbėkite man taip, - tarė ji, - laimė ne man; nerodykite dangaus žemėje man, pasmerktai mirti.

- Mirti! - sušuko Remonas suspausdamas ją glėbyje. - Tu pasmerkta mirti! Dar negyvenusi, dar nemylėjusi!.. Ne, tu nemirsi, aš tau neleisiu, nes mano gyvenimas dabar susietas su tavuoju. Tu mano išsiilgtoji, dievinamoji, skaisčioji, nuo manęs tolstanti svaja, žibanti žvaigždė, kuri man šviesdama tarytum sakė: "Keliauk keliavęs gyvenimo negandų keliu, o apvaizda tau atsiųs angelą palydėti". Nuo pat gimimo tu man skirta, tavo siela sužadėta su manąja, Indiana! Žmonės ir jų žiaurūs įstatymai tave valdė; jie man pagrobė draugę, kurią pats Dievas būtų man išrinkęs, jei jis savo prižadų neužmirštų. Bet kas mums žmonės ir jų įstatymai, jei aš tave myliu, nors tu dar priklausai kitam, ir jei tu dar gali mylėti mane, tokį nelemtingą ir nelaimingą, tave praradusį! Matai, Indiana, tu man priklausai, tu esi mano sielos pusė, kuri seniai ieškojo savo antrosios pusės. Kai Burbonų saloje tu svajojai apie draugą, tu svajojai apie mane; kai baimingai virpėdama su viltimi galvojai apie

savo būsimąjį vyrą, tai aš turėjau juo būti. Argi tu nepažinai manęs? Ar neatrodo tau, kad mudu dvidešimt metų nesimatėme? Argi aš nepažinau tavęs, angele, kai tu šluostei mano kraują savo šydu, kai dėjai ranką prie mano gęstančios širdies, norėdama ją atgaivinti ir sušildyti? O, aš visa tai gerai atsimenu! Kai aš atsimerkiau, tariau sau: "Štai ji! Tokią aš ją regėjau svajonėse, išblyškusią, melancholišką ir geraširdę. Ji - mano, ji numalšins nepatirtos palaimos troškulį". Ir kad aš išvengiau mirties, tai tavo nuopelnas. Ne kokios paprastos aplinkybės mus suvedė draugėn, ne atsitiktinumas ir ne kaprizas, kaip matai, o lemtis ir mirtis man atvėrė naujo gyvenimo vartus. Tavo vyras, tavo valdovas, savo likimui pavaldus, atnešė mane, kraujais pasruvusį, ir numetė prie tavo kojų sakydamas: "Štai jums!" Ir dabar jau niekas nebegali mudviejų išskirti...

- Jis gali mus išskirti! - staiga pertraukė jį ponia Delmar, su malonumu klausiusis įsimylėjusio Remono gražbylystės. - Deja! Deja! Jūs jo nepažįstate; jis toks žmogus, kad nieko nedovanoja, jo neprigausi. Remonai, jis jus užmuš!

Ji verkdama prisiglaudė jam prie krūtinės. Remonas ją karštai apglėbė.

- Tegu jis ateina, - sušuko jis, - tegu ateina ir pamėgina išplėšti tą laimės valandą! Aš jo nebijau! Lik, Indiana, prie mano širdies, tai tavo prieglobstis ir tavo apsauga. Mylėk mane, ir aš būsiu nepažeidžiamas. Tu gi žinai, kad ne to žmogaus galioje mane užmušti; beginklis aš jau esu buvęs jo taikinys. Bet tada tu sklandei viršum manęs, ir tavo sparnai mane saugojo. Ne, nebijok nieko, mes sugebėsime išvengti jo pykčio, o dabar net nesibaiminu dėl tavęs, nes aš visada būsiu čia. Kai tavo šeimininkas mėgins tave skriausti, aš tave ginsiu nuo jo. Jei reikės, aš tave išvaduosiu iš jo žiaurios priespaudos. Nori, aš jį užmušiu? Pasakyk, kad tu myli mane, ir aš būsiu jo žudikas, jei tu pasmerki jį mirti...

- Nutilkite! Jūs man keliate siaubą! Jei norite ką nors nužudyti, žudykite mane, nes man užtenka šios vienos dienos, aš nieko daugiau nebetrokštu...

- Numirk, bet tik iš laimės! - sušuko Remonas ir prispaudė savo lūpas prie Indianos lūpų.

Per smarki audra tokiam gležnam augalui. Indiana išbalo, griebėsi ranka už širdies ir apalpo.

Iš pradžių Remonas manė, kad jo glamonės atgaivins kraują

sustingusiose jos gyslose, bet veltui jis bučiavo jai rankas, veltui vadino ją meiliausiais vardais. Ji neapsimetė apalpusi, kaip dažnai daro moterys. Ponia Delmar jau seniai sunkiai sirgo, ją ištisomis valandomis kankino nerviniai spazmai. Baimės apimtas Remonas buvo priverstas šauktis pagalbos. Jis paskambino; pasirodė kambarinė; flakonas iškrito jai iš rankų, ir ji sukliko pažinusi Remoną. Šisai susitvardęs pakuždėjo jai į ausį:

- Nuna, tyliau! Aš žinojau, kad tu čia, ir atėjau, tik nesitikėjau čia rasti tavo ponią, maniau, kad ji pokylyje. Ji išsigando mane pamačiusi ir nualpo; būk atsargi, aš išeinu.

Remonas išbėgo palikęs abi moteris su paslaptimi, kuri būtų galėjusi kitą siaubte nusiaubti.

7

Rytojaus dieną Remonas atsikėlęs gavo antrą Nunos laišką. Šito jis nebenumetė niekinamai. Priešingai, skubiai atplėšė jį, nes galėjo būti žinių apie ponią Delmar. Iš tikrųjų taip ir buvo, bet į kokią intrigų painiavą įkliuvo Remonas! Mergaitė paslapties nebeįmananti ilgiau slėpti. Iš sielvarto ir baimės sulysę jos veidai. Ponia Delmar pastebėjusi, kad ji blogai atrodanti, nors nesuprantanti kodėl. Nuna bijanti griežto pulkininko, o dar labiau - švelnios savo ponios. Ji gerai žinanti, kad ponia jai dovanosianti, bet mirtų iš gėdos ir skausmo, jei reikėtų prisipažinti. Kas bus, jei Remonas neapsaugosiąs jos nuo gresiančio pažeminimo! Pagaliau jis privaląs ja pasirūpinti, kitaip ji pulsianti poniai Delmar po kojų ir viską jai išpasakosianti.

Tai smarkiai paveikė poną de Ramierą. Pirmas jo rūpestis buvo atskirti Nuną nuo ponios Delmar.

"Be mano žinios nieko nekalbėkite, - atrašė jis jai. - Pasistenkite šį vakarą būti Lanji. Aš ten atvyksiu."

Kelyje jis svarstė, kaip toliau elgtis. Nuna turėjo pakankamai sveiko proto ir nesitikėjo negalimo atpildo. Ji niekuomet neišdrįso nė pagalvoti apie santuoką, ir kadangi buvo kukli ir kilniaširdė, Remonas tarėsi esąs ne toks jau kaltas. Jis neapvylęs Nunos, ji pati

turėjusi ne kartą pagalvoti apie savo likimą. Jis kvaršino sau galvą ne dėl to, kad turės paskirti vargšei Nunai dalį turto. Jis galvojo ją dosniai aprūpinti ir globoti, kaip to reikalauja delikatumas. Kebliausia jam buvo pasisakyti, kad jis jos nebemyli; jis nemokėjo apgaudinėti. Tuo metu jo elgesys atrodė klastingas ir veidmainiškas, o širdis buvo tiesmuka, kaip visada. Nuna jį traukė, o ponią Delmar jis pamilo visa širdimi. Ligi tol jis nemelavo nei vienai, nei antrai. Svarbiausia nepradėti meluoti. Remonas jautėsi negalįs nei apgaudinėti vargšės Nunos, nei suduoti jai skaudų smūgį. Reikėjo rinktis: arba būti bailiam, arba žiauriam. Remonas jautėsi be galo nelaimingas. Priėjęs prie Lanji vartų, jis dar nebuvo apsisprendęs.

Nuna savo ruožtu, gal nelaukusi tokio greito atsakymo, buvo beatgaunanti viltį.

"Jis mane tebemyli, - galvojo ji, - jis neketina manęs apleisti. Jis tik primiršo mane, bet tai suprantama. Paryžiuje, kur tiek pramogų, visų moterų mylimas, kaip ir turi būti, jis kiek nutolo nuo vargšelės kreolės. Iš tikrųjų kas aš prieš visas tas damas, ir gražesnes, ir turtingesnes už mane, kad jis jas paaukotų? Kažin, - naiviai tarė ji pati sau, - gal net Prancūzijos karalienė[4] jį pamilusi."

Bemąstydama apie prabangą, galėjusią suvilioti jos meilužį, Nuna sumanė pasinaudoti kokia nors tos rūšies priemone, kad labiau jam patiktų. Ji pasipuošė ponios drabužiais, jos kambaryje pakūrė židinį ir apkaišė jį gražiausiomis gėlėmis, kokių tik galėjo priskinti šiltnamyje, paruošė užkandžiui vaisių ir gerųjų vynų, žodžiu, aprūpino buduarą taip, kaip niekuomet pati nesivaizdavo. Pasižiūrėjusi į didelį veidrodį, įsitikino esanti daug gražesnė už tas gėles, kuriomis norėjo pasigražinti.

"Jis ne kartą sakė, - prisiminė ji, - kad man nereikalingi jokie papuošalai ir kad nė viena moteris karaliaus rūmuose su visais savo deimantais neverta mano šypsenos. Tuo tarpu tomis moterimis, į kurias iš aukšto žiūrėjo, dabar jis ėmė domėtis. Na, kas čia dabar! Būk linksma, žvali ir nuotaikinga! Gal šią naktį susigrąžinsi jo meilę."

Remonas, arklį palikęs miške prie anglininko trobelės, - vartų raktą jis turėjo - įėjo į parką. Šį kartą jis nebijojo būti vagimi įtar-

[4] Prancūzijos karalienės tada nebuvo. Karolis X, užimdamas sostą 1824 m., buvo našlys. Autorė šiuo atveju norėjo pabrėžti Nunos naivumą ir neišmanymą.

tas; kone visi tarnai buvo išvažiavę su šeimininkais, o sodininką jis jau buvo padaręs savo patikėtiniu; be to, visą Lanji apylinkę jis pažinojo kaip savo sodybą.

Naktis buvo šalta. Tirštas rūkas apklėstė parko medžius, ir Remonas vos begalėjo įžiūrėti juodas jų šakas pro tą palšą apdangalą.

Jis kurį laiką klaidžiojo vingiuotomis alėjomis, ligi priėjo paviljoną, kur jo laukė Nuna. Ji pasitiko jį apsisiautusi kailiniais, su gobtuvu ant galvos.

- Mudu čia negalime pasilikti, - tarė ji. - Labai šalta. Eikite paskui mane ir nekalbėkite.

Remonui buvo labai nejauku eiti į ponios Delmar namus kaip jos kambarinės meilužiui. Tačiau reikėjo nusileisti. Nuna ėjo priešakyje; pasimatymas turėjo būti lemiamas.

Nuna jį vedė per kiemą, nutildė šunis, be triukšmo atidarė duris ir, paėmusi jį už rankos, tyliai traukė tamsiais koridoriais į apvalią patalpą, neįmantrią, bet puošnią, kur maloniai kvepėjo žydintys apelsinmedžiai; žvakidėse degė žvakės.

Nuna grindis buvo pabarsčiusi Bengalijos rožių lapeliais, sofą - žibuoklėmis; švelni šiluma glostė kūną; krištolas žibuliavo ant stalo tarp raudonpusių vaisių, gražiai išdėliotų pintinėlėse ant žalių samanų.

Iš tamsos staigiai atsidūręs šviesoje, Remonas valandėlę stovėjo apakintas, bet netrukus susigaudė, kur esąs. Kambarys, itin skoningai apstatytas, žavėjo savo tyru paprastumu: ant raudonmedžio lentynų romanai ir kelionių aprašymai; spręstuvuose gražus gaivių spalvų rankdarbis, kantriai siuvinėtas liūdesio valandomis; arfa, kurios stygos tarytum tebevirpėjo nedalios ir lūkesčio gaida; graviūros, vaizduojančios pastoralinę Pauliaus ir Virginijos meilę, Burbonų salos kalnų viršūnes ir mėlyną Sen Polio įlanką; bet ypačiai lovelė, pusiau nuleistomis muslino užuolaidomis, baltutėlė, mergautinė, galvūgalyje papuošta šventinta palmės šaka, nulaužta turbūt prieš pat išvykstant iš tėviškės; viskas priminė ponią Delmar, ir Remoną net nusmelkė keistas drebulys, ar tik toji kailiniu manto apsisiautusi moteris, atvedusi jį čia, ne pati Indiana. Tai tarytum pasitvirtino, kai jis pamatė priešais veidrodyje baltą puošnią moterį, kuri, atėjusi pokylin, nusimeta apsiaustą ir pasirodo spindinti ir pusnuogė mirguliuojančioje šviesoje. Bet apsirikti buvo galima tik akimirksnį. Indiana būtų buvusi slaptesnė... Jos kuklią krū-

tinę būtų dengusi trigubo tiulio liemenėlė; gal ji ir būtų įsisegusi į plaukus gyvų kamelijų, bet vargu ar būtų taip netvarkingai ir gundomai jų prisikaišiusi; ji būtų apsiavusi atlasinėmis kurpaitėmis, o jos kukli suknelė taip ryškiai nerodytų dailutės kojytės.

Nuna buvo aukštesnė ir stambesnė už savo ponią, ir matėsi, kad ji ne savo rūbais išsipuščiusi. Ji buvo graži, bet jos gražumui trūko kilnumo; ji buvo graži kaip moteris, bet ne kaip fėja. Ji siūlė malonumą, bet nežadėjo palaimos.

Remonas neatsigręždamas apžiūrėjo ją veidrodyje; paskui nukreipė žvilgsnį į visa tai, kur jis galėjo pamatyti tyriausią Indianos atvaizdą: į muzikos instrumentus, į paveikslus, į siaurą mergautinę lovą. Jis svaigo nuo vos jaučiamo kvapo, užsilikusio šioje šventykloje nuo to laiko, kai ji čia buvo. Jis net suvirpėjo pagalvojęs, kad kurią dieną pati Indiana jam atskleis tos būstinės žavesį. Už Remono stovėjo Nuna sudėjusi rankas ir sujaudinta žiūrėjo į jį, manydama, jog jis be galo sužavėtas, kad viskas taip rūpestingai paruošta stengiantis jam patikti.

O jisai, pagaliau nutraukdamas tylą, tarė:

- Dėkoju jums už rūpestį ir ypač už tai, kad mane čionai atvedėte, bet man užtenka to mielo siurprizo. Eime iš čia, šiame kambaryje mums ne vieta. Aš privalau gerbti ponią Delmar, net jai nesant.

- Tai žiauru, - atsakė Nuna, nesupratusi jo, bet matydama jo šaltą ir nepatenkintą veidą. - Tikrai žiauru! Aš tikėjausi jums patikti, o jūs mane atstumiate.

- Ne, brangioji Nuna, aš niekados jūsų neatstumsiu. Aš atėjau rimtai su jumis pasikalbėti ir pareikšti jums savo palankumą. Esu dėkingas už jūsų norą man patikti, bet aš jus labiau mylėjau be šitų skolintų papuošalų - jūsų jaunystė ir įgimtas grakštumas gali ir be jų apsieiti.

Nuna, pusiau supratusi, kas buvo pasakyta, ėmė verkti.

- Aš nelaiminga, - kalbėjo ji, - aš pati savęs nekenčiu, nes jums nebepatinku... Turėjau numatyti, kad neilgai mylėsite mane, vargšę bemokslę. Aš jums nepriekaištauju. Žinojau, kad manęs nevesite; bet jeigu jūs mane tebemylėtumėt, aš viską paaukočiau nesigailėdama, viską pakęsčiau nesiskųsdama. Deja! Aš pražuvau, gėdą užsitraukiau... Ponai mane tikriausiai išvys. Aš laukiu vaiko, kuris bus dar nelaimingesnis už mane, ir niekas manęs nepasigailės. Kiek-

vienas tarsis galįs mane kojomis mindžioti. Ir vis dėlto aš su džiaugsmu kentėčiau, jeigu jūs mane mylėtumėt...

Nuna ilgai taip kalbėjo. Gal ir ne visai tais žodžiais, bet pasakė kaip tik tai ir net šimtą kartų geriau, negu aš galėčiau atpasakoti. Iš kur staiga imasi iškalbingumas tamsiam primityviam žmogui tikros aistros ir gilaus skausmo atvejais?.. Tuomet žodžiai įgauna kitą, neįprastą, reikšmę, net kasdieniai posakiai nuskamba kilniai, kai jie sakomi iš širdies ir ypatingu balsu. Tada ir prasčiausia moteris, pasidavusi savo jausmų įkarščiui, darosi patetiškesnė ir įtaigesnė negu toji, kurią auklėjimas moko nuosaikumo ir santūrumo.

Remonas pasijuto be galo maloniai, kad jį taip nepaprastai myli; dėkingumas, užuojauta Nunai, o galbūt truputį ir savimeilė valandėlę atgaivino jo meilę.

Nuna duso nuo ašarų. Ji nuplėšė gėles nuo kaktos, ilgi plaukai išsidraikė ant apkūnių ir gražių pečių. Jeigu ponios Delmar nebūtų puošusi kančia ir nuolanka, Nuna šiuo momentu savo grožiu būtų ją visiškai nustelbusi; meilė ir skausmas darė ją nuostabią. Remonas neatsispyrė, apkabino ją, pasisodino šalia ant sofos, pritraukė vienakojį staliuką, apkrautą grafinais, ir įpylė kelis lašus apelsinų sunkos į paauksuotą taurę. Labiau nuraminta to dėmesio negu to gėrimo, Nuna nusišluostė ašaras ir metėsi Remonui po kojų.

- Mylėk mane! - tarė ji, aistringai glausdamasi prie jo kelių. - Pasakyk, kad tu mane dar myli, ir aš atsigausiu, aš būsiu išgelbėta. Pabučiuok mane kaip kitados, ir aš nesigraužiu, kad pražudžiau save, suteikusi tau keletą malonių dienų.

Ji apglėbė Remoną švelniomis tamsiomis rankomis, apkėstė ilgais plaukais; jos didelės juodos akys degė ilgesiu, karštas kraujas, grynai rytietiška aistra įveikė visas valios pastangas ir proto sumetimus. Remonas užmiršo viską: ir savo nusistatymą, ir naują meilę, užmiršo net, kur esąs. Kaip ir seniau jis glamonėjo, mylavo pašėlusią Nuną. Juodu gėrė iš vienos taurės, ir svaigūs vynai, kuriais buvo apkrautas stalelis, galutinai sumaišė jiems protą.

Pamažėle apgirtusio Remono sąmonėje lyg pro dūmus išplaukdavo Indianos prisiminimas. Dviejuose dideliuose veidrodžiuose priešpriešiais be galo kartojosi Nunos atvaizdas, sakytum šmėkščiojo tūkstančiai šmėklų. Tame besidvejinančiame atspindy jis taikstėsi pagauti lieknesnį pavidalą, ir jam pasivaideno, lyg toliausiame

blausiame Nunos atšvaiste švystelėjo daili ir lanksti ponios Delmar talija.

Nuna, taip pat apsvaigusi nuo stiprių gėrimų, prie kurių nebuvo pratusi, nebesusigaudė, ką ten jos meilužis paisto. Jeigu ji nebūtų pasigėrusi kaip jisai, būtų supratusi, kad netgi aistros įkarštyje Remonas galvojo apie kitą. Ji būtų pastebėjusi jį bučiuojant šaliką ir kaspinus, kuriuos nešiojo Indiana, kvėpinant ją primenančius kvepalus, glostant karštomis rankomis jos krūtinę dengiantį šilką; bet Nuna manė, kad visos tos glamonės jai skiriamos, o tuo tarpu Remonas tematė Indianos rūbus ant jos. Bučiuodamas juodus jos plaukus, jis tarėsi bučiuojąs juodus Indianos plaukus. Indianą jisai tematė Nunos užvirto punšo garuose; tai ji vadino Remoną ir jam šypsojosi pro balto muslino uždangą, apie ją jis svajojo kuklioje nesuteptoje lovoje, kai apsvaigęs nuo vyno ir meilės, jon įtraukė pašėlusią kreolę.

Kai Remonas pabudo, pro langinių plyšius jau skverbėsi vidurdienio šviesa. Ilgai dar jis gulėjo nustebęs, nejudėdamas, ar ne sapne mato ir tą kambarį, ir lovą, kur miegojo. Jau viskas buvo sutvarkyta ponios Delmar miegamajame. Nuna, užmigusi kaip karalienė, atsikėlė kaip kambarinė. Ji išnešė gėles ir viso pokylio likučius. Baldai atsidūrė savo vietoje, naktinės orgijos nė žymės neliko, ir Indianos kambarys vėl atgavo nekaltą ir padorią išvaizdą.

Susigėdęs Remonas atsikėlė ir norėjo išeiti, bet duris rado užrakintas. Langas buvo trisdešimt pėdų nuo žemės. Reikėjo pasilikti uždarytam tame kambaryje ir kankintis kaip pririštam prie rato Iksionui[5].

Jis suklupo prie sujauktos ir išniekintos lovos degdamas iš gėdos.

- O Indiana! - sušuko jis laužydamas rankas. - Kaip aš tave įžeidžiau! Ar tu man atleisi tokį nedorą poelgį? Bet jeigu tu man ir dovanosi, aš negalėsiu sau dovanoti. Neprisileisk dabar manęs, švelnioji ir patiklioji Indiana, nes tu nenutuoki, kokiam bjauriam ir įžūliam žmogui ketini paaukoti savo nekaltybės lobius! Atstumk mane, spardyk mane už tai, kad aš negerbiau tavo šventos skaistybės prieglobsčio; aš pasigėriau nuo tavo vynų kaip liokajus drauge

[5]Iksionas - lapitų karalius, kuriam Jupiteris suteikė prieglobstį Olimpe. Už nepagarbą Junonai buvo pasmerktas kentėti tartare, pririštas prie liepsnojančio rato.

su tavo tarnaite, subjaurojau savo nešvankiu alsavimu, savo šlykščiais bučiniais tavo tyrą aprangą ant svetimo kūno, nepasidrovėjau apnuodyti tavo vienišų naktų ramybės, leidau į tavo guolį, net tavo vyro gerbiamą, įsiveržti gašlumui ir paleistuvystei! Kaip begalėsi tu nurimti už tų užuolaidų, kurių paslapties aš nepabūgau išniekinti? Kokie nepadorūs sapnai ir aitrios, įkyrios mintys džiovins tavo smegenis? Kokios nuodėmingos ir įžūlios šmėklos ims dabar šliaužioti apie tavo skaistųjį patalą? Kokia nekaltybės deivė beateis dabar globoti tavęs, miegančios tyrai, kaip kūdikis? Ar ne aš nubaidžiau angelą sargą nuo tavo galvūgalio? Ar ne aš atvėriau tavo duris aistrų demonui? Ar ne jam aš pardaviau tavo sielą? Ir ar neprilips prie tavęs tos gašlios kreolės šėla kaip Dejaniros rūbai ir ar nesuniokos tavęs? O, aš nelaimingas nusikaltėlis! Kad galėčiau savo krauju nuplaut gėdą, kuria užteršiau šį guolį!

Ir Remonas laistė ašaromis Indianos lovą.

Tuo tarpu įėjo Nuna su prijuoste ir madrasiniu gobtuvu. Pamačiusi klūpantį Remoną, pamanė, kad jis meldžiasi. Ji nežinojo, kad aukštuomenė nebesimeldžia. Tad palaukė tyliai stovėdama, kol jisai ją pastebės.

Remonas ją pamatęs suglumo, suirzęs pritrūko drąsos bartis, bet nevaliojo ir draugiškai prabilti.

- Kodėl jūs čia mane užrakinote? - pagaliau paklausė jis. - Ar jūs manote, kad dieną aš negaliu išeiti, jūsų nesukompromitavęs?

- Todėl jūs ir neišeisite, - meiliai atsakė Nuna. - Namai tušti, ir niekas jūsų čia neužtiks. Sodininkas čia niekad nevaikščioja, ir tik aš viena turiu raktus. Jūs pasiliksite su manim visą dieną, jūs esate mano belaisvis.

Remonas nusiminė išgirdęs tokį sprendimą. Jis jau ėmė šlykštėtis savo meiluže. Bet nebuvo kas daryti, o gal dar koks nenugalimas potraukis jį sulaikė, nors daug jis kentėjo tame kambaryje.

Kai Nuna išėjo ruošti jam pusryčių, jis ėmė žiūrinėti dienos šviesoje daiktus - nebylius Indianos vienatvės liudytojus. Jis atvertė vieną kitą knygą, pasklaidė albumus, bet greit vėl užvertė: pabijojo dar kartą šventvagiškai skverbtis į moteriškas paslaptis. Pagaliau jis pradėjo vaikščioti po kambarį ir pastebėjo medžio sienoje priešais ponios Delmar lovą didelį puošniais rėmais paveikslą, uždengtą dvilinku gaziniu audeklu.

Gal tai Indianos portretas? Nekantraudamas ir užmiršęs visus savo skrupulus, Remonas palypėjo ant kėdės, išsegė smeigtukus ir nustebęs pamatė gražaus jauno vyro portretą visu ūgiu.

8

- Man rodos, aš būsiu matęs tą žmogų, - pasakė jis Nunai, stengdamasis apsimesti abejingu.

- Ką jūs, pone, - tarė mergina, dėdama ant stalo atneštus pusryčius, - negražu smelktis į mano ponios paslaptis.

Remonas pabalo.

- Paslaptis! - tarė jis. - Jei tai paslaptis, o tu ją žinai, tai tu, Nuna, dvigubai nusikaltai mane atvesdama į šį kambarį.

- O ne, čia jokia paslaptis, - atsakė Nuna šypsodamasi. - Pats ponas Delmaras padėjo toje vietoje pakabinti sero Ralfo portretą. Argi galėtų ponia Delmar turėti paslapčių gyvendama su tokiu pavydžiu vyru?

- Seras Ralfas, sakai. Kas jis toks?

- Seras Rudolfas Braunas - ponios pusbrolis, jos vaikystės draugas, galiu pasakyti, ir mano; jis labai geras!

Remonas apžiūrinėjo paveikslą neramus ir nustebęs.

Mes jau sakėme, kad seras Ralfas, nors ir neišraiškingo veido, buvo gražus augalotas vaikinas, pienas ir kraujas, tankiais plaukais, visada dailiai apsirengęs, ir galėjo apsukti jei ne romantišką galvutę, tai bent patenkinti blaivią tuštuolę. Šaltakraujiškas baronetas buvo pavaizduotas medžiotojo drabužiais, beveik tokiais pat, kaip matėme jį pirmame šios knygos skyriuje, ir savo šunų apsuptas; gražuolė grifonė Ofelija dėl savo puikių pilkšvai sidabrinių gaurų ir škotų veislės grynumo stovėjo priešaky. Vienoje rankoje seras Ralfas laikė medžioklės ragą, o kitoje - puikaus anglų veislės širvo obuolmušio žirgo apynasrį. Žirgas buvo kone per visą paveikslo foną. Puikus paveikslas, tikras šeimos portretas, kur kiekviena detalė nutapyta taip tobulai, taip naiviai ir tiksliai, su visu miesčioniškų kruopštumu. Jis galėtų pravirkdyti auklę, pralodyti šunis ir nualpinti siuvėją. Didesnės menkystos už tą portretą nebuvo, nebent pats originalas.

Bet Remoną jis baisiai supykdė.

"Kaip, - pagalvojo jis, - šis jaunas plačiapetis anglas turi privilegiją būti ponios Delmar miegamajame! Šis bjaurus jo atvaizdas visada čia ir šaltai žiūri į intymiausias jos gyvenimo scenas! Jis seka ją, saugo, stebi jos judesius, kiekvieną valandą ją turi! Naktį jis mato ją miegant ir sužino

jos sapnų paslaptį: rytą, kai ji, visa balta, drebėdama nuo šalčio, keliasi iš lovos, jis mato, kaip ji nuleidžia dailią basą kojytę ant kilimo; o kai ji atsargiai rengiasi, kai užtraukia lango užuolaidas, net dienos šviesai nelcisdama nekukliai ligi jos prieiti, kai ji tariasi esanti visai viena, nuo visų pasislėpusi, ši įžūli figūra spokso į ją ir gėrisi jos grožybe! Šis batuotas medžiotojas dalyvauja jai rengiantis!"

- Ar tas paveikslas visada gaziniu šydu uždengtas? - paklausė jis kambarinę.

- Visada, - atsakė ji, - kai ponios nesti. Bet jūs nesivarginkit, palikit taip. Ponia po kelių dienų grįžta.

- Tad, Nuna, malonėkite jai pasakyti, kad tas jo veidas akiplėšiškas... Pono Delmaro vietoje aš nesutikčiau jo čia palikti neišdūręs akių... Na ir mulkiai tie pavydūs vyrai! Jie prigalvoja nežinia ką, o nieko neišmano.

- Kuo jums nepatinka mūsų gerojo pono Brauno veidas? - tarė Nuna perklodama ponios lovą. - Jis toks puikus ponas! Kadai aš jo nemėgau, nuolat girdėdavau ponią Delmar sakant, kad jis egoistas, bet nuo tos dienos, kai jis buvo jumis taip susirūpinęs...

- Teisybė, - nutraukė ją Remonas, - jisai tada man padėjo, pripažįstu... Bet jis tai darė ponios Delmar priprašytas...

- Mano ponia labai gera, - pažymėjo vargšė Nuna. - Kas šalia jos nepasidarytų geras?

Nunai kalbant apie ponią Delmar, Remonas atsidėjęs klausėsi. To atsidėjimo Nuna nenuvokė.

Diena praėjo gana ramiai; Nuna taip ir neišdrįso prakalbėti apie patį svarbiausią dalyką. Pagaliau vakare ji prisivertė ir paklausė, ką jos mylimasis manąs daryti.

Remonas nieko daugiau nesiekė, kaip tik nusikratyti pavojingu liudytoju ir nebemylima moterimi. Bet jis norėjo ją aprūpinti ir nedrąsiai pasisiūlė kuo dosniausiai atsilyginti...

Toks įžeidimas buvo skaudus vargšei mergaitei. Ji rovėsi plaukus ir gal būtų daužiusi galvą, jei Remonas nebūtų jos jėga sulaikęs. Tada jis pasitelkė visą savo iškalbą ir protą - šito gamta jam nebuvo pašykštėjusi - ir ėmė įtikinėti, kad turįs galvoje ne ją, o kūdikį, kurio ji laukianti ir kurį jis norįs aprūpinti.

- Tai mano pareiga, - tarė jis, - aš noriu jam skirti tam tikrą dalį, ir jis galės kaltinti jus, jei dėl jūsų nereikalingo skrupulingumo tos paramos neteks.

Nuna aprimo ir nusišluostė ašaras.

- Gerai, - pasakė ji, - aš priimsiu tą pagalbą, jei pasižadėsite dar mane mylėti; jūs gi atsilyginsite kūdikiui, bet ne motinai. Jis gyvens iš jūsų dovanos, bet mane jūsų abejingumas nužudys. Ar negalėtumėt paimti manęs už tarnaitę? Matote, aš nesu reikli; nė nemanau apie tai, ką kita mano vietoje mokėtų išgauti. Tik leiskite man būti jūsų tarnaite. Įtaisykite mane pas savo motiną. Užtikrinu, ji bus manimi patenkinta, ir jeigu jūs nebemylėsite, tai bent aš jus matysiu.

- Jūs mane prašote, mieloji Nuna, negalimo dalyko. Tokioje padėtyje jums nėra ko galvoti apie jokią tarnybą bet kam; o apgaudinėti motiną, piktnaudžiauti jos pasitikėjimu būtų niekšiška, ir aš niekuomet nesutiksiu. Išvažiuokite į Lioną ar į Bordo, aš jus aprūpinsiu, jums nieko netrūks, ligi vėl galėsite pasirodyti. Tada aš jums parūpinsiu vietą pas kurį savo pažįstamą Paryžiuje, jeigu jau taip norite... jeigu pageidaujate to artumo... bet jokiu būdu ne po vienu stogu...

- Jokiu būdu! - pakartojo Nuna, iš skausmo laužydama rankas. - Aš matau, jūs mane niekinate, jūs manęs gėdijatės... Ne! To nebus! Aš niekur nesitrauksiu nuo jūsų, nevažiuosiu viena ir pažeminta kažkur į tolimą miestą, kur jūs mane užmiršite. Kas man geras vardas! Tik jūsų meilę tenorėčiau išsaugoti!..

- Nuna, jei bijote, kad aš jus galiu apvilti, vykstam drauge. Ta pati karieta nuveš mus ten, kur jūs išsirinksite, bet kur, tik ne Paryžiuje ir ne pas mano motiną; aš visur seksiu ir suteiksiu reikiamą pagalbą, kaip tat man privalu...

- Taip, taip, kad kitą dieną pamestumėt mane svetimoje vietoje kaip nereikalingą naštą! - tarė ji apmaudžiai šypsodamasi. - Ne, meldžiamasis, ne! Aš pasilieku, aš nenoriu prarasti visko iš karto. Sekdama paskui jus, aš paaukočiau asmenį, kurį, dar jūsų nepažinusi, mylėjau labiau už visus pasaulyje, bet aš nesu tokia tuštuolė, kad slėpdama savo gėdą, paaukočiau ir meilę, ir draugystę. Aš pulsiu poniai Delmar po kojų, viską jai pasakysiu, ir ji man dovanos,.aš žinau, nes ji gera ir myli mane. Mudvi esame gimusios beveik tą pačią dieną, ji man kaip sesė, mudvi vienos žindyvės maitintos. Niekuomet nesame išsiskyrusios, ji nenorės, kad aš ją palikčiau; ji verks su manim, rūpinsis manim, mylės mano vargšelį kūdikį! Kas žino? Gal ji, neturėjusi laimės būti motina, augins mano kūdikį kaip savo!.. Ak, kokia beprotė aš būčiau ją palikdama! Ji vienintelis pasaulyje žmogus, kuris pasigailės manęs!..

Toks nusistatymas baisiausiai pritrenkė Remoną, bet tą akimirką kieme pasigirdo ratų dundesys. Nusigandusi Nuna pribėgo prie lango.

- Ponia Delmar! - sušuko ji. - Bėkite!

Atsarginių laiptų raktas tokioje suirutėje neatsirado. Nuna, paėmusi Remoną už rankos, skubiai nutempė jį į koridorių. Bet nespėjo jie nė iki pusės nubėgti, ir išgirdo priešais kažką ateinant. Už dešimties žingsnių nuo jų nuskambėjo ponios Delmar balsas, ir tarno nešama žvakė virpėdama apšvietė išgąstingas juodviejų figūras. Vos suspėjo Nuna atgal įtraukti Remoną į miegamąjį.

Jis būtų galėjęs kol kas pasislėpti vonios kambary su stiklinėmis durimis, bet jos neužsirakindavo, ir ponia Delmar atvykusi galėjo bet kada ten įeiti. Kad nebūtų iškart užtiktas, Remonas metėsi prie lovos ir užlindo už uždangos. Neatrodė, kad ponia Delmar tuojau eitų miegoti, o ligi tol Nuna nutaikys akimirką ir išleis jį.

Indiana žvaliai įėjo, numetė skrybėlę ant lovos ir pabučiavo Nuną kaip seserį. Apytamsiam kambary ji nepastebėjo bičiulės susijaudinimo.

- Tai tu manęs laukei? - paklausė ji eidama prie židinio. - Iš kur žinojai, kad aš parvažiuosiu?

Nelaukdama atsakymo ji pridėjo:

- Ponas Delmaras čia bus rytoj. Gavusi jo laišką, aš tuojau išvažiavau. Man labai svarbu jį sutikti čia, o ne Paryžiuje. Aš tau papasakosiu. Bet ko tu tyli? Neatrodai patenkinta, kaip paprastai būna, mano sugrįžimu.

- Man liūdna, - pasakė Nuna pasilenkdama nuauti jai batelių. - Aš irgi turiu jums ką papasakoti, bet vėliau; dabar eikite į saloną.

- Saugok Viešpatie! Kam! Ten taip šalta!

- Ne, ten pakurtas židinys.

- Tu sapnuoji, aš ką tik ten buvau.

- Bet jūsų laukia vakarienė.

- Aš nenoriu valgyti. Be to, juk nėra nieko paruošta. Eik atnešk man boa, aš ją palikau karietoje.

- Atnešiu paskiau.

- Kodėl gi ne tuojau? Eik, eik!

Taip sakydama ji žaismingai pastūmėjo Nuną, ir ši, supratusi, kaip svarbu jai neprarasti drąsos ir šaltakraujiškumo, valandėlei pasišalino. Bet vos ji išėjo, ponia Delmar užsisklendė duris, atsisegė savo kailinukus ir numetė juos ant lovos šalia skrybėlės. Tą akimirksnį ji prisiartino

visai prie pat Remono, ir šis nejučiomis loštelėjo; lova, matyt, labai lengvais ratukais, truputį pavažiavo. Ponia Delmar nustebo, bet neišsigando, nes tarėsi pati pastūmusi lovą, kyštelėjo galvą, praskleidė užuolaidą ir pamatė prietamsyje vyro galvos šešėlį ant sienos.

Ji siaubingai surīko, nubėgo prie židinio paskambinti varpeliu, pasišaukti pagalbos. Geriau tegul ir šį kartą Remoną vagim palaiko, negu atpažįsta tokioje padėtyje. Bet jeigu jis nepasirodytų, ponia Delmar sušauktų tarnus ir pati susikompromituotų. Neabejodamas Indianos jausmais, jis pribėgo prie jos, norėdamas ją nutildyti ir atitraukti nuo skambučio. Kad neišgirstų Nuna, kuri negalėjo būti toli, jis pusbalsiu tarė:

- Indiana, tai aš, atleisk man, dovanok man, nelaimingajam, dėl jūsų praradusiam protą! Aš negalėjau ryžtis atiduoti jūsų vyrui, prieš tai dar kartą jūsų nepamatęs.

Kai jis apglėbęs laikė Indianą, norėdamas ją ir nuramdyti ir atitraukti nuo varpelio, Nuna nerimastingai pabeldė į duris. Ponia Delmar, ištrūkusi iš Remono glėbio, nubėgusi atidarė duris ir krito į fotelį.

Išbalusi ir pastirusi Nuna metėsi prie koridoriaus durų, kad tarnai, einą pro šalį, nepamatytų tos keistos scenos. Blyškesnė už ponią, drebėdama, atsirėmusi į duris, ji laukė nuosprendžio.

Remonas pasijuto galįs savo atgodumu dar kartą apgauti abi moteris kartu.

- Ponia, - tarė jis puldamas ant kelių prieš Indianą, - mano buvimas čia jums pasirodys užgaulus. Štai aš klupsčiomis maldauju atleisti. Sutikite, kad valandėlę mes pasiliktume vienudu, ir aš viską paaiškinsiu.

- Nutilkite, pone, ir išeikite iš čia, - sušuko ponia Delmar su visu savo orumu ir išdidumu, - išeikite visiems matant. Nuna, atidarykite duris ir išleiskite poną, kad visi mano tarnai jį matytų ir kad tokio poelgio gėda kristų ant jo paties.

Nuna, manydama, kad jos paslaptis iškilo aikštėn, taip pat puolė ant kelių šalia Remono. Ponia Delmar tylėjo ir žiūrėjo į ją nustebusi.

Remonas norėjo paimti ponios Delmar ranką, bet ji pasipiktinusi atitraukė. Įsirdusi ji atsikėlė ir rodydama į duris pakartojo:

- Išeikite, sakau jums, nes jūsų elgesys begėdiškas. Tai šitokiais būdais jūs ketinote veikti, pone, kaip vagis pasislėpęs mano kambaryje! Tai toks jūsų paprotys brautis į šeimas! Taip jūs vakar vakare prisiekinėjote man savo tyrąjį prisirišimą! Tai šitaip jūs imatės mane globoti, gerbti ir saugoti! Tai šitaip jūs mane dievinate! Jūs sutinkate moterį, kuri su-

teikė jums pirmąją pagalbą, kuri, gelbėdama jūsų gyvybę, nepabijojo savo vyro įtūžio; jūs apsimetate esąs jai dėkingas, prisiekiate jai meilę, kurios ji verta, ir atsilygindamas už jos paslaugą, naudodamasis jos patiklumu, kėsinatės ją užklupti miegančią ir niekšiškai laimėti! Jūs paperkate jos kambarinę, jūs jau beveik kaip meilužis taikotės įlisti į jos lovą, nesidrovite rodyti tarnams santykių, kurių visai nėra... Išeikite! Jūs padėjote greit jumis nusivilti... Išeikite! Sakau jums, tučtuojau! O jūs, mergše nelaimingoji, nė trupučio negerbiate savo ponios, jūs nusipelnėt, kad aš jus išvyčiau. Pasitraukite nuo durų, sakau jums!..

Išsigandusi, nusiminusi, leisgyvė Nuna spoksojo į Remoną, lyg laukdama, kad jis išaiškintų visą tą nelemtį. Paskui klaikiu veidu, visa drebėdama prisiartino prie Indianos ir paėmusi jos ranką sušuko:

- Ką jūs pasakėte? - iš pykčio griežda ma dantimis. - Ar jis jus mylėjo?

- Jūs, be abejonės, tai gerai žinojote, - atsakė ponia Delmar, su panieka atstumdama ją nuo savęs. - Jūs žinojote, ko vyras slapstosi už užuolaidos moters miegamajame. Ak, Nuna, - pridėjo ji, matydama merginos susikrimtimą, - kokia negirdėta niekšybė! Šito aš niekuomet iš tavęs nelaukiau; tu norėjai parduoti mano garbę, o aš taip pasitikėjau tavim!

Ponia Delmar verkė iš apmaudo ir skausmo. Niekuomet Remonas nebuvo matęs jos tokios gražios, jis vos bedrįso į ją žiūrėti, nes įžeistos moters išdidumas jį vertė nuleisti akis. Šalia Nunos jis buvo visai priblokštas, apstulbęs. Likęs vienas su ponia Delmar, gal būtų apmalšinęs jos pyktį. Bet Nunos išvaizda buvo baisi. Įtūžis ir neapykanta iškreipė jos bruožus.

Tuo tarpu kažkas pabeldė į duris, ir visi trys krūptelėjo. Nuna vėl užstojo miegamojo duris. Bet ponia Delmar valdingai nustūmė ją, įsakmiai mostelėjo Remonui pasitraukti į kampą. Paskui visai šaltakraujiškai - tokiais kritiškais atvejais ji pasidarydavo nepaprasta - apsiklėstė šaliku, pati pravėrė duris ir paklausė tarną, ko jam reikia.

- Atvyko ponas Rudolfas Braunas, - atsakė tarnas, - jis klausia, ar galės ponia jį priimti.

- Pasakykit ponui Rudolfui, kad man bus labai malonu, ir aš priimsiu jį salone. Pakurkite ten ugnį ir liepkite paruošti vakarienę. Palaukit! Atneškite man raktą nuo parko vartelių.

Tarnas išėjo. Ponia Delmar tebestovėjo prie pravirų durų. Ji nesiteikė klausyti Nunos ir įsakė Remonui tylėti.

Po kokių trijų minučių tarnas sugrįžo. Ponia Delmar, laikydama duris praviras, kad jos užstotų de Ramierą, paėmė raktą ir liepė tarnui eiti vakarieniauti. Kai tik jis pasišalino, ji kreipėsi į Remoną:

- Mano pusbrolio sero Brauno atvykimas jus išgelbėjo. Aš būčiau jums pakėlusi skandalą. Jis garbingas žmogus ir mane karštai gintų, bet kadangi aš nenoriu dėl jūsų statyti tokio žmogaus gyvybės į pavojų, leidžiu jums išeiti be didelio triukšmo. Nuna jus įleido, ji ir išleis. Eikite!

- Mes pasimatysime, ponia, - atsakė Remonas stengdamasis likti ramus, - ir nors aš tikrai esu kaltas, jūs gal gailėsitės, šitaip griežtai su manim šiandien pasielgusi.

- Tikiuosi, kad mes daugiau niekados nebepasimatysime, - atsakė ji.

Ir vis stovėdama ir laikydama duris, net nelinktelėjusi, žiūrėjo, kaip jis išeina su savo nelaiminga drebančia bendrininke.

Atsidūręs su ja vienas parko tamsumoje, Remonas laukė priekaištų. Nuna nepasakė nė žodžio. Nuvedė jį ligi šalinių parko vartelių, o kai jis norėjo atsisveikinti, - jos jau nebebuvo. Jis dar pašaukė ją pašnibždomis, bet niekas neatsiliepė. Iš kažkur atsiradęs sodininkas jam pranešė:

- Pasitraukit, pone, ponia parvažiavo ir gali jus užklupti.

Remonas plyštančia širdim pasišalino. Jis graužėsi įžeidęs ponią Delmar, beveik užmiršo Nuną ir tesirūpino, kaip persiprašyti Indianą. Jis buvo iš tų, kurie užsidega susidūrę su kliūtimis ir aistringai smelkiasi ten, kur beveik nėra vilties laimėti.

Ponia Delmar, tylomis pavakarieniavusi su seru Ralfu, nuėjo į savo miegamąjį. Nuna neatėjo, kaip paprastai, jos nurengti. Bergždžias buvo skambinimas. Manydama Nuną sąmoningai neatsiliepiant, ji uždarė duris ir atsigulė. Bet naktį ji praleido neramiai ir vos išaušus išėjo į parką. Ji karščiavo ir troško šalto oro, kuris užslopintų gaisrą jos krūtinėje. Dar vakar tą valandą ji buvo tokia laiminga, pasiduodama tai nelauktai svaigulingai meilei, o šit po dvidešimt keturių valandų koks baisus nusivylimas! Pirmiausia ji gavo žinią, kad vyras sugrįžta keliom dienom anksčiau, negu buvo laukusi. Tos keturios ar penkios dienos, kurias ji svajojo praleisti Paryžiuje, jai buvo tarytum amžina palaima, tarytum meilės sapnas, kuris pabudus neturėjo nutrūkti. Bet švintant jau reikėjo visko atsisakyti, prisiimti jungą ir pasitikti valdovą, kad jis nesusitiktų su Remonu pas ponią de Karvachal. Indiana nesitikėjo galėsianti savo jausmus nuslėpti nuo vyro, jei jis pamatys ją Remonui esant.

O ir tas Remonas, kurį pamilo kaip Dievą, ją taip niekšiškai įžeidė! Pagaliau artimiausia bičiulė, ta jaunoji kreolė, kurią ji taip brangino, staiga jai pasirodė neverta pasitikėjimo!

Ponia Delmar verkė visą naktį. Priėjusi parko upeliuką, ji susmuko pievelėje, kuri dar baltavo nuo rytmečio šalnos. Buvo kovo pabaiga, gamta tik budo; rytas, nors ir šaltokas, buvo malonus, rūko tumulai lyg šerpė dar gaubė vandenį, paukščiai taisė balsus pavasario ir meilės giesmėms.

Indiana pasijuto geriau; religinis jausmas apėmė jos sielą.

"Tokia jau Dievo valia, - tarė ji sau, - apvaizda mane rūsčiai pamokė, bet mano pačios labui. Galbūt tas žmogus būtų mane įtraukęs į nuodėmę, pražudęs, o dabar paaiškėjo jo žemi jausmai, ir aš saugosiuos tos audringos ir pragaištingos aistros, kuri slypi jo krūtinėje... Aš mylėsiu savo vyrą... Aš stengsiuos! Bent būsiu jam nuolanki, neprieštarausiu, kad tik jis būtų laimingas; vengsiu visko, kas galėtų jam sukurstyti pavydą. Dabar aš žinosiu, ko verta ta apgaulinga gražbylystė, kuria vyrai moka mums akis dumti. Gal ir aš būsiu laiminga, gal Dievas manęs pasigailės dėl mano skausmų ir greit atsiųs man mirtį..."

Anapus, gluosniais apaugusiam krante, suūžė pono Delmaro malūnas. Upokšnis atidarius užtvanką suvirpėjo. Ponia Delmar, melancholiškai stebėdama pagyvėjusią srovę, pamatė tarp nendrių lyg audeklo gniužulą, kurį tėkmė mėgino nusinešti. Ji atsistojo, pasilenkė prie vandens ir aiškiai pamatė moteriškus drabužius, labai gerai pažįstamus jai. Iš išgąsčio ji apstulbo. Vanduo pamažėle išvilko nendrėse įstrigusį lavoną ir nešė jį prie ponios Delmar.

Spigus riksmas sušaukė į tą vietą fabriko darbininkus. Ponia Delmar gulėjo apalpusi krante, o prieš ją plūduriavo Nunos lavonas.

ANTRA DALIS

1

Praėjo du mėnesiai. Niekas nepasikeitė Lanji, tuose namuose, kur aš jus buvau įvedusi vieną žiemos vakarą; nebent tik pavasaris pražydo aplink tas raudonas sienas su pilko akmens kampais ir pageltusiu, per šimtmečius apsamanojusiu šiferio stogu. Kiekvienas sau džiaugiasi kvepiančios pavakarės romybe. Besileidžianti saulė auksuoja langų stiklus, o fabriko ūžesys sumyšta su fermos triukšmu. Ponas Delmaras, sėdėdamas ant prieangio laiptų, mokosi šaudyti į lakstančias kregždes; Indiana sėdi salone prie spręstuvo, kartkartėmis pasilenkia ir liūdnai dirsteli pro langą į kieme žiauriai pramogaujantį pulkininką. Ofelija šokinėja, loja, piktinasi tokia jai neįprasta medžiokle, o seras Ralfas, apsižergęs akmeninius turėklus, rūko cigarą ir, kaip paprastai, abejingai stebi kitų džiugesį ir pyktį.

- Indiana! - sušunka pulkininkas padėdamas šautuvą. - Meskite savo darbą; tik varginatės, tarytum jums kas mokėtų už valandas.

- Dar šviesu, - atsako ponia Delmar.

- Nesvarbu, prieikite prie lango, aš jums turiu kai ką pasakyti.

Indiana paklūsta, ir pulkininkas artindamasis prie lango juokomis, kaip beveik visi seni ir pavydūs vyrai, sako:

- Kadangi jūs šiandien šauniai padirbėjote ir buvote gerutė, aš jums kai ką malonaus pasakysiu.

Ponia Delmar pasistengia šyptelėti. Jautresnis vyras negu pulkininkas būtų nusiminęs, pamatęs ją taip šytelėjus.

- Taigi žinokite, - kalba jis toliau, - kad jūs nenuobodžiautumėt, aš pakviečiau pusryčių vieną nuolankų jūsų garbintoją. Jūs manęs paklausite ką, nes jūs, šelmė, turite jų visą šutvę...

- Tai gal mūsų senąjį kleboną? - teiraujasi ponia Delmar, kurią vyro linksmumas visada liūdindavo.

- O, visai ne!

- Tai Šaiji merą arba seną Fontenblo notarą?

- O jūs, gudruole! Gerai nusimanote, kad tai ne jis. Na, Ralfai, pasakykite poniai tą vardą, kuris jai ant liežuvio galo, bet kurio kažkodėl ji pati nenori ištarti.

- Kam čia slapukauti, pakviestas ponas de Ramieras, - ramiai atsako seras Ralfas numesdamas cigarą. - Aš manau, Indianos tai visai nejaudina.

Ponia Delmar, pajutusi kraują plūstelėjus į veidą, apsimeta kažko ieškanti salone, o paskui, sugrįžusi kiek įmanoma santūri, bet visa drebėdama, pasako:

- Tikiuosi, jūs juokaujate.

- Ne, visai rimtai, jūs jį pamatysite rytoj vienuoliktą valandą.

- Kaip! Šitą žmogų, kuris lindo jūsų išradimų vogti ir kurio jūs vos nenušovėt kaip plėšiko?.. Jau labai jūs taikingi, ir vienas, ir antras, jei užmirštate tokias skriaudas!

- Jūs man parodėte pavyzdį, mano brangioji, mielai jį priimdama pas savo tetą, kai jis jums padarė vizitą...

Indiana pabąla.

- Visai ne mano kvietimu buvo šis vizitas, - skubomis atsako ji, - ir aš esu taip menkai juo sužavėta, kad jūsų vietoje jo nepriimčiau...

- Jūs visos esate melagės ir klastūnės, jums malonu tokioms būti. Jūs visą vakarą su juo šokote, man taip pasakojo...

- Jums neteisybę kalbėjo.

- Pati jūsų teta sakė! Pagaliau per daug nesiginkite, jis nėra toks blogas, juoba kad jūsų teta norėjo ir padėjo mums suartėti. Jau seniai ponas de Ramieras to pageidavo. Jis suteikė didžių paslaugų mano įmonei, pats nepasirodydamas ir beveik man nežinant; kadangi aš nesu toks žiaurus, kaip jūs sakote, ir be to, nenoriu likti skolingas pašaliečiui, tai sumaniau jam atsilyginti.

- O kaip?

- Susidraugauti su juo. Šį rytą mudu su seru Ralfu buvome Sersi. Ten radome jo motiną, malonią simpatingą moterį; vidaus apstatymas puošnus, skoningas, bet be prabangos; jokio pasipūtimo, kuris taip būdingas senoms bajorų šeimoms. Galų gale tas Ramieras puikus vaikinas; aš jį pakviečiau papusryčiauti ir aplankyti mano fabriką. Žinias apie jo brolį gavau geras ir įsitikinau, kad jis man nepakenks panaudodamas mano gamybos būdą; man malo-

niau, jei toji šeima, o ne kuri kita, iš to turės naudos. Pagaliau paslaptys ilgai neišsilaiko, ir mano patobulinimas gali greit virsti polišinelio paslaptim, jei pramonė ir toliau taip sparčiai žengs į priekį.

- Brangusis Delmarai, - įsiterpia seras Ralfas, - jūs žinote, kad aš niekados nepateisindavau to slapstymo. Doro piliečio išradimas priklauso visai šaliai tiek pat kiek ir jam pačiam, ir jei aš...

- Eikite po galais, sere Ralfai, su savo praktiška filantropija!.. Jūs mane įtikinsite, kad jūsų turtai irgi ne jums priklauso, ir jei rytoj tauta jų pasigvieštų, jūs sutiktumėte savo penkių dešimčių tūkstančių frankų rentą pakeisti krepšiu ir lazda. Tai pritinka tokiam valiūkui, kuris kaip sultonas mėgaujasi gyvenimo malonumais, skelbti neapykantą turtams!

- Tai, ką aš pasakiau, - tęsia seras Ralfas, - visai ne filantropija. Tiktai teisingai suprastas egoizmas mus skatina daryti gera žmonėms, kad jie negalėtų daryti mums bloga. Jūs žinote, kad aš egoistas. Dėl to aš neberaustu, o analizuodamas dorybes, priėjau išvadą, kad visų jų pagrindas yra asmeninis interesas. Meilė ir dievobaimingumas, du tarytum tauriausi jausmai, iš tikrųjų bene bus iš visų savanaudiškiausi. Ne kitokesnis ir patriotizmas, būkite tikri. Aš nemėgstu žmonių, bet jokiu būdu nenorėčiau jiems to parodyti, nes jų tiek pat bijau, kiek negerbiu. Mudu abu esame egoistai, tik aš prisipažįstu, o jūs ginatės.

Tarp jųdviejų prasideda ginčas, ir visais egoizmo sumetimais vienas stengiasi įrodyti antrojo egoizmą. Ponia Delmar, tuo pasinaudojusi, pasitraukia į savo kambarį, norėdama apmąstyti visa, ką sukėlė jai tokia netikėta naujiena.

Reikia jus supažindinti ne tik su slaptomis jos mintimis, bet ir paaiškinti kitų asmenų padėtį, kurioje jie atsidūrė dėl Nunos mirties.

Skaitytojui ir man beveik nekyla abejonių, kad ta vargšelė nusiskandino iš nevilties, baisiausio susigraužimo akimirką, kai lemiamam žingsniui lengviausia ryžtis. Bet kadangi ji, kaip atrodo, palydėjusi Remoną nebegrįžo į pilį, kadangi niekas su ja tada nebuvo susitikęs ir negalėjo žinoti jos ketinimų, tai ir jokių ženklų nepaliko jos savižudiškai mirčiai įrodyti.

Du asmenys galėjo tikrai paliudyti, kad tai padaryta jos pačios valia: tai ponas de Ramieras ir Lanji sodininkas. Vienam pavyko

nuslėpti savo sielvartą, liga prisimetus, antrąjį baimė ir sąžinės graužatis vertė tylėti. Pastarasis iš gobšumo per visą žiemą padėjo meilužiams susitikinėti ir vienas tegalėjo pastebėti slaptas jaunos kreolės kančias. Tačiau pagrįstai bijodamas savo ponų priekaištų ir kitų tarnų papeikimo, jis nusprendė geriau užsičiaupti, o kai ponas Delmaras, patyręs apie tą meilės intrigą ir šiek tiek įtardamas paklausė jį, kaip ten buvę jam nesant, tasai griežtai paneigė tą faktą. Kai kas iš vietinių gyventojų (reikia pasakyti, kad apylinkė buvo retai apgyventa) buvo matę Nuną keletą kartų vėlai Sersi kelyje, bet nuo sausio pabaigos jos ir pono de Ramiero santykiai, atrodo, nutrūkę; o ji nuskendusi kovo 28 dieną. Taigi, tais duomenimis remiantis, jos mirtį galima buvo laikyti nelaimingu atsitikimu. Eidama per parką sutemus, ji galėjusi pasiklysti, - jau kelias dienas tvyrojo tirštas rūkas, - ir tardama žengianti ant liepto per siaurą, bet vingrų ir po lietaus patvinusį upelį, įsmukti į vandenį.

Nors serui Ralfui, kuris buvo akylesnis, negu leido spręsti jo kalbos, nežinau koks nujautimas ir būtų pakuždėjęs, kad dėl viso to kaltas ponas de Ramieras, apie tai jis niekam nebūtų prasitaręs; jam rodės nereikalinga ir žiauru priekaištauti žmogui, ir taip nelaimingam, turinčiam savo gyvenime tokią sąžinės graužatį. Jis net leido suprasti pulkininkui, kuris buvo pareiškęs kai kurių abejonių tuo reikalu, kad atsižvelgiant į ponios Delmar sunegalavimą, reikia ir toliau slėpti galimas jos vaikystės draugės savižudybės priežastis. Su tos vargšelės mirtimi buvo taip kaip ir su jos meile. Nebyliu susitarimu jos vardo Indianai girdint niekas niekada neminėdavo, o netrukus ir visai liovėsi apie ją kalbėję.

Tačiau to atsargumo nė nereikėjo, nes ponia Delmar taip pat turėjo savų sumetimų bent iš dalies teisingai spėlioti: tikriausiai jos skaudūs priekaištai tą nelemtą vakarą bus paskatinę nelaimingąją mergaitę taip staigiai apsispręsti. Todėl nuo to siaubingo akimirksnio, kai pamatė plūduriuojantį lavoną, Indiana nebeteko ramybės, jos širdis, ir be to nuliūdusi, gavo paskutinį smūgį; lėta liga paspartėjo, ir ta moteris, dar tokia jauna ir gal net pajėgi, atsisakydama gydytis ir slėpdama savo negalavimą nuo nejautraus ir šiurkštaus vyro, marinte marinosi sielvarto ir nusiminimo užgožta.

- Kokia nelaimė! Kokia nelaimė! - sušuko ji įeidama į savo kambarį, sužinojusi apie Remono atvykimą. - Tebūnie pasmertas tas žmogus, kuris atėjo čionai, atnešdamas vien negandas ir mirtį!

Viešpatie, kodėl tu leidi jam būti tarp savęs ir manęs! Kodėl leidi jam kreipti mano likimą, kaip jis nori, ištiesti ranką ir sakyti: "Ji mano! Aš jai susuksiu galvą, nusiaubsiu jos gyvenimą, o jei ji priešinsis, gedulu ir gėla apsupsiu ją, tegu graužiasi, kankinasi ir dreba iš baimės. O Dieve, neteisinga taip persekioti vargšę moterį!"

Ji pradėjo graudžiai verkti, nes pagalvojusi apie Remoną, dar gyviau ir skaudžiau prisiminė Nuną.

- Mano vargšė Nuna! Nelaiminga mano vaikystės bičiulė! Mano tautietė, mano vienintelė draugė! - aimanavo ji. - Šis žmogus - tavo žudikas! Vaikeli nelaimingas, jis pražudė tave kaip ir mane! Tu taip mane mylėjai, tu viena įspėdavai mano sielvartą ir savo vaikišku linksmumu gebėjai mane paguosti! Kokia nelaimė man tavęs netekus! Ar tam aš tave iš taip toli atsivežiau! Kaip tas žmogus įgijo tavo pasitikėjimą ir prikalbino tave padaryti tokią niekšybę? Ak, matyt, tu buvai suvedžiota ir savo klaidą supratai tik pamačiusi mano pasipiktinimą! Aš buvau per daug griežta, Nuna, aš buvau net žiauri, aš tave įstūmiau į nevilti, aš tavo mirties kaltininkė! Vargšelė! Kodėl tu nepalaukei kelių valandų, ligi vėjas kaip šiaudelį būtų nupūtęs mano įnirtį! Kodėl tu neatėjai paverkti mano glėbyje sakydama: "Aš buvau suvedžiota, nenumanydama ką daranti, bet žinokite, kad aš jus gerbiu ir myliu". Aš būčiau tave priglaudusi, ir mudvi būtume apsiverkusios, ir tu nebūtum mirusi. Mirusi! Tokia jaunutė, tokia graži, tokia žvali! Mirti vos aštuoniolika metų teturint, ir tokia baisia mirtimi!

Apraudodama savo bičiulę, Indiana, pati gal to nesuvokdama, apraudojo ir savo trijų dienų iliuzijas, trijų gražiausių ir vienintelių gyvenimo dienų, kai jautėsi gyvenanti, nes tas tris dienas ji taip aistringai mylėjo, kad Remonas, kad ir koks pasipūtėlis būtų, savimi pasitikėdamas, nė įsivaizduoti negalėjo. Bet juo smarkesnė ir aklesnė buvo ta meilė, juo skaudesnis buvo tas įžeidimas. Pirmoji tokios kaip jos širdies meilė yra be galo drovi ir jautri!

Tačiau Indiana buvo pasidavusi greičiau gėdai ir apmaudui negu valingam nuosprendžiui. Aš neabejoju, kad ji būtų atsileidusi, jeigu Remonas būtų turėjęs nors keletą minučių atsiprašyti. Bet lemtis sužlugdė ir jo meilę, ir jo buklumą; ponia Delmar tarėsi jau tikrai jo nekenčianti.

2

Ne iš tuščiagarbiškumo ir ne dėl įžeistos savimeilės Remonas kaip niekada stengėsi įsiteikti poniai Delmar ir gauti jos atleidimą. Jis nesitikėjo galėsiąs tai pasiekti, bet jokia meilė, jokia laimė šioje žemėje jam neatrodė galinti prilygti šitajai. Toks jis buvo. Jis trokšte troško stiprių išgyvenimų ir nuotykių, ir niekad jam nebuvo gana. Jis mėgo aukštuomenę, jos įstatymus ir jos pančius, nes ji teikė jam progų kovoti ir priešintis; o perversmų ir palaidumo jis bijojo vien dėl to, kad lengvai patenkinami pomėgiai jo jau taip nebeveiks.

Tačiau nemanykite, kad jis neišgyveno Nunos praradimo. Iš karto jis taip pasibaisėjo savimi, jog užsitaisė pistoletus, tvirtai pasiryžęs paleisti sau kulką į kaktą. Jį sulaikė pagirtinas sumetimas: ką darys jo motina... pasenusi, paliegusi vargšė moteris, tiek negandų ir skausmo pakėlusi, gyvenanti tik dėl jo, vienintelio savo turto, vienintelės vilties? Negi jis sužeis jai širdį ir sutrumpins paskutines jos valandas? Be abejonės, ne! Geriausias būdas išpirkti kaltę - nuo šiol aukotis savo motinai; taip nusprendęs, jis sugrįžo į Paryžių ir visomis išgalėmis stengėsi būti atidus motinai, kurią buvo palikęs beveik visą žiemą.

Remonas darė nepaprastai didelę įtaką savo aplinkai; nepaisant audringos jaunystės klaidų, šiaip jis buvo pranašesnis už kitus. Mes jums nepasakėme, kuo rėmėsi jo, kaip išmintingo ir talentingo žmogaus, reputacija, nes anksčiau nebuvo tokio reikalo. Bet dabar jau laikas pranešti jums, kad tas pats Remonas - jo silpnybes jūs matėte ir jo lengvabūdiškumą galbūt smerkiate, - yra vienas iš tų žmonių, kurie daugiausiai buvo paveikę jūsų mąstyseną, kad ir kokios dabar būtų jūsų pažiūros. Jūs gaudyte gaudėte jo politines brošiūras ir, skaitydami to meto laikraščius, dažnai žavėjotės jo stilium, jo mandagiu ir aukštuomenišku nuoseklumu.

Aš jums kalbu apie senokus laikus, kurie dabar skaičiuojami nebe amžiais, net ne karaliavimo metais, o ministrų kabinetų keitimosi laikotarpiais. Aš jums kalbu apie Martinjako[6] metus, tą tai-

[6]1828 m. Karolis X buvo paskyręs vikontą de Martinjaką ministru pirmininku. Jo uždavinys buvo sutramdyti kairiuosius. 1829 m. Martinjakas turėjo pasitraukti.

kos ir abejonių epochą, įterptą į mūsų politinio gyvenimo erą ne kaip taikos sutartį, o tik kaip paliaubas, apie tuos penkiolika mėnesių, kai viešpatavo doktrinos, kurios darė savotišką įtaką principams bei dorovei ir kurios turbūt bus paruošusios netikėtą paskutinės mūsų revoliucijos baigtį.

Taigi tuo metu suklestėjo jauni talentai, nelaimė, gimę tais permainų ir sandėrių metais, nes jie turėjo atiduoti duoklę susitaikėliškiems ir svyruojantiems epochos polinkiams. Kiek žinau, rodos, niekados dar taip netarpo žodžio menas, tikrovės nepažinimas ar jos maskavimas. Tai buvo suvaržymų epocha, bet negalėčiau pasakyti, kurios rūšies žmonės daugiausia jais pasinaudojo, ar jėzuitai trumpais rūbais, ar advokatai - ilgais. Politinis nuoseklumas papročiuose pasireiškė manierų dailumu, o mandagumas tiek vienu, tiek kitu atveju buvo tik priedanga antipatijoms, išmokė žmones kovoti be skandalo ir be triukšmo. Tuometiniam jaunimui pateisinti vis dėlto reikia pasakyti, kad jis dažnai būdavo buksyruojamas kaip valtis didelio laivo, ir nežinodavo, kur yra plukdomas; jaunimas linksminosi ir puikavosi galėdamas skrosti bangas ir iškelti naujas bures.

Pagal kilmę ir turtus Remono vieta buvo tarp absoliučios monarchijos šalininkų, bet jis atsidavė to meto naujoms idėjoms, uoliai remdamas chartiją[7];bent taip jis tarėsi daręs ir stengėsi tai įrodyti. Bet pasenusios konvencijos gali būti įvairiai aiškinamos, ir su Liudviko XVIII chartija atsitiko taip kaip su Jėzaus Kristaus evangelija; ji buvo tik kaip tekstas iškalbos pratyboms, tad ir politinės kalbos nebuvo veiksmingesnės už pamokslus. Tai buvo prabangos ir suglebimo epocha, kur ant bedugnės krašto snūduriavo civilizacija, trokštanti pasinaudoti paskutinėmis smagybėmis.

Remonas laikėsi vidurio tarp absoliučios valdžios ir laisvės šalininkų; tik tos pozicijos buvo labai netvirtos, ir dori žmonės veltui čia ieškojo prieglobsčio nuo artėjančios audros. Kaip ir daugeliui neprityrusių protų, sąžiningo publicisto vaidmuo atrodė Remonui dar galimas. Anuomet, kai neva buvo aukštinamas protas, o iš tiesų stengtasi jį visai nustelbti, - tai buvo klaidinga nuomonė. Neturėdamas politinių aistrų, Remonas tarėsi esąs ir nesuinteresuotas,

[7]Chartija - Prancūzijos karaliaus Liudviko XVIII 1815 m. išlcista konstitucija. Kai kurie jos pažcidimai Karolio X laikais sukėlė 1830 m. revoliuciją.

bet jis klydo; tuometinė santvarka jam buvo palanki ir naudinga; jos nebuvo galima pertvarkyti nesumažinus jo turimų gėrybių, ir čia saikingumo mokymas puikiausiai parodo, kaip visiškas tikrumas dėl savo padėties persimeta į mąstyseną. Kuris žmogus bus toks nedėkingas apvaizdai, kad prikaišiotų jai kitų nelaimes, pats iš jos tesulaukdamas šypsnių ir malonių? Kuo būtų buvę galima įtikinti tuos jaunus konstitucinės monarchijos rėmėjus, kad konstitucija jau pasenusi, kad ji slegia ir vargina visuomenę, kai jiems patiems ji buvo lengva ir teikė vien tik lengvatas? Kas patikės skurdu, kurio pats nejaučia?

Kas gali būti lengviau ir paprasčiau, kaip patį save apgaudinėti, būnant protingam ir žinant kalbos įmantrybes? Kalba - tai parsiduodanti moteris, kuri tinka bet kokiam vaidmeniui, kuri persirenginėja, puošiasi, maskuojasi ir dingsta; tai - kliautinga ieškovė, kuri į viską atsako, visada viską numato ir žino tūkstančius būdų savo teisybei įrodyti. Taurus žmogus - tas, kuris yra išmintingesnis ir geresnis už kitus, o galingiausias - tas, kuris moka geriau už kitus rašyti ir kalbėti.

Remonas buvo turtingas ir rašė ne dėl pinigų, o iš pamėgimo (jis tarėsi, kad iš įsitikinimo) ir iš pareigos. Jis kaip retas kuris kitas gebėjo paneigti pozityvias tiesas ir už tai buvo vertinamas vyriausybės, kuriai daugiau patarnaudavo savo "nešališka opozicija" negu jos pačios statytiniai savo aklu atsidavimu. Jį taip pat vertino elegantiškas aukštuomenės jaunimas, kuris kratėsi juokingų senų privilegijų, bet tuo pačiu norėjo pasilaikyti turimas pirmenybes.

Tie, kurie vis teberamstė į prarają besiverčiančią visuomenę, tikrai buvo didelio talento žmonės, ir patys, atsidūrę tarp Scilės ir Charibdės, ramiai ir žvaliai kovojo su niūria tikrove, kuri turėjo juos praryti. Taigi susidaryti pažiūras, priešingas bet kokioms galimybėms, ir jas kuriam laikui įdiegti žmonėms be jokių pažiūrų - didelis menas, nepasiekiamas paprastiems ir šiurkštiems žmonėms, kurie nepratę juoda versti į balta.

Tik sugrįžęs į aukštuomenę, savo įprastą aplinką, Remonas bematant vėl pajuto jos gaivinančią ir jaudrinančią įtaką. Smulkūs širdies dalykai, kurie jį buvo pagavę, laikinai nublanko platesnių ir prašmatnesnių interesų akivaizdoje. Jiems jis atsidavė taip pat drąsiai ir aistringai. O kai pamatė, kad garsiausi paryžiečiai daugiau

negu bet kada ieško pažinties su juo, pasijuto dar niekad taip nemylėjęs gyvenimo kaip dabar. Argi jis kaltas, kad užmiršo sąžinės graužatį ir ėmė pelnytą atlyginimą už paslaugas tėvynei? Jaunos širdies, veiklios galvos, žvalus ir stiprus, jis jautėsi kupinas gyvybės, kuri, rodos, veržte veržėsi; prieš jo paties valią likimas jam lėmė laimę; tada jis atsiprašinėdavo dejuojančią vėlę be vietos, kartais jį aplankančią sapne, kad gyvųjų meilėje ieško atramos kapų siaubui.

Kai tik jis vėl pasinėrė į gyvenimą, tučtuojau pajuto, kaip ir seniau, kad šalia meilės ir avantiūrų turi rastis vietos politiniams bei filosofiniams apmąstymams ir ambicingoms svajonėms. Aš kalbu apie ambiciją, ne garbės, ne pinigų trokštančią - to jam nereikėjo - bet apie reputaciją ir aristokratišką populiarumą.

Iš pradžių jis buvo nustojęs vilties kada nors pamatyti ponią Delmar, tragiškai išsinarpliojus dvigubai jo meilės intrigai. Bet apskaičiavęs savo nuostolio dydį ir neišleisdamas iš akių nustotos brangenybės, jis atgavo viltį ją laimėti, o su viltimi - valią ir pasitikėjimą savimi. Jis apsvarstė, su kokiomis kliūtimis galėtų susidurti, ir suprato, kad visų pirma sunkiausia būtų įveikti pačios Indianos statomas kliūtis; reikėtų tad įgyti vyro paramą. Taktika nenauja, bet sėkminga: pavydūs vyrai ypač tinka tokiai paslaugai.

Dviem savaitėm praėjus po tokių apmąstymų, Remonas jau keliavo į Lanji, kur jo laukta atvykstant pusryčių. Tikiuosi, jūs nepareikalausite iš manęs tiksliai atpasakoti, kokiomis sukriomis paslaugomis jis įsiteikė ponui Delmarui. Geriau aš - jeigu jau ėmiausi atskleisti jums šio pasakojimo asmenų savybes - greitosiomis nupiešiu pulkininką.

Ar jūs žinote, ką provincijoje žmonės vadina *padoriu žmogum*? Tą, kuris neužgrobia kaimyno žemės, nepareikalauja iš savo skolininkų nė vieno sū daugiau, kuris nukelia kepurę kiekvienam jį pasveikinusiam, kuris neprievartauja merginų pakelėje, nepadeginėja svetimų klojimų, neapiplėšinėja praeivių prie savo sodo. Kad tik jis gerbtų piliečių gyvybę ir piniginę - daugiau iš jo nieko nereikalaujama. Jis gali mušti žmoną, engti tarnus, skurdinti vaikus - tatai kitiems nerūpi. Visuomenė smerkia tik jai žalingus veiksmus, o asmeninis gyvenimas - ne jos reikalas.

Tokia buvo pono Delmaro moralė. Jis nepripažino kitokios visuomeninės sutarties, kaip tik šią: *kiekvienas sau ponas*. Širdies

dalykus jis laikė moterų paikystėm ir perdėtu jautrumu. Jis, žmogus neišmanus, be takto, be išauklėjimo, o vardą turėjo oresnį negu talentingi ir geri žmonės. Plačių pečių, tvirtos rankos jis puikiai valdė kardą, špagą, buvo niūrus ir įtarus. Dažnai nesuprasdamas juokų, nuolatos tarėsi esąs pašiepiamas. Nesugebėdamas žodžiu atsikirsti, jis tik vieną būdą teturėjo apsiginti: užčiaupti kitam burną grasinimais. Jo mėgstamiausios šnekos buvo vien tik apie mušt ynes ir dvikovas; dėl to provincija visada prie jo vardo prisegdavo *narsuolio* epitetą, nes, matyt, platūs pečiai, dideli ūsai, stačiokiški keiksmai ir kas tik kiek - špaga yra karinio narsumo požymiai.

Aš nemanau, saugok Dieve, kad karinė tarnyba tik atbukina žmones! Bet jūs leisite man mėklinti, jog reikia stiprios dvasios ir patyrimo, kad būtų galima pasipriešinti tiems brutalaus ir pasyvaus pavaldumo įpročiams. Jeigu jūs tarnavote, gerai žinote, ką kareiviai vadina "kailiamaučiu", ir pripažinsite, kad tokių dar yra daug tarp imperijos pulkų veteranų. Tie žmonės, suburti ir varomi kietos rankos, atlikdavo nuostabius žygdarbius ir mūšių dūmuose išaugdavo į milžinus; bet sugrįžę į civilį gyvenimą, tie didvyriai pavirsdavo tik kareiviais, įžūliais ir storžieviais kompanionais, kurie galvoja kaip robotai; dar laimė, kad visuomenėje jie nesielgė kaip užkariautame krašte! Tai buvo greičiau amžiaus negu jų pačių klaida. Tie naivuoliai priėmė už tikrą pinigą pagyras ir įtikėjo esą dideli patriotai, nes gynė tėvynę, - vieni prieš savo norą, kiti už pinigus ir šlovę. Be to, kaip gynėsi tie tūkstančių tūkstančiai, kurie užsidegę aklai vykdė vieno kvailiojimus ir, išgelbėję Prancūziją, paskui ją taip negarbingai pražudė? Antra vertus, jeigu kareivių pasiaukojimas vadui jums atrodo kilnus ir šaunus, tebūnie taip, sutinku, bet aš tai vadinu ištikimybe, o ne patriotizmu. Aš sveikinu Ispanijos nugalėtojus, bet nedėkoju jiems. Jeigu kalbėtume apie gerą prancūzų vardą, tai aš niekaip nesuprantu, kaip šitokiu būdu galima priversti kaimynus mus gerbti, ir vargiai patikėsiu, kad imperatoriaus generolai būtų apie tai galvoję toje liūdnoje mūsų šlovės epochoje; aš žinau, kad dabar uždrausta apie tai atvirai kalbėti, todėl tyliu; tesprendžia ateinančios kartos.

Ponas Delmaras turėjo visas gerąsias ir blogąsias tų žmonių savybes. Jis, vaikiškai jautrus kai kuriais garbės klausimais, labai gerai mokėjo tvarkyti savo reikalus siekdamas tikslo ir visai nesirūpindamas, gera tai ar bloga kitiems. Jam sąžinę atstojo įstaty-

mas, o moralę - jo teisė. Jis buvo iš kietų, nepalenkiamai teisingų žmonių, kurie nesiskolina bijodami neišsimokėti ir kitiems neskolina bijodami skolos neatgauti. Žodžiu, padorus žmogus, kuris nieko neima ir nieko neduoda; jis veikiau mirtų, negu nukniauktų žabų gniūžtę karaliaus miške, bet nedvejodamas užmuštų jus savajame už pakeltą šapelį. Jis niekam nekenkė ir žiūrėjo tik savo naudos. Į svetimus reikalus nesikišo bijodamas, kad nereikėtų kam padėti. Bet jeigu jis pasijusdavo privaląs garbės sumetimais kam nors padėti, tada būdavo be galo uolus ir tiesiog karžygiškas. Jis, patiklus kaip vaikas ir tuo pačiu įtarus kaip despotas, tikėjo klastingomis priesaikomis ir netikėjo nuoširdžiais pažadais. Kaip ir karinėje tarnyboje svarbiausia jam buvo forma. Viešoji nuomonė taip jį užgožDavo, kad darydamas savo sprendimus visai nesamprotaudavo, ir kai jis pasakydavo "taip įprasta", tai jam atrodydavo jau neginčijamai įrodyta.

Savo būdu jis buvo visiška priešingybė žmonai; jis negalėjo jos suprasti nei įvertinti. Be to, nuolatinė vergystė tos moters širdyje pasėjo kažkokį tylų, santūrų nepalankumą, ne visada teisingą. Ponia Delmar netikėjo vyro geraširdiškumu; jis buvo tik šiurkštus, o ji laikė ji žiauriu. Jo siautėjimuose būta daugiau šiurkštumo negu pykčio, elgsenoje - daugiau stačiokiškumo negu įžūlumo. Iš prigimties jis nebuvo bjaurus; kartais, gailesčio pagautas, jis pajusdavo sąžinės graužimą ir būdavo net jautrus. Kariuomenė padarė jį brutalų. Su ne tokia mandagia ir ne tokia švelnia žmona jis būtų buvęs baikštus kaip prijaukintas vilkas. Bet ši moteris buvo nepatenkinta savo likimu ir nesistengė jo gerinti.

3

Lipant iš karietos Lanji kieme, Remonui nusmelkė širdį. Jis netrukus įžengs į tuos namus, su kuriais susiję tiek šiurpulingų atsiminimų! Jo protas, pateisinąs jo aistras, galėjo tik apraminti tą susijaudinimą, bet ne galutinai jį nuslopinti; šią akimirką sąžinė nenusileido geismui.

Pirmas asmuo, išėjęs jo pasitikti, buvo seras Ralfas Braunas. Pamatęs jį su amžinai vilkimais medžiotojo drabužiais, šunų lydi-

mą, tokį rimtą kaip škotų lordą, Remonas tarytum išvydo žingsniuojantį portretą, kurį buvo užtikęs ponios Delmar miegamajame. Netrukus atėjo pulkininkas. Buvo paduoti pusryčiai, bet Indiana nesirodė. Eidamas per prieškambarį, pro biliardo salę, atpažindamas tas vietas, kurias buvo matęs tokiomis skirtingomis aplinkybėmis, Remonas pasijuto taip blogai, kad visai užmiršo, ko dabar čion atvykęs.

- Tai kaip, ponia Delmar nenori ateiti? - paklausė kiek suirzęs pulkininkas savo patikėtinį Lelievrą.

- Ponia prastai miegojo, - atsakė Lelievras, - ir panelė Nuna (ak, tas nelemtas vardas man vis painiojasi!), panelė Fani, norėjau pasakyti, man pranešė, kad ponia dabar ilsisi.

- Bet kaipgi tat, aš ją ką tik mačiau prie lango. Fani apsiriko. Eikite pranešti poniai, kad pusryčiai jau paduoti... Arba geriau, brangusis sere Ralfai, malonėkite palypėti ir pats pasiteiraukite, ar tikrai jūsų pusseserė serga.

Nelaimingosios mergaitės vardas, iš papratimo netyčia ištrūkęs tarnui, skausmingai nudiegė Remoną, o pulkininko paliepimas jam sukėlė pyktį ir pavydą.

"Pas ją į miegamąjį! - pagalvojo jis. - Negana, kad jis ten pakabino jo portretą, dar ir jį patį ten siunčia. Tas anglas čia turi teisių, kokių, rodos, nė pats vyras nedrįsta prisiskirti."

Ponas Delmaras, lyg atspėjęs Remono mintis, tarė:

- Jūs nesistebėkite, ponas Braunas yra mūsų namų gydytojas, o be to, jis mūsų giminaitis, puikus vaikinas, mes visi jį labai mylime.

- Indiana iš tikrųjų nesveikuoja, - pasakė jis, - aš jai patariau atsigulti.

Jis atsisėdo prie stalo visai ramus ir ėmė godžiai valgyti. Pulkininkas - taip pat.

"Tikriausiai, - pagalvojo Remonas, - ta dingstimi ji manęs nenori matyti. Abu jie netiki jos liga, ir vyras greičiau nepatenkintas negu susirūpinęs dėl to; puiku, mano reikalai klostosi geriau, negu aš tikėjausi."

Kliūtys pakėlė jam nuotaiką, ir Nunos vaizdas, iš pradžių jį sukrėtęs, dabar išnyko iš tos niūrios pastogės. Jis tematė lengvą ponios Delmar pavidalą. Salone jis atsisėdo prie jos spręstuvų, žiūrėjo jos siuvinėtas gėles (tuo pačiu metu dėdamasis kuo rimčiau-

siai besikalbąs), pašė šilko gijas, uodė nuo jų sklindantį jos pirštelių kvapą. Jis jau buvo matęs tą darbelį Indianos kambaryje; tuomet jis buvo vos pradėtas, o dabar margavo žiedai, prasiskleidę nuo karšto jos alsavimo ir kasdien ašarų palaistomi. Remono akys pasruvo ašaromis; kažkokios nuojautos paveiktas, jis metė liūdną žvilgsnį į tolį, kur Indiana buvo pratusi žiūrėti, ir pamatė iš rudų dirvonų stypsančias baltas Sersi sienas.

Pulkininko balsas privertė jį atsikvošėti.

- Na, gerbiamas kaimyne, metas man atsilyginti jums ir ištesėti pažadus. Fabrike šiuo metu darbas eina, ir ten visi darbininkai. Štai popierius ir pieštukai, galėsit užsirašyti savo pastabas.

Remonas nusekė paskui pulkininką, atidžiai apžiūrinėjo fabriką, darė pastabas, kurios rodė jį nusimanant apie chemiją ir mechaniką, kantriai klausėsi ilgų pono Delmaro aiškinimų, su kai kuriais sutiko, kitus ginčijo, žodžiu, elgėsi, lyg būtų labai susidomėjęs tais dalykais, o iš tikrųjų jie menkai jam rūpėjo, nes visos mintys sukosi apie ponią Delmar.

Tiesą pasakius, jis buvo išsimokslinęs, sekė išradimus; be to, rūpinosi broliu, kuris tikrai visą savo turtą buvo įdėjęs į panašią įmonę, tik daug didesnę. Pono Delmaro išmanymas šioje srityje - vienintelis dalykas, kuo šis žmogus buvo pranašesnis, - Remonui davė geriausią temą pokalbiui.

Seras Ralfas, ne prekybininkas, bet įžvalgus politikas, apžiūrint fabriką pasireiškė aukšto lygio ekonominėmis pastabomis. Darbininkai visaip stengėsi tokiam žinovui parodyti ne menkesnį savo išmanymą ir sugebėjimus. Remonas viską matė, viską girdėjo, visiems atsakinėjo, o galvojo tik apie savo meilę, dėl kurios jis čia atvyko.

Nuodugniai apžiūrėję vidaus įrenginius, ėmė kalbėtis apie vandens jėgą ir sraunumą. Jie išėjo ir užlipę ant užtvankos liepė meistrui pakelti šliuzus, kad būtų galima nustatyti vandens lygio skirtumą.

- Atsiprašau, pone, - tarė darbininkas kreipdamasis į poną Delmarą, kuris pareiškė, kad maksimalus lygis penkiolika pėdų, - šiais metais vanduo buvo pakilęs iki septyniolikos.

- Kada? Jūs klystate, - tarė pulkininkas.

- Atleiskite, pone, tą dieną prieš jums sugrįžtant iš Belgijos; pala, tą naktį prigėrė panelė Nuna; juk jos lavonas perplaukė užtvanką štai tenai, o atsidūrė štai kur tas ponas.

Gyvai kalbėdamas darbininkas parodė vietą, kur stovėjo Remonas. Vargšas jaunuolis išblyško kaip lavonas; jis paklaikęs žvilgtelėjo į vandenį, išvydo blausų savo atvaizdą ir lyg plūduriuojantį skenduolį; jis susverdėjo ir būtų kritęs į upę, jeigu seras Braunas nebūtų jo paėmęs už rankos ir pavedėjęs į šalį.

- Galimas daiktas, - tarė pulkininkas, kuris nieko nepastebėjo ir taip mažai tegalvojo apie Nuną, kad nesuvokė Remono nuotaikos, - bet tai nepaprastas atsitikimas, o vidutinis srovės galingumas... Bet kas gi jums yra, po galais? - ūmai sušuko jis.

- Nieko, - atsakė seras Ralfas, - pasisukdamas aš užmyniau ponui ant kojos; labai gailiuosi jį taip įskaudinęs.

Seras Ralfas atsakė taip ramiai ir natūraliai, jog Remonas įtikėjo, kad ir jis mano pasakęs teisybę. Juodu tarstelėjo vienas kitam keletą mandagių žodžių, ir vėl visi ėmė kalbėtis apie įmonę.

Remonas išvažiavo iš Lanji po kelių valandų, nepamatęs ponios Delmar. Taip buvo geriau: jis baiminosi pamatyti ją abejingą ir ramią.

Tačiau ir kitą kartą jis nebuvo laimingesnis. Pulkininką rado vieną. Remonas kaip įmanydamas stengėsi įsiteikti, apsukriai nuolaidžiavo, visokiausiais būdais gyrė Napoleoną, kurio nemėgo, apgailestavo, kad vyriausybė abejinga, nesirūpina šauniaisiais didžiosios armijos veteranais, savo opoziciją plėtė, kiek tik jam leido nusistatymai, ir iš visų savo įsitikinimų rinko tokius, kurie galėjo patikti ponui Delmarui. Siekdamas pelnyti jo pasitikėjimą, jis net pats dėjosi kitokiu, negu iš tikrųjų buvo: lėbautoju, linksmuoliu ir nerūpestingu dykinėtoju.

"Nejaugi šisai kada nors paveržtų man žmoną..." - pagalvojo pulkininkas, akimis jį palydėdamas.

Pagaliau jis nusijuokė pats sau ir nusprendė, kad Remonas *puikus jaunikaitis*.

Ponia de Ramier tuo metu buvo Sersi. Remonas jai išgyrė ponios Delmar grožį ir protą ir, tiesiai nesiūlydamas jos aplankyti, įteigė jai tą mintį.

- Iš tikrųjų, - tarė ji, - tai vienintelė mano kaimynė, kurios nepažįstu. O kadangi aš čia naujai įsikūrusi, tai man reikia pradėti. Ateinančią savaitę mudu drauge nuvažiuosime į Lanji.

Ta diena atėjo.

"Dabar ji manęs nebeišvengs", - pamanė Remonas.

Iš tikrųjų šį kartą ponia Delmar norom nenorom turėjo jį priimti. Pamačiusi nepažįstamą pagyvenusią moterį išlipant iš karietos, išėjo jos pasitikti į pilies prieangį ir tučtuojau pažino, kad ją lydįs vyriškis - Remonas. Ponia Delmar suvokė, kad jis suklaidino savo motiną, prikalbinęs ją čia važiuoti, ir tas nepasitenkinimas jai suteikė jėgų būti ramiai ir kilniai. Ponią de Ramier ji sutiko pagarbiai ir meiliai, bet Remonui buvo tokia šalta, kad tas pasijuto ilgiau nebeištversiąs. Jis nebuvo pratęs prie paniekos, ir jo išdidumas siuto, negalėdamas vienu žvilgsniu palenkti tų, kurie nusiteikę prieš jį. Tad apsimesdamas nepastebįs jos kaprizų, paprašė leisti jam eiti pas poną Delmarą į parką ir paliko abi ponias vienas.

Indiana, pamažėle veikiama žavesio, kurį skleidžia šviesaus proto, taurios ir kilnios sielos žmonės, kad ir trumpam su jais susidūrus, pati maloni pasidarė, nuoširdi ir net žvali kaip ponia de Ramier. Motinos Indiana neatminė, o ponia de Karvachal, kad ir nešykštinti dovanų ir pagyrimų, negalėjo jos pavaduoti; matyt, dėl to ją traukte traukė prie Remono motinos.

Kai Remonas atėjo paimti motinos - buvo metas važiuoti namo, - pamatė Indianą bučiuojant ponios de Ramier ištiestą ranką. Vargšelė Indiana troško prie ko nors prisirišti. Ji, vieniša ir nelaiminga, apsidžiaugdavo, jei kas parodydavo jai nors krislelį dėmesio ir palankumo; be to, ji manė, kad ponia de Ramier apsaugos ją nuo spąstų, kuriuos jai norėjo paspęsti Remonas.

"Aš pulsiu tai šauniai moteriai į glėbį, - manė ji, - ir jei reikės, viską jai pasakysiu. Maldausiu ją gelbėti mane nuo jos sūnaus, ir jos blaivus protas sergės jį ir mane."

Remono samprotavimai buvo kitokie.

"Mano geroji motina! - mąstė jis grįždamas su ja į Sersi. - Jos žavesys ir gerumas daro stebuklus. Už viską aš jai skolingas! Už savo išauklėjimą, sėkmę, visuomenės pagarbą. Trūksta tik, kad ji man padėtų laimėti tokios moters kaip Indiana širdį."

Kaip matome, Remonas mylėjo motiną už jos rūpinimąsi ir už gėrybes, kurias ji jam teikė; visi vaikai taip myli savo motinas.

Po kelių dienų Remonas gavo kvietimą atvykti trims dienoms į Belrivą, puikų sero Ralfo Brauno dvarą tarp Sersi ir Lanji, į ruošiamą medžioklę apmažinti su geriausiais kaimynystės medžiotojais žvėris, niokojančius savininko miškus ir sodus. Remonas nemėgo nei sero Ralfo, nei medžioklės; bet ponia Delmar tokiais

iškilmingais atvejais priiminėdavo svečius pusbrolio namuose, ir viltis ją sutikti lengvai palenkė Remoną.

Tačiau šį kartą seras Ralfas visai nelaukė ponios Delmar; ji atsiprašė negalėsianti atvykti dėl sveikatos. O pulkininkas, nirštąs ant žmonos, kai ta, jo nuomone, ieškodavo pramogų, dar labiau niršdavo, kai ji atsisakydavo tų, kurias jis jai leisdavo.

- Gal norite visai apylinkei parodyti, kad aš jus laikau užrakintą? - tarė jis. - Per jus aš išgarsėsiu kaip pavyduolis; to juokingo vaidmens nebenoriu vaidinti. Beje, kuo paaiškinti tą jūsų nepagarbą giminaičiui? Ar pritinka atsakyti tokią mažą paslaugą? Jeigu ne jo draugiškumas, mes nebūtume įkūrę įmonės ir nebūtume sulaukę jos suklestėjimo. Jūs esate jam reikalinga ir dvejojate! Aš nesuprantu jūsų kaprizų. Visus man nepatinkančius žmones jūs maloniai sutinkate, bet tie, kuriuos aš vertinu, deja, kažkodėl jums neįtinka.

- Toks priekaištas, man atrodo, visai ne vietoje, - atsakė ponia Delmar. - Aš myliu pusbrolį kaip tikrą brolį, mudu jau buvome seni draugai, o jūs tik neseniai susibičiuliavote.

- Taip, taip, gražūs jūsų žodžiai, bet aš žinau, kad jūs laikote nepakankamai sentimentaliu tą vargšą bėdulį; jūs jam prikišate egoizmą, nes jis neskaito romanų ir neaprauda šuns galo. Pagaliau ne vien apie jį aš kalbu. Kaip jūs priėmėte poną de Ramierą? Tokį šaunų vaikiną, dievaži! Kai ponia de Karvachal jums jį pristato, jūs jį gražiai priimate, bet kai aš, nelaimė, jam noriu būti geras, tai jis jums darosi nepriimtinas, ir kai atvyksta, jūs atgulate į lovą. Norite parodyti, kad aš nemoku mandagumo taisyklių? Laikas jau baigti visa tai ir gyventi kaip visi.

Remonas nusprendė, kad norint įgyvendinti savo sumanymus, netinka per daug karščiuotis; apsimetamu abejingumu galima laimėti beveik visas moteris, kurios tariasi esančios mylimos. Medžioklė jau buvo prasidėjusi, kai rytą jis atvyko pas serą Ralfą; ponia Delmar turėjo atvažiuoti tik pietums. Laukdamas jis svarstė, kaip elgtis.

Reikėjo sugalvoti pasiteisinimą, nes lemiama valanda artėjo. Prieš akis dar buvo dvi dienos, ir jis taip suskirstė savo laiką: šią likusią dienos dalį - sujaudinti, rytojaus dieną - įtikinti, o poryt jau tapti laimingu. Jis net dirstelėjo į laikrodį ir apskaičiavo valandos tikslumu savo laimėjimo ar pralaimėjimo šansus.

4

Jis jau buvo išbuvęs dvi valandas salone, kai gretimame kambaryje išgirdo švelnų, tyloką ponios Delmar balsą. Užsidegęs viliojimo kėslais, jis taip persiėmė tuo, kaip persiima autorius savo siužetu, kaip advokatas savo byla, ir jo susijaudinimą pamačius Indianą buvo galima palyginti su aktoriaus savijauta, kai jis atsiduria prieš svarbiausiąjį dramos veikėją ir nebeskiria scenos išgyvenimų nuo tikrovės.

Ponia Delmar buvo taip pasikeitusi, kad nuoširdus susirūpinimas buvo beapimąs įsijaudrinusį Remoną. Sielvartas ir liga buvo palikę tokias gilias žymes jos veide, kad ji beveik nebeatrodė graži. Todėl dabar jo ryžimasis pergalės žygiui žadėjo daugiau garbės negu malonumo. Bet Remonas tarėsi esąs įsipareigojęs grąžinti tai moteriai laimę ir gyvenimą.

Matydamas ją tokią išblyškusią ir tokią liūdną, jis nesitikėjo stipraus pasipriešinimo. Argi galėjo tokiame gležname kūne slypėti nepalaužiama valia?

Jis pamanė, kad iš pradžių reikia pažadinti ją savimi pasirūpinti, atkreipti dėmesį į jos negalavimą, o paskui atskleisti jos sielai geresnio gyvenimo troškimą ir viltį.

- Indiana! - tarė jis, gilaus gailesčio priedanga slėpdamas pasitikėjimą savimi. - Ar tokią aš turėjau jus sutikti? Nemaniau, kad toji taip ilgai laukta, taip trokšta valandėlė suteiks man tiek skausmo!

Ponia Delmar nesitikėjo tokių kalbų. Ji manė, kad Remonas pasirodys prieš ją kaltai suglumęs ir drovus. O dabar, užuot save kaltinęs, užuot atgailavęs, savo skausmą dėstęs, jis tesirūpino ja, jos tegailėjo! Vadinasi, ji sugniužusi, priblokšta, jei kelia užuojautą tam, kuris turėtų pats jos maldauti!

Prancūzė, aukštuomenės moteris, nebūtų sutrikusi tokioje keblioje padėtyje. Tačiau Indiana neturėjo *patirties*, nemokėjo apsimetinėti, pasinaudoti palankiomis aplinkybėmis. Remono žodžiai priminė jai visas jos kančias, ir ašaros sužibuliavo ant blakstienų.

- Aš sergu, tikrai, - tarė ji sėsdama iš silpnumo ir nuovargio į fotelį, kurį jai pristūmė Remonas, - blogai jaučiuosi, ir jums, ger-

biamasis, turiu teisę pasiskųsti.

Remonas nelaukė tokios greitos sėkmės. Jis stvėrė, kaip sakoma, tokią progą už sprando ir paimdamas jos ranką, sausą ir šaltą, tarė:

- Indiana, nekalbėkite taip, nesakykite, kad aš esu jūsų sielvarto kaltininkas, nes aš išprotėsiu iš skausmo ir iš džiaugsmo.

- Ir iš džiaugsmo! - pakartojo ji įbesdama į jį dideles žydras akis, kupinas liūdesio ir nuostabos.

- Aš turėjau pasakyti vilties, nes jeigu būčiau jūsų sielvarto priežastis, tai gal galėčiau ir jį pašalinti. Tarkite žodį, - pridūrė jis atsiklaupdamas prieš ją ant priegalvėlio, nukritusio nuo sofos, - reikalaukite mano kraujo ir mano gyvybės!..

- Ak, nutilkite, - su kartėliu tarė Indiana ištraukdama ranką, - jūs bjauriai piktnaudžiavote pažadais; ryžkitės tad atitaisyti padarytą žalą!

- Aš pats to noriu ir padarysiu! - sušuko jis mėgindamas vėl paimti jos ranką.

- Per vėlu, - tarė ji. - Tad grąžinkite man mano bičiulę, mano sesę! Grąžinkite Nuną, mano vienintelę draugę!

Kraujas sustingo Remono gyslose. Šį kartą jam nereikėjo dėtis susijaudinusiu: galingi ir baisūs jausmai kyla savaime.

"Ji viską žino, - pamanė Remonas, - ir smerkia mane."

Niekas negalėjo jo taip pažeminti, kaip nekalta bendrininkė, prikišanti jam nusikaltimą, ir nieko nebuvo skaudžiau, kaip matyti Nunos varžovę ją apraudant.

- Taip, gerbiamasis, - tarė Indiana apsiašarojusi, - jūs esate kaltininkas...

Bet ji nutilo pamačiusi išblyškusį Remoną. Pabalimas buvo baisus: Remonas niekados dar taip nekentėjo.

Tad visas ponios Delmar švelnumas ir geraširdiškumas, kurį buvo pažadinęs tas žmogus, vėl atgavo savo teises.

- Atsiprašau, - išgąstingai tarė ji, - aš jus per daug įskaudinau, aš tiek daug iškentėjau! Sėskite ir pakalbėkime apie kitką.

Tas staigus švelnumas ir didžiadvasiškumas dar stipriau sujaudino Remoną; jis sukūkčiojo ir, paėmęs Indianos ranką, bučiavo ją, ašaromis laistydamas. Jis apsiverkė pirmą kartą, Nunai mirus; ir tik Indiana nurito jam nuo širdies tą baisų sunkulį.

- Kadangi jūs apverkiate ją, - tarė ji, - jos nepažinęs, ir taip

karštai gailitės, man pikta padaręs, aš nebedrįstu jums prikaišioti. Verkime kartu, kad iš aukštybių ji tai matytų ir mums dovanotų.

Šaltas prakaitas išmušė Remonui kaktą. Žodžiai "jos nepažinęs" išvadavo jį iš slogios baimės, o pats kreipimasis į jo aukos atminimą, ištartas nekaltų Indianos lūpų, nusmelkė jį prietaringu siaubu. Remonas kaip nesavas pakilo, skubiai priėjo prie lango, atsisėdo ant palangės atsikvėpti. Indiana tylėjo sujaudinta. Matydama Remoną verkiant kaip vaiką ir slopstant kaip moterį, ji slapta džiaugėsi.

"Jis geras! - pamanė ji. - Jis myli mane, jo širdis karšta ir kilni. Jis padarė klaidą, bet išperka ją atgailaudamas, ir aš turėjau anksčiau jam atleisti."

Ji žiūrėjo į jį susigraudinusi ir vėl pradėjo pasitikėti juo. Kaltininko susigraužimą ji palaikė įsimylėjėlio atgaila.

- Neverkite, - tarė ji atsistodama ir eidama prie jo, - tai aš ją pražudžiau, aš viena esu kalta. Sąžinė mane grauš visą gyvenimą; aš pasidaviau nepasitikėjimui ir pykčiui, aš ją pažeminau ir įskaudinau. Ant jos aš išpyliau visą savo kartėlį, kurį jūs man sukėlėte; jūs mane įžeidėte, o aš nubaudžiau savo bičiulę. Aš buvau jai per rūsti!..

- Ir man! - tarė Remonas, kaipmat užmiršdamas praeitį ir tegalvodamas apie dabartį.

Ponia Delmar paraudo.

- Galbūt aš neturėjau jūsų kaltinti dėl tos nelaimės, kuri mane ištiko tą baisią naktį, - tarė ji, - bet aš negaliu užmiršti neatsargaus jūsų elgesio. Tas romantiškas ir nusikalstamas jūsų užmojis mane labai užgavo... Aš tariausi esanti mylima, o... jūs manęs net negerbėte!

Remonas atgavo jėgas, valią, meilę, viltį, jį kausčiusi niauri nuotaika dingo kaip sapnas. Jis vėl pasijuto jaunas, kupinas aistrų, geismų ir lūkesčių.

- Aš kaltas, jei jūs manęs nekenčiate, - tarė jis puldamas jai po kojų, - bet jeigu jūs mane mylite, aš toks nesu, aš toks niekados nebuvau. Sakykite, Indiana, ar jūs mane mylite?

- Ar jūs esate vertas? - paklausė ji.

- Taip, kad būčiau vertas, - tarė jis, - aš turiu jus dievinti...

- Klausykite, - tarė Indiana, neatimdama iš jo savo rankų ir žiūrėdama didelėmis ašarotomis akimis, kurios kartkartėmis niū-

riai sužibuliuodavo, - klausykite, ar jūs žinote, kas yra mylėti tokią moterį kaip aš? Ne, jūs to nežinote. Jūs tarėtės patenkinsiąs vienos dienos įgeidį. Apie mano širdį jūs sprendėte pagal tas atsibodėjusias širdis, kurias jūs ligi šiol žaibiškai pavergdavote. Jūs nežinote, kad aš dar nieko nemylėjau, kad savo tyros ir sklidinos širdies neatiduosiu nuvalkiotai ir sudužusiai širdžiai, savo entuziastingos meilės nemainysiu į atvėsusią, o viso savo gyvenimo - į vieną trumpą dieną!

- Ponia, aš jus aistringai myliu; mano širdis taip pat jauna ir karšta, ir jei ji nėra verta jūsų, tai jokia kita širdis niekados nebus jūsų verta. Aš žinau, kaip reikia jus mylėti; ir ne šiandien tai supratau. Gal neišmanau aš jūsų gyvenimo? Ar nenuspėjau jo pokyłyje, kuriame pirmą kartą galėjau su jumis pasikalbėti? Ar neišskaičiau iš pirmo į mane mesto jūsų žvilgsnio visos jūsų širdies istorijos? Ir kuo gi aš susižavėjau? Tiktai jūsų grožiu? O, be abejonės, yra nuo ko apsvaigti ir ne tokiam karštam ir jaunam, bet aš myliu tą švelnų ir mielą grožį todėl, kad jame glūdi skaisti ir dieviška siela, kad jį gaivina dangiška ugnis ir kad jumyse aš regiu ne tik moterį, bet ir angelą.

- Aš žinau, kad jūs mokate girti, bet nesitikėkit paveikti mano savimeilės. Garbstymo man nereikia, man reikia nuoširdumo. Kad mylėtų tik mane vieną, amžinai, visa siela, kad būtų pasiruošęs paaukoti man viską: turtus, gerą vardą, pareigą, reikalus, įsitikinimus, šeimą; viską, pone, nes aš tokį pat atsidavimą padėsiu ant svarstyklių ir norėsiu, kad jos išsilygintų. Jūs dabar matote, kad negalite manęs taip mylėti!

Remonas jau ne pirmą kartą buvo sutikęs moterį, kuri taip rimtai žiūrėjo į meilę, nors tokie atvejai, mūsų visuomenės laimė, retai bepasitaiko; bet jis žinojo, kad meilės įžadai nėra garbės dalykas, tai irgi mūsų visuomenės laimė. Kartais ir moteris, kuri reikalaudavo iš jo tokių iškilmingų pasižadėjimų, pirmoji juos sulaužydavo. Todėl jis visai nenusigando ponios Delmar reikalavimų, arba - tikriau - jis nemąstė nei apie praeitį, nei apie ateitį. Jis buvo neapsakomai sužavėtas tos moters, tokios gležnos, tokios jautrios, tokio silpno kūno, bet tokios ryžtingos širdies ir dvasios. Ji buvo tokia graži, tokia žvali ir tokia įtaigi diktuodama jam savuosius įstatymus, kad jis klūpojo kaip užkerėtas.

- Prisiekiu, - tarė jis, - kad būsiu jūsų kūnu ir siela, kad paau-

kosiu jums visą savo gyvenimą, atiduosiu savo kraują, išsižadėsiu savo valios; imkite viską - mano turtus, garbę, sąžinę, mintis, imkite mane visą!

- Tylėkit, - staigai tarė Indiana, - štai mano pusbrolis.

Flegmatiškasis Ralfas Braunas įėjo visai ramus, nors sakėsi labai nustebęs ir apsidžiaugęs, kad giminaitė, kurios nebesitikėjo sulaukti, vis dėlto atvyko. Paskui jis paprašė leidimo atsidėkojant ją pabučiuoti ir, nusilenkdamas prie jos su apskaičiuotu lėtumu, jų krašto vaikų papročiu pabučiavo ją į lūpas.

Iš apmaudo Remonas pabalo, ir vos tik Ralfas išėjo kažko patvarkyti, jis prisiartino prie Indianos ir norėjo nutrinti to įžūlaus bučkio pėdsakus, bet ponia Delmar romiai jį atstūmė sakydama:

- Jūs dar daug ką turite ištaisyti, kad aš galėčiau jumis tikėti.

Remonas nesuvokė, kiek švelnus buvo tas atsiminimas; jis tik pasijuto atstumtas ir įširdo ant sero Ralfo. Po valandėlės jis nugirdo, kad Ralfas, pakuždomis kalbėdamas su Indiana, vadina ją "tu", ir jau buvo bemanąs Ralfo santūrumą kitais atvejais buvus įprastą laimingų meilužių atsargumą. Bet jis greit susigėdo savo užgaulaus įtarimo, sutikęs tyrą jaunos moters žvilgsnį.

Vakare Remonas laidė sąmojus. Daugybė svečių jo klausėsi. Jo gabumai negalėjo nepatraukti kitų dėmesio. Jis kalbėjo, ir jeigu Indiana būtų buvusi garbėtroška, būtų džiaugusis savąja laime, ją girdėdama. Tačiau atsitiko priešingai: ją, atvirą ir tiesmuką, tas Remono pranašumas baugino. Ji kovojo su ta magiška galia, kurią jis skleidė, su tais kerais, kuriuos dangus ar pragaras laikinai suteikia kai kuriems žmonėms, vieniems daugiau, kitiems mažiau; jų poveikis toks stiprus, jog nė vienas neatsilaiko, bet kartu ir greit praeinantis; po šitokių žmonių mirties nelieka jokio ženklo, ir visi neatsistebi tuo triukšmu, kurį jie buvo sukėlę.

Buvo tarpų, kai Indiana jautėsi sužavėta jo pasisekimo, bet tuoj atsikvošėdavo liūdnai pamąsčiusi, kad ne garbės ji pasigenda, o laimės. Ji nuogąstingai dingojo, ar šis žmogus, kurio gyvenimas toks įvairiapusis, pilnas daugybės įdomių reikalų, galėtų atsiduoti jai visa siela, paaukoti visas savo ambicijas. Ir dabar girdint, kaip jis be atvangos taip mikliai ir taip įtaigiai, gyvai ir kartu šaltakraujiškai gina atitrauktines doktrinas ir dalykus, nieko bendro neturinčius su jų meile, ją pagavo baimė virsti gyvenime tik šapeliu, o jai jis būtų viskas. Jai baisu pasidarė pagalvojus, kad ji tebūtų jam

trijų dienų užgaida, o jis jai - viso gyvenimo svajonė.

Pakilus eiti iš salono, jis pasiūlė jai ranką ir sukuždėjo keletą meilės žodžių, bet ji jam liūdnai teatsakė:

- Jūs per daug sąmojingas!

Remonas suprato priekaištą ir visą rytojaus dieną praleido prie ponios Delmar kojų. Kiti svečiai, užsiėmę medžiokle, jiems paliko visišką laisvę.

Remonas buvo iškalbus; Indiana taip norėjo juo tikėti, kad ir pusės to iškalbumo būtų buvę per daug. Prancūzės, jūs nežinote, kas yra kreolė; jūs tikriausiai nebūtumėt taip lengvai įtikinamos, nes ne kiekvienas jus apmulkins ar prigaus!

5

Kai seras Ralfas sugrįžo iš medžioklės ir, kaip paprastai, priėjęs patikrino ponios Delmar pulsą, Remonas, atidžiai jį sekdamas, romiame jo veide pagavo lyg nuostabą, lyg džiaugsmą. Paskui, nežinau, kokios slaptos minties veikiami, jiedu vienas į antrą pasižiūrėjo, ir nuo sero Ralfo šviesių akių žvilgsnio, įdėmaus kaip pelėdos, Remonas nenorom nuleido savo juodas akis. Ir iki pat vakaro baronetas, šiaip visada iš pažiūros ramus, buvo poniai Delmar kažkoks atidus, kažkaip ypatingai, jei taip galima būtų pasakyti, ja susidomėjęs ar susirūpinęs, jeigu apskritai jo veide galėjo atsispindėti koks nors jausmas. Bet Remonas veltui stengėsi suvokti, ar baimės, ar vilties būta jo mintyse. Ralfas buvo nesuprantamas.

Staiga Remonas, stovėdamas per kelis žingsnius už ponios Delmar fotelio, išgirdo, kaip Ralfas jai pusbalsiu tarė:

- Tau, pussesere, būtų gerai rytoj pajodinėti.

- Betgi jūs žinote, - atsakė ji, - kad aš dabar neturiu žirgo.

- Mes rasime. Nori dalyvauti mūsų medžioklėje?

Ponia Delmar ieškojo, kaip išsisukti. Remonas suprato ją norint verčiau pasilikti su juo, bet kartu pastebėjo, kad Ralfas kažkaip įtartinai stengėsi jai sukliudyti. Tada Remonas, palikęs savo pašnekovų būrelį, priėjo prie jos ir parėmė sero Ralfo siūlymą.

Jam pašoko apmaudas dėl to įkyraus ponios Delmar globėjo, ir jis nutarė pakankinti jo pavydą.

- Jei sutiksite vykti į medžioklę, - tarė jis Indianai, - paskatinsite ir mane jūsų pavyzdžiu sekti. Aš nelabai mėgstu medžioklę, bet būčiau laimingas, tapęs jūsų arklininku...

- Jei taip, aš vyksiu, - neapgalvotai atsakė Indiana.

Ji reikšmingai susižvelgė su Remonu, bet tą akimirksnį, kad ir trumputėlį, Ralfas pagavo, ir visą vakarą Remonas negalėjo nei prakalbinti, nei pažiūrėti į ją, nesekant ar nesiklausant ponui Braunui. Pasibjaurėjimas ir beveik pavydas apėmė Remoną. Kokia teise tas pusbrolis, namų draugas, dedasi jo mylimos moters auklėtoju? Jis dievažijosi, kad seras Ralfas pasigailėsiąs, ir ieškojo progos jį įerzinti, nesukompromituojant ponios Delmar. Bet tai buvo neįmanoma. Seras Ralfas, kaip šeimininkas, buvo toks rimtas ir orus, kad nesidavė nei pašiepiamas, nei užgaunamas.

Kitą rytą, dar nesutrimitavus, į Remono kambarį iškilmingu veidu įžengė šeimininkas. Jis visas buvo dar stangesnis negu paprastai; Remono širdis ėmė smarkiau plakti: jis troško ir nekantriai laukė iššūkio. Bet šeimininkas įėjo tik dėl arklio, kuriuo Remonas atjojo į Belrivą ir kurį sakėsi ketinąs parduoti. Per penkias minutes jiedu susiderėjo; seras Ralfas visai nesiginčijo dėl kainos ir, ištraukęs iš kišenės ritinį auksinių, ant židinio atbrailos atskaičiavo, kiek reikia, su kažkokiu keistu šaltakraujiškumu, visai nekreipdamas dėmesio į Remono pastabas dėl tokio skubaus atsiteisimo. Pakilęs išeiti, jis dar sugrįžo ir tarė:

- Pone, arklys nuo šios dienos man priklauso!

Remonas suvokė jį norėjus sukliudyti jam dalyvauti medžioklėje ir gana griežtai pareiškė, kad pėsčias nesiruošiąs vykti.

- Pone, - atsakė Ralfas kiek iš aukšto, - aš gerai išmanau svetingumo taisykles...

Ir išėjo.

Nusileidęs laiptais, Remonas pamatė amazone apsitaisiusią ponią Delmar, linksmai žaidžiančią su Ofelija, kuri draskė batistinę jos skarytę. Jos skruostai buvo atgavę skaistumą, akys žibėjo jau seniai prarastu blizgesiu. Ji vėl atrodė graži; juodos garbanos skleidės iš po kepuraitės, ir ta šukuosena jai labai tiko; gelumbinė suknia, nuo viršaus ligi apačios užsagstoma, ryškino jos lankstų laibą liemenį. Visas kreolių žavumas, mano nuomone, yra tas, kad jos

nepaprastai dailaus veido ir grakščios, todėl ilgai atrodo vaikiškai mielos. Žvali ir linksma Indiana buvo kaip keturiolikos metų mergaitė.

Remonas, susižavėjęs jos grakštumu, ėmė triumfuoti ir pasakė keletą kuo mažiausiai nuvalkiotų komplimentų apie jos grožį.

- Jūs buvote susirūpinęs mano sveikata, - tarė ji jam patylom, - bet argi nematote, kad aš trokštu gyventi?

Jis tegalėjo jai atsakyti žvilgsniu, kupinu laimės ir dėkingumo. Seras Ralfas pats atvedė arklį pusseserei; Remonas pažino savo parduotą žirgą.

- Kaip tat, - nustebusi tarė ponia Delmar, kuri buvo mačiusi tą arklį išvakarėse mankštinant pilies kieme, - ponas de Ramieras malonėjo man savo arklį perleisti?

- Argi jūs vakar nesigėrėjote jo gražumu ir klusnumu? - paklausė seras Ralfas. - Jis jūsų nuo šios dienos. Mane apmaudas ima, brangioji, kad anksčiau jo nepadovanojau jums.

- Jūs turbūt juokaujat, pusbroli, - tarė ponia Delmar. - Aš nieko nesuprantu! Kam gi aš turiu dėkoti: ponui de Ramierui, kuris sutiko man perleisti savo žirgą, ar jums, kuris jį galbūt man išprašėt?

- Padėkok, - tarė ponas Delmaras, - savo pusbroliui, jis tau nupirko tą arklį ir tau jį dovanoja.

- Ar tiesa, mielas Ralfai? - paklausė ponia Delmar, džiugiai glostydama gražų gyvulį kaip mergytė, pirmąkart gavusi dovanų papuošalą.

- Juk buvom susitarę, kad aš tau dovanosiu žirgą mainais už tą rankdarbį, kurį tu siuvinėji mano kreslui? Na, lipk, nebijok nieko. Aš žinau, kad jis ramus, dar šį rytą jį prajodinėjau.

Indiana puolė serui Ralfui ant kaklo, paskui striktelėjo ant Remono arklio ir paleido jį šuoliais.

Visa ta šeimyninė scena vyko kieme Remono akyse. Jis smarkiai susierzino matydamas, kad tie žmonės taip paprastai ir nuoširdžiai reiškia savo jausmus, o jis, aistringai mylėdamas, negali nė dienos pabūti su Indiana.

- Kokia aš laiminga! - tarė ji pašaukdama jį prie savęs alėjoje. - Gerasis Ralfas tartum įspėjo, kokia dovana man brangiausia. O jūs, Remonai, ar nesidžiaugiate, kad jūsų arklys dabar priklauso man? O, jis bus mano numylėtinis! Kaip jis vadinasi? Sakykite, aš

noriu jį šaukti tuo vardu, kurį jūs jam davėte...

- Jei čia yra kas laimingas, - tarė Remonas, - tai jūsų pusbrolis, kuris jums dovanas teikia ir kurį jūs taip džiaugsmingai bučiuojate.

- Nejaugi, - tarė ji juokdamasi, - jūs imsite pavydėti tos draugystės ir tų skardžių pabučiavimų?

- Pavydėti. Galbūt, Indiana, aš nežinau. Bet kai tas jaunas raudonikis pusbrolis prispaudžia savo lūpas prie jūsiškių, kai jis apkabina keldamas jus ant arklio, kurį jis jums *dovanojo*, o aš *pardaviau*, prisipažįstu, aš tikrai kenčiu. Ne, ponia, aš nesu laimingas matydamas, kad jūs įsigijote mano mylimą žirgą. Aš gerai suprantu, kad jums jį padovanoti - laimė; bet vaidinti pirklio vaidmenį ir kitam suteikti progą padaryti jums malonumą - tai pažeminimas, apsukriai sero Ralfo sumanytas. Jei nemanyčiau, kad visa tai jis nesąmoningai padarė, norėčiau atsikeršyti.

- O, toks pavyduliavimas jums visai nepritinka! Kaip gali jums kelti pavydą ta paprasta mūsų draugystė, jums, kuris mane turite ištraukti iš kasdieninio gyvenimo ir sukurti atskirą svajų pasaulį! Aš jau nepatenkinta jumis, Remonai; man rodos, kad tame tūžme prieš vargšą pusbrolį esama kaip ir užgautos savimeilės. Jūs daugiau pavydite to menko palankumo, kurį aš jam viešai parodau, negu to išimtinio atsidavimo, kurį jausčiau paslapčiomis kitam.

- Atsiprašau, atsiprašau! Indiana, aš negerai kalbu, aš nevertas tavęs, gerasis, mielasis angele, bet, prisipažįstu, aš baisiai kenčiau, kad tas žmogus, kaip man atrodė, savinasi tokias teises.

- Savinasi! Jis! Remonai! Argi jūs nežinote, kokiais šventais draugiškumo ryšiais mudu esame susiję? Jūs nežinote, kad jo motina buvo mano motinos sesuo, kad mudu užaugome tame pačiame slėnyje, kad jaunas jisai mane mažą globojo, kad buvo man vienintelė parama, vienintelis mano mokytojas ir draugas Burbonų saloje, kad jis visur mane lydėjo, kad vykdavo kartu su manimi, kai aš vykdavau, ir apsigyvendavo ten, kur aš gyvendavau; žodžiu, tai vienintelis žmogus, kuris mane myli ir domisi mano gyvenimu.

- Kas per nelemtis! Viskas, ką jūs man sakote, Indiana, tik aitrina mano žaizdą. Vadinas, tas anglas jus myli? O ar žinote, kaip aš jus myliu?

- Ak, nelyginkime! Jeigu tolygūs jausmai jus darytų varžovais, aš turėčiau pasirinkti savo senąjį draugą. Bet jūs nebijokite, Re-

monai, aš niekuomet neprašysiu, kad jūs mane mylėtumėt kaip Ralfas.

- Paaiškinkit, susimildama, kas jis per žmogus, nes kas gali jį suvokti per jo titnaginę kaukę?

- Jūs norite, kad aš pati išgarbinčiau savo pusbrolį? - tarė ji šypsodamasi. - Turiu prisipažinti, droviuosi; aš jį myliu taip, kad norėčiau girti. Bijau, kad jis toks, koks yra, jums nepatiks. Mėginkite tad padėti man, sakykit, koks jis jums atrodo?

- Sprendžiant iš išvaizdos (atsiprašau, jei jus užgausiu), jis atrodytų visiška menkysta, tačiau šiaip jis - blaivaus proto ir pokalbiuose, kai teikiasi prabilti, parodo savo išsilavinimą; bet apie viską jis kalba nenorom, abejingai, ir niekas nepasinaudoja jo žiniomis, nes dėsto jas šaltai ir nuobodžiai. Be to, jo mintys tokios nuvalkiotos ir sunkios, kad net nuoseklumas ir aiškumas čia nepadeda. Aš manau, kad jo galva kimšte prikimšta visokių idėjų, bet per daug nepaslanki ir nepajėgi jas pasisavinti. Kaip tik tokie žmonės ir laikomi rimtais. Tris ketvirčius jo vertės sudaro orumas, o likusią dalį - abejingumas.

- Yra teisybės tame vaizde, - tarė Indiana, - bet yra ir nusistatymo. Jūs griežtai sprendžiate abejones, kurių aš nedrįsčiau spręsti, nors pažįstu Ralfą nuo pat savo gimimo dienos. Teisybė, į daug ką jis dažnai žiūri kito akimis - tai didelis jo trūkumas; bet dėl to kaltas auklėjimas, o ne jo ribotumas. Jūs manote, kad be auklėjimo jis būtų visai niekis; o aš galvoju priešingai, jis būtų vertingesnis. Reikia būtinai papasakoti kai ką iš Ralfo gyvenimo, kad jūs suprastumėt jo būdą. Jo nelaimė, kad jis turėjo brolį, kuriam tėvai atvirai teikė pirmenybę. Tas brolis turėjo visus privalumus, kurių Ralfui kaip tik trūko. Jam lengvai sekėsi mokslas, jis buvo linkęs į visas meno šakas, žaižaravo sąmoju. Jo veidas, ne toks taisyklingas kaip Ralfo, buvo raiškesnis. Jis buvo lipšnus, paslaugus, veiklus - žodžiu, malonus. Ralfas, priešingai, - nerangus, paniuręs, neišvaizdus; mėgo vienatvę, mokėsi iš lėto, nelindo kitiems į akis su savo žiniomis. Tėvai, matydami tokį skirtumą tarp jo ir vyresniojo brolio, jį ignoravo, dar blogiau - žemino. Būdamas dar vaikas, jis pasidarė niūrus, svajingas; nuolatinė baimė sukaustė jo gabumus. Jam buvo įskiepyta neapykanta pačiam sau; jis nusivylė gyvenimu, ir nuo penkiolikos metų jį ėmė kankinti splinas - ta grynai kūno negalia ūkanotoje Anglijoje ir grynai dvasinė - saulėtoje Burbonų

saloje. Jis ne kartą man pasakojo, kaip buvo išėjęs iš namų, pasiryžęs nusiskandinti jūroje. Bet sėdėdamas smėlėtoje pakrantėje ir stengdamasis susikaupti prieš ryždamasis šiam žingsniui, jis pamatė mane ant negrės, mano buvusios žindyvės, rankų; tada man tebuvo penkeri metai. Žmonės pasakoja, kad aš buvusi graži ir prisirišusi prie savo tylaus pusbrolio kaip niekas kitas. Teisybė, ir jis mane globė ir lepino, kaip aš nebuvau pratinta tėvų namuose. Abu nelaimingi jau tuomet vienas antrą supratome. Jis mane mokė savo tėvo kalbos, o aš švebeldavau jam saviškai. Ralfo gyslomis teka ispaniškas ir angliškas kraujas, ir tai galbūt apibūdina jo charakterį. Aš puoliau jam ant kaklo ir pamačiusi jį verkiant, nesuprasdama, kas yra, taip pat pravirkau. Tada jis prispaudė mane prie širdies ir, kaip vėliau man pasisakė, įsižadėjo gyventi dėl manęs, dėl vaiko, tegu ir nepaniekinto, bet apleisto, kuriam jo draugystė būtų pravarti ir jo gyvenimas reikalingas. Taigi aš buvau tas pirmas ir vienintelis ramstis, palaikęs, jo liūdną būtį. Nuo tos dienos mudu beveik nebesiskyrėm; laisvalaikį sveikai praleisdavom kalnuose vienui vieni. Bet gal jums tie pasakojimai apie mūsų jaunas dienas jau nubodo ir jūs geriau norėtumėt paleisti arklius šuoliais ir įsitraukti į medžioklę?

- Papaikot!.. - tarė Remonas, pačiupęs ponios Delmar arklio brizgilą.

- Jei taip, gerai, aš tęsiu toliau, - tarė ji. - Vyresnysis Ralfo brolis Edmundas Braunas mirė teturėdamas dvidešimt metų; jo motina taip pat numirė iš sielvarto, tėvas pasiliko be paguodos. Ralfas mėgino jį raminti, bet, pono Brauno šaltai sutiktas, pasidarė dar baikštesnis. Ištisas valandas jis, tylus ir liūdnas, prasėdėdavo šalia susikrimtusio senio, nedrįsdamas žodžio pratarti ar paglamonėti iš baimės, kad jo paguoda nieko nepadės ar bus ne vietoje. Tėvas jį kaltino nejautrumu, ir Ralfas po Edmundo mirties liko dar nelaimingesnis ir vienišesnis. Vienintelė paguoda jam buvau aš.

- Aš negaliu jo užjausti, kad ir ką jūs sakytumėt, - pertraukė Remonas, - bet vienas dalykas judviejų gyvenime man yra neaiškus: kodėl jis jūsų nevedė.

- Tuojau paaiškinsiu, - tęsė ji. - Kai aš sulaukiau nuotakos amžiaus, Ralfas, dešimčia metų už mane vyresnis (toks skirtumas labai didelis mūsų klimate, kur moterų vaikystė labai trumpa), jau buvo vedęs.

- Seras Ralfas našlys? Aš nieko negirdėjau apie jo žmoną.

- Niekados jam apie ją nekalbėkite. Ji buvo jauna, turtinga ir graži, bet mylėjo Edmundą, ir jam buvo skirta; o kai turto ir šeimyniniais sumetimais turėjo ištekėti už Ralfo, ji net neslėpė savo nepalankumo jam. Ralfas turėjo su ja išvažiuoti į Angliją, o kai jis, žmonai mirus, sugrįžo į Burbonų salą, aš jau buvau ištekėjusi už pono Delmaro ir ruošiausi į Europą. Ralfas mėgino gyventi vienas, bet vienatvė jį be galo slėgė. Nors jis man niekuomet nekalbėjo apie savo žmoną, bet aš manau, kad jis buvo su ja dar nelaimingesnis negu su tėvais; tie skaudūs prisiminimai dar padidino jo įgimtą melancholiją. Jį vėl pagavo splinas; jis pardavė kavos plantacijas ir atvyko gyventi į Prancūziją. Mano vyrui jis prisistatė savotiškai, ir aš būčiau juokusis, jei tauriojo Ralfo prisirišimas nebūtų manęs sujaudinęs. "Pone, - tarė jis, - aš myliu jūsų žmoną; aš ją užauginau; aš žiūriu į ją kaip į seserį, net daugiau - kaip į savo dukterį. Tai vienintelė mano giminaitė, vienintelė man artima siela. Ar jūs sutiktumėte, kad aš apsigyvenčiau šalia jūsų ir kad mes visi trys gyventume drauge? Pasakojama, kad jūs truputį pavyduliaujate savo žmonos, bet taip pat pasakojama, kad jūs doras ir garbingas žmogus. Aš duosiu jums garbės žodį, kad niekados nemylėjau ir niekados nemylėsiu jos kaip moters, ir jūs galėsite būti toks ramus dėl manęs, lyg aš tikrai būčiau jūsų svainis. Ar ne tiesa, pone?" Ponas Delmaras, kuris labai brangina savo karinio padorumo garbę, priėmė tą atvirą pareiškimą su tam tikru parodomu pasitikėjimu. Tačiau dar kelis mėnesius jis atidžiai mus tyrė, kol tas pasitikėjimas, kuriuo jis pasigyrė, virto tikru. Dabar jis toks pat nepalaužiamas kaip ir tvirta, taikinga Ralfo siela.

- Ar iš tikrųjų jūs esate įsitikinusi, Indiana, - tarė Remonas, - jog seras Ralfas nė kiek neapsirinka prisiekdamas, kad jis niekados jūsų nemylėjo?

- Aš buvau dvylikos metų, kai jis su žmona iš Burbonų salos išvyko į Angliją; aš buvau šešiolikos, kai jis mane rado ištekėjusią - tada jis daugiau džiaugėsi, negu liūdėjo. Dabar Ralfas jau visai senas.

- Dvidešimt devynerių metų?

- Nesijuokite. Jo veidas jaunas, bet širdis sielvarto nukamuota, ir kad nebereikėtų daugiau sielvartauti, seras Ralfas dabar nieko nebemyli.

- Net jūsų?

- Net manęs. Jo draugystė virto įpročiu. Ji buvo kilni, kai jis globojo mane vaikystėje ir mokė mane; tada aš jį mylėjau, kaip jis dabar mane myli, nes jis man buvo reikalingas. Šiandien aš atlyginu seną skolą ir stengiuosi visokeriopai jo gyvenimą pagražinti ir pralinksminti. Kai buvau mažutė, mylėjau jį daugiau instinktu negu širdimi, o jis, tapęs vyru, mane pamilo ne tiek širdimi, kiek instinktu. Aš jam esu reikalinga, nes turbūt tik viena jį ir myliu; dabar, kai ponas Delmaras draugauja su juo, jis myli jį mažne tiek kiek ir mane; kadaise taip drąsiai gynęs mane nuo tėvo despotizmo, jis pasidarė drungnas ir atsargus, matydamas tokį pat mano vyro despotizmą. Jam ne galvoje, jog aš kenčiu, kad tik būčiau su juo; jam nerūpi, kad aš nelaiminga, jam užtenka matyti, kad aš gyva. Jis nenori man padėti, palengvinti mano gyvenimo, nes susipykęs su ponu Delmaru, netektų ramybės. Nuolatos girdėdamas sakant, kad jis kietaširdis, jis toks ir pasidarė, o širdis apdiržo nemylėdama, susnūdo iš nepasitikėjimo. Meilė būtų išugdžiusi jį, bet jis jos nepatyrė ir nuvyto. Dabar jam laimė - tai poilsis, o džiaugsmas - tai gyvenimo patogumai. Pats rūpesčių neturėdamas, jis nesirūpina ir kitais; reikia pasakyti tiesą: Ralfas - egoistas.

- Juo geriau, - tarė Remonas, - aš nebebijau jo, aš net jį mylėsiu, jeigu jūs norite.

- Taip, mylėkite jį, Remonai, - atsakė ji, - jis bus jums dėkingas; juk svarbiau žinoti ne už ką esi mylimas, o kaip mylimas. Laimingas tas, kuris gali būti mylimas bet kokiais sumetimais!

- Jūsų žodžiai, Indiana, - tarė Remonas, apimdamas jos lankstų liekną liemenį, - tai liūdnos vienišos širdies aimana; bet aš noriu, kad jūs žinotumėt, už ką ir kaip aš jus myliu, ypač - kaip myliu.

- Kad padarytumėt mane laimingą, ar ne? - paklausė ji, liūdnai ir jausmingai žvilgtelėjusi į jį.

- Kad tau atiduočiau savo gyvenimą, - tarė Remonas, bučiuodamas plevėsuojančius Indianos plaukus.

Netoliese sugaudęs trimitas priminė jiems būti atsargiems; trimitavo seras Ralfas, kuris juos gal matė, o gal ir ne.

6

Paleidus kurtus, Remonas nustebo Indianos permaina. Jos akys ir veidai pagyvėjo, šnervės išsiplėtė, lyg pajutus kažkokį nuogąstį ar malonumą; ji ūmai atsiskyrė nuo jo, paspaudė arklį ir nulėkė paskui Ralfą. Remonas nežinojo, kad medžioklė buvo vienintelė bendra Ralfo ir Indianos aistra. Jis nė nenumanė, kad tokia gležna ir pažiūrėti tokia baikšti moteris būtų kupina daugiau negu vyriško ryžto, svaigios narsos, kuri kartais pasireiškia nervų krizės metu silpniausiose būtybėse. Moterys retai pajėgia fiziškai atsispirti skausmui ir pavojui, bet jos turi moralinių jėgų, kurios padidėja kančios ir grėsmės atvejais. Jautriąsias Indianos sielos stygas ypač suvirpindavo triukšmas, smarkus jojimas ir medžioklės įkarštis; juk medžioklė kažkuo panaši į kovą savo sunkumais, klastomis, apskaičiavimais, kova ir lemtim. Niūrus ir nuobodus Indianos gyvenimas troško būti padirginamas, tada ji tarytum pabusdavo iš letargo ir per vieną dieną išeikvodavo energiją, sukauptą per visus metus.

Remonas išsigando pamatęs ją taip lekiant, taip bebaimiškai varant arklį, kuriuo pirmąkart jojo. Ji šuoliais dūmė per atžalyną, nuostabiai vikriai išsilenkdama šakų, kurios plakė jai veidą, nesvyruodama šokinėjo per griovius, drąsiai, be atodairos leido arklį per molynę ir liūnus, nebijodama užsimušti, kad tik pirmoji aptiktų šviežius šerno pėdsakus. Toks ryžtingumas jį nugąsdino ir kone atgrasė nuo ponios Delmar. Vyrai, ir ypač įsimylėjėliai, iš nekalto savo tuštumo labiau mėgsta globoti silpną moterį, negu žavėtis jos drąsa. Nereikia man sakyti, jog Remonas išsigando pagalvojęs, kad tokia bebaimė siela gali ryžtingai ir ištvermingai mylėti. Tai ne vargšė nuolanki Nuna, kuri verčiau nusiskandino, negu kovojo su nelaime.

"Jeigu ji ir myli taip pat karštai ir aistringai, - pamąstė Remonas, - kaip imasi mėgstamos pramogos, jeigu ji sieks pavergti mane taip atkakliai, kaip dabar įsigeidusi pavyti tą šerną, - tai jos nesulaikys nei visuomenė, nei įstatymai; aš turėčiau jai pasiduoti ir paaukoti savo ateitį."

Remono susimąstymą nutraukė nelaimės ir išgąsčio šūksniai,

iš kurių buvo galima išskirti ir ponios Delmar balsą. Sunerimęs jis pavarė savo arklį; netrukus jį pasivijo Ralfas ir pasiteiravo, ar Remonas girdėjęs pagalbos šauksmą.

Išsigandę šunininkai prijojo prie jų, neaiškiai šūkalodami, kad šernas pasipriešinęs ir numetęs ponią Delmar nuo arklio. Atlėkė ir kiti, dar labiau išsigandę, šaukti sero Ralfo prie sužeistosios.

- Veltui, - tarė paskučiausiai atjojęs raitelis, - nebėra vilties, jūsų pagalbos jau nebereikia.

Šį siaubingą mirksnį Remonas dirstelėjo į išbalusį ir niūrų poną Brauną. Jis nešūkavo, nesidraskė, nelaužė rankų; išsitraukė medžioklinį peilį ir šaltakraujiškai, kaip tikras anglas, taikėsi pasipjauti. Remonas ištraukė jam peilį ir nusivedė ten, iš kur sklido šauksmai.

Ralfas tartum atsipeikėjo iš sapno, pamatęs ponią Delmar; ji puolė prie jo, ragindama greičiau gelbėti pulkininką, kuris gulėjo ant žemės tarytum be gyvybės ženklo. Ralfas tuojau nuleido kraują, nes įsitikino, kad pulkininkas gyvas, tik susilaužęs šlaunikaulį. Sužeistasis buvo nugabentas į pilį.

Tik per klaidą sumaištyje buvo paminėtas ne ponas Delmaras, o ponia Delmar, arba greičiausiai Ralfas ir Remonas nugirdo vardą, kuris juodviem labiausiai rūpėjo.

Indianai nieko nebuvo atsitikę, bet išgąstis ir susijaudinimas pakirto jai jėgas. Remonas prilaikė ją ir pats sau pripažino, kokia keista moters širdis, matydamas, kad Indiana sielojasi dėl savo vyro, kurio gailėtis ji galėjo tik daug ką jam atleidusi.

Seras Ralfas jau buvo susitvardęs, tik nepaprastas pablyškimas rodė jo išgyventą susijaudinimą; juk jis vos neprarado vieno iš dviejų žmonių, vienintelių jam brangių.

Per šį sambrūzdį ir sąmyšį vienas Remonas nepametė galvos ir suvokė iš to, ką matė, kokia stipri Ralfo meilė pusseserei ir kaip palyginti mažai tesveria jo jausmai pulkininkui. Tai visiškai paneigė Indianos nuomonę ir įstrigo į galvą ne tik Remonui, bet ir kitiems tą įvykį mačiusiems.

Tačiau Remonas niekados neprasitarė poniai Delmar, kad seras Braunas kėsinosi nusižudyti. Tame santūrume būta kažkokio egoizmo ir nepakantos, bet jūs galbūt atleisite Remonui: įsimylėjėliai pavydūs.

Tik po šešių savaičių pulkininkas vargais negalais buvo per-

vežtas į Lanji. Bet dar daugiau kaip pusę metų jis negalėjo vaikščioti, nes į sulaužytą šlaunikaulį įsimetė smarkus reumatas, ir nepakenčiami skausmai visiškai prikaustė jį prie patalo. Žmona jį slaugė atsidėjusi, nesitraukdama nuo lovos, be skundo pakeldama jo niūrią ir irzlią nuotaiką, kareivišką pyktį ir ligonio priekabumą.

Betgi tų įkyrių rūpesčių užgožta Indiana atsigavo žvali ir žydinti; palaima atkuto jos širdyje. Remonas ją mylėjo, iš tikrųjų mylėjo. Jis kasdien ateidavo jos pamatyti, nepaisė jokių kliūčių, pakentė visus ligonio negalavimus, Ralfo šaltumą, neširdo, kad negali susitikinėti dviese. Vienas jo žvilgsnis pradžiugindavo Indianą visai dienai. Ji nebemanė skųstis savo gyvenimu. Siela buvo sklidina jausmų, Indiana dabar turėjo dėl ko gyventi, kam atiduoti savo jaunystę.

Nejučiomis pulkininkas susidraugavo su Remonu. Jis naiviai patikėjo, kad tuo nuolatiniu lankymusi kaimynas įrodęs susirūpinimą jo sveikata. Ponia de Ramier, retkarčiais užvažiuodama, tarytum patvirtino tą sumetimą, o Indiana entuziastingai ir karštai prisirišo prie Remono motinos. Pagaliau meilužis ir vyras susidraugavo.

Tolydžio susieidami, Remonas ir Ralfas taip pat pasidarė kaip ir draugai. Jiedu vienas kitą vadindavo "mano brangus drauge". Rytą sveikindamiesi, vakare atsisveikindami paduodavo ranką. Jei katras prašydavo kad ir menkutės paslaugos, tai būtinai kreipdavosi šitaip: "Aš tikiuosi, kad jūs iš draugiškumo..." ir t.t.

O kalbėdami apie vienas antrą, jie sakydavo: "Tai mano draugas".

Nors abu buvo nuoširdūs, kiek įmanoma tokiems būti visuomenėje, iš tikrųjų jiedu vienas kito visiškai nemėgo. Apie viską jų nuomonės griežtai skyrėsi; nebuvo tokio dalyko, kuris abiem būtų patikęs; jie abu mylėjo ponią Delmar, bet taip skirtingai, kad tas jausmas juodu, užuot suartinęs, atitolino. Jiedu ypač mėgo prieštarauti vienas antram ir gadinti nuotaiką priekaištais, kurie net ir bendro pobūdžio pokalbiuose būdavo kandoki ir aitrūs.

Jų svarbiausi ginčai dažniausiai prasidėdavo politika, o baigdavosi morale. Tai būdavo vakarais, kai jie susirinkdavo prie pono Delmaro fotelio: disputas kildavo menkiausia dingstimi. Šiaip juodu visada kalbėdavosi itin pagarbiai: vieno buvo toks požiūris, o antro - įprotis elgtis žmonėse; bet užuominomis jiedu pasakydavo

vienas kitam kandžių dalykų, kurie pralinksmindavo pulkininką, nes jis buvo karingo ir vaidingo būdo ir, nesant karo, mėgo kivirčus.

Aš manau, kad politinės žmogaus pažiūros apibūdina visą žmogų. Pasakykite, ką jūs jaučiate ir galvojate, ir aš pasakysiu, kokios jūsų politinės pažiūros. Mus gimusius jau sąlygoja visuomeninė padėtis, partija, ir mūsų būdas anksčiau ar vėliau nugali prietarus arba įsitikinimus, auklėjimo įdiegtus. Gal jums mano tvirtinimas atrodys per griežtas; bet ko aš galėčiau tikėtis iš asmenybės, prisirišusios prie tokios santvarkos, kuri nesuderinama su taurumu? Parodykite man žmogų, pripažįstantį mirties bausmės būtinumą, ir aš lažinuosi, - koks sąžiningas ir apsišvietęs jis būtų, - kad niekuomet tarp mūsų neatsirastų simpatijos. Jei toks žmogus panorėtų man išdėstyti tiesas, kurių aš nežinau, jis nieko nelaimėtų, nes aš negalėčiau juo pasitikėti.

Ralfas ir Remonas visais atžvilgiais skyrėsi, nors prieš susipažįstant juodviejų pažiūros nebuvo nei tvirtos, nei nusistovėjusios. Bet kai jiedu įsileido į ginčus, kai kiekvienas stengėsi įrodyti priešingai, negu tvirtino kitas, tada tik jų įsitikinimai pasidarė galutiniai ir nepalaužiami. Remonas visais atžvilgiais rėmė dabartinę santvarką, o Ralfas puolė ją iš visų šonų.

Buvo aišku: Remonas, visuomenės puikiai priimamas, jautėsi laimingas, o Ralfas savo gyvenime tebuvo patyręs negandas ir šlykštybes; vienas visur tik gera matė, o antras buvo viskuo nepatenkintas. Žmonės ir sąlygos skriaudė Ralfą, o Remonui nuolaidžiavo. Ralfas ir Remonas kaip du vaikai, savimi tesiremdami, baigtinai sprendė didžiąsias visuomenės problemas, nei vienas, nei antras nebūdami kompetentingi.

Ralfas visuomet gynė savo svajonę apie tokią respubliką, kurioje nebūtų neteisėtumų, prietarų, neteisybės. Tas jo projektas rėmėsi viltimi, kad žmonių giminė turėsianti pasikeisti. Remonas gynė paveldimos monarchijos doktriną sakydamas, kad geriau jau kentėti visokius neteisėtumus, prietarus ir neteisybes, negu matyti statant ešafotus ir liejantis nekaltą kraują.

Pulkininkas beveik visada palaikydavo Ralfą ginčo pradžioje. Jis neapkentė Burbonų ir šnekėdamas išliedavo visą savo pyktį ant jų. Bet Remonas greitai patraukdavo jį savo pusėn įrodinėdamas, kad monarchija iš esmės buvusi artimesnė imperijai negu respub-

likai. Vargšas baronetas Ralfas buvo toks neįtaigus, toks naivus ir neapsukrus! Jo atvirumas buvo toks šiurkštus, logika tokia sausa, principai tokie absoliutūs! Jis su niekuo nesitaikstė ir neglaistė savo posakių.

- Po šimts pypkių! - tarė jis pulkininkui, kai šis plūdo Anglijos intervenciją. - Ką jums padarė, jums, man rodos, blaiviam ir išmintingam žmogui, visa tauta, kuri lojaliai stojo į kovą prieš jus?

- Lojaliai? - kartojo Delmaras griežđamas dantimis ir mosuodamas savo ramsčiu.

- Palikime kabineto klausimus spręsti pačioms valstybėms, - tęsė seras Ralfas, - kadangi mes sukūrėme tokią santvarką, kuri draudžia mums patiems svarstyti savo reikalus. Bet jeigu tauta yra atsakinga už įstatymų leidžiamųjų organų klaidas, tai kurią rasite kaltesnę už jūsų?

- Taigi, taigi! - šaukė pulkininkas. - Gėda Prancūzijai, kuri apleido Napoleoną ir pakenčia karalių, svetimų durtuvų[8] pasodintą į sostą!

- Aš nesakau, kad gėda Prancūzijai, - tarė Ralfas, - aš sakau, kad tai jos nelaimė! Man gaila, kad ji buvo tokia silpna ir sukriošusi tą dieną, kai, išsivadavusi iš tirono, buvo priversta priimti jūsų konstitucinės chartijos skutą, o reikėtų jį šalin nusviesti ir atgauti tikrąją laisvę...

Tada sero Ralfo mestą pirštinę pakeldavo Remonas. Chartijos riteris norėjo būti taip pat ir laisvės gynėjas ir šmaikščiai įrodinėdavo Ralfui, kad chartija tai ir yra laisvė, kad laužydamas chartiją jis pats nuverstų savo deivę. Veltui muistėsi baronetas, klastingų de Ramiero argumentų apnarpliotas; tasai įrodinėjo, kad platesnių laisvių sistema neišvengiamai vedanti prie 1793 metų ekscesų ir kad tauta dar nepribrendusi laisvei, kuri nėra palaidumas. Kai seras Ralfas imdavo teigti, jog kvaila norėti įsprausti konstituciją į tam tikrą skaičių straipsnių, - ko pakako seniau, neužtenka paskui, - ir kai jis remdavosi nuvalkiotais teiginiais, kasdien gremėzdiškai kartojamais, Remonas atsakinėjo, kad chartija nesąs standus ratilas, kad jis išsiplėsiąs, Prancūzijos reikmėms augant, ir il-

[8] Liudvikas XVIII, emigravęs į Koblencą ir pasiskelbęs karaliumi po nužudytojo Liudviko XVI, buvo pasodintas į sostą sąjungininkų - Anglijos, Austrijos, Rusijos ir Prūsijos - pastangomis, Imperijai žlugus.

gainiui prisitaikysiąs prie reikalavimų, nes dabar iš tiesų tesitaikąs prie karūnos įnorių.

O Delmaras nuo 1815 metų nė kiek nebuvo pažengęs į priekį. Jis buvo apkiautęs, atkaklus kaip Koblenco emigrantai, nuolatinių jo patyčių aukos. Senis kaip vaikas nesusivokė didžiojoje Napoleono žlugimo dramoje. Jis tematė karo nesėkmę, o ne visuomenės nuotaikų triumfo galią. Jis nuolatos kalbėjo apie išdavystę, apie tėvynės pardavimą, tarytum visa tauta galėtų išduoti vieną žmogų, tarytum Prancūzija leistųsi parduodama kelių generolų. Jis smerkė Burbonus už tironiją ir gailėjosi šauniųjų Imperijos dienų, kai trūko rankų žemei dirbti ir duonos šeimoms. Jis peikė Franšė policiją [9] ir garbino Fušė policiją. Tasai žmogus vis dar gyveno Vaterlo dienomis.

Buvo tikrai įdomu klausytis tų Delmaro ir pono de Ramiero sentimentalių tauškalų, dviejų svajotojų filantropų, vieno su Napoleono kardu, antro - su švento Liudviko skeptru. Ponas Delmaras stovėjo tarp piramidžių, o Remonas sėdėjo karališkojo Veneseno ąžuolo šešėlyje. Jųdviejų utopijos, iš pradžių nesutaikomos, ilgainiui susigyveno. Remonas patraukdavo pulkininką riteriškomis frazėmis, vienur nusileisdavo jam, kitur atsigriebdavo dešimteriopai ir nejučiomis pripratino jį prie baltos vėliavos, plevėsuojančios dvidešimt penkerius pergalių metus. Jei ne šiurkščios, stačiokiškos Ralfo pastabos, ponas de Ramieras savo gražbylyste tikrų tikriausiai būtų palenkęs Delmarą prie 1815 metų sosto. Bet Ralfas užgaudavo pulkininko savimeilę: negrabiai ir pernelyg atvirai stengdamasis paveikti jo nusistatymą, tik dar labiau sutvirtindavo prieraišumą imperatoriui. Tad visos pono de Ramiero pastangos nueidavo niekais. Ralfas trempė jo gražbylystės žiedus, ir pulkininkas įnirtingai grįždavo prie savo trispalvės. Jis prisiekinėdavo *nupurtysiąs vieną gražią dieną nuo jos dulkes*, spjaudydavo ant lelijos, grąžindavo Reichštato kunigaikštį[10] į tėvų sostą; iš naujo imdavosi nukariauti pasaulį ir visuomet baigdamas nusiskųsdavo gėdos slegiama Prancūzija, reumatu, kuris jį prikalė prie krėslo, Burbonų nedėkingumu ūsuočiams seniams, kurie svilo dykumose ir šalo prie Maskvos[11].

- Mano mielas drauge, - sakydavo Ralfas, - būkite teisingas!

[9] Franšė - policijos prefektas Restauracijos metais.

[10] Reichštato kunigaikštis - Napoleono ir Marijos Luizos sūnus (1808-1832).

[11] Čia turima galvoje Napoleono žygiai į Egiptą ir Rusiją.

Jums atrodo blogai, kad Restauracija neatlygina už paslaugas Imperijai ir šelpia savo pabėgėlius. Bet sakykite, jei Napoleonas rytoj prisikeltų visa savo galybe, ar jūs pripažintumėt teisinga jo paramą legitimistams[12]? Kiekvienas už save ir už savuosius. Tai vis kivirčai, ginčai dėl asmeninių reikalų, kurie Prancūzijos nebedomina šiuo metu, kai jūs esate beveik toks pat invalidas kaip ir emigracijos vadeivos, kai visi esate podagrininkai, vedę arba pikčiurnos ir lygiai jai nebenaudingi. Tačiau ji turi jus visus maitinti, o jūs težinote priekaištauti ir aimanuoti. Kai paims valdžią respublika, ji atsipalaiduos nuo visų jūsų reikalavimų, ir tai bus teisinga.

Tos paprastos ir aiškios tiesos asmeniškai užgaudavo pulkininką. Ralfas, tegu būdamas blaivaus proto, nenuvokdavo, kad žmogus, kurį jis gerbė, būtų toks smulkmeniškas, ir priprato jį pulti be pasigailėjimo.

Prieš atvykstant Remonui, tų dviejų žmonių buvo tylomis susitarta vengti ginčų opiomis temomis, kur jų interesai galėtų susikirsti. O Remonas įnešė į jų vienatvę kalbinės kazuistikos, visokių civilizacijos suktybių. Jis išmokė juos viską vienas kitam sakyti, viską prikaišioti prisidengiant diskusijos dingstimi. Jis įvedė į tuos namus ginčus politinėmis temomis, kaip tuomet buvo įprasta salonuose, nes Šimto dienų neapykantos aistros jau baigė atslūgti ir pereiti į visokius niuansus. Tačiau pulkininkas visu savo vienmin-čių griežtumu laikėsi savo įsitikinimų, ir Ralfas labai klydo manydamas, kad jis leisis įtikinamas. Ponas Delmaras kaskart vis labiau tūžo ant jo ir linko prie Remono, kuris, kad ir per daug nenusileisdamas, buvo malonus ir neužgaudavo jo savimeilės.

Labai neatsargu traukti politiką į šeimos buitį. Jei dar yra taikių ir laimingų šeimų, aš patarsiu joms neužsiprenumeruoti jokio laikraščio, neskaityti jokio straipsnelio apie biudžetą, užsidaryti savo žemės sklype kaip oazėje ir pasistatyti neperkopiamą pertvarą tarp savęs ir likusios visuomenės, nes jeigu jos leis prasiskverbti ligi jų mūsų ginčams, - jų sandorai ir ramybei ateis galas. Žmonės neįsivaizduoja, kiek kartėlio ir kiek tulžies tarp artimųjų paskleidžia pažiūrų skirtumai; dažniausiai tai teduoda progą prikaišioti būdo ydas, proto menkumą ir nedorybes.

Niekas neišdrįstų ką nors pavadinti sukčium, pakvaišėliu, tuš-

[12] Legitimistai - vyresniosios Burbonų dinastijos šalininkai.

čiagarbiu ir bailiu. Bet ta pati prasmė suteikiama žodžiams *jėzuitas, rojalistas, revoliucionierius ir prisitaikėlis.* Žodžiai kiti, bet įžeidimai tie patys, ir juo užgaulesni, kad leidžiama vienam kitą persekioti, be paliovos negailestingai ir nesivaržant užsipuldinėti. Nei atlaidos padarytoms klaidoms, nei gailesčio, nei jautraus ir tauraus santūrumo. Prie visko kabinėjamasi, viskas suvedama į politiką, o iš po tos kaukės trykšta neapykanta ir kerštas. Laimingi kaimiečiai, - jei dar esama kaimų Prancūzijoje, - bėkite, bėkite nuo politikos ir namie skaitykite tik "Asilo odą"!..[13]

Deja, liga užkrečiama, ir nebėra tokio užkaborio, tokios nuošalybės, kur geraširdis žmogus galėtų pasislėpti ir apsisaugoti nuo mūsų pilietinių rietenų negandos.

Bri pilaitė kelerius metus veltui gynėsi nuo to nelemto brovimosi; pagaliau dingo nerūpestingumas, sutriko tvarka ir darbai, nebeliko ilgų tylos ir susimąstymo vakarų. Triukšmingi ginčai pažadino senuosius aidus, šaižūs ir grėsmingi žodžiai išgąsdino nublukusius cherubinus, kurie šimtą metų šypsodamiesi žvelgė nuo dulkėtų atbrailų. Dabartinio gyvenimo nerimas įsibrovė į tuos senus rūmus, ir visa ta atgyvenusi prabanga, tos lengvabūdės senosios pramogų epochos liekanos su siaubu išvydo ateinant mūsų abejojimų ir gražbylystės epochą: trys jos atstovai kasdien rinkdavosi ir ginčydavosi nuo ryto ligi vakaro.

7

Nepaisydama tų nuolatinių kivirčų, ponia Delmar su jaunatviška pasitikėjimu puoselėjo džiugios ateities viltį. Tai buvo jos pirmoji laimė, ir jos laki vaizduotė, jauna ir kupina širdis mokėjo tą laimę pagražinti visu tuo, ko jai trūko. Ji gebėjo susikurti gyvų ir tyrų džiaugsmų, papildyti šykščiai jai teikiamas likimo malones. Remonas ją mylėjo. Iš tikrųjų jis nemelavo sakydamas, kad ji esanti vienintelė jo meilė. Jisai niekados nebuvo mylėjęs taip nuoširdžiai

[13] "Asilo oda" - prancūzų rašytojo Šarlio Pero pasaka.

ir taip ilgai. Šalia jos jis viską užmiršdavo, pasaulis ir politika maža jam berūpėjo; jis džiaugėsi tuo uždaru gyvenimu, šeimynine aplinka, kurią ji jam sukurdavo. Jis stebėjosi tos moters kantrybe ir galia, stebėjosi jos proto ir būdo kontrastu, o ypač tuo, kad po pirmosios iškilmingos jųdviejų sutarties ji pasirodė esanti tokia nereikli, džiaugėsi tokiais retais laimės akimirksniais, aklai ir be atodairos juo tikėjo. Tai dėl to, kad meilė buvo jos širdžiai naujas kilnus jausmas, kad su tuo jausmu siejosi tūkstančiai kitų skaisčių ir taurių jausmų, teikiančių jai galios, kurios Remonas negalėjo suprasti.

O jį iš pradžių kankino nuolatinis jos vyro ar pusbrolio buvimas. Jis tarėsi, kad toji meilė nesiskirsianti nuo ankstesniųjų, bet Indiana jį greitai privertė pakilti ligi savęs. Jos susitaikymas su nuolatine priežiūra, laimingas veidas, vogčiomis jį stebįs, iškalbingos akys, žavi šypsena, kai pokalbyje staigi užuomina suartindavo jų širdis - visa tai dabar teikė jam to ypač švelnaus malonumo, kurį Remonas jautė, būdamas išpruseęs ir išauklėtas.

Koks skirtumas tarp tos skaisčios būtybės, kuri tarytum nenuvokė galimų savo meilės padarinių, ir visų tų moterų, kurios tesirūpino jas pagreitinti, kad ir apsimesdamos jų vengiančios! Kai Remonas netikėtai pasilikdavo vienas su ja, Indianos veidai nenukaisdavo stipriau, ji nenukreipdavo suglumusio žvilgsnio. Ne, jos skaisčios ir romios akys visada svaigiai žiūrėjo į jį, angeliškas šypsnys niekuomet nenuslinko nuo jos rausvų kaip mažytės mergaitės lūpų, pažinusių tik motinos pabučiavimą. Matydamas, kad ji tokia pasitikinti, kupina meilės, skaisti, gyvenanti tik savo širdimi ir nenumananti, kaip kenčia prie jos kojų klūpąs įsimylėjėlis, Remonas nedrįso reikštis kaip vyras, bijodamas pasirodyti menkesnis už jos svajotąjį, ir iš savimeilės darėsi dorovingas kaip ji.

Neišmokslinta kaip tikra kreolė, ponia Delmar ligi tol nė dometis nesidomėjo tomis svarbiomis problemomis, kurios kasdien buvo svarstomos jos akivaizdoje. Ją auklėjęs seras Ralfas buvo menkos nuomonės apie moterų protą ir gebėjimą mąstyti ir pasitenkino suteikęs jai būtiniausių gyvenimiškų žinių. Ji vos apgraibomis teišmanė pasaulio istoriją, ir visi rimtesni svarstymai jai buvo nuobodūs. Bet kai išgirdo Remoną dėstant tuos sausus dalykus grakščiai ir gražia kalba, ji atidžiai klausėsi ir stengėsi suprasti; ji net bailiai kėlė klausimus, į kuriuos lengvai atsakytų dešimtmetė pa-

mokyta mergaitė. Remonui patiko šviesti tokią tyrą sielą, kuri atrodė kaip ir perimanti jo pažiūras; bet nepaisant jo įtaigos tai nekaltai ir nepatyrusiai naujokei, jo sofizmai kartais susidurdavo su pasipriešinimu.

Indiana civilizacijos nustatytiems principams priešstatė paprastas sveiko proto ir žmogiškumo idėjas; jos prieštaravimai buvo atviri ir primityvūs, jie kartais suglumindavo Remoną, bet kartu ir sužavėdavo savo vaikišku originalumu. Jis visai rimtai užsibrėžė pamažėl įdiegti jai savo pažiūras ir principus. Jis būtų didžiavęsis paveikęs tokius dorus ir iš prigimties sveikus jos įsitikinimus, bet nelengvai tai jam sekėsi. Kilnios Ralfo pažiūros, didelė jo neapykanta visuomenės nedorybėms, jo nekantrus naujos santvarkos ir naujų papročių lūkestis - visa tai buvo artima Indianai, siejosi su nelaimingų vaikystės dienų atsiminimais. Bet Remonas ūmai sutriuškindavo savo priešininką įrodydamas, kad jo bjaurėjimasis dabartimi - egoizmas; jis karštai reiškė savo meilę, savo atsidavimą karaliaus šeimai, vaizduodamas, kokia herojiška ir pavojinga toji ištikimybė, kalbėjo apie savo pagarbą persekiojamai tėvų tikybai, apie savo religinius jausmus, kurių nesistengė pamatuoti, o laikėsi, - kaip jis sakė, - instinktyviai suvokdamas jų reikalingumą. Be to, kokia laimė mylėti žmogų, būti susijusiam su dabartine karta pagarbos ir filantropijos ryšiais, koks džiaugsmas tarnauti savo kraštui, kovoti su žalingomis naujovėmis, saugoti vidaus taiką, paaukoti, jei prireiks, visą savo kraują už paskutinį tautietį! Jis vaizdavo visas tas palaimingas utopijas taip meniškai ir įtaigiai, kad Indiana susimasindavo gerbti ir mylėti viską, ką gerbė ir mylėjo Remonas. Iš tikrųjų argi neaišku, kad Ralfas egoistas; kai jis dėstydavo kokią kilnią idėją, visi šypsodavosi; juk ne sykį įrodyta, kad jis pats sau prieštarauja. Ar ne geriau tad tikėti Remonu, kuris tokios karštos, tokios plačios ir veržlios širdies?

Tačiau buvo valandėlių, kai Remonas, pagautas antipatijos, beveik užmiršdavo savo meilę. Šalia ponios Delmar jis matydavo tik serą Ralfą, atžarų, šaltą, drįstantį pulti jį, aukštesnį žmogų, kuris buvo sugniuždęs tiek kilmingų priešų. Jis jautėsi pažemintas, kad turi varžytis su tokiu menku priešininku, todėl smogdavo jam savo iškalba; jis panaudodavo visą savo talentą, ir Ralfas, suglumęs, lėtai protaująs, o dar lėčiau reiškiąs mintis, pajusdavo savo silpnybę.

Tokiomis valandėlėmis Indianai rodėsi, kad Remonas visai ją pamiršta; ją pagaudavo nerimas ir baimė pagalvojus, kad visi tie kilnūs ir orūs jausmai, taip gražiai pareikšti, galbūt tėra tik išpūstų žodžių virtinė, tik advokato patyčių tauškalai, kurių jis pats tesiklauso, vaidindamas sentimentalią komediją ir norėdamas nustebinti prastuolius klausytojus. Ypač ji drebėdavo, kai pagaudavo jo žvilgsnį, kuris atrodydavo nušvintąs ne dėl to, kad ji būtų jį supratusi, bet iš tuščio pasitenkinimo savo advokatiška kalba. Pabūgusi ji tada galvodavo apie Ralfą, tą egoistą, kuriam žmonės gal buvo neteisingi; bet Ralfas nemokėjo nieko pasakyti tiems jos abejojimams paremti, o Remonas gebėdavo sumaniai juos išsklaidyti.

Taigi tuose namuose tik vieno žmogaus gyvenimas tikrai buvo sudrumstas, vieno jo laimė sužalota - tai Ralfo, gimusio po nelaiminga žvaigžde, kuris neturėjo jokių prošvaisčių nei tikrų ir didelių džiaugsmų. Jo niūrios dalios niekas neužjautė, ir jis pats dėl to niekam nesiskundė. Dalia tikrai nelemta, be poezijos, be nuotykių, paprasčiausio miesčionio liūdna dalia, kurios negaivino draugystė, nepuošė meilė, kuri tylomis smilko, gyvenimo ir vilties troškuliu ryžtingai teatsispirdama. Jis buvo vienišas, nors turėjo, kaip ir visi, tėvą ir motiną, brolį, žmoną, sūnų, draugę, bet nieko iš to nelaimėjo, nieko iš tų ryšių neišsaugojo! Jis buvo svetimas gyvenimui, kuris slinko liūdnai ir abejingai, ir netgi per daug nesigraužė dėl to, nes nejautė to egzaltuoto gailesčio pačiam sau, kartais paakinančio mus rasti žavesio kančiose.

Kad ir būdamas tvirto charakterio, šis žmogus kartais nusivildavo padorumu. Jis nekentė Remono, ir vieno žodžio būtų užtekę anam išvyti iš Lanji, bet jis to nedarė, nes laikėsi principo, vieno vienintelio, daug stipresnio už tūkstančius Remono principų. Ne bažnyčia, ne monarchija, ne visuomenė, ne garbė ir ne įstatymai diktavo jam pasiaukojimą ir ryžtą, o sąžinė.

Gyvendamas vienui vienas, jis negalėjo priprasti pasitikėti kitais; bet tokioje vienatvėje jis išmoko pats save pažinti. Savo širdį pasirinko sau draugu; ja remdamasis ir ieškodamas kitų neteisingumo priežasties, jis įsitikino nenusipelnęs jo savo ydomis. Dėl to jis net nesijaudino, nes savo asmens nekėlė į aukštybes; jis save laikė paprastu pilku žmogum. Jis suprato žmonių abejingumą jam ir su tuo susitaikė; bet savo sieloje jis jautėsi galįs išgyventi jausmus, kurių kitiems nesužadindavo, ir viską atleisdamas kitiems,

pats sau nieko nedovanodavo. Tą jo uždarumą, polinkį viską savyje užgniaužti galėjai palaikyti egoizmu, ir galbūt niekas taip nepanėši į egoizmą kaip savigarba.

Bet lygiai kaip mes, dažnai norėdami ką nors labai gerai padaryti, padarome netinkamai, taip ir Ralfas padarė didelę klaidą: perdėtas jo skrupulingumas ir baimė apsunkinti sąžinę nepataisomai pakenkė poniai Delmar. Jo klaida buvo ta, kad nepranešė jai tikrosios Nunos mirties priežasties. Žinoma, tada ji būtų apmąsčiusi savo meilės Remonui pavojų; bet mes vėliau pamatysime, kodėl ponas Braunas nedrįso to dalyko aiškinti ir kokie sumetimai jį vertė tylėti tokiu svarbiu atveju. Kai jis nusprendė prabilti, buvo per vėlu: Remonas jau buvo įsiviešpatavęs.

Netikėtas atsitikimas tada sutrikdė pulkininko ir jo žmonos tolesnį gyvenimą. Vieni prekybos namai Belgijoje, kurie rėmė Delmaro įmonę, staiga bankrutavo, ir vos tik pagijęs pulkininkas skubomis išvyko į Antverpeną.

Matydama jį dar tokį silpną ir negaluojantį, žmona norėjo jį lydėti; bet ponas Delmaras, gresiančio bankroto akivaizdoje nutaręs garbingai atsakyti už visus savo įsipareigojimus, pabijojo, kad jo kelionė nesukeltų pabėgimo įspūdžio, ir todėl norėjo žmoną palikti Lanji kaip savo sugrįžimo laidą. Jis taip pat atsisakė sero Ralfo palydos ir paprašė jį padėti poniai Delmar, jeigu sunerimę ir nekantrūs skolintojai imtų kvaršinti jai galvą.

Tuo sunkiu metu Indiana bijojo tik, kad jai reikės palikti Lanji ir išsiskirti su Remonu; bet šisai ją nuramino tikindamas, jog pulkininkas neabejotinai atvyks į Paryžių. Be to, jis prisižadėjo bet kokiu atveju ir bet kur sekti paskui ją. Patikli moteris kone džiaugėsi nelaime, kuri suteiktų jai progą išbandyti Remono meilę.

O jisai tepuoselėjo ta dingstimi miglotą viltį ir nekantravo pirmą kartą po šešių mėnesių pasilikti vienas su Indiana. Ji berods niekados jo nevengė, o jisai, kad ir neskubėdamas pergale apvainikuoti meilės, kurios naivus skaistumas jį savotiškai traukė, vis dėlto ėmė jausti, kad jo garbės dalykas tą meilę privesti ligi galo. Jisai oriai paneigdavo kiekvieną piktą įtarimą dėl jo santykių su ponia Delmar; jis labai kukliai tvirtindavo, kad tarp jo ir jos tėra švelni ir rami draugystė, ir jokiu būdu, net geriausiam draugui, nenorėjo pasisakyti, kad jau šešis mėnesius jis karštai mylimas ir kad kol kas nieko nesusilaukęs iš tos meilės.

Remonas kiek nusivylė, kai pamatė, kad seras Ralfas, atrodo, buvo pasišovęs pavaduoti poną Delmarą: atvykdavo į Lanji nuo pat ryto, o į Belrivą grįždavo tik vakare. Maža to, kadangi namo juodviem geras kelio galas buvo pakeliui, Ralfas įkyriai mandagiai stengėsi išvažiuoti kartu su Remonu. Toks varžymas greit įgriso ponui de Ramierui, o ponia Delmar čia įžiūrėjo ne tik jai reiškiamą nepasitikėjimą, bet ir kėsinimąsi despotiškai kontroliuoti jos elgesį.

Remonas nedrįso prašyti slapto pasimatymo; kiekvieną kartą, kai jis mėgindavo apie tai kalbėti, ponia Delmar primindavo jam jųdviejų susitarimą. Bet jau buvo praėjusi savaitė, reikėjo naudotis proga. Remonui atrodė negarbinga nusileisti Ralfui. Vieną rytą jis įspaudė poniai Delmar į ranką tokį laišką:

"Indiana! Vadinasi, jūs manęs nemylite, kaip kad aš myliu jus? Mano angele! Aš nelaimingas, ir jūs to nematote. Aš liūdžiu, nerimauju dėl jūsų ateities, ne dėl savosios, nes kur jūs būtumėt, ten ir aš vyksiu gyventi ir mirti. Mane baugina jūsų nelaimė; kaip jūs, tokia silpna, tokia gležnutė, pakeltumėte skurdą? Jūs turite turtingą ir dosnų pusbrolį, jūsų vyras iš jo rankų galbūt priims, ko nepriimtų iš mano. Ralfas jums palengvins gyvenimą, o aš jums nepadėsiu!

Matote tad, mano brangioji, kad aš turiu dėl ko graužtis ir liūdėti. Jūs esate karžygė, jūs juokiatės iš visko, jūs nenorite, kad aš sieločiaus. O, kaip aš trokštu jūsų meilaus žodžio, jūsų švelnaus žvilgsnio, kaip tatai sustiprintų mane! Bet kažkokia nesuvokiama lemtis, kai aš šiomis dienomis tikėjausi laisvai pabūti klūpodamas prie jūsų kelių, man suteikė dar daugiau sielvarto.

Tarkite tad žodį, Indiana, kad mes galėtume vieni pasimatyti nors vieną valandą, kad aš galėčiau išsiverkti ant jūsų baltų rankų, išsipasakoti, kaip aš kenčiu, kad jūsų žodis mane paguostų ir apramintų.

Dar aš turiu, Indiana, vieną vaikišką kaprizą, įsimylėjėlio kaprizą: aš norėčiau įeiti į jūsų miegamąjį. O, neišsigąskite, mano mieloji kreole! Aš jau esu pamokytas ne tik gerbti jus, bet ir bijoti jūsų. Kaip tik dėl to aš norėčiau įeiti į jūsų miegamąjį, atsiklaupti toje vietoje, kur mačiau jus tokią įširdusią ant manęs ir kur aš,

drąsus būdamas, neišdrįsau į jus pažiūrėti. Aš norėčiau sukniubti ten ir praleisti susikaupimo ir laimės valandą. Aš prašau jūsų malonės, Indiana, uždėkite ranką ant mano širdies ir nuvalykite nuo jos mano nuodėmes, sulėtinkite jos plakimą ir grąžinkite jai pasitikėjimą, jei mane laikote savęs vertu. O taip, aš norėčiau jums įrodyti, kad toks aš dabar esu, kad dabar jus pažįstu, kad garbinu skaisčiau ir švenčiau negu kuri mergaitė Panelę Švenčiausiąją! Aš norėčiau būti tikras, kad jūs manęs nebijote, kad mane gerbiate taip, kaip aš jus dievinu. Prigludęs prie jūsų širdies, aš norėčiau vieną valandą pagyventi kaip angelai. Sakykite, Indiana, ar norite? Tik vieną valandą, pirmą ir gal paskutinę!

Atėjo valanda man atleisti, Indiana, susigrąžinti jūsų pasitikėjimą, taip žiauriai atimtą ir taip brangiai išpirktą. Ar jūs nepatenkinta manimi, sakykite? Ar nestovėjau aš šešis mėnesius už jūsų kėslo, visas savo aistras tvardydamas ir tik žiūrėdamas pro jūsų juodų plaukų garbanas į jūsų baltą kaip sniegas kaklą, palinkusį prie spręstuvų, jausdamas malonų nuo jūsų dvelkiantį kvapą, kurį man atpūsdavo oro srovė nuo lango, prie kurio jūs sėdėdavote? Argi už tokį nuolankumą nenupelniau vieno bučinio, sesers bučinio, jei norite, į kaktą? Aš liksiu ištikimas mudviejų susitarimui, prisiekiu. Aš nereikalausiu nieko... Argi jūs tokia žiauri ir niekuo nenorite man nusileisti? Negi bijote pati savęs?"

Ponia Delmar nuėjo į savo kambarį skaityti laiško ir tuojau įdavė atsakymą su parko vartelių raktu, Remonui labai gerai pažįstamu.

"Jūsų bijoti, Remonai? O, ne, dabar ne. Aš gerai žinau, kaip jūs mane mylite, aš tikiu jumis be atodairos. Ateikite tad, aš ir savęs nebebijau. Jei aš jus ne taip mylėčiau, gal nebūčiau tokia rami; bet jūs nė pats nežinote, kaip aš jus myliu... Išvykite iš čia anksti, kad nekiltų Ralfui įtarimo. Grįžkit vidurnaktį; jūs pažįstate parką ir namus; štai vartelių raktas. Įėjęs juos vėl užrakinkite.

Toks naivus ir kilnus pasitikėjimas sugėdino Remoną. Jis norėjo jį sužadinti manydamas, jog kada nors pasitaikys juo pasinaudoti. Jis vadovavosi nakties metu, reta dingstim, pavojum. Jeigu Indiana būtų parodžiusi baimę, būtų pražudžiusi save bet ji buvo

romi, pilna tikėjimo. Jis tad davė sau žodį, kad jai nereikės to gailėtis. Svarbiausia buvo praleisti naktį jos miegamajame, kad savo paties akyse neliktų vėpla, kad niekais paverstų Ralfo apdairumą ir širdyje galėtų iš jo pasijuokti. Remonas troško tokio asmeninio pasitenkinimo.

8

Tą vakarą Ralfas buvo tikrai nepakenčiamas.

Niekad jis nebuvo toks nesumanus, toks šaltas ir nuobodus. Jis nemokėjo nieko pasakyti taikliai, ir kas pikčiausia, buvo jau vėlus vakaras, o jis vis dar nesiruošė važiuoti. Ponia Delmar pradėjo nerimauti; čia žvilgčiojo į laikrodį, kuris rodė vienuoliktą, čia į vėjo brazdinamas duris, čia į savo pusbrolį abejingu veidu, sėdintį priešais ją prie židinio, ramiai žiūrintį į ugnį ir tarytum nė nejaučiantį, kad ją varžo.

Tačiau toji sero Ralfo kaukė, tas sustingimas slėpė tą valandą gilų ir skaudų susijaudinimą. Pro jo akis niekas neprasprūdo, nes jis viską šaltakraujiškai stebėjo. Apsimestinis Remono išvykimas jo neapgavo. Jis aiškiai matė ponios Delmar nerimą. Jis kentėjo už ją ir neryžtingai svyravo: čia norėjo jos pačios labui įspėti ją, čia baiminosi pasiduoti jausmams, kurių vengė. Galų gale pusseserės gerovės sumetimai paėmė viršų, ir sukaupęs jėgas Ralfas nutraukė tylą.

- Tai man primena, - staiga tarė jis, klostydamas savo apmąstymus, - tą vakarą prieš metus, kai mudu sėdėjome prie šio židinio kaip dabar; laikrodis rodė maždaug tą pačią valandą, buvo tamsu ir šalta kaip šį vakarą... Jūs prastai jautėtės, buvote liūdnų minčių pagauta; prisimindamas tą dieną, aš beveik imu tikėti nujautimais.

"Ką jis nori pasakyti?" - pagalvojo ponia Delmar žiūrėdama į pusbrolį nustebusi ir sunerimusi.

- Ar atsimeni, Indiana, - tęsė jis toliau, - tu tada jauteisi blogiau negu paprastai? O aš atsimenu tavo žodžius, jie tarytum dabar skamba mano ausyse: "Jūs gal palaikysite mane papaikėle, -

sakei tu, - bet kažkoks pavojus bręsta aplink mus ir gresia vienam iš mūsų, be abejonės, man, - pridėjai tu, - aš taip susijaudinusi, tarytum artintųsi koks staigus mano gyvenimo posūkis; aš bijau..." Tai tavo pačios žodžiai, Indiana.

- Aš nebe ligonė, - atsakė Indiana, kuri staiga pasidarė tokia pat balta kaip tą vakarą, apie kurį kalbėjo seras Ralfas. - Aš dabar nebetikiu tuščia baime...

- O aš priešingai, - kalbėjo jis toliau, - nes tą vakarą tu buvai pranašė, Indiana; didelis pavojus mums grėsė, nelemta įtaka supo šią ramią sodybą...

- Viešpatie, aš jūsų nesuprantu!..

- Suprasi, mano mieloji. Tą vakarą čia atsirado Remonas de Ramieras... Tu atsimeni, koks jis buvo...

Ralfas valandėlę laukė nepakeldamas akių į Indianą; kadangi ji nieko nepratarė, jis kalbėjo toliau:

- Man teko jį atgaivinti, ir aš tai padariau tiek tave patenkindamas, tiek žmoniškumo sumetimais; bet iš tikrųjų, Indiana, mano nelaimė, kad aš tam žmogui grąžinau gyvybę! Aš esu viso to pikto kaltininkas.

- Nežinau, apie kokį pikta jūs kalbate, - šaižiai atsakė Indiana.

Numatydama jo paaiškinimus, ji įsižeidė.

- Kalbu apie tos nelaimingosios mirtį, - tarė Ralfas. - Kad ne jis, ji tebegyventų; kad ne ta nelemta jos meilė, ta graži ir dora mergaitė, kurią jūs taip branginote, ir šiandien būtų šalia jūsų...

Ponia Delmar vis dar nesuprato. Ji labiausiai piktinosi tuo šiurkščiu Ralfo užmoju prikišti jai suartėjimą su ponu de Ramieru.

- Gana, - tarė ji pakildama.

Bet Ralfas atrodė nekreipiąs dėmesio.

- Aš visad stebėjausi, - tarė jis, - kaip jūs nenutuokėte, kokiais sumetimais ponas Remonas de Ramieras lipo per tvorą.

Indianai dingtelėjo įtarimas; jai pakirto kojas, ji vėl atsisėdo.

Ralfo žodžiai Indianai buvo lyg peilis į skaudamą žaizdą. Tai supratęs jis pasibaisėjo, ką padarė. Apie nieką jis nebegalvojo, kaip tik apie skriaudą žmogui, kurį mylėjo labiau už viską pasaulyje; širdis jam pusiau plyšo; jis būtų graudžiai verkęs, jei būtų galėjęs verkti; deja, vargšelis, neturėjo tos dovanos, nemokėjo sa-

vo jausmų reikšti. O iš pažiūros šaltakraujiškai atlikęs tą žiaurią operaciją, jis pasirodė budelis Indianos akyse.

- Aš pirmą kartą matau, - tarė ji su kartėliu, - kaip savo antipatiją ponui de Ramierui jūs reiškiate tokiu nekilniu būdu. Tik nesuprantu, kaip padeda jūsų kerštui teršimas asmens, kuris man buvo brangus ir kurio atminimas mums turi būti šventas. Aš jūsų neklausinėjau, sere Ralfai, ir nežinau, apie ką jūs kalbate. Prašau, leiskie toliau jūsų nebeklausyti.

Ji pakilo ir paliko poną Brauną apstulbusį ir sutrikusį.

Jis buvo iš anksto numatęs, kad aiškinimasis su ponia Delmar neišeis jam į naudą; sąžinė liepė kalbėti, nesvarbu, kuo tai baigtųsi, ir jis tai padarė, kaip sugebėjo - nerangiai ir stačiokiškai. Tik jis neapskaičiavo, kad pavėluoto vaisto veikimas būtų toks stiprus.

Jis išvyko nusiminęs iš Lanji ir klaidžiojo po mišką lyg paklydėlis.

Vidurnaktį Remonas buvo prie parko vartelių. Atsirakino juos, bet įeidamas lyg atsikvošėjo!.. Ko jis tikisi iš to pasimatymo? Jo nuosprendis buvo taurus, bet ar nekaltas pasimatymas, ar skaistus bučinys atlygins už tas kančias, kurioms šią akimirką jis save pasmerkė?

Jeigu jūs prisiminsite, kaip jis kadaise ėjo tomis alėjomis, nakčia slapčiomis braudamasis per tą sodą, suprasite, kad reikėjo nemažos moralinės drąsos eiti ieškoti laimės tuo taku, susijusiu su tokiais prisiminimais.

Spalio pabaigoje Paryžiaus apylinkėse esti ūkanota ir drėgna, ypač vakare paupiais. Kaip tyčia tą naktį buvo toks pat baltas tirštas rūkas kaip ir praėjusio pavasario naktimis. Remonas žengė atsargiai tarp medžių; eidamas pro paviljoną, kur žiemą buvo laikoma graži snapučių kolekcija, jis žvilgtelėjo į duris, ir širdis jam ėmė smarkiau plakti pagalvojus, kad štai durys virstelės, ir išeis kailiniais apsisiautusi moteris... Remonas šyptelėjo iš tos prietaringos savo baimės ir ėjo toliau. Bet juo arčiau upės, juo labiau jį krėtė drebulys, spaudė krūtinę.

Į gėlyną anapus upės reikėjo eiti liepteliu. Rūkas virš vandens buvo dar tirštesnis; Remonas įsikibo į turėklus, kad nenukristų į pakrantės nendres. Mėnulis dar tik tekėjo ir skverbdama-

sis pro ūkanas skleidė blankią šviesą ant vandens ir vėjo linguojamų nendrių. Pro lapų šnaresį, bangelių ribėjimą lyg girdėjosi aimanos, žodžių nuotrupos. Staiga kažkas sukūkčiojo šalia Remono, sušnarėjo nendrės; tai tilvikas pakilo, jo išbaidytas. Jis kvykčioja visai kaip paliktas kūdikis; o kai purpteli iš nendryno virstuliuodamas, atrodo, tarytum kas skęstantis dar kapanotųsi. Jūs galbūt palaikysit Remoną silpnuoliu ir net bailiu; jis vos neapalpo, bet greit susigriebė, kad tas jo nuogąstis juokingas, ir sukandęs dantis patraukė lieptu.

Nuo vidurio jis pastebėjo neaiškią žmogaus figūrą turėklų gale, lyg kas būtų jo laukęs einant. Remonas sumišo, iš susijaudinimo jis visiškai nebeįstengė galvoti, apsigręžė ir pasislėpė medžių šešėlyje, su siaubu stebėdamas tą vaiduoklį, kuris bolavo, plazdėjo kaip upės rūkas ir mėnulio atšvaitai. Iš pradžių jis tarėsi apsirikęs ir medžio ar krūmo šešėlį palaikęs žmogumi, bet netrukus pamatė jį judant, žengiant ir artinantis.

Tą akimirką, jei kojos nebūtų atsisakiusios jam tarnauti, jis būtų sprukęs, kaip sprunka vakare pro kapines bailus vaikas, kuriam pasivaidena, tarytum įkandin kažkas jį vejasi oru žolių viršūnėmis. Bet jis pasijuto lyg paralyžiuotas ir atsirėmė apsikabinęs gluosnį, po kuriuo buvo pasislėpęs. Seras Ralfas šviesiu apsaustu, iš tolėliau panašus į vaiduoklį, pradūlino pro šalį keliu, kuriuo buvo atėjęs Remonas.

"Nevykėlis šnipas! - tarė sau Remonas, pamatęs jį sekant jo pėdomis. - Aš ištrūksiu iš tavo niekšiškos žvalgybos, ir kol tu čia budėsi, aš būsiu laimingas tenai."

It paukštis jis perskrido lieptą, kupinas meilužio pasitikėjimo. Kančios baigėsi. Nunos kaip nebūta; dabarties tikrovė apsiautė jį; Indiana buvo ten ir laukė jo; Ralfas lūkuriavo čia, norėdamas jam sukliudyti.

"Budėk, - linksmai tarė Remonas, iš tolo matydamas, kaip Ralfas ieško jo kitapus upelio. - Budėk, mielasis Rudolfai Braunai, paslaugusis bičiuli, saugok mano laimę; o jei šunys ims loti ir sukils tarnai, nutildyk juos sakydamas: "Tai aš budžiu, miegokite ramiai".

Dingo tad visos abejonės, sąžinės dilgsniai, nustygo dorovės sumetimai. Remonas brangiai įkainojo tą nebetolimą valandą. Su-

stingęs kraujas užvirė jo gyslose, svaiginamai mušė į galvą. Ką tik jam vaidenosi mirties šmėklos, kapų siaubas, o dabar jo laukė karštos meilės tikrovė, smagūs gyvenimo džiaugsmai. Remonas pasijuto drąsus ir jaunas, kaip esti rytą, kai, linksmo saulės spindulio pažadintas, pabundi iš šiurpaus sapno ir apsiramini.

"Vargšas Ralfas! - pamąstė jis, žvaliai ir lengvai kopdamas slaptais laiptais. - Tu pats to norėjai!"

TREČIA DALIS

1

Atsisveikinusi su seru Ralfu, ponia Delmar užsidarė savo miegamajame, ir spiečiai audringų minčių susimetė jos galvoje. Jau ne pirmą kartą migloti įtarimai metė kraupų šešėlį ant trapaus jos laimės statinio. Jau ir ponas Delmaras leptelėdavo kokį nekuklų juokelį, atseit komplimentą. Jis sveikino Remoną su kavalieriškais laimėjimais taip, kad ir pašalinis girdėdamas galėjo įspėti jo meilės intrigas. Kiekvieną kartą, kai ponia Delmar kalbėdavosi su sodininku, šis būtinai nei iš šio, nei iš to įterpdavo Nunos vardą, o paskui įpindavo ir de Ramiero pavardę nežinia kokiais sumetimais, kurie, matyt, įkyriai kvaršino jam galvą. Ponią Delmar stebino jo keisti ir netinkami klausimai. Jis painiojosi menkiausiose smulkmenose; atrodė, lyg ko graužėsi ir, stengdamasis nuslėpti, tik išsiduodavo. Kitais kartais ir Remono sutrikime Indiana pagaudavo tuos pačius kaltumo ženklus, kurių ji neieškojo ir kurie ją persekiojo. Ypač vienas dalykas būtų galėjęs atverti jai akis, jeigu ji nebūtų stengusis vyti šalin bet kokį nepasitikėjimą. Ant Nunos piršto buvo rastas labai brangus žiedas, kurį ponia Delmar buvo mačiusi Nuną mūvint prieš mirtį ir kurį mergaitė sakėsi radusi. Paskui tos širdgėlos žiedą nuolatos nešiojo ponia Delmar ir dažnai matydavo Remoną pabąlant, kai jis paimdavo bučiuoti jos ranką. Vieną kartą jis paprašė nebekalbėti apie Nuną, nes jis kaltinąs save dėl jos mirties; o kai Indiana visą kaltę stengėsi prisiimti pati, jisai išsitarė:

- Ne, mieloji Indiana, nekaltinkite savęs; jūs nežinote, koks aš esu kaltas.

Tie žodžiai, pasakyti su kartėliu ir niūriai, išgąsdino ponią Delmar. Ji tada neišdrįso daugiau ko klausinėti, o ir dabar, kai pradėjo aiškintis visus tuos paskirus ženklus, ji taip pat neturėjo drąsos jų sugretinti ir susieti.

Ji atidarė langą, ir pamačiusi tokią ramią naktį, taip gražiai šviečiantį palšą mėnulį ūkanotame sidabriniame horizonte, prisiminė, kad netrukus atvyks Remonas, gal jis jau parke. Svajodama apie laimę, kurios tikėjosi tą slaptingą meilės valandą, ji tūžo ant Ralfo, kuris vienu žodžiu užnuodijo jos viltį ir sutrikdė jos ramybę. Ji net pajuto neapykantą tam nelaimingam žmogui, kuris atstojo jai tėvą ir paaukojo savo ateitį; jo ateitis buvo Indianos draugystė, vienintelis turtas, kurio jis net atsižadėtų, kad tik išgelbėtų ją.

Indiana negalėjo įminti jo širdies, lygiai kaip ji negalėjo perprasti Remono. Ji buvo neteisinga ne iš apdiržimo, bet iš neišmanymo. Aistringų jausmų pagauta, negalėjo ramiai pakelti jai suduoto smūgio.

Bemat ji visą kaltę suvertė serui Ralfui: geriau nuteisti jį, negu įtarti Remoną.

Be to, jai nebuvo kada susivokti ir apsispręsti. Remonas tuoj turėjo ateiti. Tikriausiai jį ką tik matė jinai vaikščiojant aplink lieptą. Kaip ji būtų tą akimirką pasipiktinusi Ralfu, jeigu būtų atpažinusi, kad jis tas neaiškus vis dingstąs rūke pavidalas, pastatytas lyg šešėlis saugoti Eliziejaus laukų vartų ir nepraleisti nusidėjėlio!

Ūmai jai į galvą šovė keista ir klaiki mintis, kokia tik gali kilti susijaudinusiems ir nelaimingiems žmonėms. Ji ryžosi surizikuoti savo likimu, savotiškai išbandyti Remoną, kuris to, žinoma, visai nesitikėjo. Jai besiruošiant, slaptuose laiptuose pasigirdo Remono žingsniai. Ji nubėgo atidaryti ir sugrįžusi atsisėdo tokia sujaudinta, kad vos nenualpo. Bet kaip visais lemiamais savo gyvenimo momentais, ji išlaikė aiškią sąmonę ir neprarado savitvardos.

Remonas, dar išbalęs ir neatitokęs, atidarė duris, nekantriai trokšdamas išvysti šviesą, vėl apsiprasti su tikrove. Indiana sėdėjo nusisukusi, apsisiautusi kailiniais. Keista, lyg tyčia tais pačiais, kuriais vilkėjo Nuna, kai paskutinį kartą išėjo į parką jo pasitikti. Gal jūs atsimenate, kad Remonui tada buvo šovusi keista mintis: bene ši apsisiautusi ir susigūžusi moteris pati ponia Delmar? Dabar, išvydęs tą pačią pamėklę, liūdnai palinkusią krėsle, blankioje mirgančioje lempos šviesoje, šiame kambaryje, kur jis nebuvo buvęs nuo anos siaubingos savo gyvenimo nakties ir kur kiekvienas daiktas, atrodė, jam priekaištavo, jis atatupstas žengtelėjo ir sustojo ant slenksčio, išgąstingai įbedęs akis į tą rymančią figūrą ir drebėdamas kaip paskutinis bailys, kad į jį atsigręš pamėlęs skenduolės

veidas.

Ponia Delmar neabejojo, kokį įspūdį sukels Remonui. Galvą ji buvo apsiklėsčiusi indiška skraiste, atsainiai ją pasirišusi kaip kreolės; taip paprastai ryšėdavo Nuna. Remonas išsigando ir vos neparvirto pamanęs, kad štai jo prietaringos spėlionės išsipildė. Bet pažinęs moterį, kurios vilioti atvyko, jis užmiršo suviliotąją ir priėjo prie Indianos. Ji buvo rimta ir susimąsčiusi. Įsmeigusi į jį akis, žiūrėjo ne tiek švelniai, kiek atsidėjusi, ir nė rankų neištiesė, neskubėjo jo priglausti.

Remonas nustebo taip sutiktas ir palaikė tai nekaltu jaunos moters susitvardymu. Jis puolė ant kelių ir tarė:

- Mano mieloji, negi jūs manęs bijote?

Bet tučtuojau pastebėjo, kad ponia Delmar kažką laiko rankose ir tarsi rodo jam, dėdamasi žaismingai rimta. Jis pasilenkė ir pamatė sruogą juodų nelygių plaukų, matyt, paskubomis nukirptų, kuriuos Indiana pirštais glostė, lygino.

- Ar pažįstate šias kasas? - tarė ji, pakėlusi į jį savo skaidrias akis, iš kurių tryško keista verianti šviesa.

Remonas sudvejojęs pažvelgė į skara aprištą jos galvą ir tarėsi supratęs.

- Kokia negera! - tarė jis imdamas plaukus į ranką. - Kam reikėjo jas kirpti? Jos buvo tokios gražios ir man taip patiko!

- Jūs klausėte mane vakar, - tarė ji lyg šyptelėdama, - ar aš negalėčiau jų paaukoti jums.

- O Indiana! - sušuko Remonas. - Jūs žinote, kad dabar man būsit dar gražesnė. Duokite man jas! Aš neapgailestausiu, kad jos nebepuoš jūsų galvos; aš jomis kasdien grožėjausi, o dabar galėsiu kasdien laisvai išbučiuoti. Atiduokite man jas, aš niekuomet su jomis nesiskirsiu...

Bet paėmus, delnu perbraukus tas storas, ilgas, kone lig žemės kasas, Remonui pasirodė, kad jos kažin kokios sausos ir šiurkščios, niekad jo pirštai tokių nebuvo lietę ant Indianos kaktos. Jį nukrėtė nervinis drebulys, pajutus jų šaltumą ir sunkumą, tarytum jos būtų buvusios seniai nukirptos, pastebėjus, kad jos praradusios savo kvapumą bei gyvybės šilumą. Paskui jis pasižiūrėjo iš arčiau, veltui ieškodamas to melsvo juodų plaukų atspalvio, primenančio varno sparną; šie buvo juodi kaip negro ar indėno, sunkūs, kažkokie negyvi...

Skaisčios Indianos akys vertė vėrė Remoną. Šisai netyčia nukreipė akis į pradarą juodmedžio dėželę, kur buvo dar kelios tokios sruogos.

- Tai ne jūsų! - tarė jis, nuskleisdamas indišką skraistę, kuri gobė Indianos plaukus.

Jie buvo nepaliesti ir visu puošnumu nukrito ant Indianos pečių. Bet ji atstūmė jį ir, vis rodydama nukirptus plaukus, tarė:

- Argi jūs šitų nepažįstate? Ar niekuomet jais nesigrožėjote, neglostėte? Ar ne drėgną naktį jie neteko kvapumo? Ar jūs nieko neatsimenate, neišspaudėte nė vienos ašarėlės dėl tos, kuri mūvėjo šį žiedą?

Remonas susmuko krėsle; Nunos plaukai iškrito iš jo drebančių rankų. Jis neišlaikė tiek stiprių sukrėtimų. Būdamas gyvo temperamento, karšto kraujo, jis staigiai susierzindavo. Visas sudrebėjęs jis apalpo ir parkrito ant grindų.

Kai atsipeikėjo, ponia Delmar, priklaupusi prie jo, liejo ašaras ir atsiprašinėjo, bet Remonas jos jau nebemylėjo.

- Jūs mane be galo nuskaudėt, - tarė jis, - ir ne jūsų galioje tą nuoskaudą atitaisyti. Jūs niekados nesugrąžinsite man, aš jaučiu, pasitikėjimo jūsų gera širdimi. Jūs ką tik man įrodėte, kokios pagiežos ir žiaurumo ji pilna. Vargšė Nuna, nelaiminga mergaitė! Jai aš buvau nusikaltęs, ne jums; ji turėjo teisę atkeršyti man, bet neatkeršijo. Ji nusižudė gelbėdama mane. Ji paaukojo savo gyvenimą, man palikdama ramybę. Jūs, ponia, to neįstengtumėt!.. Atiduokite man tas kasas, jos yra mano, jos man priklauso, tai vienintelis turtas, man likęs iš moters, kuri viena tikrai mane mylėjo... Nelaimingoji Nuna! Tu kitokios meilės buvai verta. Ir jūs, ponia, man prikišate jos mirtį, jūs, kurią aš mylėjau taip, jog aną užmiršau, nepabūgau baisaus sąžinės graužimo; dėl jūsų pažadėto bučinio aš perėjau tą upelį ir lieptą vienas, siaubo pagautas, pragariškų šmėklų persekiojamas už savo nusikaltimą! Ir kai jūs suvokiate, kaip aistringai aš jus myliu, jūs įsmeigiate savo moteriškus nagučius į mano širdį, norėdama įsitikinti, ar dar neliko ten kraujo, kurį galėčiau išlieti dėl jūsų! O, kai aš paniekinau tokią atsidavusią meilę dėl tokios žiaurios jūsų meilės, buvau ne tik pamišėlis, bet ir nusikaltėlis.

Ponia Delmar nieko neatsakė. Nejudėdama, pabalusi, išsidraikiusiais plaukais ji žiūrėjo įsmeigusi akis į vieną tašką. Remonui

jos pagailo. Jis paėmė ją už rankos.

- O vis dėlto, - tarė jis, - mano meilė jums yra tokia akla, kad aš dar galiu užmiršti, aš tai jaučiu, ir praeitį, ir dabartį, ir piktadarybę, kuri užnuodijo mano gyvenimą, ir nuoskaudą, kurią man padarėte. Mylėkite dar mane, ir aš jums dovanoju.

Ponios Delmar nusiminimas pažadino įsimylėjėlio širdyje ir geismą, ir pasididžiavimą. Matydamas ją, pabūgusią prarasti jo meilę, nusižeminusią jam ir pasiryžusią sutikti su visais jo reikalavimais, kad išsiteisintų dėl praeities, jis prisiminė, kokiu tikslu suklaidino budrųjį Ralfą, ir suprato savo padėties pranašumą. Valandėlę jis dėjosi esąs be galo nuliūdęs ir niūriai susimąstęs; jis buvo lyg ir abejingas Indianos ašaroms ir glamonėms; laukė, ligi plyš jos raudanti širdis, ligi ji suvoks visą padėties baisumą ir išeikvos visas jėgas besikamuodama, besibaimindama; o kai pamatė ją prie savo kelių, leisgyvę, pervargusią, telaukiančią mirties nuosprendžio, jis pašėlusiai stvėrė ją į glėbį ir prispaudė prie krūtinės. Ji kaip kūdikis leidosi bučiuojama. Buvo bevalė, kone be sąmonės.

Bet ūmai ji lyg pabudusi ištrūko iš jo glamonių ir nubėgo į kitą kambario galą, ten, kur ant sienos kabojo sero Ralfo paveikslas. Tarytum pasiduodama tos rimtos, plačiakaktės, ramiai sučiauptomis lūpomis asmenybės apsaugai, ji prisispaudė prie jo visa drebėdama, svaigdama, siaubo pagauta. Remonas nutarė, kad jo glamonės ją taip sujaudino, jog ji pati savęs bijosi, pasijutusi visiškai jo valioje. Jis pribėgo prie jos, įsakmiai atitraukė nuo sienos ir pareiškė, kad ateidamas buvo įsipareigojęs savo pažadus vykdyti, bet kad jos žiaurumas jį nuo to atpalaidavęs.

- Aš nebesu dabar, - tarė jis, - nei jūsų vergas, nei bendrininkas. Aš tiktai vyras, beprotiškai myliu jus ir spaudžiu savo glėbyje jus, pikčiurną, kaprizingą, žiaurią, bet gražią, aikštingą ir dievinamą. Švelniais ir nuoširdžiais žodžiais jūs būtumėt nuslopinusi mano įkarštį; jeigu jūs būtumėt buvusi rami ir tauri kaip vakar, aš irgi būčiau buvęs ramus ir nuolankus. Bet jūs sukiršinote visas mano aistras, sujaukėte mano mintis; per jus aš pasidariau nelaimingas, bailus, ligonis, čia padūkęs, čia puoląs į nusiminimą. Dabar jūs turite padaryti mane laimingą, kitaip aš nebegalėsiu pasitikėti jumis, nebegalėsiu jūsų mylėti. Atsiprašau, Indiana, atsiprašau! Gal aš jus gąsdinu, bet tai jūsų kaltė; jūs mane tiek prikankinot, kad aš

praradau protą!

Indiana visa drebėjo. Būdama nepatyrusi, ji manė, kad priešintis nebeįmanoma, ir jau ryžosi pasiduoti iš baimės, ko nenorėjo daryti iš meilės; nevalingai muistydamasi Remono glėbyje, ji beviltiškai tarė:

- Nejaugi jūs galėtumėte pavartoti prieš mane jėgą?

Remonas, parblokštas tokio moralinio atsparumo, kuris pavadavo fizinį atsparumą, atstūmė ją sušukdamas:

- Niekados! Verčiau numirti, negu paimti tave prieš tavo valią!

Jis puolė ant kelių, ir viską, ką gali suregzti protas, viską, ką poetiška vaizduotė gali suteikti kraujo įkarščiui, jis sudėjo į savo liepsningą ir gundančią maldą. Bet kai pamatė, kad ji nenusileidžia, atsistojo ir prikišo jai, kad ji jo nemylinti. Jis pats berods nemėgo to nuvalkioto posakio ir tyčiojosi iš jo; jam vos ne gėda buvo turėti reikalą su naivia moterim, kuri tuo patiki.

Tas priekaištas labiau paveikė Indianą negu Remono gražbylystė.

Ūmai ji susigriebė ir tarė:

- Remonai, ar toji, kurią jūs taip mylėjote... toji, apie kurią mes ką tik kalbėjome... ar ji jums nesipriešino?

- Ne, - atsakė Remonas tūždamas dėl to įkyraus priminimo. - Užuot priminusi tai, padėkite man užmiršti, kaip aš buvau jos mylimas!

- Klausykit, - dar tarė Indiana rimtai ir susimąsčiusi, - turėkite kantrybės, man dar reikia su jumis pakalbėti. Gal jūs nenusikaltote man taip, kaip kad aš maniau. Man būtų malonu jums dovanoti už tai, ką aš laikiau pikčiausiu įžeidimu... Sakykit, kai aš jus užtikau čia... pas ką jūs ėjote - pas ją ar pas mane?..

Remonas dvejojo; tačiau pagalvojęs, kad ponia Delmar gali greit tiesą sužinoti, o gal jau ir žino, jis tarė:

- Pas ją.

- Taip man labiau patinka, - tarė ji liūdnai, - geriau neištikimybė negu apgaulė. Būkite, Remonai, atviras ligi galo. Nuo kada jūs buvote mano miegamajame, kai aš ten įėjau? Atminkite, Ralfas viską žino, ir jei aš panorėčiau jį išklausinėti...

- Sero Ralfo pranešimai nereikalingi, ponia, aš ten buvau nuo išvakarių.

- Ir jūs praleidote naktį mano miegamajame?.. Jūsų tylėjimo

man pakanka...

Valandėlę abu nieko nekalbėjo. Indianai atsistojus ir ketinant ką sakyti, staiga į duris kažkas pabeldė. Kraujas sustojo jos gyslose. Remonas ir ji sustingo be žado. Pro durų apačią įslydo popiergalis, ant kurio beveik neišskaitomai buvo pieštuku parašyti šie žodžiai: "Jūsų vyras čia. Ralfas".

2

- Tai šlykštus melas, - tarė Remonas, kai lengvi Ralfo žingsniai nutolo. - Serą Ralfą reikia pamokyti, ir aš jį taip pamokysiu...

- Aš tai užginu jums, - griežtai tarė Indiana. - Mano vyras čia; Ralfas niekuomet nemeluoja. Mes prapuolę, ir jūs, ir aš. Kadai vien mintis apie tai mane būtų nusmelkusi, o dabar man vis tiek.

- Tai gerai! - tarė Remonas, džiaugsmingai ją apkabindamas. - Kadangi mirtis mus supa, būk mano! Viską man dovanok, ir kad šią lemiamą akimirką tavo paskutinis žodis būtų meilės žodis, o mano paskutinis atodūsis - laimės atodūsis.

- Šita siaubo ir drąsos akimirka būtų galėjusi būti gražiausia mano gyvenime, - tarė ji, - bet jūs ją sudarkėte.

Ratų bildesys pasigirdo sodybos kieme; kažkieno atžari ir nekantri ranka ėmė purtyti rūmų varpelį.

- Aš pažįstu, tai jis skambina, - tarė Indiana šaltai ir įsiklausydama, - Ralfas nemelavo. Jūs dar turite laiko pabėgti, sprukite!..

- Ne, aš nenoriu, - sušuko Remonas, - aš įtariu, kad čia kokia šlykšti klasta, ir ne jūs viena būsite jos auka! Aš pasilieku ir ginsiu jus savo krūtine...

- Nėra jokios klastos... jūs matote, kad tarnai pakilo ir lekia atidaryti vartų. Bėkit, medžiai jus paslėps. Mėnulis dar nepatekėjo. Nė žodžio daugiau, bėkit!..

Remonas norom nenorom turėjo paklausyti; Indiana jį palydėjo ligi laiptų apačios ir iš prieangio apsižvalgė aplinkui. Visur buvo tylu ir ramu. Ji ilgai stovėjo ant paskutinės pakopos, su baime klausydamasi jo žingsnių girgždesio per žvyrą ir visai nebegalvodama apie ateinantį vyrą. Kas jai tie jo įtarimai ir tūžmas, kad

tik Remonui nebūtų pavojaus!

O jis greitai ir žvaliai perbėgo upelį ir parką. Atsidūręs prie vartelių, iš susijaudinimo ne iškart juos atsirakino. Vos išėjus, iš kažkur priešais jį išdygo seras Ralfas ir visai šaltakraujiškai, tarytum jiedu būtų raute susitikę, tarė:

- Malonėkite man perduoti tą raktą. Jeigu imtų jo ieškoti, tai mano rankose jis nesukels įtarimo.

Pikčiausias įžeidimas Remonui būtų buvęs lengvesnis už tą ironišką paslaugumą.

- Nuoširdžios paslaugos aš niekados neužmirštu, o už įžeidimą ir veidmainystę keršiju.

Sero Ralfo nei veidas, nei balsas nepasikeitė.

- Man nereikia jūsų dėkingumo, - atsakė jis, - ir aš ramiai lauksiu jūsų keršto; bet dabar ne laikas kalbėtis. Traukite savo keliu ir pagalvokite apie ponios Delmar garbę.

Ir jis išnyko.

Ta nerami naktis taip sukrėtė Remoną, kad šią akimirką jis tikrai būtų patikėjęs burtais. Į Sersi jis parsirado paryčiais ir šalčio krečiamas atsigulė.

Ponia Delmar ramiai ir oriai papusryčiavo su vyru ir seru Ralfu. Ji dar nebuvo apmąsčiusi savo padėties; ji tik jautė, kad reikia būti ramiai ir santūriai. Pulkininkas buvo niūrus, susirūpinęs vien savo reikalais, ir joks pavyduoliškas įtarimas neatėjo jam į galvą.

Vakarop Remonas atsikvošėjęs pradėjo mąstyti apie savo meilę; ji gerokai atslūgo; jis mėgo kliūtis, bet vengė nemalonumų, o dabar, kai Indiana turėjo teisę jam priekaištauti, jis numatė, kad nemalonumų bus tiek ir tiek. Pagaliau jis atsiminė, kad reikėtų pasiteirauti apie ją, ir pasiuntė tarną į Lanji, tegu sužino, kas ten darosi. Pasiuntinys parnešė tokį ponios Delmar įteiktą laišką:

"Šią naktį aš maniau prarasianti arba protą, arba gyvastį. Deja, ir viena, ir antra man išliko; bet aš nesiskųsiu, aš užsitarnavau tų skausmų; panorau audringai pagyventi, ir būtų niekšiška dabar trauktis atgal. Aš nežinau, ar jūs kaltas, ir nenoriu to žinoti; mudu niekuomet apie tai nebekalbėsime, ar ne? Tai per daug skaudu mudviem; tebūnie tad šis klausimas keliamas paskutinį kartą.

Jūs pasakėte vieną žodį, kuris man suteikė žiauraus džiaugsmo. Vargše Nuna! Iš dangaus aukštybių dovanok man, tu nebekenti, tu nebemyli, gal gailiesi manęs!.. Remonai, jūs man sakėte,

kad dėl manęs paaukojote tą nelaimingąją, kad mane mylite daugiau už ją... O, nesiginkite, jūs taip sakėte; taip noriu tuo tikėti, kad tikiu. Tačiau jūsų elgesys tą naktį, jūsų primygtinis maldavimas, beprotiški įtikinėjimai mane verčia tuo abejoti. Aš atleidau jums - jūs buvote taip susijaudinęs; dabar jūs turėjote laiko atsikvošėti, viską apsvarstyti, tad sakykite, ar galėtumėt manęs taip nemylėti? O aš, nuoširdžiai jus mylėdama, tariausi galėsianti jums įkvėpti tokią pat tyrą meilę. Be to, aš per daug negalvojau apie ateitį; mano žvilgsnis taip toli nesiekė, ir mintis, kad kurią dieną, jūsų atsidavimo nugalėta, aš ryžčiausi paaukoti savo skrupulus ir atsparumą, manęs negąsdina. Bet šiandien taip negali būti; mano ateitis tepanėšėtų į siaubingą Nunos likimą. Ak, jeigu jūs nemylite manęs labiau už ją! Aš bijau tuo patikėti!.. O vis dėlto ji buvo gražesnė už mane, daug gražesnė! Kodėl jūs atidavėte man pirmenybę? Vadinasi, jūs turėtumėt mane mylėti kitaip ir geriau... Štai ką aš jums norėjau pasakyti. Jūs buvote jos meilužis, tad ar sutinkat išsižadėti minties tapti mano meilužiu? Tuo atveju aš dar galėčiau jus gerbti, tikėti jūsų atgaila, jūsų nuoširdumu, jūsų meile; o jeigu ne - nebegalvokite apie mane, manęs daugiau nebematysite. Gal aš dėl to mirsiu, bet verčiau mirti, negu taip nusižeminti ir būti tiktai jūsų meiluže."

Remonas tiesiog neišmanė, ką atsakyti. Tas išdidumas jį užgavo. Ligi tol jis netikėjo, kad moteris, pati puolusi jam į glėbį, galėtų spyriotis ir samprotauti, kodėl ji taip daranti.

"Ji manęs nemyli, - pamąstė jis, - ji apdiržusios širdies ir išdidi."

Nuo tos valandos jis jos nebemylėjo. Ji įžeidė jo savimeilę, sužlugdė viltį laimėti dar vieną pergalę, nepatenkino jo meilės lūkesčio. Ji netgi neatstojo jam Nunos. Vargšė Indiana! Ji gi norėjo daugiau! Karštoji jos meilė buvo neįvertinta, aklas pasitikėjimas - paniekintas. Remonas niekad jos nesuprato, tad kaip jis galėjo ją ilgai mylėti?

Degdamas apmaudu Remonas prisižadėjo ją apgalėti, tik ne iš išdidumo šį kartą, o iš keršto. Jam rūpėjo dabar ne laimę pelnyti, bet nubausti už įžeidimą; ne turėti tą moterį, bet ją palaužti. Jis prisiekė tapti jos valdovu kad ir vienai dienai, o paskui mesti, kai pamatys ją prie savo kojų.

Tokios nuotaikos pagautas, jis pradėjo rašyti laišką:

"Jūs norit, kad aš pažadėčiau. Išsigalvojat, papaikėle! Pažadu, ką tik jūs liepsite, nes aš temoku jūsų klausyti; bet jeigu aš savo pažado neišlaikysiu, nebūsiu kaltas nei Dievui, nei jums. Jeigu jūs mane mylėtumėt, Indiana, neskirtumėt man tokio žiauraus išmėginimo, neverstumėt manęs priesaiką laužyti, neraustumėt, tapusi mano meiluže... Bet jei jūs dėtumėtės paniekinta mano glėbyje..."

Remonas pajuto kartėlį nenoromis prasiveržus laiške; jis sudraskė pradžią ir pergalvojęs ėmėsi rašyti iš naujo:

"Jūs sakotės, kad šiąnakt vos nepraradote proto; o aš jį praradau visiškai. Aš buvau kaltas... ne, aš buvau pamišęs. Užmirškite tas kančių ir kliedesio valandas. Dabar aš ramus; aš daug mąsčiau - aš dar esu vertas jūsų... Būkit palaiminta, dangaus angele, kad mane išgelbėjot nuo manęs paties, kad priminėt, jog aš turiu jus mylėti. Dabar įsakinėkit, Indiana, aš jūsų vergas, jūs tai gerai žinote. Aš atiduočiau gyvybę už vieną valandą, praleistą jūsų glėbyje, aš galiu kentėti visą gyvenimą, kad susilaukčiau jūsų šypsenos. Aš būsiu jums draugas, brolis tiktai. Jei kentėsiu, jūs to nežinosit. Jei šalia jūsų man kraujas užvirtų, krūtinė užsidegtų, jei akys apsiblaustų, palietus jūsų ranką, jei saldus jūsų pabučiavimas kaip sesers nusvilintų man kaktą, aš įsakysiu savo kraujui nurimti, galvai atvėsti, o lūpoms jus gerbti. Aš būsiu švelnus. Būsiu paklusnus, būsiu nelaimingas, jei jūsų laimei reikia mano kančių, kad tik girdėčiau jus sakant, jog mane mylite. O, pasakykite man! Tikėkite manim ir pradžiuginkite mane; pasakykite, kada mudu vėl pasimatysim. Aš nežinau, kuo baigėsi anos nakties įvykiai; kodėl man nieko apie tai nepasakote ir leidžiate man nerimauti nuo to ryto? Karlas jus matė trise vaikščiojant parke. Pulkininkas buvo nesveikas ir liūdnas, bet nepiktas. Vadinasi, Ralfas mūsų neišdavė! Keistas žmogus! Bet kiek mes galime juo pasitikėti ir kaip aš dabar išdrįsiu pasirodyti Lanji, kai mūsų likimas yra jo rankose? Bet aš išdrįsiu. Jei man tektų nusižeminus jį maldauti, aš palenksiu savo išdidumą, nugalėsiu savo pasibjaurėjimą, aš viską padarysiu, kad jūsų neprarasčiau. Vienas jūsų žodis, ir aš bet ką prisiimsiu ant savo sąžinės; dėl jūsų aš apleisčiau net savo motiną; dėl jūsų ryžčiausi bet kokiam nusikaltimui. Ak, kad suprastumėt mano meilę, Indiana!.."

Plunksna iškrito Remonui iš rankų, jis buvo baisiai pavargęs, akys merkėsi. Tačiau perskaitė laišką, norėdamas patikrinti, ar ap-

snūdęs jis aiškiai surašė. Bet negalėjo susivokti, taip buvo ištuštėjusi galva, o jėgos išsekusios. Jis paskambino tarnui, liepė jam prieš švintant važiuoti į Lanji ir kietai užmigo, kaip tegali miegoti savimi patenkinti žmonės, kuriems tat sudaro saldžiausią malonumą. Ponia Delmar net neatsigulė; ji visai nesijautė pavargusi ir visą naktį rašė; gavusi Remono laišką, ji bematant atsakė:

"Ačiū, Remonai, ačiū! Jūs man grąžinote jėgas ir gyvenimą. Dabar aš galiu viską drįsti ir viską pakelti, nes jūs mane mylite, ir jokios negandos jūsų nebaido. Taip, mes pasimatysime nieko nesibaimindami. Tedaro Ralfas ką norėdamas su mūsų paslaptimi, aš nebekvaršinu galvos, nes jūs mane mylit. Aš net vyro nebijau.

Klausiate, kokie mūsų reikalai? Vakar užmiršau jums apie tai papasakoti, o jie susiklostė gana liūdnai. Mes bankrutavome. Kyla klausimas, ar nereikės parduoti Lanji, o gal net išsikelti į kolonijas... Bet tai nesvarbu. Aš net negaliu prisiversti tuo rūpintis. Žinau, kad mudu niekuomet nesiskirsime... jūs man prisižadėjote, Remonai. Aš pasikliauju jūsų pažadu, jūs pasikliaukite mano ryžtu. Niekas manęs nenugąsdins, niekas manęs nesulaikys, mano vieta šalia jūsų, ir tik mirtis įstengs mane nuo jūsų atplėšti..."

"Moteriška egzaltacija! - tarė Remonas glamžydamas laišką. - Romantiški užmojai, pavojingas ryžtas sujaudina jų silpną vaizduotę, kaip kad kartūs valgiai sužadina ligoniams apetitą. Aš laimėjau, aš atgavau savo valdžią, o dėl klaikių sumanymų, kuriais ji grasina, dar pažiūrėsim! Tai mat kokios jos lengvabūdės ir klastūnės, visada pasišovusios imtis negalimų priemonių; didžiadvasiškumą jos paverčia parodomąja dorybe, kuriai reikia skandalo! Kas nors, paskaitęs tą laišką, pamanytų, kad ji labai tausoja savo bučinius ir glamones!"

Tą pačią dieną jis nuvyko į Lanji. Ralfo ten nebuvo. Pulkininkas jį priėmė draugiškai ir nuoširdžiai. Norėdamas laisvai pasišnekėti, jis nusivedė Remoną į parką ir papasakojo, kad galutinai sužlugęs, kad jo fabrikas būsiąs parduotas iš varžytinių gal jau rytoj. Remonas pasišovė padėti, o Delmaras atsisakė jo pagalbos.

- Ne, mano mielas, - tarė jis, - aš per daug kentėjau dėl to, kad jaučiaus priklausomas nuo Ralfo, kuris padėjo man prasikurti. Nekantravau jam atsilyginti. Pardavęs dvarą, galėsiu apmokėti iš karto visas savo skolas. Tiesa, man nieko nebeliks; bet man netrūksta ryžto, darbštumo ir sumanumo tvarkyti reikalus, todėl ateitis mū-

sų rankose. Jau kartą aš buvau susikroveęs nedidelį turtą, tad galiu pradėti iš naujo. Aš tai turiu daryti dėl žmonos, ji jauna, ir aš nenoriu palikti jos skurde. Ji dar turi sodybėlę Burbonų saloje; ten aš noriu persikelti ir pradėti verstis prekyba. Po kelerių metų, vėliausiai po dešimties, tikiuosi, mudu vėl pasimatysime...

Remonas paspaudė pulkininkui ranką, širdyje juokdamasis iš jo tikėjimo ateitimi: apie dešimtį metų jis kalbėjo tarytum apie vieną dieną, o buvo jau nuplikęs, pašlijusios sveikatos, aiškiai matėsi, kad nebeilgai gyvens. Tačiau apsimetė pritariąs jo viltims.

- Aš džiaugiuosi, - tarė Remonas, - kad jūs nenuleidžiate rankų dėl nesėkmės, ir pripažįstu jūsų vyriškumą, bebaimį jūsų charakterį. Bet ar ponia Delmar tokia pat ištverminga? Ar nemanote, kad ji galėtų pasipriešinti jūsų sumanymui išvykti?

- Aš dėl to pykčiau, - atsakė pulkininkas, - nes moterys turi klausyti, o ne patarinėti. Aš dar nieko nesakiau Indianai apie galutinį savo nuosprendį. Jei ji čia gailėtųsi ko nors, tai nebent jūsų. Betgi vien iš noro paprieštarauti, aš numatau, bus ir ašarų, ir nervų pakrikimo... Velniai imtų tas moteris!.. Pagaliau man vis vien, aš jumis pasitikiu, mano brangus Remonai, kad jūs mano žmoną perkalbėsite. Ji pasitiki jumis; paveikite ją, kad neverktų, aš nepakenčiu ašarų...

Remonas pažadėjo atvykti kitą dieną ir pranešti poniai Delmar apie jos vyro nutarimą.

- Tai bus didelė paslauga man, - tarė pulkininkas. - Ralfą aš nusivesiu į laukus, kad jūs galėtumėt laisvai su ja pakalbėti.

"Puiku! Geriau nė nereikia", - pamąstė Remonas išeidamas.

3

Pono Delmaro sumanymai gana gerai derinosi su Remono norais; jis numatė, kad jo meilei einant galop, iš to bus tik nemalonumų ir vaidų; jam labai patiko, kad taip besiklostą įvykiai apsaugos jį nuo įkyrių ir neišvengiamų pasibaigusios meilės intrigos padarinių. Jam terūpėjo pasinaudoti paskutiniais ponios Delmar egzaltacijos momentais, o paskui tegul sau palankusis likimas imasi gin-

ti jį nuo jos ašarų ir priekaištų.

Kitą rytą jis atvyko į Lanji, pasiryžęs ligi paskutinio laipsnio sujaudinti tą nelaimingą moterį.

- Ar žinote, Indiana, - tarė jis įeidamas, - kokį vaidmenį man paskyrė jūsų vyras? Iš tikrųjų labai keistą! Aš turiu prikalbėti jus išvažiuoti į Burbonų salą, atsisakyti manęs, atimti man širdį ir gyvenimą. Argi ne puikų jis pasirinko advokatą?

Ponios Delmar niūri rimtis kiek sutramdė Remono sukčiavimus.

- Kodėl jūs man tai sakote? - tarė ji. - Bijote, kad aš nusileisiu ir paklusiu? Nusiraminkite, Remonai, aš apsisprendžiau; dvi naktis visaip svarsčiau ir žinau, kas manęs laukia; žinau, ką man reikės nugalėti, ką reikės paaukoti, ko teks nepaisyti; aš pasiryžusi perlipti tą baisią savo likimo pakopą. Argi jūs nebūsite man parama ir vadovas?

Remonas iškart buvo beišsigąstąs to šaltakraujiškumo ir bepatikįs tais beprotiškais grasinimais, bet paskui jis galutinai persiėmė savo ankstesniąja nuomone, kad Indiana jo nebemyli, kad dabar ji tik pritaiko savo padėčiai tuos perdėtus jausmus, pasisavintus iš knygų. Neatsilikdamas nuo savo romantiškos mylimosios, jis nėrėsi iš kailio gražbyliaudamas ir dramatiškai improvizuodamas, ir jam pasisekė ją suklaidinti. Tačiau ramiam ir nešališkam žiūrovui būtų buvę aišku, kad šioje meilės scenoje susidūrė teatriškumas ir tikrovė. Remono išpūsti jausmai ir poetiškos mintys būtų pasirodę kaip šalta ir žiauri nuoširdžių, paprastai reiškiamų Indianos jausmų parodija; jis veikė protu, ji - širdimi.

Vis dėlto dar kiek bijodamas, kad ji savo ketinimus ims vykdyti, jeigu jis mikliai nesuardys jos priešinimosi plano, Remonas prikalbėjo ją apsimesti paklusnia arba abejinga ligi to momento, kai ji galės atvirai pasipriešinti. Jo manymu, ji turinti kol kas tylėti, kartu išvykti iš Lanji, kad nebūtų skandalo tarnų akivaizdoje ir kad į reikalus nepageidaujamai neįsikištų Ralfas.

Bet Ralfas neapleido savo nelaimingų bičiulių. Veltui jis siūlė visą savo turtą ir savo pilį Belrive, savo rentas Anglijoje, savo plantacijas kolonijose; pulkininkas buvo nepalenkiamas. Sumažėjo jo bičiuliškumas Ralfui; jis nebenorėjo būti jam skolingas. Jeigu Ralfas būtų turėjęs Remono sumanumo ir miklumo, gal būtų jį perkalbėjęs. Bet vargšas baronetas, aiškiai išdėstęs savo nuomonę, tarėsi

viską padaręs ir nebetikėjo galįs ką nors pakeisti. Tad jis išnuomojo Belrivą ir išvažiavo įkandin ponų Delmarų į Paryžių ir ten laukė, kada tie susiruoš į Burbonų salą.

Lanji dvaras ir fabrikas turėjo būti parduoti. Ponia Delmar praleido žiemą liūdnai ir niūriai. Tiesa, Remonas gyveno Paryžiuje, jiedu kasdien matydavosi, jis buvo atidus ir meilus, bet pasilikdavo su ja ne ilgiau kaip valandą. Jis ateidavo pietums baigiantis ir išeidavo tuo pačiu metu, kai pulkininkas išvykdavo savo reikalais. Jūs žinote, kad Remonui aukštuomenės draugija buvo viskas. Triukšmas, judrumas, minia jam buvo reikalingi kaip oras, tik tada jis laisvai jausdavosi, būdavo itin sąmojingas ir parodydavo visą savo pranašumą. Draugų būrelyje jis mokėjo būti malonus, o aukštuomenėje - prašmatnus, ne kokio būrelio žmogus, vieno ar kito asmens draugas, o talentas, kuris visiems priklauso ir kuriam tėvynė yra visuomenė.

Kaip jau esame sakę, Remonas turėjo savo principus. Pamatęs, kad pulkininkas juo pasitiki ir laiko jį draugu, žiūri į jį kaip į garbingą, nuoširdų žmogų ir skiria jį savo ir žmonos tarpininku, jis nutarė pateisinti tą pasitikėjimą, pelnyti tą draugystę, sutaikyti vyrą su žmona, pašalinti bet kokį išimtinį vienos pusės palankumą, kuris antrajai trikdytų ramybę. Jis vėl pasidarė moralus, dorovingas ir filosofiškas. Tik matysite, ar ilgam.

Indiana nesuprato tos jo permainos ir baisiai kankinosi, kad jis mažai beskiria jai dėmesio, bet ji dar buvo laiminga, tardamasi galutinai nepraradusi savo vilčių. Ji lengvai leidosi suklaidinama, tarytum pati to geistų, toks jos tikrasis gyvenimas buvo kartus ir sielvartingas! Vyras darėsi tiesiog nebepakenčiamas. Prie žmonių - ryžtingas, tvirtos dvasios ir nenusimenantis, o šeimoje - irzlus vaikas, juokingas pikčiurna. Dėl visų jo nemalonumų atkentėdavo Indiana, bet turime pripažinti, ji pati čia buvo kaltoka. Jei ji būtų kėlusi balsą, jei savo nusiskundimus būtų reiškusi švelniai, bet ryžtingai, Delmaras, šiaip tiktai stačiokas, būtų vengęs rodytis pikčiurna. Jį palenkti ir suvaldyti nebuvo sunku: tereikėjo nusileisti ligi jo lygio ir įeiti į jo protui suvokiamų minčių ratą. O Indiana ir nuolankaudama buvo nepalenkiama ir išdidi; ji visuomet paklusdavo tylėdama; tokia tyli ir paklusni yra vergė, kuri neapykantą laiko dorybe, o nedalią - nuopelnu. Jos rezignacija buvo išdidi kaip karaliaus, kuris geriau sutiks sėdėti kalėjime, grandinėmis sura-

kintas, negu atsisakys savo karūnos ir tuščio titulo. Paprasta moteriškė būtų bematant sutramdžiusi tą eilinį vyrą; žodžiais ji būtų pritarusi jam, o galvojusi saviškai; būtų apsimetusi gerbianti jo prietarus, o slapčiomis trempusi juos; būtų glamonėjusi jį ir apgaudinėjusi. Indiana matė daug moterų taip darant, bet ji jautėsi tiek aukščiau už jas, kad jai buvo gėda jas pamėgdžioti. Ji, dorovinga ir tyra, tarėsi neprivalanti pataikauti savo valdovui žodžiais, kadangi gerbė jį savo veiksmais. Ji net nepageidavo jo meilumo, nes pati negalėjo jam būti meili. Jos supratimu, didesnė nuodėmė rodyti meilę nemylimam vyrui negu meilužiui, sužadinusiam šį jausmą. Veidmainiavimas, jos akimis žiūrint, buvo nusikaltimas, ir kasdien po dvidešimt kartų ji ketindavo prisipažinti mylinti Remoną; vien baimė jo nustoti sulaikydavo Indianą. Jos šaltas paklusnumas erzino pulkininką labiau, negu būtų erzinęs sumanus priešinimasis. Jo savimeilė būtų buvusi užgauta, jei jis nebūtų pripažįstamas pilnateisiu šeimininku savo namuose, bet dar labiau jį skaudino nepakantus ir pašaipus pripažinimas. Jis būtų norėjęs įtikinėti žmoną, o iš tiesų jai įsakinėjo, būtų norėjęs viešpatauti, o turėjo valdyti. Kartais jis duodavo kokį neaiškų nurodymą arba gerai neapgalvojęs paliepdavo ką nors padaryti savo paties nenaudai. Ponia Delmar viską vykdydavo nepasitikrinusi, neapsvarsčiusi, abejingai, kaip kad arklys, traukiantis žagrę čia į vieną, čia į kitą galą. Matydamas, kas išeina, kai daroma gerai nesupratus jo sumanymų, ne taip, kaip jo norėta, Delmaras tūždavo; bet kai ji ramiai, nesikarščiuodama įrodydavo tiksliai įvykdžiusi jo įsakus, jam belikdavo tik ant savęs pykti. Tokiam smulkmeniškam savimylai ir karštuoliui tai būdavo skaudžiausias smūgis, baisiausia užgaulė.

Tokią valandą jis būtų užmušęs žmoną, jeigu būtų gyvenęs Smirnoje arba Kaire[14]. Ir vis dėlto jis iš visos širdies mylėjo šią silpną moterį, priklausomą nuo jo ir šventai slepiančią jo ydas. Ar jis ją mylėjo, ar tik gailavo - nežinau. Bent norėjo būti jos mylimas; didžiavosi jos išsiauklėjimu ir pranašumu. Jis būtų jautęsis pakilęs savo akyse, jeigu ji būtų teikusis nusileisti, pasiduoti jo idėjoms ir principams. Kai jis kurį rytą įeidavo pas ją norėdamas išbarti ir rasdavo miegančią, nedrįsdavo jos budinti. Jis tylomis žiūrėdavo į ją baimindamasis, kad ji tokia silpnutė, pablyškusi; melancholiška

[14] Graikų išsivaduojamojo karo laikotarpiu Europoje buvo labai paplitęs orientalizmas, romantiškos seralio dramos.

ramybe ir bedale rezignacija dvelkė jos nustygęs ir nebylus veidas. Jame jis išskaitydavo tiek ir tiek priekaištų, imdavo graužtis, pykti ir būgštauti; jis rausdavo pagalvojęs, kokią įtaką daro jo likimui ta gležna būtybė, jam, geležiniam žmogui, pratusiam vadovauti kitiems, mačiusiam, kaip pagal jo komandą pakildavo sunkieji eskadronai, smarkūs žirgai ir kariai.

Ir štai moteris, beveik kūdikis, jį padarė nelaimingą! Ji vertė jį susimąstyti, peržiūrėti nuosprendžius, daug ką keisti, daug ko atsisakyti, o pati netgi nesiteikė jam pratarti: "Jūs klystate, aš jus prašau, darykite šitaip". Niekados ji nieko nemaldavo, nesiteikė laikyti jo sau lygiu, nesidėjo jo gyvenimo drauge. Panorėjęs jis būtų viena ranka sutriuškinęs tą silpnutę moterį, gal sapnuojančią ką kitą jo akivaizdoje, ir atrodo, net pro miegus jį niekinančią. Jam knietėjo ją smaugti, tampyti už plaukų, spardyti, kad tik ji imtų maldauti pasigailėjimo, prašytų dovanojama; bet ji buvo tokia graži, miela ir balta, kad jį apimdavo gailestis - kaip vaiką, žiūrintį į paukštelį, kurį norėjo nužudyti. Ir jis, tasai geležinis žmogus, apsiverkdavo kaip moteris ir išeidavo, kad ji nepasididžiuotų pamačiusi jo ašaras. Tiesą sakant, aš nežinau, katras buvo nelaimingesnis, ji ar jis. Ji buvo žiauri iš savo didelio dorumo, o jis buvo geras iš savo silpnabūdiškumo. Jos ydos rasdavosi iš gerų jos savybių, o jo gerosios - iš jo ydų.

Apie tą nedarnią porą sukiojosi aibė bičiulių, kurie stengėsi juodu suartinti, vieni iš neturėjimo ką veikti, kiti iš rimtumo, o treti - iš per didelio neteisingai suprantamo draugiškumo. Vieni laikė žmonos pusę, kiti - vyro. Jie ginčijosi dėl pono ir ponios Delmarų, o tuo tarpu jiedu visai nesiginčijo, nes Indianai nuolatos nuolaidžiaujant, pulkininkas, kad ir kažin kaip siusdamas, niekados negaudavo progos kelti ginčo. Buvo ir tokių, kurie nieko neišmanydami norėjo būti reikalingi. Vieni patarinėjo poniai Delmar būti nuolankiai nematydami, kad ji jau per daug nuolanki. Kiti patarinėjo vyrui būti griežtam ir neatsidurti po žmonos padu. Šie pastarieji, storžieviai, žinodami savo menkystę, visada baiminasi, kad jiems kas kojos nenumintų, ir visada laikosi iš vieno; jų visur sutiksi, jie visada painiojasi po kojų ir smarkiai triukšmauja, kad būtų pastebėti.

Ponai Delmarai daugiausia turėjo pažinčių Melene ir Fontenblo. Tuos žmones jie vėl sutiko Paryžiuje, ir tai buvo baisiausi lie-

žuvininkai, kurie skleidė apkalbas apie juos. Be abejonės, žinote, kad provincijos miesteliai šiuo atžvilgiu yra pikčiausi. Taurių žmonių tenai nėra, o pranašesni protai laikomi visuomenės priešais. Tik užstokite kvailį ar stačioką, bemat visi subėgs. Jei susibarsite su kuo nors, jie tučtuojau prisistatys kaip į spektaklį, eis lažybų, lips jums ant kulnų, kad tik ką pamatytų ir išgirstų. Nuveiktąjį jie apdrabstys purvais ir išplūs: silpnesnis jiems visada kaltas. Jūs skelbiate karą prietarams, smulkmeniškumui, nedorybėms? Vadinasi, jūs asmeniškai juos įžeidžiate, užgaunate, kas jiems brangiausia, esate klastingas ir pavojingas. Už tai jus patrauks atsakomybėn žmonės, visiškai nepažįstami, ir tvirtins, kad jūsų nepadorios užuominos buvo jiems taikomos. Ką čia dar jums pridėti? Jei sutiktumėt kada nors tokį pilietį, Dieve gink, neatsistokite ant jo šešėlio net saulei leidžiantis, kai žmogaus šešėlis trisdešimties pėdų; visas tas plotas - jo nuosavybė, ir jūs neturite teisės ten pastatyti kojos. Jeigu jūs kvėpuojate tuo pačiu oru kaip jis, jūs jį skriaudžiate, alinate jo sveikatą; jei atsigeriate iš jo šulinio, šulinys išdžiūsta; jei prekiaujate jo provincijoje, keliate kainas prekių, kurias jis perka; jei pasiūlote tabako, jūs nuodijate jį; jei jo dukterį laikote gražuole, norite ją suvedžioti; jei pagiriate jo žmonos dorovingumą, norite pasityčioti iš jos ir iš tikrųjų ją niekinate už nemokšiškumą; jei, nelaimė, pasakysite komplimentą jo namuose, jis jo nesupras ir visiems plepės, kad jį užgavote. Išsinešdinkite su visa savo manta kur į miško glūdumą arba į tyrus. Tiktai ten provincijos miesčionys paliks jus ramybėje.

Bet ir čia, tarp Paryžiaus sienų, provincija nesiliovė kamuoti tos nelaimingos šeimos. Pasiturinčios Fontenblo ir Meleno šeimos buvo atvykusios žiemą praleisti sostinėje ir atsivežė provincijos įpročių. Tie malonūs pažįstami burte būrėsi aplink Delmarą ir jo žmoną, visokeriopai stengdamiesi sujaukti jų santykius. Nesklandumai didėjo, nemažėjo ir priešiški užsispyrimai.

Ralfas protingai darė nesikišdamas į jų nesutarimus. Ponia Delmar buvo beįtarianti Ralfą kiršinus vyrą prieš ją ar bent norėjus nustatyti jį prieš Remoną, bet greit susivokė, kad tokie kaltinimai neteisingi. Visad rami pulkininko laikysena, ponui de Ramierui esant, buvo neginčijamas įrodymas, kad pusbrolis tylėjo. Ji net pasijuto privalanti jam už tai padėkoti, bet Ralfas vengte vengė kokių nors pasiaiškinimų; kiekvieną kartą, kai ji, pasilikusi viena su

juo, mėgindavo apie tai užvesti kalbą, jisai apsimesdavo nieko nesuprantąs. Dalykas buvo toks delikatus, kad ponia Delmar nedrįso nė užuominom bandyti ką nors išgauti iš Ralfo; ji tik pasistengė nuoširdžiu palankumu ir meilumu parodyti savo dėkingumą. Bet Ralfas tarytum nekreipė dėmesio į tai, ir Indianos savigarba kentėjo dėl tokio išdidaus jo atsidavimo jai. Ji baiminosi nusikaltusios moters vaidmens, moters, kuri ieško atšiauraus liudytojo užtarimo; ji vėl atvėso ir ėmė varžytis vargšo Ralfo. Jai pasirodė, kad jo elgesys šiuo atveju tėra jo egoizmo paraiška, kad jis ją tebemyli, bet nebegerbia, kad jos draugijos jam reikia tik prasiblaškyti, kad jis apsiprato jos namų aplinkoje ir pamėgo jos nuolatinį rūpinimąsi juo. Ji net įsikalbėjo, kad jam visiškai nesvarbu, ar ji nusikaltusi vyrui ir savo sąžinei.

"Štai kaip jis nekenčia moterų, - manė ji, - jo akyse jos tėra naminiai gyvuliai, kurių pareiga valyti ir tvarkyti namus, ruošti valgį ir padavinėti arbatą. Jis nelaiko garbe su jomis diskutuoti. Jų klaidos negali jo jaudinti, nebent jos jį asmeniškai kliudytų arba trikdytų materialinius jo gyvenimo reikalus. Mano širdis Ralfui nereikalinga. Svarbu tik, kad mano rankos moka jam pataisyti mėgstamą pudingą, paskambinti arfa; kas jam mano meilė kitam, mano slaptas nerimas, mano nekantravimas po tuo jungu, kuris mane slegia? Aš esu jo tarnaitė, ir jis nieko daugiau iš manęs nereikalauja."

4

Indiana nepriekaištavo Remonui; jis taip nevykusiai gynėsi, kad baugu pasidarė galutinai įsitikinti jo kaltumu. Ji ne tiek bijojo būti apvilta, kiek apleista. Ji negalėjo netikėti juo, nelaukti tos ateities, kurią jis žadėjo. Jai įgriso gyvenimas tarp pono Delmaro ir Ralfo, ir jeigu ji nebūtų tikėjusi netrukus ištrūkti iš tų dviejų asmenų valios, ji būtų taip pat nusiskandinusi. Ji dažnai apie tai galvojo; jeigu Remonas elgtųsi su ja kaip su Nuna, jai nebūtų kitokios išeities iš nepakenčiamos padėties, tik padaryti taip kaip Nuna. Ta mintis ją visur persekiojo, ir ji savotiškai ja mėgavosi.

Tačiau artinosi metas išvažiuoti. Pulkininkas, atrodė, mažiausiai besitikėjo pasipriešinimo, apie kurį svajojo jo žmona; kasdien jis tvarkė savo reikalus, kasdien mokėjo skolas. Ponia Delmar ramiai sekė tą ruošą, pasikliaudama savo drąsa. Ji taip pat ruošėsi kovai su sunkumais. Iš anksto pasistengė užsitikrinti savo tetos, ponios de Karvachal, paramą ir pasisakė jai labai nenorinti važiuoti. Senoji markizė, kuri savo salono patrauklumą tikėjosi, nieko pikto nemanydama, paremti savo dukterėčios grožiu, pareiškė pulkininkui, kad jis privaląs palikti žmoną Prancūzijoje, kad būtų žiauru ją varginti ir leisti į pavojingą kelionę, nes jos sveikata tik neseniai pagerėjusi - žodžiu, kad jo pareiga darbuotis jos labui, o Indianai reikia likti prie savo senosios tetos ir ją prižiūrėti. Iš pradžių ponas Delmaras žiūrėjo į tuos įtikinėjimus kaip į senos moters tauškalus, bet jau rimtesnį dėmesį turėjo atkreipti, kai ponia de Karvachal jam aiškiai leido suprasti nuo to priklausysiant paveldėjimą. Nors Delmaras mėgo pinigą, kaip kiekvienas, kuris visą gyvenimą pluša, kad tik daugiau jo susikrautų, jis betgi turėjo ir savigarbos; jis griežtai atsikirto ir pareiškė, kad žmona važiuosianti su juo drauge. Markizė niekaip negalėjo patikėti, kad protingas žmogus nepripažintų absoliučios pinigų valdžios, ir todėl nemanė, jog tai galutinis pono Delmaro žodis; ji toliau kurstė dukterėčią priešintis, žadėdama apklėsti ją žmonėse savo atsakomybės skraiste. Tik nuo intrigų ir ambicijų apdiržusi, šventumu besidangstanti veidmainiška siela galėjo užmerkti akis ir nematyti tikrųjų Indianos pasipriešinimo motyvų. Jos meilė de Ramierui tebuvo paslaptis tiktai vyrui, bet kadangi ji dar nesukėlė viešo skandalo, tai apie ją buvo kalbama tik pašnibždomis, ir poniai de Karvachal apie tai konfidencialiai pranešė keliolika asmenų. Papaikėlė senė buvo patenkinta; ji tik to ir norėjo, kad jos dukterėčia aukštuomenėje įeitų į madą, ir Remono meilė buvo graži pradžia. Tačiau ponia de Karvachal nebuvo Regentūros laikų būdo; Restauracija suteikė tų moterų laikysenai privalomo padorumo, o kadangi karaliaus rūmuose buvo reikalaujama *nepriekaištingo elgesio* , markizė labiausiai nekentė skandalo, kuris žud s ir skurdin s. Ponios Diubari laikais [15] ji būtų buvusi ne tokia principinga, o prie Dofinės[16]

[15] Ponia Diubari - Liudviko XV favoritė, pagarsėjusi grožiu ir lengvabūdiškumu.

[16] Dofinė - Liudviko XVI duktė, Karolio X vyresniojo sūnaus žmona. Nelaimingai praleidusi jaunystę kalėjime, ji pasidarė labai pamaldi ir pedantiška.

ji pasidarė pedantė. Bet tokia ji buvo tik iš paviršiaus, dėl žmonių akių. Ji piktindavosi viešumon išėjusiais nusižengimais, o prieš pasmerkdama intrigą, visada laukdavo jos išdavų. Ji atleisdavo neištikimybę, jei tai likdavo tarp keturių sienų. Ji atvirsdavo ispane teisdama aistras už uždarų langinių, bet jos požiūriu nusikaltėlis tėra tasai, kuris afišuojasi gatvėje, praeivių akivaizdoje. Todėl Indiana, jausminga ir skaisti, įsimylėjusi ir santūri, buvo labai pravarti asmenybė - ir rodytina, ir išnaudotina; tokia moteris kaip ji galėjo pavergti įtakingiausias galvas šioje veidmainiškoje visuomenėje ir atsispirti pavojams vykdydama delikačiausius pavedimus. Buvo kuo paspekuliuoti apsidraudus tokios tyros sielos ir tokios karštos galvos atsakomybe. Vargšelė Indiana! Laimė, kad lemtis sužlugdė visus tuos užmojus ir patraukė Indianą į vargų kelią, kur siaubinga tetos globa jos nepasiekė.

Remonas visai nesidomėjo jos ateitimi. Jam ši meilė jau buvo iki kaklo įkyrėjusi, pabodusi. O nuobodulys yra jau nykstančios meilės požymis. Bet Indiana tomis paskutinėmis dienomis dar nebuvo praradusi savo svajų.

Vieną rytą parėjęs iš pokylio, Remonas rado ponią Delmar savo miegamajame. Ji buvo atėjusi vidurnaktį ir ištisas penkias valandas jo laukė. Buvo šalčiausias metų laikas, Indiana drebėjo prie užgesusio židinio, galvą parėmusi rankomis, nerimaudama ir su tuo niūriu kantrumu, kurio ją buvo išmokęs gyvenimas. Ji pakėlė galvą išvydusi jį įeinant, ir Remonas apstulbęs nepastebėjo jos išbalusiame veide nei apmaudo, nei priekaišto.

- Aš jūsų laukiau, - tarė ji švelniai. - Kadangi jau trys dienos, kai jūs nesilankote, o per tą laiką atsitiko dalykų, apie kuriuos jūs turite būti nedelsiant informuotas, aš vakare išėjau iš namų jums apie tai pranešti.

- Koks neatsargumas! - tarė Remonas, rūpestingai uždarydamas duris. - Juk mano tarnai žino, kad jūs čia! Jie man pasakė.

- Aš nesislėpiau, - atsakė ji šaltai, - ir jūsų žodis čia visai ne vietoje.

- Aš pasakiau neatsargumas, o turėjau pasakyti beprotystė.

- O aš pasakyčiau drąsa. Bet nesvarbu, klausykite. Ponas Delmaras po trijų dienų ketina išvažiuoti į Bordo, o iš ten į kolonijas. Mudviejų buvo susitarta, kad jūs mane apsaugosite nuo smurto, jei vyras mėgintų jo griebtis; nėra abejonės, kad taip bus, nes aš

vakar vakare pasisakiau, ir jis mane užrakino miegamajame. Aš išlindau pro langą; matote, mano rankos kruvinos. Dabar jis galbūt ieško manęs; bet Ralfas Belrive, ir jis negalėjo pasakyti, kur aš esu. Nutariau slėptis, ligi ponas Delmaras nuspręs mane palikti ramybėje. Ar jūs apgalvojote, kaip nuslėpti ir apdrausti mano pabėgimą? Jau seniai aš negalėjau su jumis vienu pasimatyti ir nežinau jūsų nusiteikimo; bet vieną kartą, kai suabejojau jūsų nusistatymu, jūs pasisakėte nesuprantąs meilės be pasitikėjimo; dar pabrėžėte, kad niekados nebuvote suabejojęs manimi, ir įrodėte, kad mano nepasitikėjimas neteisingas; ir tada aš, bijodama būti menkesnė už jus, išsižadėjau vaikiškų įtarinėjimų ir galybės moteriškų užgaidų, kurios suteršia meilę. Aš kantriai kentėjau nesiskųsdama, kad jūsų vizitai buvo tokie trumpi, kad mudu negaudavom dviese pasišnekėti, kad jūs atrodėte vengiąs atverti man širdį; aš pasitikėjau jumis. Apvaizda tebūnie liudininkė: kai nerimas ir baimė imdavo graužti man širdį, aš vydavau tas nelemtas mintis, kurias laikiau nusikalstamomis. Išmušė valanda, šiandien aš atėjau atpildo už savo pasitikėjimą; sakykite, ar jūs priimate mano auką?

Krizė buvo ūmi, ir Remonas pajuto neturįs drąsos toliau veidmainiauti. Sutrikęs ir įtūžęs, kad pakliuvo į savo paties spąstus, jis pametė galvą ir ėmė įžūliai plūstis.

- Jūs beprotė! - suriko jis klestelėdamas į fotelį. - Kur jūs susapnavote tokią meilę? Kokiame kambarinėms skirtame romane jūs skaitėte tokius visuomenės papročius, meldžiamoji!

Paskui jis nutilo, susigriebė buvęs pernelyg šiurkštus ir ėmė sukti galvą, kaip čia kitais žodžiais tą patį pasakius ir atsikračius ja be užgaulių. Bet ji liko rami, pasiryžusi viską išklausyti.

- Kalbėkite, - tarė ji sudėdama rankas ant širdies, kuri vis silpniau ir silpniau plakė, - aš klausau; jūs turite, be abejonės, daugiau ką man pasakyti.

"Dar reikės įtempti vaizduotę, dar reikės suvaidinti vieną meilės sceną", - pamanė Remonas.

Ir žvaliai atsistojęs prabilo:

- Niekuomet, niekuomet aš nepriimsiu tokios aukos. Sakydamas, kad galėsiu tau padėti, aš gyriausi, Indiana, arba tikriau, aš apsišmeižiau, nes tik niekšas gali nuplėšti garbę mylimai moteriai. Nepažindama gyvenimo, tu nesuvokei tokio sumanymo svarbos, o aš iš baimės tave prarasti apie tai nepagalvojau...

- Užtat dabar viską labai greit apgalvojote, - tarė ji atitraukdama ranką, kurią jis norėjo paimti.

- Indiana, - toliau kalbėjo jis, - argi nematai, jog savo heroizmu tu stumi mane į negarbę, jog mane smerki už tai, kad aš noriu likti vertas tavo meilės? Ar galėtum mane dar mylėti, naivi ir neprityrusi moteriške, jeigu aš paaukočiau savo malonumui, savo interesams tavo gyvenimą ir tavo gerą vardą?

- Jūs pats sau prieštaraujate, - tarė Indiana. - Jeigu aš, būdama su jumis, nešu jums laimę, tai kodėl jūs bijote viešosios nuomonės? Ar ją branginate labiau už mane?

- Ak, ne dėl savęs aš jos paisau, Indiana!..

- Vadinasi, dėl manęs? Aš numačiau jūsų skrupulus, ir kad sąžinė jūsų negraužtų, pati ėmiausi iniciatyvos; aš nelaukiau, kad jūs ateitumėt manęs vaduoti, aš net nepasitariau su jumis prieš palikdama savo namus visiems laikams. Tas lemiamas žygis padarytas, ir jūsų sąžinė čia nieko negali jums prikišti. Mano garbė, Remonai, jau nuplėšta. Jums nesant, aš skaičiavau valandas, jos žymėjo mano gėdą; nors auštantis rytas žvelgia į mano veidą, tokį pat tyrą kaip vakar, aš esu viešosios nuomonės pasmerkta. Vakar dar buvo man užuojautos moterų širdyse, o šiandien jose bus tik panieka. Aš visa tai apsvarsčiau prieš veikdama.

"Koks pasibaisėtinas moters apskaičiavimas!" - pamanė Remonas.

Paskui jis ėmė spyriotis prieš ją tarytum prieš teismo antstolį, atėjusį aprašyti jo turto.

- Jūs perdedate savo ryžto svarbą, - tarė jis meiliai ir tėviškai. - Ne, mano mieloji, ne viskas prarasta, nors jūs ir neapgalvotai pasielgėte. Aš liepsiu tarnams tylėti...

- O maniesiems irgi liepsite? Jie, be abejonės, dabar manęs išsigandę ieško. O mano vyras, manote, ramiai laikys paslaptį? Manote, panorės rytoj mane priimti po to, kai aš visą naktį praleidau jūsų namuose? Gal jūs patarsite man klupsčiomis maldauti kaip malonės, kad jis man uždėtų ant kaklo grandinę, kuri suniokojo mano gyvenimą ir pakirto mano jaunystę? Nejaugi jūs sutiktumėte be gailesčio atiduoti kito valiai moterį, kurią taip mylėjote, dabar, kai esate jos likimo valdovas, kai galite ją pasilikti visam gyvenimui, laikyti savo glėbyje, kai ji yra čia, jūsų galioje, ir atsiduoda jums amžinai? Ar nešiurpu ir nebaisu jums dabar atiduoti ją tam

nenumaldomam viešpačiui, kuris galbūt laukia jos tenorėdamas ją nužudyti?

Viena mintis šovė Remonui į galvą. Dabar arba niekada sutramdyti tos moters išdidybę. Ji atėjo pas jį neprašoma, pasiryžusi bet kokiai aukai; štai ji čia, prie jo, išdidžiai tikinti, kad jokie pavojai jai negresia, kaip tik tie, kuriuos ji pati buvo numačiusi. Remonas sumetė, kaip atsikratyti tuo jam negeistinu atsidavimu arba kaip juo pasinaudoti. Jis buvo per daug susibičiuliavęs su ponu Delmaru ir per daug brangino jo pasitikėjimą, kad galėtų paveržti jam žmoną; jis turėjo tenkintis ją paviliodamas.

- Tu teisingai kalbi, mano Indiana, - karštai sušuko jis, - tu mane atgaivinai, pažadinai mano jausmus, kuriuos buvo užslopinę pavojai ir baimė tau pakenkti. Atleisk man tą vaikišką susirūpinimą ir suprask visą tą jautrumą ir tikrą meilę, kurios tas rūpestis yra kupinas. Tavo švelnus balsas jaudrina mano kraują, tavo kalbos degte uždega jį mano gyslose. Dovanok man, dovanok, kad aš galėjau apie kitką galvoti, o ne apie tą nepaprastą valandą, kurią tu man priklausai. Leisk man užmiršti visus pavojus, kurie mus prislėgė, ir atsidėkoti tau klupsčiomis už suteiktą laimę; leisk man kaip reikiant pagyventi prie tavo kojų tą palaimingą valandą, už kurią aš negalėsiu atsilyginti net savo gyvybės kaina. Teateina tavęs iš mano glėbio išplėšti tas tavo bukaprotis vyras, kuris tave užrakina, o pats po šitokio šiurkštaus akibrokšto ramiai sau drunija; teateina jis pasiimti tavęs, mano turto, mano gyvasties! Nuo šios valandos tu jam nebepriklausai, tu esi mano mylimoji, mano draugė, mano meilužė...

Beįtikinėdamas Remonas pamažu ir pats užsidegė - taip paprastai visada atsitikdavo, kai ką nors imdavo įtikinėti aistringai mylįs. Padėtis buvo įtempta, romantiška, kupina pavojų. O Remonas mėgo pavojus kaip tikras riterių palikuonis. Nugirdęs žingsnius gatvėje, tuoj pamanydavo, kad tai vyras atlekia atsiimti žmonos ir pareikalauti savo varžovo kraujo. Ieškoti smagybių, kai visi jausmai įdirginti, o padėtis darosi kritiška, labai tiko Remonui. Kokį ketvirtį valandos jis aistringai mylėjo ponią Delmar; jis ją viliojo ugningomis frazėmis. Jo gražbylystė tikrai buvo neprilygstama, o vaidyba nuoširdi; tasai karštagalvis į meilę žiūrėjo kaip į dailę. Jis vaidino taip įsijautęs, jog net pats įtikėjo. Gėda tai paikai moteriai! Ji džiugiai pasidavė toms klastingoms vilionėms, pasiju-

to laiminga, nušvito viltimi ir džiaugsmu, ji viską atleido ir buvo jam beatsiduodanti.

Tačiau Remonas pralaimėjo per daug skubėdamas. Jeigu jis būtų gebėjęs dar parą išlaikyti Indianą toje padėtyje, kurioje ji pati atsidūrė išdrįsusi pas jį ateiti, gal ji būtų buvusi jo. Bet aušo rytas, skaistus ir saulėtas; šviesa sruvo į kambarį, ir gatvės triukšmas nuolatos didėjo. Remonas žvilgtelėjo į laikrodį: buvo septinta valanda.

"Laikas baigti, - pamanė jis, - Delmaras bematant gali ateiti; reikia prieš tai ją paveikti, kad ji savo valia grįžtų namo."

Jis nerimastavo ir buvo nebe toks švelnus; jo lūpų pablyškimas rodė nekantravimą - greičiau valdingą negu delikatų. Pabučiavimai buvo šiurkštoki ir beveik pikti. Indiana ėmė būgštauti. Gerasis angelas apglobė savo sparnais tą svyruojančią ir sudrumstą sielą, ji atbudo ir atrėmė nedoriškus egoizmo antpuolius.

- Palikite mane! - tarė ji. - Aš nenoriu daryti iš silpnumo tai, ką norėčiau suteikti iš meilės arba iš dėkingumo. Jūs negalite reikalauti mano meilės įrodymo, užtenka vien to, kad aš čia esu ir jums patikiu savo ateitį. Užtat leiskite man likti tyra sąžine, kad įstengčiau kovoti su didžiosiomis kliūtimis, kurios dar mus skiria; aš turiu būti stoiška ir rami.

- Apie ką jūs man kalbate? - šiurkščiai tarė Remonas, kuris nesiklausė ir piktinosi jos pasipriešinimu.

Visai pametęs galvą iš gėlos ir apmaudo, jis įžūliai atstūmė ją ir ėmė vaikščioti po kambarį dusdamas, degančia galva; paskui, įsipylęs iš grafino, išlenkė stiklinę vandens, ir tai bematant apramino jo įkarštį ir atšaldė geidulius. Jis pašaipiai pažiūrėjo į ją ir tarė:

- Tai ką, ponia, jums laikas pasitraukti.

Tie žodžiai lyg šviesos spindulys pagaliau apšvietė Indianą ir atskleidė Remono sielą.

- Teisybę sakote, - tarė ji.

Ir pakilo eiti.

- Bet pasiimkit savo apsiaustą ir boa, - tarė jis sulaikydamas ją.

- Tiesa, - tarė ji, - tai galėtų jus sukompromituoti.

- Jūs esate kūdikis, - tarė jis įsiteikdamas ir rūpestingai siausdamas ją apsiaustu. - Jūs puikiausiai žinote, kaip aš jus myliu, bet jums malonu mane erzinti, ir jūs mane varote iš proto. Palaukite,

aš išbėgsiu pakviesti karietos. Jei galėčiau, aš pats jus palydėčiau ligi namų, bet tai jus pražudytų.

- Vadinasi, jūs manote, kad dabar aš dar nesu žuvusi? - tarė ji su kartėliu.

- Ne, mano brangioji, - atsakė Remonas, kuris tetroško priversti ją palikti jį ramybėje. - Jūsų išvykimas nebuvo pastebėtas, nes niekas neatėjo čionai jūsų ieškoti. Nors mane įtartų paskiausiai, bet, suprantama, bus teiraujamasi visų jūsų pažįstamų. Be to, jūs galite prieglobsčio ieškoti pas savo tetą, aš net patarčiau jums kreiptis į ją; ji mokės sutaikyti. Jūs galite sakytis pas ją praleidusi naktį.

Ponia Delmar nebesiklausė; nieko nesuvokiančiu žvilgsniu ji žvelgė į ryškią raudoną saulę, kylančią viršum žvilgančių stogų. Remonas mėgino ją išblaškyti; ji pažiūrėjo į jį, bet, atrodė, nepažino. Jos veidas pažaliavo, sausos lūpos atrodė lyg apmirusios.

Remoną apėmė siaubas. Jis prisiminė Nunos nusižudymą. Iš išgąsčio nežinodamas ką daryti ir baimindamasis savo akyse tapti dvigubu nusikaltėliu, bet jausdamasis per daug išvargintas, kad įstengtų dar ją apgaudinėti, jis švelniai pasodino ją į savo fotelį, uždarė duris ir nulipo į motinos kambarius.

5

Jis rado motiną jau pabudusią; dar emigracijos laikais pripratusi anksti keltis ir uoliai darbuotis, ji neprarado to įgūdžio ir tada, kai vėl tapo turtinga.

Pamačiusi Remoną, išbalusį, susijaudinusį, anksti rytą šventiniu kostiumu, ji suprato, kad jam, kaip ne sykį buvo jo audringame gyvenime, atsitiko kažkas nemalonaus. Tokiais atvejais ji visuomet jį paremdavo ir nuramindavo. Remono pasiekimai ir laimėjimai jai nepigiai atsiėjo - ji suseno, nuvyto. Tik dėl to, kad ji be galo mylėjo sūnų, buvo švelni ir atlaidi, jis užaugo toks valdingas ir šaltas, aistringas ir kartu apskaičiuojantis. Jis būtų buvęs geresnis, jeigu motina nebūtų buvusi tokia gera; bet ji įpratino Remoną priimti visas aukas, kurias ji darė jo labui, ji išmokė norėti ir siekti

sau gerovės su tokiu užsispyrimu ir atkaklumu, kaip ji pati jam to siekė. Kadangi ji tarėsi esanti jo gynėja nuo visų negandų ir privalanti aukoti jam savo asmeninius interesus, tai jis įprato manyti, kad visas pasaulis sukurtas jam ir, motinai tarus žodį, turi pulti jam į rankas. Savo atsidavimu ir pasiaukojimu ji tesugebėjo išauklėti egoistą.

Vargšė motina nubalo ir pasikėlusi lovoje neramiai pažvelgė į jį. Jau jos žvilgsnis sakė: "Ką aš tau turiu padaryti? Kur turiu bėgti?"

- Mama, - tarė jis imdamas jos liesą baltą ranką, - aš baisiai nelaimingas, man reikia jūsų pagalbos. Išvaduokit mane iš rūpesčių, kurie mane slegia. Aš myliu ponią Delmar, jūs žinote...

- Aš to nežinojau, - priekaištingai tarė ponia de Ramier.

- Nemėginkite neigti, geroji mama, - tarė Remonas nekantraudamas, - jūs apie tai žinojote ir tik iš didelio taktiškumo nenorėjote pirmoji apie tai prabilti. Tad štai ta moteris mane stumia į desperaciją, varo iš proto.

- Pasakok, pasakok, - tarė ponia de Ramier jaunatvišku tonu, kuriuo kalbėti ją vertė karšta motiniška meilė.

- Aš nenoriu nieko nuo jūsų slėpti, juoba kad šį kartą nesu kaltas. Keletą mėnesių aš stengiausi nuramdyti jos romantišką įkarštį ir grąžinti ją į pareigos kelią, bet visos mano pastangos tik dar labiau kurstо jos pavojingus troškimus, avantiūristinius polinkius, kurie siautėja jos tėvynainių galvose. Dabar ji yra čia, mano miegamajame, prieš mano valią, ir aš nežinau, kaip ją įtikinti, kad išeitų.

- Vargšelė! - tarė ponia de Ramier, paskubomis rengdamasi. - Tokia baikšti ir tokia švelnutė! Aš eisiu su ja pakalbėti! Tu šito norėjai mane prašyti, taip?

- Taip, taip! - tarė Remonas, sugraudintas motinos jautrumo. - Nueikite ir gražiuoju įtikinkite ją būti protingą. Ji, be abejonės, paklausys jūsų gerų patarimų, atsilieps į jūsų maloningumą, pati susitvardys, nelaimingoji! Ji taip kenčia!

Remonas krito į fotelį ir pravirko - taip visi to rytmečio išgyvenimai paveikė jo nervus. Motina verkė kartu su juo ir ryžosi nusileisti žemyn, tik davusi jam išgerti raminamųjų lašų.

Indiana nebuvo apsiverkus. Ji pakilo rami ir ori, pažinusi Remono motiną. Ponia de Ramier nesitikėjo pamatyti ją tokią tvirtą

ir santūrią ir pasijuto nesmagiai prieš jauną moterį, tarsi užgavusi ją užtikdama sūnaus miegamajame.

Bet širdies jautrumas ir gerumas paėmė viršų, ir ji meiliai ištiesė jai rankas. Ponia Delmar puolė prie jos; jos sielvartas pratrūko graudžiomis ašaromis, ir abi moterys apsikabinusios ilgai verkė.

Bet kai ponia de Ramier norėjo kalbėti, Indiana ją sustabdė:

- Nekalbėkite nieko, ponia, - tarė ji šluostydamasi ašaras, - jūs nerasite žodžių, kurie manęs neskaudintų. Susirūpinimu ir glamonėm jūs jau įrodėte man savo kilnų palankumą; man atlėgo - žinoma, kiek tai įmanoma. Dabar aš išeinu, jums nebereikia manęs mokyti, aš pati suprantu, kas man daryti.

- Aš atėjau ne varyti jūsų, bet paguosti, - tarė ponia de Ramier.

- Niekas manęs nebegali paguosti, - atsakė Indiana ją bučiuodama. - Mylėkite mane, tai kiek palengvins mano sielvartą, bet nekalbėkite. Sudie, ponia, jūs tikite Dievą, tad melskitės už mane.

- Aš neišleisiu jūsų vienos, - sušuko ponia de Ramier, - aš noriu pati jus palydėti pas vyrą, pateisinti jus, apginti ir pagloboti!

- O, kokia jūs kilniaširdė! - tarė Indiana glausdama ją prie savęs. - Bet negalite to padaryti. Jūs viena nežinote Remono paslapties - visas Paryžius šį vakarą šnekės apie tai, ir jūsų vaidmuo toje istorijoje būtų nepageidaujamas. Leiskite man vienai pakelti tą skandalą. Neilgai aš dėl to kentėsiu.

- Ką jus norite pasakyti? Nejaugi jūs kėsinsitės į savo gyvybę? Vaikeli brangus! Juk jūs irgi tikite Dievą.

- Todėl, ponia, po trijų dienų aš išvykstu į Burbonų salą.

- Eikš į mano glėbį, mieloji dukra, eikš, aš tave palaiminsiu, Dievas tau atlygins už tavo ryžtą...

- Tikiuosi, - tarė Indiana žiūrėdama į dangų.

Ponia de Ramier norėjo bent pasiųsti tarną karietos, bet Indiana pasipriešino. Ji norėjo grįžti viena ir be triukšmo. Be reikalo Remono motina būgštavo, ar ji, tokia nusilpusi ir sujaudinta, galės pėsčia nueiti tokį ilgą kelią.

- Pajėgsiu, - atsakė jai Indiana, - vieno Remono žodžio užteko, ir aš atgavau jėgas.

Ji apsivilko, nuleido juodą mezginių vualį ir išėjo iš buto nuošaliu taku, kurį jai parodė ponia de Ramier. Pirmus žingsnius ženg-

dama gatvėje, pajuto, kad kojos lyg pakirstos; kas akimirksnį jai vaidenos, tarytum šiurkšti įtūžusio vyro ranka ją stveria ir sviedžia į upę. Bet greitai gatvės triukšmas, sutiktų žmonių abejingumas ir skvarbus ryto šaltis grąžino jai jėgas ir ramybę, tik jėgos atsigavo skausmingos.rimtis niūri, panaši į tą, kuri pasklinda ant jūros vandenų ir įžvalgų jūreivį gąsdina daugiau negu pati audra. Ji nuėjo krantine nuo Instituto ligi Įstatymų leidžiamųjų rūmų, bet apdujusi, paskendusi beminčiame susimąstyme, užmiršo pereiti tiltą ir slinko paupiu be tikslo.

Nejučiomis ji atsidūrė prie pat srovės; plaukė ižas ir šaižiai treškėdamas dužo į kranto akmenis prie jos kojų. Žalsvas vanduo traukte traukė Indianą. Prie siaubingų minčių kažkaip priprantama, jos pasidaro savos, pradeda patikti. Jau seniai mintis sekti Nunos pavyzdžiu maldė Indianą nevilties valandomis. Tik nuodėmės baimė jai trukdė galutinai apsispręsti; tačiau šią akimirką jokia aiški mintis jos nuvargintų smegenų neveikė. Indiana vargu ar atsiminė, kad yra Dievas, kad yra Remonas, ji visą laiką artinosi prie upės, paklusdama nelaimės nuojautai ir kančios magnetizmui.

Kai sušlapusios kojos ėmė stingti, ji tarytum pabudo kaip nakviša ir apsidairė aplink, stengdamasi susivokti, kur atsidūrė: už jos buvo Paryžius, čia pat - Sena, alyvuotame jos paviršiuje atsispindėjo balti namai ir pilkšvas dangus. Srovenančio vandens ir nejudančios žemės įvaizdžiai susimaišė jos galvoje; jai rodėsi, kad vanduo stovi vietoje, o žemė bėga. Svaigdama atsirėmė į krantinę ir kaip apžavėta pasilenkė prie vandens, palaikiusi tai tvirtuma... Bet iš kažkur atsirado šuo, išblaškė ir sutrukdė jai įvykdyti savąjį kėslą. Lojimą išgirdęs, pribėgo prie jos žmogus, stvėrė į glėbį ir nunešė į sukiužusią ant kranto paliktą valtį. Indiana pažiūrėjo į jį, bet nepažino. Jis pasilenkė prie jos kojų, nusivilkęs paltą apklostė, ėmė trinti jai rankas, norėdamas sušildyti, ir pašaukė vardu. Bet ji buvo tokia nusilpusi, jog nieko nebesuvokė: dvi paras ji buvo nevalgiusi.

Tačiau kai sustingę sąnariai kiek atsileido, Indiana pažino Ralfą. Priklaupęs jis laikė jos rankas ir laukė, kada ji atsipeikės.

- Ar jūs sutikote Nuną? - paklausė ji.

Ir, matyt, kažkokios įkyrios minties persekiojama, pridūrė:

- Aš ją mačiau šiuo keliu einant (ji parodė upę). Norėjau sekti paskui, bet ji per greit ėjo, o aš nebeturėjau jėgų. Tai buvo lyg koks klaikus sapnas.

Ralfas meilingai žvelgė į ją, bet ir jam galva svaigo ir maišėsi protas.

- Einam iš čia, - tarė ji, - bet pirma suraskite mano kojas, aš jas pamečiau ten, ant akmenų...

Ralfas pamatė, kad jos kojos sušlapusios ir iš šalčio pastirusios. Paėmęs į glėbį, jis nunešė ją į vienus namus, kur geraširdė moteris suteikė pagalbą, ir ji visiškai atgavo sąmonę. Tuo tarpu Ralfas pasiuntė žinią ponui Delmarui, kad žmona surasta; bet pulkininkas dar nebuvo parėjęs, nekantraudamas ir tūždamas dar plūkėsi jos ieškodamas. Įžvalgesnis Ralfas iš karto nuvyko pas poną de Ramierą. Remonas taisėsi miegoti ir sutiko Ralfą šaltai ir pašaipiai. Tada jis pagalvojo apie Nuną ir leidosi paupiu viena kryptimi, o tarną pasiuntė priešinga. Ofelija tuojau susekė šeimininkės pėdsakus ir bemat atvedė Ralfą į tą vietą, kur jis ją rado.

Atgavusi sąmonę, Indiana prisiminė viską, ką išgyveno tą nelemtą naktį, bet veltui stengėsi atkurti bent vieną apdujimo akimirką. Todėl ji negalėjo paaiškinti Ralfui, ką galvojusi prieš valandą, bet jis ir neklausdamas atspėjo ir suprato jos nuotaiką. Paėmė ją už rankos ir tarė švelniai, bet iškilmingai:

- Brangioji, pažadėkite man vieną dalyką, tai bus paskutinis jūsų draugystės įrodymas, daugiau aš jums nebeįkyrėsiu.

- Kalbėkite, - tarė ji, - ką nors gero jums padaryti yra man dabar vienintelė laimė.

- Gerai, prisiekite, - tarė Ralfas, - kad niekuomet nesikėsinsite nusižudyti, man apie tai nepranešusi. O aš duodu garbės žodį jokiu būdu tam nesipriešinti. Aš tik noriu būti įspėtas; gyvenimą aš tiek pat tebranginu kiek ir jūs; jūs žinote, kad tokia mintis ir man ne kartą buvo atėjusi į galvą...

- Kodėl jūs man kalbate apie savižudybę? - paklausė ponia Delmar. - Aš niekuomet nemaniau kėsintis į savo gyvybę. Aš bijau Dievo, jei ne tai...

- Betgi jūs, Indiana, kai aš jus pastvėriau į glėbį, o šis šunelis (čia jis paglostė Ofeliją) jus sulaikė už drabužių, buvote užmiršusi ir Dievą, ir visą pasaulį, ir savo pusbrolį Ralfą, kaip ir visus kitus...

Ašara pakibo ant Indianos blakstienų. Ji paspaudė Ralfui ranką. - Kodėl jūs mane sulaikėte? - liūdnai paklausė ji. - Dabar aš būčiau danguje, - tai jokia nuodėmė, nes aš nesuvokiau, ką daranti.

- Aš tai gerai mačiau ir pamaniau, kad verčiau būtų žudytis sąmoningai. Apie tai mes dar pakalbėsime, jeigu norėsite...

Indiana sudrebėjo. Karieta sustojo prie namų, kur jai teks susitikti su vyru. Ji nepajėgė užlipti laiptais; Ralfas ją užnešė ligi miegamojo. Tarnus ponas Delmaras jau buvo atleidęs, pasiliko tik kambarinė, kuri buvo išėjusi paplepėti apie ponios Delmar pabėgimą, ir Lelievras, kuris nežinodamas ko griebtis buvo išvykęs į morgą apžiūrėti ten rytą atgabentų lavonų; taigi Ralfas vienas turėjo slaugyti ponią Delmar. Ji buvo didžių skausmų suimta. Staiga skambutis, smarkiai patrauktas, pranešė apie pulkininko sugrįžimą. Siaubo ir neapykantos drebulys perbėgo Indianos gyslomis. Ji sugriebė pusbrolio ranką ir tarė:

- Klausykite, Ralfai, jei jūs bent kiek mane užjaučiate, apsaugosite nuo to žmogaus; mano būsena tokia, kad aš jo negaliu matyti. Nenoriu, kad jis manęs gailėtųsi, man malonesnis jo tūžmas negu užuojauta; neatidarykite durų, neįleiskite, sakykite, kad manęs nerado...

Jos lūpos virpėjo, rankos mėšlungiškai įsikibo į Ralfą. Vargšas baronetas, prieštaringų jausmų draskomas, nebežinojo, ką daryti. Delmaras trankyte trankė skambutį, o žmona leipo fotelyje.

- Jūs tegalvojate apie jo tūžmą, o nepaisote jo širdgėlos, jo nerimasties, jūs vis manote, kad jis jūsų nekenčia... Jeigu jūs būtumėt mačiusi, kaip jis kankinosi šįryt!..

Indiana prislėgta nuleido rankas, o Ralfas nuėjo atidaryti durų.

- Ar ji čia? - šūktelėjo įeidamas pulkininkas. - Po šimts velnių! Kiek aš prisibėgiojau jos ieškodamas, ačiū jai už tokį man užkrautą triūsą! Teeina ji po velnių! Aš nenoriu jos matyti, nes galėčiau užmušti.

- Jums ne galvoje, kad ji jus girdi, - sušnibždėjo Ralfas. - Ji labai silpna, ir bet koks susijaudinimas jai gali pakenkti. Susitvardykite.

- Velniai griebtų! - sušvokštė pulkininkas. - Ne tokį susijaudinimą aš išgyvenau šį rytą. Gerai, kad mano nervai geležiniai. Sakykite, susimildamas, katras labiau užgautas, nuvargęs ir didesnis ligonis - aš ar ji? Ką ji veikė? Dėl jos aš susipykau su ta sena pakvaišėle de Karvachal, kuri man dviprasmiškai atsakinėjo ir prikišo visą tą istoriją... Po velnių, kaip aš nusikamavau!

Taip šiurkščiai ir parpiančiu balsu kalbėdamas, pulkininkas parkrito ant kėdės prieškambaryje; jis šluostėsi nuo kaktos prakaitą, nors buvo pusėtinai vėsu; plūsdamasis jis pasakojo apie savo nuovargį, apie savo būgštavimus, kančias; jis kėlė galybę klausimų, tik, ačiū Dievui, nebeklausė atsakymų, nes vargšas Ralfas nemokėjo meluoti, be to, jis nemanė, kad jo pasakojimas galėtų pulkininką nuraminti. Jis sėdėjo ant stalo nejudėdamas ir tylus, tarytum visiškai abejingas abiejų asmenų nerimui, o iš tikro jis buvo dėl jų širdgėlos nelaimingesnis už juodu.

Ponia Delmar, girdėdama savo vyro plūdimąsi, netikėtai pasijuto tvirtesnė. Ji labiau mėgo jo pyktį, kuris ją lyg pateisindavo jos pačios akyse, negu maloningumą, dėl kurio jai reikėtų atgailauti ir graužtis. Ji nusišluostė ašaras ir sukaupė jėgų likutį, kurio nesibaimino išeikvoti per vieną dieną - taip slėgė ją gyvenimas. Vyras priėjo prie jos rūstus ir valingas, bet ūmai pakeitė povyzą ir toną, pasijutęs suvaržytas ir jos charakterio pranašumo sutramdytas. Jis pamėgino būti toks pat orus ir šaltas kaip ir ji, tik jam niekuomet tai nepavykdavo.

- Malonėkite, ponia, pasakyti, - tarė jis, - kur jūs buvote šį rytą, o gal ir naktį?

Iš to "gal" ponia Delmar suprato, kad apie jos išvykimą gana vėlai pranešta. Ji pasidarė drąsesnė.

- Ne, - atsakė ji, - aš nemanau jums apie tai kalbėti.

Delmaras pažaliavo iš pykčio ir nustebimo.

- Iš tikrųjų, - tarė jis drebančiu balsu, - jūs tikitės tatai nuo manęs nuslėpti?

- Man tai mažiausiai rūpi, - atsakė ji šaltai. - Jeigu aš atsisakau apie tai kalbėti, tai tik dėl formos. Aš noriu jums parodyti, kad jūs neturite teisės to manęs klausti.

- Neturiu teisės! Po perkūnų! Kas čia šeimininkas, aš ar jūs? Kas čia sijonuotas ir turi suktis apie puodus? Ar jūs mėginsite nurauti man barzdą? Nieko nebus, žmonelyte!

- Žinau, kad aš čia esu vergė, o jūs ponas. Pagal šio krašto įstatymus jūs mano valdovas. Jūs galite man surišti rankas ir kojas, tvarkyti mano veiksmus. Jūs naudojatės visuomenės jums pripažinta stipresniojo teise, bet prieš mano valią jūs bejėgis. Tik vienas Dievas tegali ją palenkti arba apriboti. Pamėginkite rasti įstatymą, kalėjimą ir kankinimo įnagius, kurie ją suvaldytų! Tai būtų tas pats,

kaip kad jūs ryžtumėtės įsakinėti vėjui arba gaudyti tuštumą.

- Nutilkite, kvailas ir akiplėšiškas padare; tie iš romanų sugraibyti sakiniai mums įkyrėjo.

- Jūs galite mane nutildyti, bet nepriversite manęs negalvoti.

- Koks paikas išdidumas, kirmėlės pasipūtimas! Jūs piktnaudžiaujate jums rodomu pasigailėjimu! Bet netrukus pamatysite, kad be ypatingo vargo galima sutramdyti tą jūsų "tvirtą" charakterį.

- Nepatarčiau nė mėginti; jūsų ramybė būtų sutrikdyta, o orumas nieko nelaimėtų.

- Jūs manote? - tarė jis, smilium ir nykščiu skaudžiai sugniaužda mas jai ranką.

- Taip, - atsakė ji nepasikeisdama iš veido.

Ralfas, žengęs porą žingsnių, geležine ranka suėmė pulkininkui už alkūnės ir sulenkė ją kaip virbą, taikingai tardamas:

- Aš jus prašau nė plauko neliesti tai moteriai.

Delmaras buvo bemanąs jį pulti, bet pasijuto negerai daraąs, o jis nieko taip nebijojo, kaip raudonuoti prieš save patį. Jis atstūmė Ralfą tepratarąs:

- Nesikiškit kur nereikia.

Paskui vėl kreipėsi į žmoną.

- Vadinasi, meldžiamoji, - tarė jis, rankas priglaudęs prie krūtinės, kad nesusigundytų jai smogti, - jūs keliate maištą prieš mane, atsisakote su manim vykti į Burbonų salą, norite skirtis? Gerai, velniai griebtų, aš irgi...

- Skirtis aš nebenoriu, - atsakė ji. - Vakar norėjau, bet šįryt nusprendžiau kitaip. Jūs pavartojote smurtą uždarydamas mane miegamajame; aš išlindau pro langą įrodydama, kad jūsų valdžia yra vieni juokai, jeigu neapgalite moters valios. Aš kelias valandas tepraleidau ištrūkusi iš jūsų valdžios; aš turėjau progą pakvėpuoti laisvės oru, įrodydama, kad jūs moraliai nesate mano valdovas ir kad aš tepriklausau pati nuo savęs. Vaikštinėdama aš apmąsčiau, kad pareiga ir sąžinė man liepia atsiduoti jūsų globai; aš tat pati nusprendžiau. Pusbrolis mane *parlydėjo*, o ne *parvedė* čionai. Jei pati nebūčiau norėjusi eiti, jis nebūtų galėjęs manęs priversti, jūs tai gerai numanote. Todėl, susimildamas, neleiskite bergždžiai laiko, mano įsitikinimų vis tiek nepakeisite; jūs niekuomet manęs nepaveiksite, nes praradote tokią teisę jau vien dėl to, kad kėsinotės smurtu. Rūpinkitės išvažiavimu, aš pasiruošusi jums padėti ir

su jumis vykti ne dėl to, kad tokia yra jūsų valia, bet dėl to, kad aš taip noriu. Jūs galite mane smerkti, bet aš klausysiu tik savęs.

- Aš apgailestauju, kad jums protas taip pasimaišė, - tarė pulkininkas trūkčiodamas pečiais.

Ir jis pasitraukė į savo kambarį tvarkyti popierių, nuoširdžiai patenkintas ponios Delmar sprendimu ir nebesibaimindamas kliūčių, nes pasitikėjo tos moters žodžiu tiek pat, kiek neapkentė jos nusistatymų.

6

Nesvetingai priėmęs serą Ralfą, kuris buvo atvykęs pasiteirauti dėl Indianos, Remonas, nuovargio lenkiamas, kietai užmigo. Pabudęs pajuto palengvėjimą - didžioji visų tų įvykių krizė pagaliau praėjo. Jau anksčiau jis buvo numatęs, kad ateis toks laikas, kai jam reikės kovoti su tos moters meile, ginti savo laisvę nuo tos romantiškos aistros reikalavimų, todėl iš anksto drąsinosi kovai su tomis pretenzijomis. Taigi jis tarėsi pagaliau peržengęs sunkų barą: jis pasakė "ne"; prie to nebereikės grįžti, nes viskas gerai pasibaigė. Indiana per daug neverkė ir primygtinai nieko nereikalavo. Ji pasirodė išmintinga, ji iš pirmo žodžio viską suprato, ji greit ir išdidžiai apsisprendė.

Remonas buvo patenkintas apvaizdos malone, kuria tikėjo kaip geras sūnus, ir laukė iš jos pagalbos savo reikalams, žinoma, daugiau kitų žalai negu savajai. Ligi tol apvaizda buvo jam tokia palanki, kad jis negalėjo ja netikėti. Numatyti savo klaidų padarinius ir dėl to nerimauti, jam rodės, būtų tas pat, kaip reikšti nusikalstamą nedėkingumą Dievui, kuris taip jį globoja.

Jis atsikėlė dar labai pavargęs nuo tų nelemtų įvykių apmąstymų. Jo motina sugrįžo pasiteiravusi ponią de Karvachal apie ponios Delmar sveikatą ir nuotaiką. Markizė visai nebuvo susirūpinusi, bet ją suėmė didi širdgėla, kai ponia de Ramier ėmėsi ją vikriai apklausinėti. Beje, ponios Delmar dingimo istorijoje apstulbino markizę tik viena: kad tas skandalas galėjo paplisti. Ji su dideliu kartėliu skundėsi savo dukterėčia, kurią išvakarėse buvo kėlusi

į padanges; ponia de Ramier suprato, kad tuo poelgiu Indiana galutinai nutolino nuo savęs tetą ir prarado vienintelę jai likusią paramą.

Kas būtų gerai pažinojęs markizę, tam tas nuostolis nebūtų pasirodęs didelis, bet ponia de Karvachal net ponios de Ramier buvo laikoma nepriekaištingos dorovės moterimi. Jos jaunystė buvo apdairiai pridengta paslaptimi arba sudūlėjo revoliucijų maišatyje. Remono motina apverkė Indianos likimą ir ieškojo jai pateisinimo; ponia de Karvachal šiurkštokai prikišo jai, kad gal ji nesanti pakankamai suinteresuota, kad galėtų čia ką spręsti.

- Bet kas gi bus tai nelaimingai jaunai moteriai? - tarė ponia de Ramier. - Jei vyras ją skriaudžia, kas ją užstos?

- Bus, kaip Dievui patiks, - atsakė markizė. - Aš į tai nebesikišiu ir nebenoriu jos matyti.

Ponia de Ramier, sunerimusi geraširdė, nutarė būtinai sužinoti viską apie ponią Delmar. Ji nuvažiavo ligi jos gatvės galo ir pasiuntė tarną pasiteirauti pas namsargį, patarusi susisiekti su seru Ralfu, jeigu šis būtų namuose. Ji laukė savo karietoje žinių; netrukus atėjo pats Ralfas.

Ponia de Ramier buvo turbūt vienintelis asmuo, kuris teigiamai vertino Ralfą; užteko juodviem keleto žodžių, kad suprastų vienas kitą dėl nuoširdaus ir nesavanaudiško susidomėjimo tuo dalyku. Ralfas papasakojo, kas buvo atsitikę rytą; kadangi jis tik įtaręs, kas galėję atsitikti naktį, tai nesistengė patikrinti. Tačiau ponia de Ramier tarėsi privalanti papasakoti, ką ji žinojo, norėdama išvien su juo išardyti tą nelemtą ir negalimą ryšį. Ralfas, būdamas laisvesnis su ja negu su kitais, neslėpė didelio susijaudinimo, kuris atsispindėjo jo veide klausantis jos atviraširdiško pasakojimo.

- Jūs sakote, ponia, - sumurmėjo jis tvardydamas nervingą kūno virpesį, - kad ji praleido naktį jūsų namuose?

- Skausmingą naktį - vieniša, be abejonės. Remonas, kurio negalima įtarti buvus nusikaltimo bendrininką, parėjo šeštą valandą, o septintą jis mane paprašė nuraminti tą nelaimingą moterį.

- Ji norėjo pamesti vyrą, ji norėjo sau garbę nuplėšti! - tarė Ralfas įbedęs akis ir keistai susirūpinęs. - Vadinasi, ji myli tą savęs nevertą žmogų...

Ralfas užmiršo, kad kalba su Remono motina.

- Aš jau seniai tai suvokiau, - kalbėjo jis toliau, - kodėl aš jos

nesusekiau tą dieną, kai ji ruošė sau pragaištį! Aš būčiau ją nužudęs anksčiau...

Tie Ralfo žodžiai labai nustebino ponią de Ramier; ji tarėsi kalbanti su ramiu ir atlaidžiu žmogumi, ji gailėjosi patikėjusi jo išvaizda.

- O Dieve! - tarė ji išgąstingai. - Argi jūs ją taip pat pasmerksite be pasigailėjimo? Nejaugi ir jūs ją apleisite kaip jos teta? Ar visi jūs esate be gailesčio ir atlaidos? Nejaugi nebeliks jai draugo po tos klaidos, dėl kurios ji tiek prisikentėjo?

- Nebijokite nieko, ponia, iš mano pusės, - atsakė Ralfas. - Jau šeši mėnesiai aš viską žinojau ir niekam nieko nesakiau. Aš esu užklupęs jų pirmą pasibučiavimą ir nenutrenkiau pono de Ramiero nuo arklio. Aš ne kartą esu užklupęs jų meilingą susirašinėjimą, bet neardžiau jo. Aš buvau sutikęs poną de Ramierą prie tilto, kai jis ėjo pas ją, mudu buvome vieni, o aš keturiskart stipresnis už jį, bet aš nesviedžiau to žmogaus į upę; o kai leidęs jam pasprukti aš supratau esąs prigautas ir jis nulindo pas ją, aš neišlaužiau durų ir neišmečiau jo pro langą, bet ramiai juos įspėjau, kad sugrįžo vyras, ir išgelbėjau vienam gyvybę, o antram garbę. Jūs matote, ponia, kad aš esu atlaidus ir gailestingas. Šį rytą tas žmogus buvo mano rankose, aš puikiai žinojau, kad jis yra visų negandų priežastis, ir tegu aš negalėjau jo apkaltinti be įrodymų, tai bent turėjau progą jį pulti už jo akiplėšiškas patyčias. Vis dėlto aš pakėliau jo įžūlią panieką, nes žinojau, kad jo mirtis pribaigtų Indianą; aš palikau jį miegoti ant kito šono, o tuo tarpu Indiana, pusgyvė, apsvaigusi, slankiojo Senos pakrantėmis, ryždamasi prisijungti prie anos aukos... Jūs matote, ponia, kad aš esu kantrus žmonėms, kurių nekenčiu, ir atlaidus tiems, kuriuos myliu...

Ponia de Ramier, sėdėdama savo karietoje priešais Ralfą, žiūrėjo į jį nustebusi ir baisėdamasi. Jis buvo visai ne toks, kokį jį buvo pratusi matyti, ir ji net pamanė, ar tik jis ūmai nepamišo. Jo užuomina apie Nunos mirtį lyg patvirtino tą jos mintį, nes ji visai nežinojo to įvykio; pasipiktinusiam Ralfui išsprūdusius žodžius ji palaikė visai nesusijusius su jų pokalbiu. Esti kartais ir išmintingiausių žmonių gyvenime tokių audringų situacijų, kurios panėši į pamišimą, ir mažai trūksta ligi siuto. Tačiau Ralfo įtūžis buvo apylėtis ir santūrus kaip visų šaltakraujų, bet gilus kaip kilnių sielų, užtat ta audringai pasireiškianti nuotaika jį darė baisų.

Ponia de Ramier paėmė jo ranką ir švelniai tarė:

- Jūs labai kenčiate, mano mielas Ralfai, nes mane skaudinate nesigraudindamas; jūs užmirštate, kad žmogus, apie kurį jūs kalbėjote, yra mano sūnus ir kad jo nusikaltimai, jeigu jų būta, turi man draskyti širdį dar skaudžiau negu jums.

Ralfas bemat susivokė; bučiuodamas poniai de Ramier ranką su tokiu draugystės nuoširdumu, kuris buvo toks pat retas poreiškis kaip ir jo pyktis, jis tarė:

- Dovanokite man, ponia, jūsų teisybė, aš labai kenčiu ir užmirštu, ką man reikėtų gerbti. Užmirškite ir jūs tą kartėlį, kurį sukėliau, o aš dar mokėsiu jį savo širdyje paslėpti.

Ponia de Ramier, kad ir apraminta to atsakymo, sielos gilumoje liko sujaudinta tos nepaprastos Ralfo neapykantos jos sūnui. Ji mėgino pateisinti Remoną jo priešo akyse, bet Ralfas nutraukė:

- Aš įspėju jūsų mintis, ponia, - tarė jis, - bet nesirūpinkite, mudviem nelemta greitai pasimatyti, ponui de Ramierui ir man. Nesigailėkite, ką esate pasakiusi apie mano giminaitę. Jei visas pasaulis ją apleistų, prisiekiu, vienas draugas jai tikrai liks.

Ponia de Ramier, sugrįžusi vakare, rado Remoną šildantis kojas kašmyro šlepetėse ir geriant arbatą; jis buvo jau išsklaidęs savo rytmetinį susijaudinimą. Jį dar kamavo nuovargis dėl tų sukrėtimų, bet malonios ateities viltys gaivino jo sielą; jis pasijuto pagaliau laisvas ir paskendo palaimingose svajose apie tą būseną, kurios negebėdavo ilgai išlaikyti.

"Kodėl man lemta, - mąstė jis, - taip greit pasibodėti ta palaiminga laisve, už kurią visuomet turiu taip brangiai mokėti? Kai pasijuntu įkliuvęs į moters žabangas, man knieti tučtuojau iš jų išsprukti, kad galėčiau atgauti poilsį ir ramybę. Teprasmenga viskas kiaurai žemę, kad aš taip greitai tai paaukočiau! Sielvartas, kurį man suteikė tos dvi kreolės, tebūnie man pamokymas, ir aš nebenoriu turėti reikalų su kitokiomis moterimis, kaip tik su lengvabūdėmis ir pašaipiomis paryžietėmis... su tikromis aukštuomenės moterimis. Gal aš geriausiai padaryčiau vesdamas, kad, kaip sakoma, rasčiau galą..."

Jis buvo paskendęs tose patogiose miesčioniškose mintyse, kai įėjo motina, susijaudinusi ir pavargusi.

- Jai geriau, - tarė ji, - viskas praėjo, aš tikiuosi, kad ji apsiramins.

- Kas? - paklausė Remonas, pabudęs iš savo malonių svajonių.

Kitą dieną jis vis dėlto pagalvojo turįs dar vieną uždavinį atlikti: atgauti jei ne meilę, tai bent tos moters pagarbą. Nenorėjo, kad galėtų girtis jį pametusi, norėjo įtikinti, kad tai jo blaivus protas ir didžiadvasiškumas nulėmė jos apsisprendimą. Ir ją atstūmęs, jis dar norėjo viešpatauti ir parašė jai laišką:

"Aš prašau, mano mieloji, dovanoti man už tuos įžūlius ar akiplėšiškus žodžius, kurie man išsprūdo praradus pusiausvyrą. Įsikarščiavęs negali iki galo ir tinkamai išdėstyti savo minčių. Ne mano kaltė, kad aš nesu Dievas, kad negaliu šalia jūsų susitvardyti, kad mano karštas kraujas užverda, kad aš apsvaigstu ir pametu galvą. Galbūt aš turėčiau teisę skųstis jūsų žiauriu šaltakraujiškumu, kuriuo jūs mane pasmerkėte kančioms, niekados manęs nepasigailėdama; bet tai irgi ne jūsų kaltė. Jūs per daug tobula tokiam vaidmeniui, kuris tinka mums, vulgarioms būtybėms, žmogiškų aistrų, žemų instinktų vergams. Aš dažnai jums tai esu sakęs, Indiana, ir kai ramiai apie jus galvoju, suprantu, kad jūs ne moteris, o angelas. Kaip dievaitę aš jus garbinu. Bet, deja, šalia jūsų dažnai pirmykštis žmogus atgaudavo savo teises; dažnai jūsų kvapnių lūpų palytėjimas, jų karšta ugnis ištirpydavo manąsias; kai pasilenkęs prie jūsų savo plaukais aš paliesdavau jūsų plaukus, mane nukrėsdavo neapsakomai geidulingas virpulys, ir tada aš užmiršdavau, kad jūs esate dangaus pasiuntinys, palaiminga svaja, paties Dievo siųstas angelas, kuris turi man rodyti kelią šioje žemėje ir pasakoti apie kitos būties džiaugsmus. Kam tu, tyroji dvasia, pasivertei gundančia moterim? Kam tu, šviesos angele, apsisiautei nuodėmingasis kerais? Dažnai aš tardavausi laimę laikąs savo glėbyje, o tu tebuvai įkūnyta dorybė.

Atleiskite man tą nusikalstamą atgailą, mano mieloji; aš nebuvau vertas jūsų, o gal, jei jūs būtumėt sutikusi nusileisti ligi manęs, mes abu būtume buvę laimingesni. Tačiau mano menkystė jus nuolatos kankino; jūs laikėte nusikaltimu, kad aš neturiu jūsų dorybių.

O dabar, kai jūs man atleidote, o tuo aš esu įsitikinęs, nes tobulybė siejasi su gailestingumu, leiskite dar jums padėkoti ir jus palaiminti. Jums padėkoti!.. O ne, mieliausioji, tai netinkamas žodis, nes man labiau širdis plyšta negu jums, ryžtingai ištrūkusiai iš mano glėbio. Tačiau aš jumis žaviuosi ir verkdamas jus sveikinu. Taip, mano Indiana, jūs radote jėgų didvyriškai pasiaukoti. Jūs su-

daužėte mano širdį, suniokojote ateitį, sugriovėte gyvenimą. Na ką gi! Aš jus taip myliu, jog visa tai pakelsiu nesiskųsdamas, nes mano laimė yra niekis, o jūsų - viskas. Savo garbę aš paaukočiau dėl jūsų tūkstantį kartų, bet jūsų garbė man brangesnė už visus džiaugsmus, kuriuos jūs man suteiktumėt! O ne! Tokios aukos aš nepriimčiau! Veltui būčiau mėginęs užsimiršti meilės svaigulyje ir įkarštyje, veltui jūsų glėbyje būčiau ieškojęs dangiškos palaimos, - sąžinė vis tiek man nebūtų davusi ramybės; ji nuodytų visas mano dienas, ir aš jausčiausi labiau pažemintas, negu jus pažemintų žmonių neapykanta. O Viešpatie! Matyti jus suniekintą ir pražudytą! Matyti jus netekusią visuomenės pagarbos! Ir vis per mane! Matyti jus, piktų liežuvių apšmeižtą, savo glėbyje ir negalėti to įžeidimo nuplauti! Aš įmanyčiau už jus pralieti kraują; galbūt atkeršyčiau, bet nepateisinčiau jūsų. Mano pasiryžimas jus apginti dar labiau jus apkaltintų, o mano mirtis būtų neginčijimas jūsų nusikaltimo įrodymas. Vargše Indiana, aš jus pražudyčiau! O, koks aš būčiau nelaimingas!

Važiuokite tad, mano mylimoji; kitoje padangėje jūs skinkite dorybės ir tikėjimo vaisius. Dievas jums atlygins už tas pastangas, nes Dievas geras. Jis mus sujungs kitam, laimingesniam, gyvenimui, o gal net... kiekviena mintis būtų nusikaltimas, tačiau aš negaliu sau užginti tikėtis!.. Sudie, Indiana, sudie! Mano siela sugniuždyta. Kaip man įstengti jums pasakyti sudie!.."

Remonas pats nunešė tą laišką poniai Delmar; tačiau ji užsirakino savo miegamajame, atsisakė jį matyti. Jis paliko tuos namus, laišką įteikęs tarnaitei ir nuoširdžiai pasibučiavęs su vyru. Nulipęs nuo paskutinės pakopos, pasijuto lengvai kaip niekad; oras buvo malonesnis, moterys gražesnės, parduotuvės puošnesnės; tai buvo puiki Remono gyvenimo diena.

Ponia Delmar padėjo užantspauduotą laišką į dėželę: atplėš nuvažiavusi į kolonijas. Ji norėjo atsisveikinti su teta, bet seras Ralfas kuo griežčiausiai pasipriešino. Jis matėsi su ponia de Karvachal ir žinojo, kad toji ims Indianai visaip priekaištauti ir rodyti savo panieką; jis buvo pasipiktinęs jos veidmainišku griežtumu ir negalėjo nė pagalvoti, kad Indianai reikėtų tatai pakelti.

Kitą dieną, kai ponas Delmaras su žmona ruošėsi sėsti į diližaną, seras Ralfas, kaip paprastai, šaltakraujiškai tarė:

- Aš ne kartą esu jums sakęs, mano bičiuliai, kad norėčiau va-

žiuoti drauge su jumis, bet jūs ar nesupratote manęs, ar vengėte man atsakyti. Leisite man važiuoti su jumis?

- Į Bordo? - paklausė ponas Delmaras.

- Į Burbonų salą, - atsakė Ralfas.

- Apie tai nė nesvajokite, - tarė Delmaras. - Jūs gi negalite savo įmonės perkelti panorėjus šeimai, kurios padėtis neaiški ir netvirta; iš mūsų pusės būtų žema taip piktnaudžiauti jūsų draugyste; jokiu būdu nesutiksime, kad jūs paaukotumėt savo gyvenimą, išsižadėtumėt visuomeninės padėties. Jūs turtingas, jaunas, laisvas, jums reikia vesti, sukurti šeimą...

- Aš ne apie tai, - šaltai atsakė seras Ralfas. - Kadangi nemoku savo minčių reikšti žodžiais, kurie iškraipo jų prasmę, atvirai pasakysiu, ką galvoju. Man rodosi, kad jau pusė metų judviejų draugiškumas man atvėso; gal aš kuo prasikaltau ir tik per savo rambumą to nesupratau? Jei aš klystu, vieno jūsų žodžio pakaks mane nuraminti; leiskite man vykti kartu. Jei aš to nenusipelniau, kaip tik laikas man tai pasakyti; jūs neprivalote atsiskirdami palikti manęs susigraužusio dėl neatitaisytų mano klaidų.

Sujaudintas to naivaus ir kilnaus prisipažinimo, pulkininkas visai užmiršo nuoskaudas, kurios jį atitolino nuo bičiulio. Jis jam ištiesė ranką, prisiekė, kad Ralfo draugiškumas kaip niekada nuoširdus, ir pareiškė, kad tik iš mandagumo nepriėmęs jo pasisiūlymo.

Ponia Delmar tylėjo. Ralfas stengėsi išgauti iš jos nors vieną žodį.

- O jūs, Indiana, - tarė jis prikimusiu balsu, - ar dar palaikote draugystę su manim?

Tie žodžiai pažadino seną prisirišimą, visus kūdikystės prisiminimus, širdingumą, kuris kadai siejo jųdviejų sielas. Jiedu metėsi ašarodami vienas antram į glėbį, ir Ralfas kone apalpo; tame stipriame kūne, tame ramiame ir santūriame charakteryje glūdėjo stiprios emocijos. Kad neparkristų, jis atsisėdo išbalęs, pabuvo valandėlę tylėdamas, paskui griebė pulkininko ir jo žmonos ranką ir tarė:

- Šią valandą, kai mes gal amžinai išsiskiriame, būkite man atviri. Jūs atsisakote mano pasiūlymo jus lydėti dėl manęs, o ne dėl savęs.

- Savo garbe jums prisiekiu, - tarė Delmaras, - kad atsisakyda-

mas aš pats pasiaukoju.

- O aš, - tarė Indiana, - jūs gi žinote, niekuomet nenorėčiau su jumis skirtis.

- Saugok Dieve, tokią valandą nepatikėti jūsų nuoširdumu, - atsakė Ralfas, - jūsų žodžių man pakanka, aš patenkintas jumis.

Ir jis pasišalino.

Šešioms savaitėms praėjus, dvistiebis laivas "Korali" iškėlė bures Bordo uoste. Ralfas buvo parašęs bičiuliams laišką, kad atvyksiąs prieš jiems išplaukiant, bet kaip paprastai, taip lakoniškai, kad nebuvo galima suvokti, ar jis nori tik atsisveikinti, ar keliauti su jais. Veltui jie laukė jo ligi paskutinės valandos; kapitonas jau davė signalą plaukti, o Ralfas vis nesirodė. Paskutiniai uosto pastatai dingo pakrantės žalumynuose, ir niūri nuojauta apniko Indianą, jau ir taip liūdną, prislėgtą. Ji suvirpėjo pagalvojusi, kad dabar pasilieka pasaulyje vienui viena su nekenčiamu vyru, kad reikės gyventi ir mirti be draugo, kuris ją paguostų, be giminaičio, kuris ją globotų ir gintų nuo šiurkštaus valdovo...

Bet atsigręžusi ji pamatė denyje Ralfą. Ramus, lipšnus jo veidas šypsojo.

- Tai vis dėlto tu manęs neapleidai? - tarė ji puldama jam ant kaklo, apsipylusi ašaromis.

- Niekados! - atsakė Ralfas glausdamas ją prie krūtinės.

7

Ponios Delmar laiškas ponui de Ramierui
Burbonų sala, 18... birželio 3 d.

"Aš buvau nusprendusi jums apie save nebepriminti, bet atvykusi čionai ir perskaičiusi laišką, kurį jūs įteikėte prieš išvažiuojant man iš Paryžiaus, pasijutau privalanti jums atsakyti: baisių kančių krizėje aš per toli buvau nuėjusi ir todėl nenoriu likti neteisinga jums ne kaip *meilužiui*, o kaip *žmogui*.

Atleiskite man, Remonai, tą siaubingą mano gyvenimo momentą aš jus palaikiau pabaisa. Vienas jūsų žodis, vienas jūsų žvilgs-

nis sunaikino visą pasitikėjimą, visą mano viltį. Žinau, kad aš nebebūsiu laiminga, bet vis dar tikiuosi, jog nereikės jūsų nekęsti; tai man būtų paskutinis smūgis.

Taip, aš palaikiau jus niekšu; dar blogiau - *egoistu*. Aš pasibaisėjau jumis. Aš gailėjausi, kad Burbonų sala ne taip jau toli, aš norėjau bėgti nuo jūsų dar toliau, ir pasipiktinimas suteikė man jėgų išgerti gyvenimo taurę ligi dugno.

Tačiau perskaičius jūsų laišką, man atlėgo. Aš nesigailiu jūsų, bet ir neapykantos nebejaučiu ir nenoriu, kad graužtumėtės pražudęs mano gyvenimą. Būkite laimingas, nerūpestingas, užmirškite mane; aš tebegyvenu ir galbūt dar ilgai gyvensiu...

Iš tikrųjų jūs esate nekaltas, tai aš buvau beprotė. Jūsų širdis nebuvo apdiržusi, bet man ji buvo uždara. Jūs man nemelavote, tik aš pati save apgaudinėjau. Jūs nebuvote nei priesaikos laužytojas, nei bejausmis, tik jūs manęs nemylėjote.

O Viešpatie, jūs manęs nemylėjote! Kaip tad reikėjo jus mylėti?.. Bet aš nenusižeminsiu skųsdamasi, aš ne todėl jums rašau, kad blogais atsiminimais užnuodyčiau jūsų šiandieninio gyvenimo ramybę; nė neketinu maldauti jūsų užuojautos dėl savo nelaimės, kurią įstengsiu viena pakelti. Dabar geriau nusimanydama, koks vaidmuo jums pritinka, aš viską jums atleidžiu ir dovanoju.

Nesuteiksiu sau malonumo ir neimsiu neigti to, ką jūs man rašote: tai būtų per daug lengva; aš neatsakinėsiu į jūsų pastabas dėl mano pareigų. Būkite ramus, Remonai, aš jas žinau; aš jus taip mylėjau, kad neapgalvotai jų nebūčiau galėjusi pažeisti. Nebuvo reikalo man aiškinti, kad už mano klaidą žmonės būtų ėmę mane niekinti, aš tai puikiai numaniau. Neabejojau, kad ant manęs kris dėmė, amžinai neišdildoma, svilinanti, kad mane visi atstums, pasmerks, purvais apdrabstys, kad nebeatsiras nė vieno draugo, kuris mane užjaustų ir paguostų. Vienintelė mano klaida, kad aš tikėjau jumis, tikėjau, kad sutiksite mane išskėstomis rankomis ir padėsite užmiršti tą panieką, skurdą ir negandą. Vienintelio dalyko aš nebuvau numačiusi: kad jūs atsižadėtumėte mano aukos. Šito aš negalėjau įsivaizduoti. Eidama pas jus, aš numaniau, kad jūs iš principo ir pareigos mane iš pradžių atstumsite, bet buvau įsitikinusi, kad supratęs neišvengiamus mano poelgio padarinius, jūs tarsitės turįs man padėti visa tai ištverti. Ne, iš tikrųjų aš niekuomet nebūčiau pamaniusi, kad jūs mane paliksite vieną skinti kar-

čius vaisius ir atsakyti už visus savo rizikingo žingsnio padarinius, užuot suteikęs man prieglobstį ir apgynęs mane savo meile.

Kas man tuomet būtų nuneigti visus gandus ir bergždžius kėslus man pakenkti! Kaip lengvai aš būčiau galėjusi atlaikyti neapykantą, jūsų palankumo sustiprinta! Jūsų man įkvėptas meilės jausmas būtų nuslopinęs silpną sąžinės balsą. Gyvendama tik dėl jūsų, aš būčiau save užmiršusi; didžiuodamasi jūsų širdimi, nebūčiau turėjusi laiko raudonuoti dėl savosios. Vienas jūsų žodis, vienas žvilgsnis, vienas bučinys būtų mane išteisinęs, o žmonėms ir jų įstatymams nebūtų likę vietos mudviejų gyvenime. Bet aš buvau pakvaišėlė, mano žinios apie gyvenimą buvo pasisemtos, kaip jūs ciniškai pasakėte, tik iš tarnaitėms skiriamų romanų, iš jų linksmų ir vaikiškų išmonių, kurios taip traukia širdį: mat ten paikiausi sumanymai gerai baigiasi, o negalima laimė pasidaro galima. Jūs tada pasakėte baisią teisybę, Remonai! Tie jūsų teisingi žodžiai mane išgąsdino, pritrenkė.

Tik aš vis dar negaliu išsiaiškinti, kodėl į tą negalimybę mudu pažiūrėjom skirtingai? Kodėl man, silpnai moteriai, jausmų pakilumas suteikė jėgų vienai stoti į neįtikimą, iš romanų nusižiūrėtą padėtį, o jūs, stiprus vyras, nevaliojote sekti man iš paskos? Gi jūs pritarėte toms ateities svajoms, sutikote su tomis iliuzijomis, puoselėjote tas mano neįvykdomas viltis! Šypsodamasis, džiaugsmu spindinčiomis akimis jau nuo seniai jūs klausėtės mano vaikiškų sumanymų, mano menkutės savimeilės troškimų, o jūsų žodžiai buvo kupini meilės ir dėkingumo. Tad jūs irgi buvote apakęs, neįžvalgus ir pagyrūnas. Kaip atsitiko, kad jūs susipratote tiktai pavojaus akivaizdoje? Aš maniau, kad pavojus skatina, pažadina ryžtą, nuslopina baimę, o jūs sudrebėjote lemiamą akimirką! Nejaugi jūs, vyrai, drąsūs tik fiziškai sutikdami mirtį, o moraliai nepajėgūs atsispirti nelaimei? Jūs taip puikiai mokate viską išaiškinti, prašau, išaiškinkite man šitą dalyką.

Gal visa tai atsitiko dėl to, kad jūsų svajonė skyrėsi nuo manosios; man drąsos teikė meilė. O jūs tik įsivaizdavote mane mylįs ir supratote savo klaidą tą dieną, kai aš, tvirtai tikėdama jūsų jausmais, padariau klaidą ateidama pas jus. Viešpatie, kokia keista iliuzija buvo jūsų meilė, kad jūs nenumatėte visų kliūčių, kurios jus apstulbino tą akimirką, kai reikėjo veikti, kad apie tai prabilote, kai jau buvo per vėlu!

Kodėl aš turėčiau dabar jums priekaištauti?.. Ar galima atsakyti už savo širdį? Ar nuo jūsų priklausė mane visuomet mylėti? Be abejonės, ne. Mano kaltė, kad aš nesugebėjau jums ilgiau ir realiau patikti. Aš ieškau priežasties ir savo širdyje jos nerandu, bet tikrai jos esama. Gal aš jus per daug mylėjau, gal mano meilumas buvo įkyrus ir varginąs. Jūs - vyras, jūs mėgstate laisvę, malonumus. Aš buvau jums našta. Kartais mėgindavau jūsų gyvenimą pajungti sau. Ak, už kokias menkutes nuodėmėles tokia žiauri bausmė!

Naudokitės tad ta laisve, nupirkta mano gyvenimo kaina, daugiau aš jos nebedrumsiu. Kodėl jūs pirmiau nedavėte man tos pamokos? Man žala būtų buvusi mažesnė, o galbūt ir jums.

Būkite laimingas - tai paskutinis mano sudaužytos širdies linkėjimas. Neraginkite manęs galvoti apie Dievą, palikite tą rūpestį kunigams, tai jų pareiga minkštinti apdiržusias nusikaltėlių širdis. Mano tikėjimas gilesnis negu jūsų, aš tarnauju kitam Dievui, bet tarnauju geriau ir tyriau. Jūsiškis Dievas - žmonių Dievas, karalius, jūsų padermės pradininkas ir ramstis, maniškis - pasaulio Dievas, kūrėjas, visų būtybių viltis ir apsauga. Jūsiškis viską sukūrė jums vieniems, o maniškis sukūrė visas būtybes vienas kitoms. Jūs tariatės esą viso pasaulio valdovai, o man rodos, kad jūs tesate tironai. Jūs manote, kad Dievas jus globoja ir jums leidžia paglemžti valdžią žemėje, o aš manau, kad jis tik kurį laiką tai pakenčia ir kad ateis valanda, kai jis nupūs jus kaip dulkes. Ne, Remonai, jūs nepažįstate Dievo, arba leiskite pasakyti, ką kartą jums buvo pasakęs Ralfas Lanji: "Jūs niekuo netikite". Jūsų išsiaukłėjimas ir noras žūtbūt nenuginčijamą valdžią priešstatyti šiurkščiai liaudies jėgai jus palenkė beatodairiškai priimti tėvų tikėjimą, tačiau širdyje jūs nejaučiate Dievo; galimas daiktas, kad niekuomet jam nesimeldėte. Tokio tikėjimo kaip aš, be abejonės, jūs neturite; aš tikiu, bet jūsų sugalvotą religiją atmetu; visa jūsų moralė, jūsų principai tesivadovauja jūsų visuomenės interesais, kuriuos jūs pavertėte įstatymais, tariamai Dievo išleistais, lygiai kaip jūsų kunigai įvedė tikybos apeigas savo galiai ir turtams plėsti visose tautose. Bet visa tatai yra melas ir bedievybė. Aš tikiu Dievą, aš jį suvokiu ir žinau, kad nieko bendra nėra tarp jo ir jūsų; atsiduodama jam visa siela, aš atsiskiriu nuo jūsų, nes jūs nuolatos stengiatės griauti jo darbus ir teršti jo dovanas. Tad nepritinka jums šauktis jo, kad galėtumėte

numalšinti silpnos moters pasipriešinimą ir nuslopinti sužeistos širdies skundą. Dievas nenori, kad joks gyvas jo kūrinys būtų engiamas ir gniuždomas. Jei jis teiktųsi kištis į mūsų smulkius reikalus, tai nutrenktų stiprųjį ir prikeltų silpnąjį; savo dešine jis mus padarytų lygius kaip marių vandenį; jis vergui tartų: "Mesk pančius ir bėk į kalnus, kur aš tau skiriu vandenis, gėles ir saulę". O karaliams jis tartų: "Meskite savo purpurą elgetoms, kad jie turėtų ką pasitiesti, ir eikite miegoti į slėnius, kur aš jums paklojau samanų ir viržių kilimus". Galiūnams jis tartų: "Klaupkitės ir neškite silpnųjų brolių naštą, nes jie bus jums reikalingi, ir aš jiems suteiksiu jėgų ir drąsos". Štai mano svajos, jos kito gyvenimo, kito pasaulio, kur stipriojo teisė neslėgs taikiojo galvos, kur pasipriešinimas ir pabėgimas nebus laikoma nusikaltimais, kur žmogus galės ištrūkti iš žmogaus, kaip antilopė ištrūksta iš panteros, ir jo neapkaustys įstatymų grandinėmis, nevers pulti po kojų savo priešui, ir prietaringi nekoneveiks jo nelaimėje: "Tu bailys ir niekšas, nenorintis pasiduoti ir šliaužioti".

Ne, nekalbėkite man apie Dievą, ypač jūs, Remonai; nesiremkite juo ištremdamas mane ir nutildydamas. Pasiduodama aš tik nusileidžiu žmonių valdžiai. Jeigu aš klausyčiau balso, kuriuo Dievas prabilo mano širdies gilumoje, ir to kilnaus tvirtos ir ryžtingos prigimties instinkto, kuris gal ir yra tikroji sąžinė, aš išbėgčiau į tyrus, apsieičiau be paramos, be globos ir be meilės, gyvenčiau viena mūsų gražiuose kalnuose, užmirščiau tironus, neteisinguosius ir nedėkinguosius. Deja, žmogus negali išsiversti be kitų žmonių, ir net Ralfas negali gyventi vienui vienas.

Sudie, Remonai! Gyvenkite laimingai be manęs! Aš jums atleidžiu viską, ką jūs man blogo padarėte. Pakalbėkite retkarčiais apie mane su savo motina, geriausia iš visų mano pažįstamų moterų. Žinokite, kad nejaučiu jums nei kartėlio, nei pagiežos; mano širdgėla tokia pat tauri kaip ir kadaise meilė jums.

Indiana"

Nelaimingoji gyrėsi. Ta gili ir rami širdgėla terodė Indianos taurumą, kai ji rašė Remonui; viena ji būdavo nesusitvardanti nusiminėlė. Bet kartais nežinau kokios klaikios vilties šviesa nušvisdavo sudrumstose jos akyse. Galbūt ji dar nebuvo galutinai prara-

dusi tikėjimo, kad Remonas ją myli, nepaisydama patirtos žiaurios pamokos ir siaubingų minčių, kurios kasdien jai ateidavo į galvą apie to žmogaus šaltumą ir abejingumą viskam, kas nesusiję su jo interesais ir pomėgiais. Aš manau, kad jeigu Indiana būtų panorėjusi atvirai pažiūrėti tiesai į akis, ji nebūtų taip tęsusi savo palaužto ir gaižaus gyvenimo.

Moteris yra naivi iš prigimties; atrodo, kad ryškiam jos jautrumo pranašumui išlyginti apvaizda sąmoningai į jos širdį įdiegė aklą tuštybę ir kvailą patiklumą. Reikia tiktai mokėti dailiai pakalbėti ir pakutenti jų savimeilę, ir tos subtilios, grakščios ir jautrios būtybės bus jūsų. Kartais vyrai, niekuo savo savybėmis neišsiskirdami iš kitų, be galo imponuoja moterims. Pasiduodamos meilikavimui, tos karštuolės ir lengvabūdės pačios užsideda jungą. Nelaimė vyrui, kuris nori būti nuoširdus meilėje! Jo laukia Ralfo likimas.

Taip aš jums atsakyčiau, jeigu jūs imtumėt man įrodinėti, kad Indiana - išimtinis charakteris, kad paprasta moteris negali nei taip šaltakraujiškai priešintis vyrui, nei būti tokia beviltiškai kantri. Aš patarčiau jums pažvelgti į kitą medalio pusę, kad pamatytumėt tą pasigailėtiną silpnybę ir nelemtą žlibumą, kurį ji parodė santykiuose su Remonu. Aš jūsų paklausčiau, kur esate sutikę moterį, kuri neviliotų ir pati nesusiviliotų, kuri, dešimt metų laikiusi širdies gilumoje savo vilčių paslaptį, vieną įkarščio dieną labai lengvai ja nesurizikuotų ir mylimo vyro glėbyje nepasidarytų tokia kūdikiškai silpna, kokia nenugalima ir stipri buvo kito rankose.

8

Ponios Delmar šeimyninis gyvenimas dabar pasidarė ramesnis. Su tariamais draugais išnyko ir daug nemalonumų, kuriuos tie nelemti uolūs tarpininkai dar labiau įaitrindavo. Seras Ralfas, tylus ir tarytum į nieką nesikišąs, buvo miklesnis už juos visus tvarkydamas tuos buitinius menkniekius, kuriuos paprastai išpučia liežuvininkės. Be to, Indiana buvo beveik visada viena. Jie gyveno

kalnuose, ir ponas Delmaras kas rytą vykdavo į miestą, į savo prekių sandėlį uoste, tvarkyti prekybos reikalų su Indija ir Prancūzija. Seras Ralfas, apsigyvenęs drauge su jais ir mokėdamas taip lengvinti jiems buitį, kad niekas to nepastebėtų, užsiiminėjo gamtos mokslais arba prižiūrėjo plantacijos darbus. Indiana, atgaudama nerūpestingos kreolės įgūdžius, karštąsias dienos valandas praleisdavo hamake, o ilgus vakarus - viena kalnuose.

Burbonų sala, tiesą sakant, tai milžiniškas kūgis, kurio pagrindas maždaug keturiasdešimt ljė, o viršūnės siekia ligi tūkstančio šešių šimtų tuazų. Beveik iš visų pusių nuo to didžiulio masyvo, tolyje, už smailių uolų, už siaurų slėnių ir mišku apaugusių skardžių, atsiveria horizontas, jūros apjuostas mėlyna juosta. Pro kambario langą, pro miškingų skardžių tarpą, - ant vieno skardžio kaip tik stovėjo jų namas, - Indiana gali matyti baltas bures Indijos vandenyne. Tyliomis dienos valandomis šis reginys masino jos akis ir teikė jos melancholijai nuolatinį beviltiškumą. Didingi vaizdai neįkvėpė jai poetiškų svajonių, priešingai - jos mintys buvo niūrios, kupinos kartėlio. Ji nuleisdavo palmės plaušų užuolaidą ant savo lango ir, slėpdamasi net nuo dienos šviesos, paslapčiomis liedavo gailias ašaras.

Bet kai vakarop pakildavo nuo kalnų vėjas ir atnešdavo jai žydinčių ryžių kvapą, ji palikdavo Delmarą ir Ralfą priebutyje gurkšnoti fahamo[17] ir lėtai traukti cigarų dūmą, o pati patraukdavo į savaną. Užkopusi ant kokios prieinamos uolos viršūnės, - užgesusio ugnikalnio kraterio, - ji žiūrėdavo, kaip besileidžianti saulė pritvindo orą raudonų garų, tarytum aukso ar rubinų dulkelytėmis nubarsto šlaituose šnarančias cukranendres ir žvilgančius rifų šonus. Prie Sen Žilio upės žiočių ji retai nusileisdavo; jūros reginys ne tik ją vargino, bet ir svaigino savo vylingu miražu. Jai rodėsi, kad už tų bangų ir tolimų ūkanų iškils užburta žemė. Kartais pakrantės debesys jai pavirsdavo keistomis figūromis; balta ketera lyg milžiniška linija jai primindavo Luvro fasadą; dvi keturkampės burės, išnirusios iš rūko, atrodydavo kaip Paryžiaus Notr Damo bokštai, kai iš Senos pakilęs tirštas rūkas apgaubia katedros apačią ir jie lyg pakimba ore; rausvos debesų driekos besikaitaliodamos išaugdavo į didžiulio miesto įnoringą panoramą. Indiana nu-

[17] Fahamas - orchidėjos lapų arbata.

grimzdavo praeities iliuzijose, virpėdama džiaugdavosi tuo įsivaizduojamu Paryžium, nors tikrovėje ten praleistas laikas buvo nelaimingiausias jos gyvenime. Keistas svaigulys apsukdavo jai galvą. Iš aukštybių matydama vingrius tarpeklius, kurie ją skyrė nuo vandenyno, ji dingojo esanti strėlė, paleista į erdvę ir lekianti į tą stebuklingą savo vaizduotės miestą. Užsisvajojusi ji kabindavosi atsispirdama į uolą; ir jei kas tuomet būtų išvydęs ją tokiomis godžiomis akimis, taip nekantriai alsuojančią ir tokio pasibaisėtino džiaugsmo apimtą, būtų pamanęs, kad pamišusi. Tuo tarpu tai buvo jos maloniausios valandos, vienintelės palaimingos akimirkos, kurių ji su viltimi lūkuriuodavo visą dieną. Jei jos vyrui būtų šovę į galvą uždrausti tas vienatviškas išvykas, nežinau, kokiomis godomis ji būtų guodusis, juk svarbiausia jai buvo iliuzijos, veržlus siekimas kažko, bet tai nebuvo nei atminimas, nei lūkestis, nei viltis, nei gailestis, o tik baisus nepasotinamas geidulys. Ji taip gyveno savaitėmis ir mėnesiais tropikų padangėje, nieko nemėgdama, nepažindama ir negeisdama, o tik grimzdama svajose ir glamonėdama šešėlį.

Ralfas irgi slampinėdavo paunksnėse ir užvėjose, kur jūros vėjai jo nepasiekdavo; vandenyno vaizdas jam pasidarė toks pat atgrasus kaip ir mintis apie naują kelionę vandenimis. Prancūzija jo atminimuose buvo prakeikta šalis. Ten jis buvo nelaimingas ligi prarasdamas visą savo narsą, nors buvo pripratęs prie negerovių ir kantrus nelaimėse. Jis stengėsi visa tai užmiršti; kad ir kažin kaip bjaurėdamasis gyvenimu, vis dėlto jis norėjo gyventi, kol jausis esąs kam nors reikalingas. Jis vengte vengė prasitarti apie savo buvimą tame krašte. Jis kažin ką būtų davęs, kad šis baisus atminimas poniai Delmar būtų išplėštas iš galvos! Bet jis maža beturėjo vilties, jautėsi toks nevykėlis, toks neiškalbingas, kad greičiau vengė Indianos, negu stengėsi ją pralinksminti. Per daug didelis jo atsargumas šiuo atžvilgiu leido toliau tvirtėti nuomonei apie jo šaltumą ir egoizmą. Jis vienas su savo širdgėla pasitraukdavo toliau nuo žmonių, ir jei kas būtų jį pamatęs dūlinėjant po mišką ir kalnus, ieškant paukščių ir vabalų, būtų pamanęs, kad tai aistringas medžiotojas gamtininkas, visai nesidomįs kitų širdies dalykais. O iš tiesų ta medžioklė ir tos studijos tebuvo gaižių ir ilgų apmąstymų priedanga.

Kūginė Burbonų sala visa aplink išraižyta gilių tarpeklių; jais

kunkuliuodami bėga skaidrūs kalnų upokšniai; vienas toks tarpeklis vadinasi Bernika. Nuostabiai graži vietelė: gili siaura loma tarp dviejų stačių uolų, kur į akmenis kabindamiesi auga krūmai ir paparčių kuokštai.

Tų dviejų uolų įplaišoj gurga upokšnis. Ten, kur abu masyvai susiremia, vaga nutrūksta, vanduo krinta į šiurpią prarają ir apačioj, dauboje, susidaro ežerėlis, apžėlęs nendrėmis ir visad miglotas nuo purslų. Jo pakrantėmis ir palei upeliuką, išbėgantį iš to perpildyto baseino, auga bananai, letčiai, apelsinmedžiai; jų sodri žaluma puošia visą tarpeklį. Kaip tik čia slėpdavosi Ralfas nuo kaitros ir nuo žmonių; kur buvęs, kur nebuvęs jis vis ateidavo į savo pamėgtąją vietą; vėsa, monotoniškas krioklio ūžimas maldė jo liūdesį. Kai ilgai slepiama, niekieno nesuprasta kančia nebetilpdavo širdy, jis ateidavo vienas paverkti, tyliai paaimanuoti, išlieti nepanaudotų sielos jėgų ir susikaupusio jaunystės veiklumo.

Kad geriau suprastumėte Ralfo būdą, galbūt reikia pasakyti, kad mažiausiai pusė jo gyvenimo prabėgo toje lomoje. Čia jisai nuo pat vaikystės grūdino savo atsparumą negandoms, kurių auka buvo šeimoje, čia jis telkė sielos galias prieš lemties savivalę, čia įgyta ištvermė ilgainiui tapo jo antrąja prigimtimi. Čia jaunuolis ant kukurių nešiojo mažutę Indianą, čia ją guldė ant kranto vejos, kai ėjo žvejoti skaisčiuose vandenyse ar kai kopė ant uolų ieškoti paukščių lizdų.

Vieninteliai jo vienatvės bičiuliai buvo žuvėdros, audrašaukliai, vandens vištelės ir jūrų kregždės. Prarajoje be paliovos šaudė, leidosi, sklandė, suko ratus tie vandens paukščiai, turį gūžtas neprieinamų uolų skylėse ir plyšiuose. Vakarop jie sutūpdavo neramiais būriais, ir dauba skardėdavo nuo kimaus ir įnirtingo klegesio. Ralfas mėgo stebėti didingą skrydį, klausytis jų graudaus klyksmo. Savo mažajai auklėtinei jis sakydavo jų vardus, aiškindavo jų papročius; parodydavo gražią Madagaskaro kryklę oranžine papilve ir smaragdine nugara, mokė grožėtis raudonuodegiu fajetonu, kartais užklystančiu į tas pakrantes. Jis per kelias valandas nuskrenda iš Maurikijo salos į Rodrigo salą, kur kas vakarą, atlikęs dviejų šimtų ljė kelionę viršum jūros, parlekia į lizdą pas savo jauniklius heliotropo krūme. Laibasparniai audrašaukliai taip pat atplasnodavo į tuos uolynus; už visus graudžiau klykdavo jūrų karalienė - didžioji fregata dvišaka uodega, gervėtomis plunksnomis ir

nugludintu snapu; ji retai tenutupia, tartum oras būtų jos stichija, o skraidymas - visas gyvenimas. Tie laukiniai svečiai, matyt, buvo pripratę, kad tuodu vaikai nuolat sukinėjasi apie jų lizdus, nes beveik nesibaidydavo jiems prisiartinus. Kai Ralfas kardavosi ant uolos, kur paukščiai ką tik būdavo nusileidę, juodi pulkai, pakilę lyg patyčioms, vėl nutūpdavo kiek aukštėliau. Indiana juokdavosi iš tokių jų išdaigų, o paskui atsargiai nešdavo šiaudinėje skrybėlėje kiaušinius, kurių jai pririnkdavo Ralfas ir dėl kurių kartais jam tekdavo narsiai gintis nuo didžiųjų jūros paukščių sparnų.

Tie atsiminimai užplūsdavo Ralfą kartėlio persunkti; laikai pasikeitė, mažytė mergaitė, anuomet nuolatinė jo palydovė, jau nebebuvo jam draugė ar bent ne taip kaip seniau visa širdimi jam atsidavusi. Nors ji ir būtų jam palanki, meili ir paslaugi, tačiau viena kliautis varžė tarpusavio pasitikėjimą, - tai atsiminimas, aplink kurį kaip apie ašį sukosi visi jų išgyvenimai. Ralfas nusimanė negalįs kelti to klausimo; tik vieną kartą - pavojaus valandą - jis išdrįso apie tai pakalbėti, bet ta drąsa nieko nedavė; o dabar vėl ryžtis tebūtų įžūlus mostas, ir Ralfas nutarė verčiau teisinti Remoną, aukštuomenės žmogų, kurio nekentė, negu didinti Indianos širdgėlą, jį reikiamai pasmerkdamas.

Todėl jis tylėjo ir net vengė jos. Gyvendamas po vienu stogu, įsigudrino nesusitikti su ja, nebent tik valgant; ir vis tiek jis kaip apvaizda budėjo prie jos. Jis neatsitolindavo nuo namų, nebent kuomet per pačią kaitrą ji likdavo gulėti hamake; tačiau vakarais, kai ji išeidavo pasivaikščioti, Ralfas, sugalvojęs kokią dingstį, palikdavo Delmarą verandoje, o pats nukakdavo prie uolų, kur žinojo ją mėgstant pasėdėti. Jis ten išbūdavo ištisas valandas, žiūrėdamas į ją pro mėnulio apšviestas šakas, bet visada iš tam tikro tolio, kad nesutrukdytų jos liūdnų svajų. Nusileidusi į slėnį, ji visada rasdavo jį ant upelio kranto, palei kurį vingiavo takas į namus. Jis lūkuriuodavo ant didžiulių akmenų, kuriuos plovė sidabrinės srovelės. Kai krante sumirgėdavo balta Indianos suknelė, Ralfas tyliai pakildavo, paduodavo jai ranką ir palydėdavo ligi namų nepratardamas nė žodžio, jeigu ji pati, dar labiau nuliūdusi ir prislėgta, neimdavo kalbėti. Paskui su ja atsiskyręs, eidavo į savo kambarį ir prieš guldamas laukdavo, ligi visi namuose sumigs. Išgirdęs Delmarą barantis, Ralfas kokia nors dingstimi eidavo jo apraminti arba išblaškyti, niekados neleisdamas suvokti, kokiu tikslu tai daręs.

Tie namai, palyginus su mūsiškiais, galima sakyti, permatomi, kuriuose kiekvienas turi būti kito akyse, vertė pulkininką būti santūresnį įtūžus. Mažiausiam triukšmui kilus, Ralfas visada atsirasdavo tarp jo ir žmonos, ir pulkininkas norom nenorom turėdavo valdytis; jis buvo gana ambicingas ir gebėjo suimti save į rankas tokio tylaus, bet griežto cenzoriaus akivaizdoje. Todėl norėdamas išlieti apmaudą, susikaupusį per dieną tvarkant visokius nemalonius prekybos reikalus, jis labai laukdavo įmygio valandos, kad išsivaduotų iš savo teisėjo. Bet veltui - slapta akis budėjo; ir vos tik pasakydavo kokį piktesnį žodį ar pakeldavo balsą, kuris prasiskverbdavo pro visas sienas, tučtuojau Ralfo kambaryje lyg iš netyčių sutrinksėję baldai arba žingsniai nutildydavo pulkininką, tarytum pranešdami, kad diskretiškas ir kantrus globėjo budrumas neatslūgo.

KETVIRTA DALIS

1

Rugpjūčio 8 dienos ministrų kabinetas[18], sukėlęs tokią suirutę Prancūzijoje, sudavė skaudų smūgį ir Remonui. Ponas de Ramieras nebuvo iš tų apakusių tuščiagarbių, kurie didžiuojasi vienadiene pergale. Politika jam buvo viskas, visų jo ateities svajonių pagrindas. Jis tikėjo, kad karalius, eidamas gudrių nuolaidų keliu, ilgai išlaikys pusiausvyrą, kuri užtikrina bajorų šeimoms ramų gyvenimą. Bet kunigaikščio de Polinjako pasirodymas tą viltį sugriovė. Remonas buvo per daug įžvalgus, per daug įgudęs toje *naujoje* visuomenėje, kad nepasisaugotų trumpalaikės sėkmės. Jis suprato, jog visas jos likimas susvyravo kartu su monarchija, jog jo turtai ir gal net jo gyvenimas kybo ant plauko.

Jo padėtis buvo kebli ir nepavydėtina. Garbė reikalavo būti ištikimam, nepaisant visų tokio atsidavimo pavojų, karališkajai šeimai, kurios interesai ligi tol buvo artimai susiję su jo interesais. Šiuo atžvilgiu jis negalėjo nei pakeisti savo nusistatymo, nei prasilenkti su protėvių dvasia. Bet jo atsargumas, blaivus protas, nuoširdus, anot jo, įsitikinimas piktinosi esama santvarka, tuo absoliučios valdžios siekimu. Tokia kryptis kompromitavo visą jo gyvenimą, dar blogiau, darė jį juokingą, jį, garsų publicistą, kuris tiek kartų sosto vardu drąsiai žadėjo teisingumą visiems ir ištikimybę duotiems įsipareigojimams. Dabar visi vyriausybės aktai formaliai paneigė neatsargius jauno eklektiko tvirtinimus; ramūs ir abejingi piliečiai, kurie prieš dvi dienas tik ir troško dėtis prie konstitucinio monarcho, dabar metėsi į opoziciją, kaltino Remoną ir jo vienminčius norėjus apdumti akis. Mandagesnieji prikaišiojo jiems neįžvalgumą ir neišmanymą. Remonas jautėsi pažemintas, atsidūręs tarp mulkių po to, kai buvo suvaidinęs tokį žymų vaidmenį partijo-

[18] Kunigaikščio de Polinjako vadovaujamas ministrų kabinetas rėmė kraštutinių jų monarchistų politiką, kuri sukėlė 1830 m. revoliuciją.

je. Širdies gilumoje jis pradėjo niekinti ir nekęsti monarchijos, kuri išsigimdama ir jį patį kartu tempė į pragarmę; jis būtų norėjęs be gėdos atsipalaiduoti nuo jos prieš prasidedant mūšiui. Kurį laiką jis tiesiog nėrėsi iš kailio, stengdamasis laimėti abiejų stovyklų pasitikėjimą. To meto opozicionieriai nesunkiai priimdavo naujus šalininkus. Jiems reikėjo žmonių; nereikalaudami kažin kokių įrodymų, jie daug ką patraukė savo pusėn. Tarp kita ko, jie nesibodėjo didžiųjų vardų parama ir kiekvieną dieną į laikraščius dedamais pataikūniškais pareiškimais stengėsi nusiraškyti gražiausius nudėvėtos karūnos žiedus. Rodoma pagarba neapgavo Remono, bet jis jos neatstūmė manydamas, kad tai gali praversti. Sosto tarnai, antra vertus, darėsi juo griežtesni, juo beviltiškesnė buvo jų padėtis. Jie išmesdavo iš savo gretų be jokios atodairos uoliausius gynėjus. Jie netrukus ėmė reikšti nepasitenkinimą ir nepasitikėjimą Remonu. O šisai suglumęs, už viską labiau branginąs savo reputaciją, kaip tik laiku apsirgo ūmiu reumatu, kuris jį laikinai atpalaidavo nuo bet kokios veiklos ir privertė išvykti su motina į kaimą.

Vienatvėje Remonas iš tiesų kentėjo, kad jis yra tarytum lavonas karštligiškai veiklioje visuomenėje suirutės išvakarėse, kad negali prisidėti prie vienų ar prie kitų ne vien dėl ligos, bet ir dėl savo neapsisprendimo, kad negali įsitraukti į karingas gretas su įvairiomis iš visų pusių suplevėsavusiomis vėliavomis - į gretas, kurios šaukė į didžią kovą net visai nežymius ir nesumanius žmones. Aštrūs skausmai, negandos, nuobodulys ir drugys nejučiomis kita linkme nukreipė jo mintis. Gal pirmą kartą jis iškėlė klausimą, ar aukštuomenė verta tiekos rūpesčių, kiek jis buvo paaukojęs norėdamas jai įtikti; jis ėmė ją smerkti pamatęs, kad ji tokia abejinga jam, kad užmiršo jo gabumus ir šlovę. Paskui jis nusiramino dėl tos savo klaidos, pats sau prisipažindamas, kad aukštuomenėje teieškojęs asmeninės naudos ir ją suradęs savo pastangomis. Niekas taip nesustiprina mūsų egoizmo, kaip šitokie samprotavimai. Remonas priėjo išvadą, kad žmogui reikia laimės tiek viešajame gyvenime, tiek asmeniniame, reikia pergalių aukštuomenėje ir malonumų šeimoje.

Motina, kuri atsidėjusi jį slaugė, pati sunkiai apsirgo, tad jam teko užmiršti savo negandas ir rūpintis ja; bet jam čia pritrūko jėgų. Karštos ir aistringos sielos pavojaus atvejais parodo nepaprastą tvirtybę, o vangios ir glebios prigimtys neįdiegia kūnui to-

kios antžmogiškos ištvermės. Nors Remonas, visuomenės supratimu, buvo geras sūnus, bet pavargęs jis sugniužo. Gulėdamas ligos patale, nematydamas šalimais nieko, be samdinių ir retų bičiulių, kurie, truputį pasėdėję, skubėdavo į visuomenės sambrūzdį, Remonas pradėjo galvoti apie Indianą ir labai pasigedo jos, nes tuo metu ji būtų buvusi jam reikalinga. Prisiminė, kaip nuolankiai ji slaugė savo seną vyrą, ir vaizdavosi, kokiu švelnumu ir gerumu apsuptų savo mylimąjį.

"Jeigu aš būčiau priėmęs jos auką, - galvojo jis, - jai būtų buvusi nuplėšta garbė, bet argi man tai rūpėtų šiuo metu? Lenvabūdės ir savanaudiškos visuomenės apleistas, dabar aš nebūčiau vienas; ta, kurią visi būtų atstūmę su panieka, meilingai glaustųsi prie mano kojų, ji verktų dėl mano kančių, ji mokėtų jas numalšinti. Kodėl aš išsiųsdinau tą moterį? Ji taip mylėjo mane, kad būtų galėjusi į žmonių užgaules ranka numoti, mano gyvenimui laimę suteikti."

Jis nusprendė pasveikęs vesti ir atmintyje perleido visą virtinę vardų ir veidų, kuriuos buvo įsidėmėjęs buržuaziniuose ir aristokratiniuose salonuose. Vaizduotėje praplaukė žavingi regėjimai: dailios gėlėmis papuoštos galvutės, baltutėliai pečiai, apklėsti gulbės pūkų šerpėmis, muslinu ir šilkais aptempti grakštūs liemenys; visos tos patrauklios būtybės plazdėjo savo gaziniais sparnais, staipėsi prieš pavargusias ir įkaitusias Remono akis. Bet tas fėjas jis matė tik parfumuotam pokylio sūkury. Atitokęs jis susirūpino, ar jų raudonos lūpos galėtų šypsotis kitaip, ne vien koketiškai, ar baltos jų rankos gebėtų tvarstyti žaizdas, ar subtilus, stebinąs jų protas teiktųsi imtis sunkaus uždavinio raminti ir linksminti širdgėlos nukamuotą ligonį? Remonas buvo tikslios mąstysenos žmogus ir labiau negu kas kitas bodėjosi moterų koketiškumu; labiau negu kas kitas nepakentė egoizmo, nes žinojo, kad tai jam neatneš laimės. Pagaliau Remonui pasirinkti moterį buvo taip pat keblu kaip ir politinę kryptį. Tie patys sumetimai jį vertė būti nepaslankų ir atsargų. Jis priklausė kilmingai aristokratinei šeimai, kuri jokiu būdu nebūtų pakentusi nelygios santuokos, o tuo tarpu tvirtai savo rankose turtus laikė tiktai plebėjai. Iš visa ko sprendžiant, buržuazija turėsianti iškilti ant bajorijos griuvėsių, ir norint išsilaikyti viršūnėse, reikėtų eiti į žentus pramonininkui arba biržos spekuliantui. Užtat Remonas sprendė būsiant atsargiau palaukti, iš kurios pusės papūs vėjas, prieš ryžtantis žygiui, nuo kurio priklausytų

visa jo ateitis.

Tie pozityvūs apmąstymai jam aiškiai parodė, kad ne širdim vadovaujamasi aukštuomenės santuokose, ir viltis kada nors turėti savo meilės vertą draugę tik atsitiktinai įsiterpdavo į laimės paieškas. Kol kas liga nesibaigė, ir geresnių dienų lūkestis niekaip negalėjo numalšinti dabartinių skausmų. Jis skaudžiai prisiminė, kaip buvo apakęs tą dieną, kai atsisakė pagrobti ponią Delmar, ir negalėjo sau dovanoti, taip nelemtai supratęs savo tikruosius jausmus.

Kaip tik tuo metu jis gavo Indianos laišką, rašytą iš Burbonų salos. Ta niūri nepalaužiama energija, kurios ji neprarado ištikusiose negandose, sukėlė Remonui didelį įspūdį.

"Aš jos neįvertinau, - galvojo jis, - ji mane tikrai mylėjo ir dar tebemyli; mano labui ji ėmėsi žygdarbių, prašokstančių, mano manymu, moters jėgas; dabar galbūt vienas mano žodis tartum nenugalimas magnetas ją pritrauktų iš kito pasaulio galo čia. Kaip gaila, kad tam tikslui pasiekti reikėtų šešių, gal net aštuonių mėnesių, ir jei ne tai, norėčiau pamėginti!"

Su ta mintimi jis užmigo, bet netrukus pabudo nuo triukšmo gretimame kambaryje. Jis vos ne vos atsikėlė, užsimetė chalatą ir nusvyravo į motinos miegamąjį; jai buvo labai bloga.

Paryčiu ji tiek atgavo jėgas, kad galėjo pakalbėti su juo; nusimanė nebeilgai gyvensianti ir susirūpino sūnaus ateitim.

- Jūs netenkate, - tarė ji, - geriausio draugo; meldžiu Dievą, kad jį atstotų žmona, verta jūsų. Bet būkit atsargus, Remonai, nerizikuokit viso savo gyvenimo ramybe iš tuščios savimeilės. Aš, deja, tepažinojau vieną moterį, kurią būčiau norėjusi pavadinti dukterim, bet apvaizda teikėsi ja pasirūpinti. Tačiau klausykite, mano sūnau. Ponas Delmaras yra senas ir sugniužęs; kas žino, ar ta ilga kelionė nebus galutinai jo palaužusi? Kol jis gyvas, gerbkite jo žmonos vardą, bet jeigu, kaip man rodos, jis išseks paskui mane į kapus, atminkite, kad dar yra pasaulyje moteris, kuri jus beveik taip pat myli, kaip mylėjo jus motina...

Vakare ponia de Ramier numirė ant sūnaus rankų. Remono sielvartas buvo didelis ir gailus. Tokioje nelaimėje negalėjo būti nei apsimestinio susijaudinimo, nei apskaičiavimo. Motina jam buvo tikrai reikalinga; jos nustojęs, jis nustojo moralinės savo gyvenimo paramos. Graudžias ašaras jis liejo ant jos išbalusios kaktos, užgesusių akių; jis kaltino Dievą už tai, kad jis nesuteikęs jam lai-

mės, prikišo, esą su juo elgėsi kaip su bet kuo ir atėmė viską iš karto. Paskui ėmė abejoti Dievu, kuris jį baudęs: geriau visai netikėti, negu nuolankiai priimti jo nuosprendžius. Susidūręs su tikrove, Remonas prarado visas iliuzijas ir vėl atgulė į kančių patalą - karščiuodamas, sugniuždytas kaip nuverstas karalius, kaip pasmerktas angelas.

Truputį atsigavęs ėmė domėtis Prancūzijos padėtimi. Blogis didėjo, visur pradėta nemokėti mokesčių. Remonas stebėjosi paiku savo partijos patiklumu ir nutarė dar niekur nesivelti; jis užsidarė Sersi su liūdnais motinos ir ponios Delmar prisiminimais.

Nuolat grįždamas prie minties, iš pradžių tik tarp kita ko šmėstelėjusios galvoje, Remonas įtikėjo, kad ponia Delmar jam nėra žuvusi ir panorėjęs galėtų ją parsikviesti. Jis numatė daug kliūčių, bet dar daugiau privalumų. Jis nelauktų, kad ji taptų našle, kaip nurodinėjo ponia de Ramier. Delmaras galėjo gyventi dar dvidešimt metų, o Remonas visai nemanė atsisakyti puikių vedybų. Jis viską sumetė daug įmantriau savo žvalia ir lakia vaizduote. Jis jautėsi galįs pasistengęs įtaigiai paveikti savąją Indianą, jis jautėsi gebąs ir esąs pakankamai klastingas padaryti iš tos jautrios ir žavingos moters paklusnią ir atsidavusią meilužę. Jis galėtų ją apginti nuo žmonių rūstybės, paslėpti kaip kokį lobį už nepereinamų asmeninio gyvenimo sienų ir naudotis jos tyra meile ir visišku atsidavimu vienatvės ir susikaupimo valandoms praskaidrinti. Nedaug pastangų būtų reikėję išvengti vyro pykčio; negi vyktų jisai daugiau kaip tris tūkstančius ljė žmonos ieškoti, kai jo interesai jį laiko kitame pasaulio gale? Indiana, patyrusi sunkų jungą, mažiausiai reikalautų pramogų ir laisvės. Ji trokštų vien meilės, ir Remonas tarėsi ją mylėsiąs iš dėkingumo, kai ji jam būsianti paslaugi. Prisiminė taip pat, kokia pastovi ir romi ji buvo visą tą laiką, kai jis atšalo ir pasidarė jai abejingas. Jis įsižadėjo apdairiai pasilikti sau laisvę, kad ji nedrįstų skųstis; jis puikavosi galįs ją taip valdyti, kad ji sutiktų su viskuo, net su jo vedybomis; savo viltį jis rėmė daugybe pavyzdžių, kurie rodė, kad intymūs ryšiai galimi, nepaisant visuomenės įstatymų, jei tik mokama atsargiai ir apsukriai aplenkti viešosios nuomonės nusistatymą.

"Pagaliau, - dar mąstė jis, - ta moteris dėl manęs ryšis bet kokiai aukai. Dėl manęs ji atvyks iš kito pasaulio galo, atsižadėjusi visų buitinių išteklių ir nustojusi atleidimo galimybės. Žmonės griež-

tai nusistatę prieš paprastas smulkias klaidas, o ypatinga drąsa juos nustebina, trenksminga neganda juos nuginkluoja; jie gailėsis, gal net stebėsis tokia moterim, kuri dėl manęs padarė, ko nė viena kita nebūtų drįsusi. Jie ją smerks, bet nesityčios ir manęs nekaltins, kam ją priėmiau savo prieglobstin už tokį didį meilės įrodymą. Gal net priešingai - pagirs už tokią drąsą; mažų mažiausiai aš įsigysiu gynėjų, o mano elgesys virs šlovingos ir neišsprendžiamos bylos objektu. Visuomenė kartais trokšta, kad su ja būtų nesiskaitoma, ji nesigėri tais, kurie šliaužioja išmintais takais. Mūsų laikais reikia viešąją nuomonę valdyti paplakant rimbu."

Šitokių minčių pagautas, jis parašė laišką poniai Delmar. Laiškas išėjo toks, kokio ir galima buvo tikėtis iš tokio apsukraus ir patyrusio žmogaus. Kupinas meilės, širdgėlos, o ypač teisybės. Betgi kokia lanksti nendrė yra ta teisybė, jei ji kiekvieno vėjo gūsio palenkiama?

Tačiau Remonas buvo pakankamai protingas ir formaliai neišdėstė savo laiško tikslo. Jis apsimetė laukiąs Indianos sugrįžimo kaip netikėtos laimės; apie jos pareigas jis tik užsiminė. Atpasakojo paskutinius motinos žodžius, jaudinamai pavaizduodamas savo nusiminimą dėl jos mirties, savo vienatvės nykumą ir savo padėties nepastovumą. Jis nupiešė niūrų ir siaubingą Prancūzijoje brėstančios revoliucijos vaizdą ir apsimestinai džiaugdamasis, kad vienas sutiks jos smūgius, leido suprasti Indianai, jog atėjusi valanda pasireikšti entuziastingai ištikimybei, su pavojais susijusiam atsidavimui, kuo ji anksčiau gyrusis. Remonas kaltino savo likimą, sakėsi, kad jo padorumas jam brangiai kainavęs, kad nešąs sunkų kryžių, kad pats save pasmerkęs amžinai vienatvei, nors laimę turėjęs rankose.

"Nebesakykit, kad jūs mane mylėjote, - pridūrė jis, - aš esu taip nusilpęs ir nusivylęs, kad keikiu savo ryžtą ir neapkenčiu savo pareigų. Sakykite man, kad esate laiminga, kad užmiršote mane, kad aš nesiveržčiau nutraukti pančių, kurie mudu skiria."

Žodžiu, jis sakėsi esąs nelaimingas, o tai reiškė sakyti Indianai, kad jis jos laukia.

2

Per tuos tris mėnesius, kurie praėjo nuo to laiško išsiuntimo, ligi jis pasiekė Burbonų salą, ponios Delmar padėtis pasidarė beveik nepakenčiama dėl vieno labai jai svarbaus namų incidento. Ji buvo pratus kas vakarą užrašinėti savo dienos sielvartus. Tas jos negandų dienoraštis buvo skiriamas Remonui, ir nors ji neketino jam siųsti, bet šitaip kalbėjosi su juo - kartais aistringai, kartais su kartėliu - apie savo gyvenimo negeroves ir apie savo jausmus, kurių negalėjo nuslopinti. Tie užrašai pateko Delmarui į rankas, tikriau sakant, jis išlaužė skrynelę, kur jie buvo paslėti; taip pat pateko jam ir seni Remono laiškai, kuriuos jis ryte rijo pykdamas ir pavyduliaudamas. Įtūžio pagautas, iš pat pradžių jis prarado savitvardą ir drebančia širdim, sugniaužęs kumščius laukė jos sugrįžtant. Jei ji būtų parėjusi keliomis minutėmis vėliau, galbūt jisai būtų turėjęs laiko susiprasti, bet nelemta abiejų žvaigždė panoro, kad ji pareitų kaip tik tą akimirką. Ir tuomet, neįstengdamas žodžio pratarti, jis griebė ją už plaukų, parbloškė ir spyrė batu tiesiai į veidą.

Vos tik tuo barbarišku kraujo ženklu pažymėjęs silpnąją būtybę, jis pats savimi pasibaisėjo. Persigandęs dėl to, ką padarė, išbėgo ir užsidarė savo kambaryje, užtaisė pistoletus kėsindamasis nusižudyti. Bet tą akimirką pamatė verandoje Indianą, kuri pakilusi visai ramiai ir šaltai šluostėsi krauju pasruvusį veidą. Kadangi jis tarėsi ją užmušęs, tai iš pradžių nudžiugo pamatęs ją gyvą, o paskui tūžmas jį vėl pagavo.

- Aš tau tik įdrėskiau, - sušuko jis, - o reikėjo tave užmušti! Ne, aš nesižudysiu, nes tu bėgtum džiaugtis savo meilužio glėbyje. Aš nenoriu suteikti judviem laimės, aš noriu jus kankinti, matyti tave paliegusią iš ilgesio ir nuobodulio, iškelti aikštėn niekšiškumą to, kuris pasityčiojo iš manęs.

Jam taip siautėjant, pro kitas verandos duris įėjo Ralfas ir pamatė Indianą išdrikusiais plaukais po tos baisios scenos. Bet ji neparodė nė mažiausio išgąsčio, nepakėlė balso, neprašė dovanojama. Gyvenimo nukamuota, ji tarytum tegeidė, kad Delmaras įvykdytų žmogžudystę, ir nesišaukė niekieno pagalbos. Nėra abejonės,

kad Ralfas, tuo metu buvęs netoliese, negirdėjo jokio triukšmo.

- Indiana! - atšokdamas sušuko jis, išsigandęs ir pastiręs. - Kas jus taip sužeidė?

- Jūs dar klausiate? - tarė ji apmaudžiai nusišypsojusi. - Kas kitas, jei ne *jūsų draugas*, turįs tokią *teisę* ir *valią*?

Ralfas trenkė žemėn lazdą; jam nereikėjo kitokio ginklo, rankomis būtų pasmaugęs Delmarą. Jis dviem šuoliais prišoko prie durų ir tvojęs kumščiu išlaužė jas... Delmaras gulėjo ant grindų pamėlynavęs, išputusiu kaklu, mėšlungio traukomas apopleksijos priepuolyje.

Ralfas surinko nuo grindų išdraikytus lapus. Pažinęs Remono braižą, išvydęs sudaužytą skrynelę, suvokė, kas atsitikę; rūpestingai surinkęs kaltinamuosius dokumentus, skubiai nubėgo pas ponią Delmar ir patarė jai pačiai bemat sudeginti juos. Delmaras greičiausiai nespėjo jų visų perskaityti.

Paskui jis paprašė ją pasitraukti į savo miegamąjį, kol jis pašauks vergus padėti pulkininkui; bet ji nenorėjo nei laiškų deginti, nei slėpti savo žaizdos.

- Ne, - tarė ji išdidžiai, - aš nenoriu! Šitas žmogus kadai nesiteikė nuslėpti mano pabėgimo nuo ponios de Karvachal; jis skubėjo paskelbti tai, ką laikė savo negarbe. O aš noriu visiems parodyti šitą jo gėdos dėmę, kuria jis pats pažymėjo mano veidą. Keistas teisingumas, kuris tave įpareigoja slėpti kito nusikaltimus, kai tasai pasisavina teisę smerkti tave be pasigailėjimo!

Pastebėjęs, kad pulkininkas jau gali girdėti, Ralfas išbarė jį taip smarkiai ir griežtai, kaip niekuomet niekas nebūtų patikėjęs jį taip sugebant. Tada Delmaras, iš tikrųjų neblogas žmogus, apsiverkė dėl savo klaidos kaip mažas vaikas; bet verkė be savigarbos, taip verkiama, staigiam įspūdžiui pasidavus ir neapsvarsčius nei pasekmių, nei priežasčių. Jis, greitas pulti į kitą kraštutinumą, norėjo pašaukti žmoną ir ją atsiprašyti, bet Ralfas pasipriešino ir mėgino jį įtikinti, kad toks vaikiškas susitaikymas sukompromituotų jo autoritetą, bet neišdildytų jos įžeidimo. Jis žinojo, kad esama neatleistinų kalčių ir neužmirštamų nuoskaudų.

Nuo tos valandos vyras Indianai pasidarė koktus. Visokiais būdais stengdamasis atitaisyti kaltę, jis tik nustojo paskutinės pagarbos. Jo klaida buvo iš tikrųjų didžiulė; jeigu žmogus nesijaučia pajėgus keršyti šaltai ir negailestingai, jis turi išsižadėti net minties

rodyti savo nekantrumą ar pyktį. Vidurio čia negali būti: arba reikia būti krikščioniu ir viską atleisti, arba aukštuomenės žmogum ir išsiskirti. Bet Delmaras buvo dar ir egoistas: jis jautėsi senstąs, ir žmonos paslaugos kasdien jam darėsi vis reikalingesnės. Jis baisiai bijojo vienatvės, ir jeigu užgautos didybės momentais vėl imdavo kaip kareivis ją koneveikti, tai atitokęs tapdavo bejėgiu seniu, kuris baiminasi likimo. Amžiaus naštos, gyvenimo nukamuotas, jis nebesitikėjo tapti šeimos tėvu ir liko viengungiu; žmoną jis paėmė, kaip kad būtų paėmęs guvernantę. Todėl ne iš švelnumo jis jai atleisdavo jo nemylėjimą, o iš savanaudiškumo; jis niršo nesuvaldydamas jos polinkių tik dėl to, kad būgštavo senatvėje būti menkiau slaugomas.

Antra vertus, ponia Delmar, kuri, visuomenės įstatymų didžiai nuskriausta, visomis sielos pajėgomis jų nekentė ir niekino, pasąmonėje kažko vylėsi. Bet gal tas mus kankinąs laimės troškulys, ta neapykanta neteisybei, tas laisvės pasiilgimas, kuris pranyksta tik kartu su gyvybe, tėra vien sudėtinės egoizmo dalys; tuo žodžiu anglai supranta savęs meilę, ir tai laikoma ne yda, o žmogaus teise. Man rodos, kad individas, išskirtas iš visų kentėti dėl įstatymų, tik kitiems naudingų, privalo, jei turi bent kiek jėgų, kovoti prieš tokią savivalę. Aš taip pat manau, kad jūo jis pranašesnės ir kilnesnės dvasios, juo labiau jį neteisybė skaudina. Ir jeigu jis kada svajojo, kad už dorumą bus atlyginta laime, tai į kokias baisias abejones, į kokį beviltį sąmyšį jį įstumia nusivylimai, kuriuos atneša gyvenimo patirtis!

Taigi visi Indianos apmąstymai, poelgiai, sielvartai buvo sukelti tos didžios ir smarkios kovos, kurioje grūmėsi prigimtis su civilizacija. Jeigu ji būtų galėjusi ilgam pasislėpti dykuose salos kalnuose, tikriausiai būtų tenai išbėgusi tą dieną, kai vyras kėsinosi į jos gyvybę; bet Burbonų sala tokia maža, kad ją būtų greit suradę, todėl ji nusprendė, jog tiktai jūra ir niekam nežinoma gyvenamoji vieta ją apsaugos nuo tirono. Taip nusprendusi, ji pasijuto ramesnė, net nerūpestingesnė ir žvalesnė. Delmaras dėl to buvo labai nustebęs ir patenkintas, stačiokiškai spręsdamas, kad esą gerai yra duoti suprasti moterims stipresniojo teisę.

O ji tegalvojo apie pabėgimą, apie vienatvę, apie nepriklausomybę; savo nuvargusioje ir sielvarto apimtoje galvoje rezgė tūkstančius romantiškų planų, kaip ji įsikurs Indijos arba Afrikos ty-

ruose. Vakare ji lydėdavo akimis paukščius, skrendančius nakvynės į Rodrigo salą. Ta apleista sala jai žadėjo maloniausia, kas tik gali būti sudužusiai sielai, - vienatvę. Bet dėl tų pačių motyvų, kurie jai kliudė ieškoti prieglobsčio Burbonų saloje, ji turėjo atsižadėti slėptuvės gretimose salose. Namie ji susitikdavo su stambiais Madagaskaro rangovais, kurie turėjo reikalų su jos vyru; tai buvo storuliai tamsiaveidžiai stačiokai, takto ir sumanumo teturėję tiek, kiek reikalavo jų prekybos interesai. Bet jų pasakojimai domino ponią Delmar, ji mėgo juos klausinėti apie nuostabius tos salos gaminius, ir jų nusakytos to krašto gamtos grožybės vis labiau ją masino tenai pasislėpti. Šalies platumas ir tai, kad ten nedaug europiečių, stiprino viltį, kad ten jos niekada nesuras. Tas sumanymas jai labiausiai tiko, ir ji svajojo apie ateitį, kurią viena pati susikurtų. Jau ji vaizdavosi vienišą lūšnelę neįžengiamos girios pakrašty, ant bevardžio upelio kranto, dingojo gausianti prieglaudą kokioje nors tų tautelių, kurių dar nesužalojo mūsų įstatymai nei mūsų prietarai. Neišmanėlė tikėjosi ten rasianti dorybių, kurios išguitos iš mūsų pusrutulio, ir galėsianti taikiai gyventi, nepripažindama jokios vienatvės pavojų ir atsispirsianti baisioms to klimato ligoms. Vargšelė moteris, kuri neįstengė pakelti vyro tūžmo, svajojo ištverti laukinėje aplinkoje.

Paskendusi tuose romantiškuose apmąstymuose ir fantastiškuose planuose, ji užmiršdavo savo negandas, ji susikūrė atskirą pasaulį; jis ją gynė nuo tikrojo, kuriame buvo priversta gyventi; ji stengėsi kuo mažiau galvoti apie Remoną: netrukus jam nebebus vietos jos svajingoje vienišoje būtyje. Kurdama fantastišką ateitį, ji leido praeičiai pailsėti, o jausdama pasidariusi laisvesnė ir ryžtingesnė, jau iš anksto mėgavosi savo atsiskyrėliško gyvenimo vaisiais. Bet atėjo Remono laiškas, ir šį chimerinį pastatą tartum vėjo gūsis nupūtė. Ji pajuto arba tarėsi pajutusi, kad jį myli dar labiau negu seniau. O man rodosi, kad ji niekuomet jo nemylėjo iš visos širdies. Aš manau, kad netinkamai nukreipta meilė skiriasi nuo abipusės kaip klaida nuo tiesos, ir jeigu mūsų pačių pakilūs ir karšti jausmai mus taip apakina, kad juos palaikome tikra meile, tai vėliau, patyrę tikrosios meilės žavesį, susivokiame, kaip mes klydome.

Tai, ką Remonas rašė apie save, iš naujo uždegė Indianos širdyje kilnumą, tokį būdingą jos prigimčiai. Sužinojusi, kad jis vieni-

šas ir nelaimingas, ji palaikė savo pareiga užmiršti praeitį ir nepaisyti ateities. Vakar ji norėjo palikti vyrą iš neapykantos ir apmaudo, o dabar gailėjosi, kad jo negerbia ir užtat negali padaryti Remonui tikros aukos. Ji buvo taip įsijautrinusi, kad ėmė būgštauti, ar nepadarys jam per mažai, pabėgdama nuo savo irzlaus valdovo pavojingomis jai pačiai dienomis ir leisdamasi į kankinamą keturių mėnesių kelionę. Ji būtų atidavusi gyvybę, vis dar manydama nepakankamai atsilyginusi už Remono šypseną. Taip jau sukurta moteris.

Dabar svarbiausia - išvažiuoti. Sunkoka buvo apgauti įtarų Delmarą ir įžvalgų Ralfą. Bet ne tai buvo didžiausia kliūtis; reikėjo išvengti viešumo, nes pagal įstatymą kiekvienas išvykstantis turėdavo pasiskelbti laikraštyje[19].

Tarp nedaugelio laivų, įmetusių inkarą pavojingame Burbonų reide, buvo "Eugenijus", plaukiąs į Europą. Indiana ilgai taikėsi slapčiomis nuo vyro pasikalbėti su kapitonu; bet kiekvieną kartą, kai ji sakydavosi norinti pasivaikščioti uosto link, vyras ją atiduodavo į Ralfo globą, o pats kantriai, beviltiškai juodu lydėdavo akimis. Tačiau įnikusi ieškoti palankių jos užmačiai sąlygų, Indiana sužinojo, kad į Prancūziją plaukiančio laivo kapitonas turįs giminaitę Salino kaime, salos viduryje, ir kad jis pėsčias dažnai iš ten grįžtąs miegoti į laivą. Nuo tos valandos ji nepalikdavo uolos, kuri jai buvo kaip žvalgybos punktas. Vengdama sukelti įtarimų, ji ten eidavo aplinkiniais takais ir grįždavo atgal tuo pačiu keliu jau sutemus, bet keleivio, kurio jai reikėjo, kalnuose nė sykio nesutiko.

Beliko jai tik dvi dienos laukti, nes vėjas papūtė nuo kranto į jūrą; inkarvietėje ilgiau stovėti darėsi nebeįmanoma, ir kapitonas Randomas nekantravo išplaukti.

Tada ji karštai pasimeldė nuskriaustųjų ir silpnųjų Dievui ir atsisėdo Salino kelyje, nepaisydama pavojaus būti pastebėtai ir prarasti paskutinę viltį. Nepraėjo nė valanda, ir ji pamatė kapitoną Randomą, besileidžiantį taku. Tai buvo tikras jūreivis, visada status ir ciniškas, nesvarbu, ar būtų paniuręs, ar žvalus; jo žvilgsnis šaltai nusmelkė liūdną Indianą. Bet ji sukaupė visą drąsą ir nuėjo jo pasitikti kilni ir ryžtinga.

[19] To buvo reikalaujama iš grįžtančiųjų į Prancūziją, nes salose tada gyveno ne tik politinių, bet ir kriminalinių nusikaltėlių.

- Pone, - tarė ji, - aš atiduodu į jūsų rankas savo garbę ir gyvenimą. Aš noriu palikti koloniją ir grįžti į Prancūziją. Jeigu jūs, užuot suteikęs man prieglobstį, išduosite mano paslaptį, man nieko daugiau nebeliks, kaip tik mestis į jūrą.

Kapitonas dievažydamasis atsakė, kur tai matyta, kad jūra skandintų tokią dailią škunutę, - taigi mielai sutinkąs ją buksyruoti kad ir į kitą pasaulio kraštą, juo labiau kad ji pati atsisukanti pavėjui.

- Jūs sutinkate? - tarė ponia Delmar nerimastaudama. - Tad malonėkite priimti avansą už mano kelionę.

Ir padavė jam dėžutę su brangenybėmis, kadaise ponios de Karvachal padovanotomis; tai buvo visas jos turtas. Bet jūreivis ją buvo kitaip supratęs ir grąžino dėžutę, ištaręs tokius žodžius, nuo kurių jai kraujas mušė į veidą.

- Aš esu nelaiminga, - tarė ji sulaikydama pykčio ašaras, kurios sublizgo ant jos ilgų blakstienų, - mano prašymas jums suteikia progą mane įžeisti, bet jeigu jūs žinotumėt, koks bjaurus mano gyvenimas šioje saloje, tikrai manęs neniekintumėt, o tik užjaustumėt.

Toks jaudinantis ir kilnus Indianos santūrumas paveikė kapitoną Randomą. Žmonės, paprastai nepasižymį jautrumu, kartais tam tikrais atvejais būna visai nuoširdžiai jautrūs. Jis ūmai prisiminė nesimpatingą pulkininko Delmaro veidą ir gandus, kurie sklido apie jį kolonijoje. Pasileidėlio akimis žvelgdamas į tą gležną ir gražią moterį, jis buvo nustebintas jos nekaltos ir atviraširdiškos išvaizdos; ypač susijaudino pastebėjęs jos kaktoje baltą ruožą, kai ji paraudo. Jis buvo turėjęs prekybinių ryšių su Delmaru, ir pastarojo šiurkštus ir kietas būdas jį buvo neigiamai nuteikęs.

- Po šimts velnių! - sušuko jis. - Nekenčiu vyro, kuris gali batais daužyti tokios gražios moters galvą. Delmaras - korsaras, ir aš jam iškrėsiu kiaulystę, bet būkite, ponia, atsargi ir supraskite, kad aš čia nusižengiu savo pareigoms. Jums reikia išsprukti be triukšmo mėnuliui leidžiantis, išlėkti kaip paukštytei iš tamsaus tarpeklio...

- Aš žinau, pone, - tarė ji, - kad jūs, suteikdamas man tą paslaugą, nusižengiate įstatymams; gal jums teks užmokėti baudą, todėl aš jums ir duodu tą dėžutę, kurios vertė mažiausiai dvigubai prašoka kelionės kainą.

Kapitonas paėmė dėžutę šypsodamasis.

- Dabar ne laikas mums atsiskaitinėti, - tarė jis, - aš pabūsiu

jūsų turto saugotoju. Atsižvelgiant į aplinkybes, didelio bagažo jūs, be abejonės, neturėsite; išplaukimo naktį ateikite į Palmių įlankėlės pakriaušę; jūs pamatysite atplaukiant valtį su dviem irkluotojais, kurie jus įkels į laivą naktį tarp pirmos ir antros valandos.

3

Išvykimo diena praėjo kaip sapnas. Indiana baiminosi, kad ji bus ilga ir slogi, o ji prabėgo akimirksniu. Gamtos tyla ir namų ramybė nesiderino su ponios Delmar susijaudinimu. Ji užsidarė savo miegamajame ir pasirinko mažumėlę daiktų, kuriuos norėjo pasiimti; slėpdama po drabužiais, ji juos išnešiojo po vieną į pakriaušę Palmių įlankėlėje ir ten sudėliojo į pintinę, užverstą smėliu. Jūra buvo nerami, ir vėjas kas valandą smarkėjo. Iš atsargumo "Eugenijus" buvo išplaukęs iš uosto, ir ponia Delmar tolumoje matė jo baltas išpūstas bures; ekipažas laviravo stengdamasis išsilaikyti vietoje. Jos širdis plastėdama veržėsi link to laivo, kuris tarytum nekantravo kaip veržlus nestygstąs žirgas. Bet kai grįždavo į salos vidurį, uolų tarpekliuose ją vėl apimdavo švelni ramybė: skaisčiai švietė saulė, čiulbėjo paukščiai, dūzgė vabzdžiai, žmonės plušėjo kaip ir vakar, ir niekam nerūpėjo, kad ją kamuoja slogios mintys. Ji net imdavo abejoti savo ryžto tikroviškumu ir klausdavo save, ar nebus tas jos išvykimas tik sapnas.

Vakarop vėjas aprimo. "Eugenijus" prisiartino prie kranto, ir saulei leidžiantis ponia Delmar uolos viršūnėje išgirdo patrankos šūvį, kuris nuaidėjo per visą salą. Šis signalas skelbė, kad laivas išplauks rytoj, tekant saulei, kuri dabar jau maudėsi bangose.

Po vakarienės ponas Delmaras pasijuto negerai. Žmona pamanė, kad viskas žuvę, kad visi namai turės budėti per naktį, kad jos sumanymas nueis niekais; be to, ligoniui ji buvo reikalinga: negalima jo apleisti tokią valandą. Ir jos sielą užplūdo graužatis, nes kas gi pasigailės to senio, jeigu ji paliktų jį vieną. Ji sudrebėjo pagalvojusi, kad gali tapti nusikaltėle savo pačios akyse, kad sąžinė gal labiau pasmerktų ją negu visuomenė. Jei ponas Delmaras, kaip paprastai, būtų šiurkščiai pareikalavęs jos paslaugų, jeigu jis būtų

pasirodęs įžūlus ir įnoringas ligonis, tai Indianos - prislėgtos vergės - pasipriešinimas būtų buvęs lengvas ir teisėtas; bet pirmą kartą gyvenime jis sunegalavo tylomis ir buvo dėkingas žmonai už jos rūpestį. Dešimtą valandą jis pasisakė, kad jaučiasi visai gerai, liepė eiti jai į savo miegamąjį ir uždraudė bet kam daugiau juo rūpintis. Ralfas irgi užtikrino, kad visi ligos ženklai pranykę ir kad ramus miegas dabar esąs vienintelis vaistas. Kai laikrodis išmušė vienuoliktą, namuose visur buvo tylu ir ramu. Ponia Delmar puolė ant kelių ir ėmė melstis liedama graudžias ašaras.

Ji pasijuto beužsitraukianti sunkią nuodėmę, ir dabar, kaip ji tikėjo, tik Dievas begali jai atleisti. Ji tyliai įėjo į vyro kambarį. Šis kietai miegojo; veidas buvo ramus, kvėpavimas lygus. Išeidama pastebėjo tamsumoje kitą žmogų, užmigusį krėsle. Tai Ralfas, be triukšmo atsikėlęs, atėjo budėti prie jos vyro, jei vėl pasikartotų priepuolis.

"Vargšas Ralfas! - pamanė ji. - Koks iškalbus ir žiaurus priekaištas man!"

Ji panoro jį pažadinti ir viską išsipasakoti, prašyti apsaugoti ją nuo savęs pačios, o paskui pagalvojo apie Remoną.

"Dar viena auka, - pamąstė ji, - ir pati didžiausia, mano pareigos auka."

Meilė - moters dorybė; klaidos, kurias ji daro iš meilės, ją išaukština; iš jos ji semiasi stiprybės kovoti su sąžinės graužatimi. Juo brangiau jai atsieina nusikaltimas, juo daugiau ji nusipelno mylimajam. Tai yra kaip fanatizmas, kuris įduoda durklą tikinčiajam į rankas.

Ji nusikabino auksinę grandinėlę, kuri atiteko iš motinos ir kurią visada nešiojo; atsargiai ją užkabino Ralfui ant kaklo kaip paskutinį broliškos draugystės laidą. Paskui dar kartą lempa apšvietė seno vyro veidą patikrindama, ar jau sveikesnis. Tuo metu jis sapnavo ir tylomis sušnibždėjo:

- Saugokis to žmogaus, jis tave pražudys...

Indiana nuo galvos ligi kojų sudrebėjo ir nubėgo į savo miegamąjį. Ji laužė rankas, neryžtingumo kankinama; paskui jai šovė mintis, kad ji tai daro ne dėl savęs, o dėl Remono, kad vyksta ne sau laimės ieškoti, o jam jos suteikti; tegul ji bus pasmerkta amžinoms kančioms, kad tik pagražintų savo mylimojo gyvenimą. Ji išbėgo iš namų ir greitai pasiekė Palmių įlanką, nedrįsdama atsig-

rėžti atgal ir pažiūrėti, ką palieka.

Ji tuojau atrausė pintinę ir atsisėdo ant jos. Tyli, virpėdama klausėsi vėjo švilpesio, ties kojomis gūrančių bangų ūžesio, šaižios satanito dejonės nuo uolų nukarusiuose jūros dumbliuose; tačiau visus tuos garsus nustelbė jos širdies plakimas, kuris jos ausyse aidėjo kaip gedulo varpas.

Ji ilgai laukė; paspaudus skambinamąjį mygtuką, laikrodis pasakė, kad sutartasis laikas praėjo. Jūra buvo labai nerami, o laivams priplaukti prie salos krantų ir ramiu oru buvo taip keblu, kad Indiana vargiai besitikėjo sulaukti irkluotojų, kurie turėjo ją paimti. Tą akimirką ji pastebėjo ant švytinčių bangų tamsų besistengiančios prisiirti valties šešėlį. Bet mūša buvo tokia didelė, jūra taip šėlo, kad menka valtelė kas akimirką dingdavo bangose lyg tamsios žvaigždėtos drobulės raukšlėse. Atsistojusi ji kelis kartus atsišaukė į jai duodamą signalą, bet pro vėją tas šauksmas nepasiekė irkluotojų. Pagaliau kai iš arčiau ją išgirdo, ėmė vargais negalais irtis prie jos. Palaukę bangos ir jos pakelti, jie padvigubino pastangas ir buvo su valtim išmesti ant paplūdimio.

Žemė, kur įsikūręs Sen Polis, tai jūros ir kalnų smėlis, verpetingos Galė upės suneštas iš toli į žiotis. Pakrantę juosia apgludintų akmenų povandeninės kopos, kurias mūša čia nuneša, čia išvarto, čia vėl sustumia kaip pakliūva. Tokios nepastovios seklumos neišvengiamai daužo laivus, ir locmano sumanumas nieko nepadeda vairuojant tarp tų nuolatos kintančių rifų. Didieji laivai, sustoję Sen Deni uoste, dažnai būna nuplėšiami nuo inkarų ir smarkios srovės sudaužomi į krantą. Kai vėjas atsimuša nuo salos ir prasideda pavojingas staigus atoslūgis, vienintelė išeitis - tučtuojau išplaukti į atvirą jūrą; taip ir buvo padaręs "Eugenijus".

Valtelė nunešė Indianą su jos turtu per šėlstančias bangas; kaukė vėtra, abu irkluotojai nesivaržydami keikėsi, kad per ją šitoks pavojus juodviem gresiąs. Jau prieš dvi valandas, anot jų, laivas turėjęs pakelti inkarą, ir tik dėl jos kapitonas užsispyręs nedavė įsakymo. Ta proga jiedu dar pridėjo baisių įžūlybių, kurias vargšė pabėgėlė turėjo išklausyti tylėdama; o kai vienas tarstelėjo antrajam, kad juodviem gali kliūti už nemandagumą su *kapitono meiluže*, tasai nusikeikė ir atšovė:

- Liaukis! Šiąnakt mums reikės grumtis su rykliais. Jei dar pamatysim kapitoną Randomą, patikėk, jis nebus piktesnis už juos.

- Nežinau, - atsiliepė pirmasis, - gal vienas jau užuodė mus; šiaip ar taip, skrodėje matau nekrikščionišką snukį.

- Kvailys! Šuns snukį palaikė jūrų plėšiku! Ei, keleivi keturkoji, tave užmiršo krante; bet, po šimts pypkių, tau nebus lemta ėsti įgulos biskvitų. Mums įsakyta paimti tik panelę, o ne tave...

Ir užsimojo irklu smogti per galvą tam gyvuliui; Indiana pro ašaras žvilgtelėjo į jūrą ir pažino savo gražiąją Ofeliją, kuri, atsekusi jos pėdomis, leidosi plaukti paskui. Kai jūreivis buvo besitaikąs kirsti, banga, su kuria šuo grūmėsi iš paskutiniųjų, jį nubloškė nuo valties, ir šeimininkė išgirdo ilgą ir graudų inkštimą. Ji ėmė maldauti irkluotojus paimti šunį, ir tuodu apsimetė sutinką; bet kai ištikimas šuo priplaukė, jie įžūliai kvatodami sutriuškino jam galvą. Indiana išvydo plūduriuojant nebegyvą Ofeliją, kuri ją mylėjo labiau už Remoną. Tuo pat metu įšėlusi banga kaip į pragarmę bloškė valtį, ir jūreivių juokas virto išgąstingais keiksmais. Tačiau plokščiadugnė lengva valtis mikliai, kaip antis iškilo į viršų, vėl nugrimzdo bangų dubumoje, vėl užlėkė ant purslotos keteros. Tolstant nuo kranto, jūra nebe taip siautėjo, ir valtis be pavojaus sparčiau yrėsi prie laivo. Abu irkluotojai pažvalėjo ir atitoko. Jiedu mėgino atitaisyti savo stačiokiškumą, bet jų meilikavimas Indianai buvo užgaulesnis už stačiokiškumą.

- Na, poniute, - tarė vienas, - nenusiminkite, jūs išgelbėta; kapitonas, be abejonės, mus pavaišins geriausiu vynu iš savo sandėlio už tokį laimikį, sumeškeriotą jam.

Antrasis tarytum gailėjosi, kad bangos sušlapino jaunosios ponios drabužius, bet pridūrė, kad kapitonas jos laukiąs su savo paslaugomis. Sustingusi ir nebyli Indiana baikščiai klausėsi jų šnekos; ji suvokė savo padėties siaubingumą; jai rodėsi, nėra kitokio būdo išsivaduoti iš tų užgaulių, kaip mestis į jūrą. Du ar tris kartus ji vos neiššoko iš valties, bet greit valingai susitvardė, mintyse kartodama: "Juk aš dėl jo, dėl Remono, kenčiu tiek visokių piktenybių. Aš turiu gyventi, kad ir kažin kokios nešlovės gramzdinama!"

Ji pridėjo ranką prie nerimstančios širdies ir apčiuopė durklą, kurį rytą ten paslėpė, kažkokios nuojautos paveikta. Ginklą turėdama, ji atgavo pasitikėjimą. Tą trumpą laibą stiletą visada nešiojosi jos tėvas; tai buvo senoviškas ispaniškas durklas, priklausęs kažkuriam Medina Sidonia giminės atstovui; ant plieno geležtės buvo išraižytas giminės vardas ir 1300 metai. Šaunusis durklas, be

abejonės, aplaistytas didikų krauju ir turbūt ne vieną užgaulę nuplovęs, ne vieną įžūlėlį nubaudęs! Su juo Indiana pasijuto atvirtusi ispane; ji įlipo į laivą, ryžtingai tardamasi, kad moteriai niekas negresia, kai ji vengdama negarbės turi kuo nusižudyti. Ji nekerštavo palydovams už įžūlumą, išdidžiai ir dosniai atsilygino jiems už vargą; paskui pasitraukė į laivo galą ir nekantriai ėmė laukti išplaukimo valandos.

Pagaliau diena išaušo, ir jūroje pasirodė valtys su keleiviais. Iš savo užkampio Indiana baikščiai žvelgė į atvykstančius keleivius; ji baiminosi tarp jų pamatyti vyrą, kuris galėjo ateiti jos ieškoti. Galų gale sugriaudėjo patrankos šūvis ir nuaidėjo saloje, kuri jai buvo kaip kalėjimas. Už laivo vanduo subangavo, suputojo, tekanti saulė nurausvino baltas Salazų viršūnes, kurios pamažu nyko horizonte.

Kelis ljė nuplaukus, laive buvo suvaidinta savotiška komedija. Kad nebūtų įtartas apgaule, kapitonas Randomas apsimetė radęs laive ponią Delmar; jis dėjosi nustebęs, apklausinėjo jūreivius, net tarytum pyko, paskui lyg aprimo, surašė protokolą, esą aptikęs laive *pamestinuką*; tokie formalumai buvo reikalingi panašiais atvejais.

Leiskite tuo baigti pasakojimą apie šią kelionę. Man pakaks pasakyti pateisinant kapitoną Randomą, kad jis, nors ir storžievis, turėjo įgimtą nuovoką ir suprato ponią Delmar; po keleto nepavykusių mėginimų pasinaudoti jos padėtimi, kapitonas sujaudintas virto jos draugu ir globėju. Tačiau to šaunaus vyro lojalumas ir Indianos taurumas nekliudė jūreiviams pašaipiai žvalgytis, įtariai maivytis ir švaistytis nešvankiomis ir kandžiomis užuominomis. Nelaimingai keleivei tai buvo tikra kančia visą tą kelionę, nekalbant jau apie nuovargį, visokius trūkumus, pavojų, nuobodulį ir jūros ligą, nes ji pati tai perniek laikė.

4

Remonas, pasiuntęs laišką į Burbonų salą, po trijų dienų visiškai užmiršo ir jį, ir adresatą. Jis pasijuto sveikesnis ir net ryžosi

aplankyti kaimyną. Lanji dvarą, atitekusį už skolas Delmaro kreditoriams, įsigijo vienas turtingas pramonininkas ponas Juberas, žmogus apsukrus, bet vertas pagarbos ne kaip visi turtingi pramonininkai, bet kaip nedaugelis iš jų. Remonas rado naują savininką įsikūrusį tuose namuose, kurie tiek dalykų jam priminė. Parke, kur, rodės, dar tebebuvo smėlyje Nunos lengvų kojyčių pėdsakai, erdviuose kambariuose, kur, rodės, tebeaidėjo švelnūs Indianos žodžiai, iš pradžių jis pasidavė susijaudinimui. Bet naujo šeimininko pasirodymas netrukus pakeitė jo minčių kryptį.

Didžiajame salone, toje vietoje, kur ponia Delmar paprastai būdavo įknibusi į rankdarbį, prie molberto sėdėjo aukšta laiba pailgaakė mergina - švelnaus, bet šelmiško, lipšnaus, bet pašaipaus žvilgsnio. Ji akvarele kopijavo įmantrius sienų panelius. Tos kopijos buvo tiesiog puikumėlis, šmaikšti karikatūra, perteikianti pačios menininkės mandagiai pašaipų charakterį. Ji mėgo pabrėžti tų senų freskų pretenzingą manieringumą; ji mikliai pagavo Liudviko XV epochos dvasią, pilną dirbtinumo, meilikavimo ir pasipūtimo. Atgaivindama laiko nublukintas spalvas, ji vykusiai atkūrė perdėtą dvariškių graciją, pataikūniškumu alsuojančią aplinką, tokius vienodai puošnius markizų ir piemenaičių drabužius. Tą praeities pajuoką ji vadino imitacija.

Ji lėtai pakėlė į Remoną savo vylingai dygias akis, patrauklias ir klastingas, kurios, nežinau kodėl, jam priminė Šekspyro Aną Peidž[20]. Jos laikysenoje nebuvo nei baikštumo, nei per didelės drąsos, nei įprasto apsimetimo, nei nepasitikėjimo savimi. Jųdviejų pokalbis sukosi apie mados įtaką menui.

- Ar ne tiesa, pone, kad moralinis epochos vaizdas atsispindi tame mene? - tarė ji rodydama jam panelį, Bušė maniera vaizduojantį pastoralinių amūrų šutvę. - Ar ne tiesa, kad tie avinukai bėgioja, miega, rupšnoja kitaip negu dabartiniai? O ta graži, nenatūrali, padailinta gamta, šitie šimtalapių rožių krūmai miško glūdumoje, kur mūsų laikais teauga erškėčiai, tie prijaukinti paukščiai, matyt, jau išnykę, tie rausvo atlaso drabužiai, kurie saulėje nedulsvėja? Kiek čia poezijos, glebnumo, laimės, gyvenimas atrodo toks švelnus, beprasmis ir neskaudus! Tos juokingos fikcijos, be abejonės, vertesnės už mūsų rūškanus politinius postringavimus! Kodėl aš neužgimiau anuo metu? - pridėjo ji juokdamasi. - Tokiai lengvabūdei ir tuščiai

[20] Ana Peidž - V. Šekspyro dramos "Vindzoro šmaikštuolės" personažas.

moteriai kaip aš būtų labiau pritikę piešti vėduokles ir rūbų puošmenomis užsiiminėti, negu komentuoti laikraščių straipsnius ir nagrinėti parlamento ginčus!

Ponas Juberas paliko jaunuolius vienus, ir pamažu kalba nukrypo kita linkme, sustodama prie ponios Delmar.

- Jūs labai artimai bendravote su ankstesniais šių namų savininkais, - tarė jaunoji panelė, - ir labai malonu iš jūsų pusės, kad atėjote aplankyti naujų gyventojų. Ponia Delmar, - pridėjo ji, mesdama į Remoną skvarbų žvilgsnį, - sako, buvusi nepaprasta asmenybė, ji turėjusi čia palikti jums atminimų, kurie neina mūsų naudai.

- Tai buvo tikrai puiki moteris, - abejingai atsakė Remonas, - ir jos vyras buvo šaunus žmogus...

- Bet, - vėl tarė lyg niekuo dėta panelė, - man rodos, kad ji buvo daugiau negu puiki moteris. Jei aš gerai atsimenu, jos žavesiui reikėtų ryškesnio ir poetiškesnio epiteto. Aš ją esu mačiusi prieš dvejus metus viename Ispanijos pasiuntinio pokylyje. Tą dieną ji buvo neapsakomai žavi; ar jūs neprisimenate?

Remonas krūptelėjo prisiminęs tą vakarą, kai pirmą kartą kalbėjosi su Indiana. Jis prisiminė taip pat, kad tame pokylyje buvo pastebėjęs dailų jaunos merginos veidą protingomis akimis; tai ir buvo ta pati, su kuria jis dabar kalbėjo, bet tą kartą jis nepasiteiravo, kas ji tokia.

Tiktai išeidamas, kai ėmė girti ponui Juberui dukterį, Remonas sužinojo jos vardą.

- Aš neturiu laimės būti jos tėvu, - atsakė pramonininkas, - bet man malonu būti jos įtėviu. Argi jūs nežinote mano istorijos?

- Aš keletą mėnesių sirgau, - atsakė Remonas, - ir apie jus tiek težinau, kad jau daug esate padaręs šiam kraštui.

- Yra žmonių, - tarė juokdamasis ponas Juberas, - kurie mane liaupsina už panelės de Nanži įdukrinimą, bet jūs, pone, būdamas kilnios dvasios, suprasite, kad aš tik pasielgiau pagal savo sąžinę. Prieš dešimt metų, savo triūsu susikrovęs nemažą turtą, aš, našlys, bevaikis, ėmiau galvoti, kaip čia jį geriau panaudojus. Man pasitaikė proga nusipirkti Burgundijoje de Nanži pilį su žemėmis, kurios buvo nacionalizuotos[21] ir kurios man patiko.

[21] 1789 m. revoliucija buvo nacionalizavusi bažnytines, emigrantų ir neištikimų piliečių žemes. Restauracija paskyrė seniesiems savininkams atlyginimą, išpardavinėdama jų turtą naujiems savininkams.

Aš jas jau buvau įsigijęs, o netrukus sužinojau, kad buvęs to dvaro savininkas gyvenąs trobelėje su septynmete anūke ir kad juodu labai skurstą. Senukui buvo atlyginta už žemę, bet tais pinigais jis sąžiningai apmokėjo skolas, kurias buvo užsitraukęs emigracijoje. Aš norėjau palengvinti jo būklę ir pasiūliau apsigyventi pas mane; bet ir savo nelaimėje jis, kaip tikras aristokratas, liko išdidus. Jis atsisakė grįžti iš malonės į protėvių pilį ir netrukus numirė, nepriėmęs iš manęs jokios pagalbos. Tada aš priglaudžiau jo anūkę. Mažoji aristokratė, jau irgi išdidi, norom nenorom pateko mano globon, bet tame amžiuje prietarai dar neįsišakniję ir nusistatymai nepatvarūs. Ji greitai priprato mane laikyti tėvu, o aš ją auginu kaip savo dukterį. Ji man gražiai atsilygino, laime nuskaidrindama mano senatvę. Norėdamas apdrausti savo laimę, panelę de Nanži aš įdukrinau ir dabar tegeidžiu jai rasti gerą vyrą, gebantį valdyti turtą, kurį aš jai paliksiu.

Nejučiomis tas šaunus žmogus, Remono dėmesio paskatintas, jau per pirmą pasimatymą paprastuoliškai atskleidė jam savo reikalų paslaptis. Atidus klausytojas suvokė, kad pašnekovas turi gražaus, kruopščiai tvarkomo turto, kuriam tereikėjo, kad suklestėtų, šeimininko, jaunesnio ir rafinuotesnio už geraširdį Juberą. Jis pasijuto esąs pašauktas tą malonų uždavinį atlikti ir dėkojo išradingam likimui, kuris taip sumaniai romantiškomis aplinkybėmis jį suvedė su jo rango moterimi, didelių plebėjo turtų valdove. Tokio lemties mosto nevalia pražiopsoti, ir Remonas ėmėsi veikti su visu savo apsukrumu, juoba kad įpėdinė buvo žavinga. Remonas susitaikė su apvaizda. Apie ponią Delmar jis nebenorėjo nė galvoti. Jis kratėsi baimės, kurią retkarčiais sukeldavo jo laiškas, jis stengėsi save įtikinti, kad vargšelė Indiana nesuvoks jo kėslų arba neturės drąsos į laišką atsakyti; pagaliau jam pasisekė patį save prigauti ir įtikinti, kad jis nekaltas; Remonas baisėjosi būti egoistu. Jis nepriklausė prie tų atviraširdžių piktadarių, kurie išeina į sceną naiviai patys sau išpažinti savo nedorybių. Nedorybė nesigroži savo šlykštumu, nes ji pasibaisėtų savo atspindžiu veidrodyje; Šekspyro Jago veiksmai visiškai įtikinami, o žodžiai - ne; dramos reikalavimų sąlygojamas veikėjas priverstas atskleisti savo slaptus ir gilius sielos vingius. Žmogus retai taip šaltakraujiškai savo sąžinę pakloja po kojų. Jis ją kreipia kaip nori, prievartauja, tramdo, žaloja, o kai galutinai sugadina, padaro

ištižusią ir nebetinkamą, nebegali be jos apsieiti kaip be atlaidaus ir sukalbamo auklėtojo, kuris nusilenkia savo interesams, visada apsimesdamas sąžine vadovaująsis ir jos bijąs.

Remonas pradėjo dažnai lankytis Lanji, ir tie jo vizitai buvo malonūs ponui Juberui, nes Remonas, kaip jau žinote, mokėjo patikti; neilgai tad laukus, turtingas plebėjas norėjo tik jį vadinti savo žentu. Bet jis geidė, kad pati įdukterė jį pasirinktų ir kad juodviem būtų palikta laisvė susipažinti ir vienas kitą įvertinti.

Lora de Nanži neskubėjo nešti laimės Remonui ir laikė jį tarp baimės ir vilties. Ji nebuvo tokia didžiadvasiška kaip ponia Delmar, užtat daug sukresnė, šaltesnė ir meilingesnė, išdidesnė ir paslaugesnė - žodžiu, tokia moteris, kuri turėjo apgalėti Remoną; ji savo sukrumu buvo pranašesnė už Remoną tiek, kiek šis už Indianą. Ji greitai suvokė, kad jos garbintojas lygiai gviešiasi jos turto kaip ir jos pačios. Savo blaivia vaizduote nieko geresnio nesitikėjo iš tokios pagarbos; sveikos galvosenos ir gerai pažįstanti to meto aukštuomenę, ji negalėjo svajoti apie meilę, turėdama du milijonus. Ramiai ir filosofiškai ji apsisprendė ir nekaltino Remono; ji neniekino jo už apskaičiavimą ir praktiškumą, nes tokia buvo jų epocha; tiktai per daug gerai jį pažinojo, kad galėtų mylėti. Visa savo puikybe ji stengėsi neatsilikti nuo to šalto rezonieriško amžiaus; jos savimeilė būtų nukentėjusi pasiduodama paikoms pensionato auklėtinės iliuzijoms; ji būtų raudonavusi dėl nusivylimo kaip dėl kvailybės; žodžiu, savo heroizmui ji skyrė uždavinį vengti meilės, kaip ponia Delmar - jai pasiduoti.

Panelė de Nanži buvo nusistačiusi priimti vedybas kaip socialinę būtinybę; bet kol kas ji šelmiškai mėgavosi savo laisve ir smelkėsi savo autoritetu kurį laiką užgožti žmogų, pretenduojantį jai tą laisvę atimti. Nei jaunystės, nei saldžių svajų, nei prašmatnios ir vylingos ateities nebuvo tai jaunai mergaitei, pasmerktai turtingumo nedalioj ištverti. Gyvenimas jai buvo stoiškas apskaičiavimas, o laimė - vaikiška iliuzija, nuo kurios reikia gintis kaip nuo juokingos silpnybės.

Remonui ruošiantis pertvarkyti savo likimą, Indiana artinosi prie Prancūzijos krantų. Bet kaip ji nustebo ir išsigando, kai išlipusi iš laivo, Bordo mieste[22] pamatė iškeltas trispalves vėliavas.

[22] Žinia apie 1830 m. liepos 27 d. Paryžiuje prasidėjusią revoliuciją buvo sukėlusi Bordo mieste itin gyvą reakciją.

Miestas buvo apimtas smarkaus sambrūzdžio; išvakarėse buvo vos nenužudytas prefektas; liaudis visur maištavo; įgula, atrodė, ruošėsi kruvinai kovai, bet dar nebuvo žinomos Paryžiaus revoliucijos išdavos.

"Aš atvykau per vėlai", - tokia mintis kaip žaibas nusmelkė ją.

Siaubo apimta ji paliko laive truputį pinigų ir daiktus ir nudūlino į miestą kaip apsvaigusi. Ji ieškojo diližano į Paryžių, bet viešosios susisiekimo priemonės buvo perpildytos žmonių: vieni bėgo iš miesto, kiti skubėjo pasinaudoti nugalėtųjų turtu. Tik vakarop ji susirado vieną vietą. Jai lipant į karietą, nacionalinės gvardijos būrys sulaikė keleivių išvažiavimą ir pareikalavo dokumentų. Indiana jų neturėjo. Kol ji stengėsi išsklaidyti gana absurdiškus triumfatorių įtarinėjimus, šalimais nugirdo kalbant, kad karalius nuverstas ir pabėgęs, kad ministrai iššudyti su visais jų šalininkais. Šitos naujienos, juoko, patyčių, džiugesio šūkių lydimos, blokšte parbloškė ponią Delmar. Visoje toje revoliucijoje ją domino tik vienas faktas, visoje Prancūzijoje ji pažinojo tik vieną asmenį. Ji parkrito apalpusi ant grindinio ir atsipeikėjo ligoninėje vos po kelių dienų...

Be pinigų, be skalbinių, be daiktų ji išėjo iš ligoninės po dviejų mėnesių - nusilpusi, nusibaigusi, persirgusi smegenų uždegimu ir dėl to kelis kartus vos nenumirusi. Kai svyruodama atsidūrė gatvėje viena, be atramos, be lėšų, be jėgų, kai pagaliau prisiminė, kas nutiko,- kad ji vieniša, apleista tame dideliame mieste,- ją pagavo neapsakoma baimė ir neviltis pagalvojus, kad Remono likimas seniai jau nuspręstas, kad šalia nėra nė vieno žmogaus, kuris ją išvaduotų iš tos baisios nežinomybės. Visu sunkumu prislėgė sugniuždytą jos sielą vienatvės baisumas, o beviltiška apatija, skurdo sukelta, pamažu atbukino jos jautrumą. Tokio moralinio abejingumo pagauta, ji nuslinko uosto link ir, drugio krečiama, atsisėdo ant stulpelio pasišildyti saulėje; įsmeigusi blausias akis, žiūrėjo į vandenį ties savo kojomis. Tenai ji išbuvo kelias valandas - suglebusi, be vilties, be ryžto. Paskui prisiminė savo daiktus, pinigus, kuriuos buvo palikusi "Eugenijaus" laive ir kuriuos gal būtų buvę galima atgauti; bet jau sutemo, ir ji nedrįso įsimaišyti tarp jūreivių, kurie šiurkščiai juokaudami baigė savo darbą, ir pasiteirauti apie tą laivą. Priešingai, norėdama išvengti dėmesio, kuris jau buvo į ją kreipiamas, ji paliko uostą ir nuėjo pasislėpti vieno apleisto namo griu-

vėsiuose už plačios Kenkonso aikštės. Įsispraudusi į kampą, ten ji praleido šaltą spalio mėnesio naktį, baimingų ir graudžių minčių kupina. Pagaliau išaušus ją ėmė kamuoti nenumaldomas alkis. Nors jos drabužiai buvo susinešioję, bet dar atrodė pasiturimai, ne kaip elgetos; žmonės į ją žiūrėjo dėmesingai, įtariai, pašaipiai, ir niekas nieko nedavė. Tada ji vėl nuslinko į uostą pasiteirauti apie "Eugenijų" ir iš sutikto valtininko sužinojo, kad laivas vis dar Bordo reide. Ji valtimi nuplaukė ir rado kapitoną Randomą pusryčiaujantį.

- Tai kaip! - sušuko jis. - Mano gražioji keleive, jūs jau sugrįžote iš Paryžiaus? Gerai padarėte, nes rytoj aš išplaukiu. Ar turėsiu jus paimti į Burbonus?

Jis papasakojo poniai Delmar, kaip jos visur ieškojęs. Bet Indiana, nugabenta į ligoninę, neturėjo jokių dokumentų, ir niekas nežinojo, kas ji. Ligoninėje ji buvo užregistruota kaip nežinomoji, lygiai kaip ir policijoje. Todėl kapitonas negalėjo gauti jokių žinių.

Kitą dieną, kad ir labai nusilpusi ir išvargusi, Indiana išvažiavo į Paryžių. Atsižvelgiant į tai, kaip pakrypo politiniai įvykiai, jos nerimas būtų turėjęs atslūgti, bet nerimas neprotauja, o meilė visada kupina vaikiškos baimės.

Atvykusi į Paryžių, tą patį vakarą nuėjo į Remono namus; namsargį ji apklausinėjo būgštaudama.

- Ponas laikosi gerai, - atsakė tasai, - jis Lanji.

- Lanji? Gal norėjote pasakyti Sersi?

- Ne, ponia, Lanji, dabar jis to dvaro savininkas.

"Gerutis Remonas, - pamąstė Indiana, - jis atpirko tas žemes, norėdamas man suteikti prieglobstį, kur nepasiektų manęs žmonių piktumas. Jis žinojo, kad aš atvyksiu..."

Apsvaigusi iš laimės, ji žvaliai nuskrido, naujo gyvenimo vilties įkvėpta, į viešbutį, kur visą naktį ir rytą ilsėjosi. Jau taip seniai vargšelė nebuvo ramiai miegojusi! Jos sapnai buvo saldūs ir vylingi; pabudusi ji neapgailėjo jų vylingumo, nes tikrovės viltis jai buvo čia pat. Ji rūpestingai apsitaisė, nes žinojo, kad Remonas brangina kiekvieną tualeto smulkmeną, ir jau išvakarėse buvo užsisakiusi naują gražią suknelę, kuri buvo atnešta keliantis. Bet kai ji norėjo susišukuoti, pasigedo savo puikių ilgų kasų: ligoninėje seselė jas nukirpo. Tik dabar ji tai pastebėjo, nes didieji jos rūpesčiai buvo nubloškę visas smulkmenas.

Bet kai ji suraitė savo juodus trumpus plaukus ant baltos kak-

tos, kai ant savo gražios galvytės užsidėjo angliško fasono skrybėlaitę, tada vadintą "trys už šimtą", primenant to meto bankrotus, kai prie juosmens prisisegė Remono mėgstamų gėlių puokštelę, ji vylėsi jam patiksianti, nes vėl pasidarė blyški ir gležna kaip pirmomis jųdviejų pažinties dienomis, o liga jai buvo nublukinusi atogrąžų saulės įdegimą.

Popiet ji pasisamdė karietą ir vakare apie devintą valandą nuvyko į kaimą Fontenblo pamiškėje. Ten ji liepė iškinkyti arklius ir įsakė vežėjui laukti jos ligi ryto, o pati nuėjo pėsčia per mišką taku, kuriuo per ketvirtį valandos pasiekė Lanji parką. Ji pamėgino atidaryti vartelius, bet jie buvo iš vidaus užrakinti. Indiana norėjo paslapčiomis, tarnų nepastebėta, užklupti Remoną. Ji ėjo patvoriu; tvora jau buvo sena; Indiana prisiminė, kad joje būta spragų; laimė, ji rado spragą ir įsmuko į parką be didelio vargo.

Kai Indiana įžengė į sodybą, kuri priklausė Remonui ir kuri turėjo tapti jai prieglauda, šventykla, tvirtove ir tėviške, širdis ėmė plakti iš džiaugsmo. Žvali ir džiugi ji nuskubėjo vingiuotomis, taip gerai pažįstamomis alėjomis. Angliškas parkas šioje dalyje buvo niūrus ir nuošalus. Viskas čia buvo kaip buvę; tik nebeliko liepto, kurio vaizdo ji taip baiminosi; net pati upelio vaga buvo nukreipta; pasikeitė tik vietos, kurios būtų galėjusios priminti Nunos mirtį.

"Jis norėjo, kad man niekas nebeatgaivintų to žiauraus atminimo, - pamanė Indiana. - Jis klydo, aš būčiau įstengusi tai pakelti. Ar ne dėl manęs jis savo gyvenimą apsunkino tokia sąžinės graužatimi? Dabar mudu vienodi: juk aš taip pat nusikaltėlė. Gal aš net būsiu vyro mirties kaltininkė. Remonas gali priimti mane į savo glėbį, ir mes atstosime vienas kitam ir nekaltybę, ir dorovę."

Ji perėjo upelį lentomis, nutiestomis būsimajai tilto statybai, ir įžengė į gėlyną. Čia stabtelėjo, nes širdis pradėjo smarkiau plakti. Ji metė žvilgsnį į buvusį savo miegamojo langą. Kokia laimė! Mėlynos užuolaidos švytėjo nuo šviesos. Remonas buvo ten. Ar galėjo jis būti kitame kambaryje? Slaptųjų laiptų durys buvo atdaros.

"Jis manęs laukia, - pamanė ji, - jis bus laimingas ir nenustebs."

Laiptų gale ji luktelėjo, atsikvėpė; džiaugsmas labiau negu sielvartas pakirto jai jėgas. Ji pasilenkė ir pažiūrėjo pro rakto skylutę: Remonas buvo vienas, jis skaitė. Taip, tai buvo Remonas, gyvybės ir jėgų kupinas. Sielvartai jo nesusendino, politinės audros nė vie-

no plauko nenurovė nuo jo galvos. Jis buvo ramus ir išvaizdus, parėmęs galvą balta ranka, panirusia juoduose plaukuose.

Indiana stumtelėjo duris, kurios lengvai atsivėrė.

- Tu laukei manęs! - sušuko ji priklaupdama ir padėdama svyruojančią galvą Remonui ant kelių. - Tu skaičiavai mėnesius, dienas! Tu skaičiavai praėjusį laiką, bet ir žinojai, kad aš negalėjau neatsiliepti į tavo kvietimą!.. Juk tu mane kvietei, ir štai aš esu, aš čia, aš mirštu!

Mintys jai susimaišė galvoje; kurį laiką ji tylėjo, sunkiai alsavo, neįstengdama nei žodžio pratarti, nei galvoti.

Paskui ji pravėrė akis; pamačiusi Remoną lyg pro sapną, ji džiaugsmingai ir dūkiai šūktelėjo ir prilipo prie jo lūpų, protą praradusi, aistros įkaitinta, laiminga.

O jis buvo išbalęs, be žado, sustingęs kaip perkūno trenktas.

- Atpažink gi mane, - tarė ji, - tai tavo Indiana, tavo vergė! Tu parkvietei mane iš tremties, aš plaukiau tris tūkstančius ljė, kad galėčiau tave mylėti ir tau tarnauti; aš, tavo pasirinktoji bičiulė, viską palikau, nieko nepabūgau, viską paaukojau, kad tik suteikčiau tau tą džiaugsmo akimirką! Ar tu laimingas, ar patenkintas, sakyk? Aš laukiu atpildo; vienas žodis, vienas bučinys - ir aš būsiu šimteriopai atlyginta!

Bet Remonas nieko neatsakė; jis neteko savitvardos. Jis buvo priblokštas, siaubo pritrenktas matydamas tą moterį prie savo kojų; jis susiėmė rankomis galvą, norėjo skradžiai žemę prasmegti.

- Viešpatie! Tu man nieko nesakai, nepabučiuoji manęs, nekalbi su manim! - šaukė ponia Delmar glausdamasi prie Remono kojų. - Ar tu negali? Laimė tave skaudina, ji žudo, aš gerai žinau! Ak, tu kankinies, tu alpsti, aš tave per staigiai užklupau! Pažvelk į mane, pažiūrėk, kokia aš pablyškusi, kaip pasenau, kiek prisikentėjau! Bet tai vis dėl tavęs, ir dėl to tu dar labiau mane pamilsi! Tark man žodį, tik vieną žodį, Remonai!

- Aš noriu verkti, - kimiu balsu tarė Remonas.

- Aš taip pat, - tarė ji bučiuodama jam rankas. - Taip bus geriau. Verk, verk prie mano krūtinės, aš bučiuodama tavo ašaras šluostysiu; aš atvykau, tavo laime nešina, aš viską darysiu, ką tik tu norėsi, aš tavo draugė, tavo tarnaitė arba tavo meilužė. Kadaise aš buvau žiauri tau, beprotė, egoistė; aš tave kankinau, aš nenorėjau suprasti, kad mano reikalavimai tau nepakeliami. Bet ilgainiui aš

apsigalvojau, ir kadangi tu su manim nebijai viešosios nuomonės, aš nebeturiu teisės atsisakyti bet kokios aukos tau. Kaip nori elkis su manimi, mano kraujas, mano gyvybė, mano kūnas ir siela - viskas tavo. Norėdama tau priklausyti, aš plaukiau tris tūkstančius ljė. Šitai aš norėjau tau pasakyti; imk mane, aš tavo, o tu - mano viešpats.

Nežinau, kokia pragariška mintis dingtelėjo Remonui į galvą. Jis nuėmė nuo savo veido sustingusias rankas ir su velnišku šaltakraujiškumu pažvelgė į Indianą; paskui siaubingas šypsnys iškreipė jo lūpas, akys sužibo, nes Indiana vis dar buvo graži.

- Pirmiausia tau reikia pasislėpti, - tarė jis atsistodamas.

- Kodėl pasislėpti? - paklausė ji. - Argi tu čia ne šeimininkas ir negali manęs priimti ir priglausti? Juk aš, be tavęs, nieko daugiau pasaulyje neturiu, jei tavęs nebūtų, būčiau priversta elgetauti. Net žmonės negali tavęs kaltinti dėl mano meilės, aš pati prisiėmiau visą atsakomybę... Aš!.. Kurgi tu eini? - sušuko ji matydama jį einant prie durų.

Ji kraupiai įsikibo į jį kaip mažas vaikas, kuris nė akimirką nesiduoda paleidžiamas, ir klupsčiomis šliaužė paskui jį.

Jis norėjo užrakinti duris, bet jau buvo per vėlu. Jos atsidarė, jam prie jų nepriėjus; Lora de Nanži įeidama aiktelėjo, truputį pasilenkė ir prisimerkusi pažiūrėjo į moterį, kuri kone apalpusi gulėjo ant grindų. Dygiai šypsodamasi ji tarė su panieka:

- Ponia Delmar, jums turbūt patinka tris asmenis stumti į keistą padėtį; bet aš jums dėkoju, kad man suteikėte mažiausiai juokingą vaidmenį, ir aš čia jau jį atlieku. Prašau išeiti.

Pasipiktinimas suteikė Indianai jėgų. Ji atsistojo tvirta ir išdidi.

- Kas yra ta moteris, - paklausė ji Remoną, - ir kokią teisę ji turi man įsakinėti jūsų namuose?

- Jūs čia esate mano namuose, ponia, - tarė Lora.

- Kalbėkite gi, meldžiamasis! - sušuko Indiana, piktai kratydama nelaimingąjį už rankos. - Sakykite, ar tai jūsų meilužė, ar žmona?

- Žmona, - atsakė mikčiodamas Remonas.

- Aš jums dovanoju už jūsų nežinojimą, - tarė ponia de Ramier žiauriai šypsodamasi. - Jeigu jūs būtumėte buvusi ten, kur privalote būti, jūs būtumėt gavusi pranešimą apie pono de Ramiero su-

tuoktuves. Ką gi, Remonai, - pridėjo ji dygiai meiliu tonu, - man gaila jūsų toje keblioje padėtyje; jūs esate dar pusėtinai jaunas, jūs pajutote, aš manau, kad gyvenime reikia būti atsargesniam. Palieku jums baigti tą absurdišką sceną. Aš juokčiausi, jei jūs neatrodytumėt toks nelaimingas.

Taip pasakiusi ji išėjo, patenkinta savo išdidumu ir slapčiomis džiūgaudama, kad tame incidente jos vyras atsidūrė jos atžvilgiu žemesnėje ir priklausomoje padėtyje.

Kai Indiana atgavo sąmonę, pamatė, kad ji sėdi viena uždaroje karietoje, kuri skubiai dardėjo į Paryžių.

5

Prie užkardos karieta sustojo; prie durelių priėjo tarnas, kurį ponia Delmar pažino, nes buvo mačiusi kadaise pas Remoną, ir paklausė, kur reikia poniai išlipti. Indiana mašinaliai suminėjo gatvę ir viešbutį, kuriame vakar ji buvo apsistojusi. Atvykusi krito ant kėdės ir taip išbuvo ligi ryto, negulė - vengė bet kokio judesio, geisdama tik numirti; bet ji buvo tokia nuvargusi ir bevalė, kad pritrūko jėgų nusižudyti. Ji manė, kad po tiek smūgių nebegalima gyventi ir kad mirtis pati ateis jos pasiimti. Taip ji praleido dar kitą dieną nieko nevalgydama ir neatsiliepdama, kai tarnas atėjęs ko nors jai pasiūlydavo.

Aš nežinau nieko bjauresnio, kaip būti prastame Paryžiaus viešbutyje, ypač kai jis siauroje tamsioje gatvėje, kur blanki šviesa prasiskverbia lyg nenoromis pro aprūkusius langus ir vos ne vos pabaltina lubas. Be to, tas neįprastas baldų vaizdas, kuris jums nei nieko primena, nei malonumo suteikia, lyg šalčiu apdvelkia ir atstumia. Visi tie daiktai, kurie, kaip sakoma, niekam nepriklauso, nes skiriami visiems prašalaičiams; tie kambariai, kuriuose nelieka keleivių pėdsakų, nebent nežinomas vardas kortelėje, kartais užkištoje už veidrodžio rėmų; ta verteiviška prieglauda, kuri priėmė tiek vargšų keleivių, tiek vienišų svetimšalių, nė vienam nebūdama svetinga, kuri abejingai žvelgė į tiek žmonių kančių, niekam apie tai nepapasakodama; tas nepaliaujamas gatvės triukš-

mas, kuris jums net užmigti neleidžia, kad atsipalaiduotumėt nuo sielvarto ir maudulio, - visa tatai keldavo pasibjaurėjimą net tiems, kurie čia atvykdavo ne tokios nuotaikos kaip ponia Delmar. Vargšas provincijos gyventojau, tu palikai savo laukus, savo padangę, mišką, savo namus ir savo šeimą ir atvykai čia, užsidarei tame sielos ir širdies kalėjime, tad žiūrėk: štai Paryžius, tas gražusis Paryžius, kurį sapnavai tokį puikų! Žiūrėk, jis priešais tave, pajuodęs nuo lietaus ir purvo, triukšmingas, dvokiantis ir skubantis kaip srutų krioklys! Štai tos žadėtosios amžinos orgijos, visuomet puošnios, kvapnios, štai tos svaigulingos pramogos, tie žavingi netikėtumai, tie regėjimo, klausos ir skonio lobiai, kurie turėjo susidurti su tavo ribotais pojūčiais ir bejėgiškumu, jei norėtum jais mėgautis visais iš karto. Žiūrėk, ten eina visada skubantis, visada susirūpinęs paryžietis, kuris tau buvo vaizduojamas toks mandagus, paslaugus, svetingas! Pavargęs toje begalinėje žmonių minioje ir gatvių painiavoje, tu sprunki siaubo apimtas į prievilingą viešbutį, kur tarnautojas, tave įkurdinęs, dažniausiai vienintelis didžiuliame name, palieka tave ramiai mirti vienui vieną, jei nuovargis ar sielvartas tau pakerta jėgas pačiam rūpintis visomis gyvenimo smulkmenomis.

Bet būti moteriai ir visų apleistai už trijų tūkstančių ljė nuo užjaučiančio žmogaus, būti be lėšų - tai kur kas baisiau, negu būti paliktai plačiuose tyruose be vandens; neturėti iš visos praeities nė vienos atmintinos laimingos valandos, kuri nebūtų užnuodyta arba suteršta, o ateityje nesitikėti prošvaistės, kuri išsklaidytų nūdienės būties negandas, - tai paskutinė skurdo ir negandų pakopa. Taigi ponia Delmar, nebemėgindama kovoti su sudaužyto ir sujaukto gyvenimo lemtimi, leidosi alintis alkiu, susijaudinimu ir skausmais nedejuodama, neašarodama ir nesistengdama pagreitinti savo mirties, sutrumpinti savo kančių.

Antros dienos rytą ji buvo rasta parkritusi ant grindų, sustingusi nuo šalčio, sukąstais dantimis, pamėlynavusiomis lūpomis, užgesusiomis akimis; bet ji nebuvo mirusi. Viešbučio šeimininkė, apžiūrėjusi rašomojo stalo stalčius ir pamačiusi, kad juose maža ko tėra, svarstė, ar nepasiųsti į ligoninę tos nežinomosios, kuri tikriausiai neturėjo kuo apmokėti ilgos ir brangiai kainuojančiais ligos išlaidų. Bet būdama labai *žmoniška* moteris, ji paguldė ją į lovą ir pakvietė gydytoją, kad jis nustatytų, ar ligonė išlaikys dau-

giau kaip dvi dienas. Atvyko tas, kurio ji nekvietė.

Atmerkusi akis, Indiana pamatė jį prie savo lovos. Man nėra reikalo sakyti jums, kas jis buvo.

- Ak, tai tu! Tai tu! - sukliko ji puldama jam ant krūtinės. - Tu mano gerasis angelas, tu! Bet atėjai per vėlai, aš nieko nebegaliu, tik mirdama tave palaiminti.

- Jūs nemirsite, mano mieloji, - atsakė Ralfas susijaudinęs, - gyvenimas dar gali jums nusišypsoti. Įstatymai, kurie priešinosi jūsų laimei, nebekliudys jūsų jausmams. Buvau benorįs sužlugdyti jūsų susižavėjimą žmogumi, kurio aš nemėgstu ir negerbiu, bet tai nebuvo mano galioje, ir aš pavargau matydamas jūsų kančias. Jūsų gyvenimas buvo ligi šiol baisus, baisesnis jis nebegali būti. Jeigu mano numatymas išsipildys, jeigu jūsų svajota laimė bus trumpalaikė, tai bent būsite pažinusi ją kurį laiką, bent nemirsite jos nepažinusi. Todėl aš paaukoju savo neapykantą. Lemtis, kuri jus apleistą įdavė į mano rankas, įpareigoja mane būti jūsų globėju ir tėvu. Aš atvykau jums pranešti, kad esate laisva ir galite savo likimą sujungti su pono de Ramiero likimu. Delmaras mirė.

Ralfas kalbėjo, o ašaros sroveno jam per veidus. Indiana ūmai atsisėdo lovoje ir sielvartingai laužydama rankas suklykė:

- Mano vyras mirė! Tai aš jį pribaigiau! Ir jūs man kalbate apie ateitį ir apie laimę, tarytum tai būtų galima širdžiai, kuri savęs nemyli ir neapkenčia. Tačiau žinokite, Dievas teisingas, o aš esu prakeikta! Ponas de Ramieras vedęs.

Nusilpusi ji vėl krito pusbroliui į glėbį. Jiedu tik po kelių valandų galėjo tęsti pokalbį.

- Tenurimsta pagrįstai sunerimusi jūsų sąžinė, - kalbėjo Ralfas išdidžiai, bet švelniai ir sielvartingai, - Delmaras mirė, kai jūs jį palikote; jis nebuvo pabudęs, kai jūs išėjote, jis visai apie tai nežinojo; jis mirė jūsų nepasmerkęs ir neapverkęs. Paryčiu, prie jo lovos atbudęs, aš jį pamačiau pamėlynavusį, vos bealsuojantį; jis jau buvo apopleksijos pribaigtas. Aš išbėgau į jūsų miegamąjį ir nustebau, jūsų ten neradęs; bet man nebuvo kada ieškoti jūsų dingimo priežasčių; tuo aš susirūpinau tiktai Delmarui mirus. Jokios gydymo priemonės nepadėjo, liga sparčiai ėmė viršų; po valandos jis mirė ant mano rankų, neatgavęs sąmonės. Tačiau paskutinę akimirką jisai tarytum atsigaivelėjo ir ieškojo mano rankos manydamas, kad tai jūsų, o jo paties jau buvo pastirusios ir bejausmės; jis

mėgino ją paspausti ir mirė vapendamas jūsų vardą.

- Aš įsidėjau atmintin jo paskutinius žodžius, - niūriai tarė Indiana. - Tą akimirką, kai aš ketinau jį visai palikti, pro miegus jis man tarė: "Tas žmogus tave pražudys". Tie žodžiai įstrigo čia, - pridūrė ji, vieną ranką dėdama prie širdies, antrą - prie kaktos.

- Kai aš atsikvošėjau prie velionio, - kalbėjo toliau Ralfas, - ėmiau galvoti apie jus, apie jus, Indiana. Jūs laisva ir galite apraudoti savo vyrą tik iš geros širdies ar tikėjimo skatinama. Aš vienintelis kažko nustojau, nes buvau jo bičiulis, ir nors jis nebuvo visuomet malonus, bet aš neturėjau varžovo jo širdyje. Aš bijojau jus nugąsdinti ta staigia žinia ir nuėjau prie namų vartų manydamas, kad jūs netrukus pareisite iš rytinio pasivaikščiojimo. Aš ilgai laukiau jūsų. Nepasakosiu apie savo nerimą, apie savo išgąstį, kai aptikau Ofeliją, visą kruviną, uolų sudaužytą - bangos ją buvo išmetusios į kranto smėlį. Bet veltui ieškojau tikėdamasis surasti ir jūsų lavoną; aš maniau, kad jūs nusižudėte; tris dienas aš dingojau netekęs vienintelio mylimo žmogaus. Nėra reikalo kalbėti jums apie mano sielvartą, jūs turėjote tai numatyti palikdama mane. Tačiau labai greit pasklido gandai kolonijoje, kad jūs pabėgote. Vienas laivas, įplaukęs į uostą, buvo prasilenkęs su "Eugenijum" Mozambiko kanale, kur abu laivai buvo susigretinę. Vienas keleivis jus pažino, ir po trijų dienų visa sala jau žinojo apie jūsų išplaukimą. Aš nekartosiu jums absurdiškų ir įžūlių paskalų, kurios kilo dėl dviejų tos pačios nakties įvykių,- jūsų pabėgimo ir jūsų vyro mirties. Ir manęs neaplenkė gailiaširdiškos apkalbos, bet aš jų nepaisiau. Aš privalėjau atlikti vieną gyvybinį uždavinį - surasti, kur jūs esate, ir suteikti jums reikiamą pagalbą. Išvykau netrukus po jūsų išplaukimo, bet kelionė buvo siaubinga, ir tik savaitė, kai aš Prancūzijoje. Pirmiausia ketinau nuvykti pas poną de Ramierą ir pasiteirauti apie jus. Bet atsitiktinai pamačiau jo tarną Karlą, kuris jus čia atvežė. Aš jį paklausiau tik jūsų adreso ir atėjau į viešbutį tikras, kad rasiu jus ne vieną.

- Vieną! Vieną! Niekšiškai apleistą! - sušuko ponia Delmar. - Bet nebekalbėkime apie tą žmogų, niekuomet nekalbėkime! Aš nenoriu jo mylėti, nes jo nekenčiu, bet nesakykite, kad aš jį mylėjau - tai man primena mano gėdą ir nusikaltimą, tai baisus man priekaištas dėl paskutinių mano valandų. Ak, būk mano angelas ramintojas, tu, kaip visada mano gyvenimo nelaimėse, atvykai iš-

tiesti man draugiškos rankos. Atlik iš gailestingumo paskutinę paslaugą man, tark man meilų ir atlaidų žodį, kad aš galėčiau numirti rami, tikėdamasi, jog ir teisėjas ten, aukštai, man atleis!

Ji tarėsi mirštanti, bet sielvartas kniedija mūsų gyvenimo grandinę, užuot ją sutraukęs. Ji net nebuvo pavojinga ligonė, ji buvo išsekusi ir apatiška, lyg apsvaigusi.

Ralfas stengėsi ją pralinksminti; jis vengė visko, kas galėtų priminti Remoną. Jis ją išvežė į Turenę, globojo, lengvindamas jos būklę, aukojo savo valandas, kad jai jos būtų pakeliamos, o kai jam nepasisekdavo, nepaisant visų meilingų pastangų, užžiebti jos niūriame pablyškusiame veide džiaugsmo spindulėlio, jis skaudžiai apgailestaudavo savo nesugebėjimą kalbėti ir reikšti švelnius jausmus.

Vieną dieną jis rado ją labiau priblokštą ir prislėgtą negu paprastai. Neišdrįso jos prakalbinti ir liūdnas atsisėdo šalia. Indiana atsisuko į jį ir meilingai paspaudė jam ranką.

- Aš suteikiu tau daug nemalonumų, Ralfai, - tarė ji. - Kaip kantriai tu padedi man, egoistei, niekingai moteriai, nelaimėje. Savo sunkią pareigą tu seniai esi atlikęs. Beprotiškiausias reiklumas negalėtų geidauti iš draugystės daugiau, negu tu man esi padaręs. O dabar palik mane negerovei, kuri mane graužia; negadink sau tyro ir švento gyvenimo susidurdamas su prakeiktu manuoju; mėgink rasti kitur savo laimę, kurios negali rasti šalia manęs.

- Aš tikrai praradau viltį jus pagydyti, Indiana, - atsakė jis, - bet niekuomet aš jūsų nepaliksiu, netgi tada, kai sakysite, kad aš jums įkyrėjau; jums dar reikalinga materialinė parama, ir jeigu nenorėtumėt, kad aš būčiau jūsų draugas, tai aš būsiu bent jūsų tarnas. Tačiau klausykite, aš noriu jums pasiūlyti išeitį, kurią tausojau kaip paskutinę priemonę, neklystamai tikrą išeitį.

- Aš težinau vieną vaistą nuo savo sielvarto, - tarė ji, - užmarštį, nes turėjau progą įsitikinti, kad protas čia bejėgis. Visa viltis, kad laikas išgydys. Jei mano valia būtų klusni, aš iš dėkingumo tau bematant imčiau juoktis ir būčiau žvali kaip mūsų vaikystės laikais; tikėk, bičiuli, kad aš nesu linkusi mėgautis savo neganda ir jaudrinti žaizdos. Argi aš nežinau, kad visos mano kančios atsiliepia tavo širdyje? Ak, aš norėčiau užmiršti, išgyti! Deja, aš esu tik silpna moteris. Ralfai, būk kantrus ir nemanyk, kad aš nedėkinga.

Ji apsipylė ašaromis. Seras Ralfas paėmė ją už rankos.

- Klausyk, mano brangioji Indiana, - tarė jis, - ne visada galime užmiršti, aš tavęs nekaltinu! Galiu kantriai kentėti, bet negaliu matyti, kad tu kenti. Pagaliau kodėl mums, silpniems padarams, taip kovoti su nenumaldomu likimu? Gana vilkti tą jungą; Dievas, kurį mudu abu tikime, nepasmerkė žmogaus tiekai kančių, nepalikdamas jam galios jomis nusikratyti. Ir, mano nuomone, svarbiausias žmogaus pranašumas palyginti su gyvuliu yra tas, kad jis susivokia, kokia yra išeitis iš visų tų negandų. Ta išeitis - savižudybė; ją aš tau siūlau ir rekomenduoju.

- Aš dažnai apie tai esu galvojusi, - atsakė Indiana kiek patylėjusi. - Kadaise buvo stipri pagunda nusižudyti, bet religiniai apmąstymai mane sustabdydavo. Vėliau mano mintys brendo vienatvėje. Nelaimė mane išmokė kitokios religijos negu ta, kurios mus išmokė žmonės. Kai tu atvykai man į pagalbą, aš buvau nutarusi mirti iš bado, bet tu mane prašei gyventi, ir aš neturėjau teisės nesuteikti tau tos aukos. Dabar mane stabdo tavo būtis, tavo ateitis. Ką tu darysi vienas šioje žemėje, vargšeli Ralfai, be šeimos, be aistrų, be meilės? Po visų tų baisių mano širdžiai padarytų žaizdų aš esu niekam tikusi, bet gal aš pagysiu. Taip, Ralfai, aš stengsiuosi, aš tau prižadu; pakentėk dar truputėlį, gal jau greit aš galėsiu juoktis... Aš vėl tapsiu rami ir linksma, kad galėčiau paaukoti tą gyvenimą tau, nes tu taip atsidėjęs gelbėjai jį iš nelaimių.

- Ne, mano brangioji, ne, - tarė Ralfas, - aš negaliu sutikti su tokia auka, aš jos niekuomet nepriimsiu. Kodėl mano būtis turi būti brangesnė už jūsų? Kodėl jūs turite prisiimti nepakenčiamą ateitį, kad man galėtumėte suteikti malonią? Nejaugi jūs manote, kad aš galėčiau ja gėrėtis jausdamas, kad jūsų širdis tuo gėriu nesižavi? Ne, aš nesu toks egoistas. Nė nemėginkime, sakau jums, ryžtis tokiam neįmanomam heroizmui; šitaip visai atsisakyti savimeilės būtų per didelė puikybė ir didžiavimasis. Žiūrėkime tad ramiai į mūsų padėtį ir išnaudokime mums likusias dienas kaip bendrą lobį, kurio vienas negali pavartoti kito nenaudai. Jau labai seniai, galiu pasakyti, nuo pat gimimo, gyvenimas mane kamuoja ir slegia; dabar aš nebesijaučiu įstengsiąs tą naštą nešti be kartėlio ir pasipiktinimo. Pasišalinkime drauge, Indiana, grįžkime pas Dievą, kuris mus ištrėmė į tą kančių žemę, į tą *ašarų pakalnę*; jis, be abejonės, neatsisakys priimti mūsų į savo prieglobstį, kai mes mal-

dausime atleidimo ir pasigailėjimo. Aš tikiu Dievą, Indiana, ir aš pirmas jus išmokiau jį tikėti. Tad pasikliaukite manimi, atviras žmogus negali apgauti to, kuris nuoširdžiai ko nors teiraujasi. Aš jaučiu, jog mudu čia pakankamai prisikentėjome, kad išpirktume savo nuodėmes. Nelaimės krikštas pusėtinai išgrynino mūsų sielas, atiduokime jas tam, kuris jas mums suteikė.

Tokios mintys kamavo Ralfą ir Indianą kelias dienas, ir galop buvo sutarta, kad jiedu nusižudys kartu. Beliko nutarti, kokiu būdu.

- Tai gana svarbu, - tarė Ralfas, - bet aš jau esu apie tai galvojęs ir štai ką jums siūlau. Kadangi tai, ką mudu tariamės vykdyti, nėra kokio laikino suglumimo padarinys, o apgalvotas ramiai nusiteikusių tikinčiųjų apsisprendimas, mums reikia susikaupti kaip katalikams priimant komuniją. Pasaulis mums - bažnyčia, kur mes garbiname Dievą. Didžioje nekaltoje gamtoje mes pajuntame jo galybę, žmonių neišniekintą. Grįžkime tad melstis į tyrus... Čia, tarp tos galybės žmonių ir nedorybių, toje civilizacijoje, kuri neigia Dievą arba jį žaloja, aš jaučiuosi suvaržytas, išsiblaškęs ir liūdnas. Aš noriu mirti linksmas, skaidrus, pakėlęs akis į dangų. Bet kur tai rasti? Aš jums nurodysiu vietą, kur savižudybė, man rodos, bus kilniausia ir iškilmingiausia. Tai ties Burbonų salos praraja, viršum krioklio, kurio skaidrūs vandenys krinta į nuošalų Bernikos tarpeklį. Ten mes praleidome maloniausias savo vaikystės valandas, ten aš vėliau apraudojau pikčiausius savo gyvenimo sielvartus, ten aš išmokau melstis ir viltį puoselėti, tenai aš norėčiau kurią gražią mūsų klimato naktį pasilaidoti tyruose vandenyse, rasti žaliuojančius ir žydinčius kapus giliose sietuvose. Jeigu jūs neturite tinkamesnės vietos žemėje, sutikite mudviejų bendrą auką atlikti vietoje, kuri buvo mūsų vaikystės žaismų ir mūsų jaunystės sielvartų liudytoja.

- Sutinku, - atsakė ponia Delmar paduodama Ralfui ranką. - Mane visada traukte traukė vanduo, primenąs mano vargšelę Nuną. Mirti kaip ji man bus lengva, aš atpirksiu jos mirtį, dėl kurios buvau kalta.

- Be to, - tarė Ralfas, - nauja kelionė jūra, šį kartą kitaip nusiteikus, be to ankstesnio jaudinimosi, geriausiai padės mums susikaupti, atsipalaiduoti nuo žemiškų ryšių, pakilti tyriems, nusivaliusiems nuo visų nešvarybių prie Aukščiausiojo kojų. Nusišalinę

nuo viso pasaulio, pasiruošę linksmai atsižadėti gyvenimo, mes sužavėtomis akimis žiūrėsime į audrą, kuri sujaukia visas gamtos jėgas ir atskleidžia mums puikiausią reginį. Einam, Indiana, važiuojam, nusikratom šios nedėkingos žemės dulkes. Mirti čia, Remono akivaizdoje, būtų menkas ir niekšiškas kerštas. Palikime Dievui tą žmogų nubausti; verčiau maldaukime jį pasigailėti tos nedėkingos ir tuščios širdies.

Jiedu išplaukė. "Nahandovas", greita, lengva kaip paukštis škuna, nešė juodu į dukart apleistą tėviškę. Dar niekados kelionė nebuvo tokia laiminga ir tokia sparti. Atrodė, palankus vėjas buvo nusistatęs lydėti iki pat uosto nelaiminguosius, taip ilgai gyvenimo vėtytus ir mėtytus. Tuos tris mėnesius Indiana, paklusdama Ralfo patarimams, naudojosi savo klusnumo vaisiais. Jūros oras, toks gaivus ir sveikas, sutvirtino jos menkutę sveikatą; ramybė grįžo į nuvargusią jos širdį. Įsitikinimas, kad greit baigsis negandos, paveikė ją kaip gydytojo patarimai patiklų ligonį. Primiršdama praeitį, ji atsidavė religiniams jausmams. Jos mintys prisisunkė misterijų žavesio ir dangaus kvapsnio. Jūra ir dangus niekados jai neatrodė tokie gražūs. Ji tarėsi lyg pirmą kartą juos matanti, tiek ji ten rado puošnumo ir prabangos. Jos veidas nušvito ir tarytum dieviškas spindulys įspindo į jos žydras melancholiškas akis.

Tokių pat nepaprastų permainų įvyko ir Ralfo sieloje bei išvaizdoje; tos pačios priežastys sukėlė maždaug vienodas pasekmes. Jo dvasia, per ilgą laiką sustangėjusi prieš negandas, gaivinančioje vilties šilumoje sušvelnėjo. Dangus taip pat padvelkė į tą apkartusią ir sudiržusią širdį. Jo žodžiai dabar reiškė jo jausmus, ir pirmą kartą Indiana pažino jo tikrąjį charakterį. Šventas, nekaltas, nuoširdus draugiškumas, suartinęs juodu, vienam pašalino slogų drovumą, o antrajai - išankstinį neteisingą nusistatymą. Diena iš dienos Ralfas prarasdavo savo prigimties nedalią, o Indiana atsimesdavo nuo klaidingų savo pažiūrų. Tuo pačiu metu šiurpus Remono atminimas pamažu šipo, bluko ir sklaidėsi prieš iki šiol nepažintas Ralfo savybes, prieš jo neapsakomą širdies tyrumą. Kuo labiau vienas augo ir kilo, tuo labiau kitas jos akyse smuko. Pagaliau belyginant tuos du žmones, užgeso jos širdyje aklos ir nelemtos meilės židinys.

6

Praėjusiais metais[23] vieną vasaros, amžinos toje šalyje, vakarą du "Nahandovo" škunos keleiviai išlipo į krantą, o po trijų dienų išėjo į Burbonų salos kalnus.

Tas dienas jiedu buvo paskyrę poilsiui. Toks jų poelgis atrodė keistokas, atsiminus, kokį ketinimą jiedu turėjo čia vykdami. Bet jiedu samprotavo, matyt, kitaip; verandoje išgėrę fahamo arbatos, abu gražiai apsitaisė, tarytum eitų vakaro praleisti mieste, ir kalno takeliu per valandą pasiekė Bernikos tarpeklį.

Atsitiktinai tas vakaras buvo vienas iš gražiausių, kai tropikuose nušvinta mėnulis. Tas šviesulys, vos išlindęs iš tamsių bangų, nutiesė ant jūros ilgą sidabrinį taką, bet tas atšvaitas neprasiskverbė į tarpeklį, o ežero pakraščiai virpėdami teatspindėjo kelias žvaigždes. Citrinų medžiai viršutiniuose kalnų šlaituose dar nebuvo nušvitę blankiais deimantais, kuriais mėnulis paprastai papuošia trapius ir glotnius jų lapus. Juodmedžiai ir tamariskai šiuršeno prieblandoje, tik kelios milžiniškos palmės, ištįsusios per šimtą pėdų, pačiose viršūnėse žalsvai sidabravo.

Jūros paukščiai tylėjo uolų plyšiuose, ir tik keli mėlynieji balandžiai, pasislėpę už kalnų iškyšų, liūdnai ir jausmingai burkavo tolumoje. Gražūs vabalai, gyvieji brangakmeniai, vos girdimai šnarėjo kavos medžių lapuose arba zvimbė ežero paviršiumi, o vienodas krioklio šniokštimas tarytum paslaptingai kalbėjosi su krantuose atsimušančiu aidu.

Du vieniši keleiviai vingiuotu stačiu taku priėjo skardžio viršūnę ten, kur krioklys, baltais purslais aptekęs, statmenai krinta į prarają. Jiedu atsidūrė aikštelėje, labai patogioje jų užmačiai įvykdyti. Lianos, apraizgiusios rafijos stiebus, toje vietoje sudarė lyg lopšį, kuris svyrėjo ant krioklio. Seras Ralfas su nuostabiu šaltakraujiškumu nuskabė kelias ataugas, kurios galėtų kliudyti jų šuoliui, paskui paėmė už rankos pusseserę ir pasodino ant samanotos uolos, nuo kurios atsivėrė visas tos pirmykštės vietovės grožis ir žavingumas. Tačiau tą valandą nakties tamsa ir krioklio purslų migla

[23] "Indiana" išėjo 1832 m. Reikėtų spręsti, kad čia turima galvoje 1831 m.

stelbė reginį, o praraja rodėsi neapsakomai gili ir siaubinga.

- Aš turiu jums pabrėžti, mano brangioji Indiana, - tarė jis, - kad mūsų užmojo sėkmė priklausys nuo didelio šaltakraujiškumo. Jei jūs skubomis mesitės tuo šonu, kur tamsuma atrodo tuštuma, neišvengiamai susidaužysite į uolas ir mirti jums reikės iš lėto, skausmuose; o jei jūs teiksitės mestis į tą baltą srauto juostą, pateksite su ja į ežerą, ir krioklys pats pasirūpins jus ten paskandinti. Pagaliau jei malonėsite palaukti kokią valandą, mėnulis, aukščiau pakilęs danguje, mums pašvies.

- Gerai, - atsakė Indiana, - juo labiau kad tą paskutinę valandą mes turime paskirti religiniams apmąstymams.

- Jūsų tiesa, mano brangioji, - pritarė Ralfas. - Aš manau, kad ta didingoji valanda yra susikaupimo ir maldos valanda. Aš nesakau, kad mes turėtume susitaikyti su Aukščiausiuoju, - tai reikštų užmiršti nuotolį, kuris mus skiria nuo nepasiekiamos jo didybės; bet manau, mes turime susitaikyti su žmonėmis, kurie suteikė mums tiek kančių, ir palankų vėją paprašyti nunešti mūsų atleidimą tiems, kurie liko už trijų tūkstančių ljė.

Indiana sutiko su tokiu siūlymu nenustebusi ir nesijaudindama. Per tuos kelis mėnesius, keičiantis Ralfui, didėjo ir jos susižavėjimas. Dabar ji nebežiūrėjo į jį kaip į flegmatišką patarėją; ji tylėdama klausėsi jo kaip gerosios dvasios, kuri ėmėsi ją gelbėti iš to pasaulio ir jos kančių.

- Aš sutinku, - tarė ji, - aš jaučiu ir džiaugiuosi, kad galiu lengvai atleisti, kad mano širdyje nebėra nei neapykantos, nei gailesčio, nei meilės, nei pagiežos; šią valandą aš bemaž neatmenu nei savo liūdno gyvenimo kančių, nei mane supusio žmonių nedėkingumo. O Viešpatie! Tu dirstelėk į mano širdies gelmes; tu žinai, kad ji gryna ir rami, kad visos mano meilės ir vilties mintys atkreiptos į tave.

Tuomet Ralfas atsisėdo prie jos kojų ir pradėjo garsiai melstis, savo tvirtu balsu pranokdamas krioklį. Galbūt pirmą kartą jo gyvenime tariami žodžiai tinkamai reiškė jo mintis. Mirties valanda išmušė; ta siela nebeturėjo nei kliaudų, nei paslapčių - ji atsivėrė Dievui; visuomenės grandinės jos nebepančiojo. Jos aistros nebuvo nusikalstamos, jos laisvas polėkis buvo nukreiptas į dangų, kur jos laukė; nukrito uždanga, kuri dengė Ralfo dorybes, kilnumą ir galią, ir to žmogaus dvasia iš karto pasiekė jo širdies lygį.

Kaip liepsna, žėrėdama dūmų kamuoliuose, juos išsklaido, taip šventoji ugnis, nematomai glūdėjusi jo viduje, išsiveržusi nušvito visu skaidrumu. Tyrai sąžinei atsipalaidavus nuo visų varžtų, kalba savaime atėjo minčiai į pagalbą, ir vidutinis žmogus, kuris per visą savo gyvenimą tepasireiškė kasdieniškomis mintimis, paskutinę savo valandą pasidarė iškalbus ir įtaigus, koks niekados nėra buvęs Remonas. Nelaukite, kad aš jums pakartočiau tas nuostabias kalbas, kurias kartojo kalnų aidai; jisai pats, čia būdamas, negalėtų to padaryti. Esti tokių susijaudinimo ir ekstazės valandų, kai mūsų mintys išsigrynina, grakštėja, kažin kaip atitrūksta nuo žemės. Tos retos akimirkos mus taip aukštai iškelia, taip nutolina nuo mūsų pačių, kad nukrisdami žemėn, mes nustojame sąmonės ir nebeatsimename to intelektualinio svaigulio. Kas besupras paslaptingas anachoretų vizijas? Kas beatpasakos poeto svajas prieš tai, negu jis pats atitokęs jas surašys? Kas besuvoks stebuklus, kurie apsireiškia teisuoliui, kai dangus atsiveria jo priimti? Ralfas, iš pažiūros vulgarus žmogus, iš tikrųjų buvo nepaprastas, nes jis tvirtai tikėjo Dievą, kasdien tikrino savo sąžinę, ir tą valandą atsiskaitinėjo amžinybei. Tą valandą jis tapo savimi, jis apnuogino savo moralinę esmę, atvirai stojo prieš teisėją, nusimetė visus jam žmonių primestus apvalkalus. Nusviesdamas ašutinę, kuria kančios buvo aprezgusios jo kaulus, jis atsistojo didingas, spindintis, tarytum jau būtų įkopęs į dieviško atpildo dausas.

Klausydamasi jo, Indiana nė manyti nemanė stebėtis; jai nė nedingtelėjo suabejoti, ar tai kalba Ralfas. To Ralfo, kurį ji pažinojo, nebebuvo, o tas, kurį ji dabar girdėjo, buvo draugas, apie kurį kadai svajojo ir kuris dabar atsirado prie kapo. Ji pajuto ir savo dvasią, to paties polėkio pagautą. Aistringos, pagarbios simpatijos jausmas užtvindė jos sielą, ir džiaugsmo ašaros iš jos akių byrėjo Ralfui ant galvos.

Tuo metu mėnulis pakilo viršum didžiosios palmės, ir jo spindulys, prasiskverbęs pro lianų rezginį, blankiai apšvietė Indianą: baltais rūbais, ilgomis, ant pečių nuleistomis kasomis ji panėšėjo į tyruose klaidžiojančią pamėklę.

Seras Ralfas atsiklaupė prieš ją ir tarė:

- Dabar, Indiana, tu man atleisk visas mano kaltes, kad aš galėčiau pats sau atleisti.

- Betgi, - atsakė ji, - ką aš galiu tau atleisti, brangusis Ralfai?

Ar aš neturėčiau, priešingai, tave laiminti paskutinę savo gyvenimo valandą, kaip anksčiau visomis mano negandų dienomis?

- Nežinau, kiek aš buvau kaltas, - vėl tarė Ralfas, - bet negalimas daiktas, kad per visą baisią mano kovą su likimu aš nebūčiau tiek ir tiek nusikaltęs, pats to nežinodamas.

- Apie kokią kovą jūs kalbate? - paklausė Indiana.

- Tai, - atsakė jis, - aš jums ir turiu išaiškinti prieš mirtį, tai mano gyvenimo paslaptis. Jūs to teiravotės laive, ir aš buvau pažadėjęs jums viską papasakoti Bernikos ežero krante, kai mėnulis paskutinį kartą pakils viršum mūsų.

- Ta valanda atėjo, - tarė ji, - aš jūsų klausau.

- Turėkite kantrybės, aš privalau jums išdėstyti ilgą istoriją, Indiana, savo gyvenimo istoriją.

- Aš maniau, kad ją žinau, nes niekuomet nebuvau atsiskyrusi nuo jūsų.

- Ne, jūs visai nežinote; jūs nežinote nė vienos valandos, nė vienos dienos, - liūdnai tarė Ralfas. - Kada ją galėjau pasakoti jums? Apvaizda panoro, kad tos paslapties iškėlimas aikštėn įvyktų paskutinę mudviejų gyvenimo dieną. Bet kadaise mano prisipažinimas būtų buvęs pamišėliškas ir nusikalstamas, o šiandien jis nekaltas ir teisėtas. Tai yra asmeninis pasitenkinimas, kurio man niekas negali prikišti šią valandą, ir aš tikiuosi, kad jūs man kantriai ir maloniai leisite tą uždavinį atlikti. Prisiminkite tad visą mano nedalios krūvį, o jeigu mano žodžiai jus vargina ir erzina, klausykitės, kaip šniokščia krioklys, kuris man gieda mirusiųjų himną.

Aš buvau gimęs meilei; niekas iš jūsų nenorėjo tuo tikėti, ir tas netikėjimas atsiliepė mano charakteriui. Tiesa, gamta, suteikdama man jautrią sielą, panoro kontrasto - ji man ant veido uždėjo akmens kaukę ir sukaustė liežuvį, ji man nesuteikė dovanos, kurios nepašykštėjo įžūliausioms būtybėms, - savo jausmus reikšti žvilgsniais arba žodžiais. Tatai pavertė mane egoistu. Apie mano moralinę būseną buvo sprendžiama iš išviršinio apvalkalo, ir aš, kaip menkas vaisius, turėjau džiūti po kieta lupena, iš kurios negalėjau išnirti. Vos gimusį mane atstūmė širdis, kuri man buvo reikalingiausia. Motina atjunkė mane nuo savo krūties, nes mano kūdikiškas veidas neįstengė jai sužadinti šypsenos. Nuo to amžiaus, kai beveik neatskiriama reikmė nuo minties, aš jau buvau niekinamai pramintas egoistu.

Jau tada visi nusistatė manęs nemylėti, nes aš nemokėjau kalbėti apie savo prisirišimą. Mane padarė nelaimingą manydami, kad aš to nejaučiu; mane beveik pašalino iš namų ir paleido gyven-

ti uolose kaip vargšą paukštelį. Jūs žinote, Indiana, kokia buvo mano vaikystė. Ištisas dienas aš praleisdavau tyruose, niekuomet motina susirūpinusi neieškojo manęs, joks draugiškas balsas neaidėjo tarpeklių tylumoje, nevadino manęs nakčiai į namus. Aš augau vienas, aš gyvenau vienas, bet apvaizda neleido man būti nelaimingam ligi galo, nes aš mirsiu ne vienas.

Tačiau jau tada dangus man pasiuntė dovaną, paguodą, viltį. Jūs atėjote į mano gyvenimą, tarytum jūs būtumėt buvusi man sukurta. Vargšelė! Apleista kaip aš, kaip aš išmesta į gyvenimą be meilės ir be globos, jūs atrodėte tarytum man skirta, taip bent aš raminausi. Ar nebuvau aš per daug savim pasitikįs? Dešimt metų jūs buvote mano, priklausėte man vienam be varžovų, be nerimasčių. Tada aš nežinojau, kas yra pavydas.

Tai buvo, Indiana, šviesiausias mano gyvenimo laikotarpis. Jūs buvote man sesuo, duktė, bičiulė, mokinė, visuomenė. Tapęs jums reikalingas, aš pajutau, kad iš mano gyvenimo jūs padarėte kažką vertesnio už laukinio gyvio būtį; dėl jūsų prisiėmęs gyvenimo naštą, aš vyliausi atpildo. Aš pripratau galvoti (atleiskite man už tą žodį, kurį pavartosiu, bet kurį aš ir šiandien ištariu drebėdamas), taigi aš pripratau galvoti, kad jūs būsite mano žmona; į jus, visai mažutę, aš žiūrėjau kaip į savo sužadėtinę; mano vaizduotė jau tada jus kaišė visu jaunystės grožiu, aš nekantriai laukiau jūsų užaugant. Mano brolis, kuris šeimoje paveržė mano meilės dalį, mėgo šeimininkauti ir buvo užsiveisęs sodą kalnelyje, kurį iš čia matytume dieną; nauji šeimininkai dabar jį pavertė ryžių plantacija. Gėlių priežiūros valandos jam buvo maloniausios, ir kas rytą jis nekantraudamas vaikiškai stebėjosi, kad per naktį gėlės neužaugdavo, kaip jam norėjosi. O man, Indiana, jūs buvote visas mano rūpestis, visas mano džiaugsmas, visas mano turtas; jūs buvote mano jaunoji gėlė, kurią aš puoselėjau, tas žiedas, kurio nekantriai laukiau prażystant. Kiekvieną rytą aš akylai sekiau, kiek saulė padėjo jums pasistiebti, nes jau buvau jaunikaitis, o jūs tik vaikas. Mano širdyje jau glūdėjo jausmas, apie kurį jūs nežinojote; aš buvau penkiolikos metų, vaizduotė mane kamavo, o jūs stebėjotės matydama mane liūdną, nelinksmai su jumis žaidžiantį. Jūs negalėjote suvokti, kodėl uoga ar paukštis manęs taip nedžiugino kaip jūs, ir aš jums jau atrodžiau šaltas ir keistas. Tačiau jūs mane mėgote tokį, koks aš buvau; kad ir paniuręs, aš visada jums buvau atsidavęs, mano kančios jus darė brangesnę mano širdžiai, aš puoselėjau beprotišką viltį, kad vieną gražią dieną jūs tas kančias džiaugsmu paversite.

Ak, atleiskite man už tą šventvagišką mintį, kuria gyvenau dešimt metų, jeigu jau būtų nusikaltimas užguitam vaikui savo viltį sudėtį į paprastą, gražią kalnų mergaitę. Vienas Dievas tėra atsakingas, įdiegęs man tą drąsią mintį. Į ką būtų atsirėmusi ta sužeista ir nesuprasta širdis, kuri savo troškimams neturėjo niekur atramos? Iš kur aš galėjau tikėtis palankaus žvilgsnio, meilios šypsenos, jei ne iš jūsų? Juk aš jus mylėjau ir kaip mylimasis, ir beveik kaip tėvas!

Tenegąsdina jūsų tai, kad jūs užaugote po meilės pagauto vargšo paukščio sparnu; niekados joks negrynas jausmas, jokia nepadori mintis negrėsė jūsų sielos nekaltybei; niekados mano lūpos nenutrynė nuo jūsų veido to skaistybės apnašo, kuriuo jis visada buvo dengtas, kaip rytais esti rasa aptraukti vaisiai. Mano pabučiavimai buvo tėviški, ir kai jūsų nekaltos lūpos šelmiškai susitikdavo su manosiosmis, jos niekuomet nepajusdavo vyriškos aistros karščio. Ne, ne jus, maža žydraake mergaite, buvau aš įsimylėjęs. Kai jūs tuomet mano glėbyje meiliai šypsodavotės ir švelniai glaustydavotės, jūs buvote mano dukrelė ar daugių daugiausia mano sesytė; bet aš buvau įsimylėjęs jus, penkiolikmetę merginą, ir, jaunystės įkarščio pagautas, godžiai laukiau ateities.

Kai aš jums skaičiau Pauliaus ir Virginijos istoriją, jūs pusiau tesupratote ją. Tačiau jūs verkėte, dingodama tai buvus brolio ir sesers istoriją, o tuo tarpu aš virpėte virpėjau iš užuojautos dviem nerimaujantiems įsimylėjėliams. Ta knyga mane kankino, o jus džiugino. Jums patiko klausytis, kaip buvo prisirišęs ištikimas šuo, kokios gražios kokoso palmės ir kokios žavingos negro Domingo dainos. O aš iš naujo vienas skaitydavau Pauliaus pokalbius su savąja bičiule, staigius vieno įtarimus ir slaptingas antrosios kančias. O, aš labai gerai supratau tą pirmąjį jaunystės nerimą, kai savo širdyje ieškoma gyvenimo paslapčių išaiškinimo, tą entuziastingą pirmąją meilę! Bet pripažinkite, Indiana, aš nenusikaltau: nė viena diena nepagreitinau jūsų ramios vaikystės; man neišsprūdo nė vienas žodis, kuris būtų galėjęs jums atskleisti, kad gyvenime esama kančių ir ašarų. Dešimties metų jūs buvote tokia pat neišmanėlė, saugiai išglobota, kaip ir tą dieną, kai jūsų žindyvė jus perdavė į mano rankas, - tą dieną, kai aš buvau nusprendęs mirti.

Dažnai, sėdėdamas vienas ant šitos uolos, aš įniršęs laužiau rankas, girdėdamas tuos pavasario ir meilės garsus, kurie aidėjo kalnuose, matydamas, kaip paukščiai gainiojasi ir erzina vienas kitą, kaip vabzdžiai, aistringai susiglaudę, migdosi žiedų taurelėse ir alsuoja palmių žiedadulkėmis, stebėdamas tą gamtos susijaudri-

nimą, subtilų malonėjimąsi, kurį globstė švelnus vasaros vėjelis. Tada aš svaigau, šėlau, gėles, paukščius, krioklį maldavau meilės. Aš be galo ilgėjausi tos nežinomos laimės, ir ta mintis mane iš proto varė. Bet kai aš pamatydavau jus atbėgant takeliu prie manęs, meiliai besišypsančią, tokią mažytę iš tolo ir taip nerangiai besikeberiojančią uolomis, kad jus, baltais drabužėliais aprengtą juodplaukę, buvo galima palaikyti pingvinu, - mano kraujas nurimdavo, lūpos atvėsdavo; aš užmiršdavau septynmetės Indianos akivaizdoje penkiolikmetę Indianą, apie kurią ką tik buvau svajojęs; aš imdavau jus glėbin, tyriausio džiaugsmo pagautas, jūsų glamonės atgaivindavo mano degančią kaktą, aš būdavau laimingas, aš būdavau tėvas.

Kiek laisvų ir ramių dienų mudu praleidome šiame tarpeklyje! Kiek kartų aš ploviau jūsų kojytes tyrame šio ežero vandenyje! Kiek kartų aš žiūrėjau į jus, miegančią nendryne po palmės skėčiu!.. Mano nerimastis tada vėl sukildavo, aš sielojausi, kad jūs dar tokia mažutė, klausdavau save, ar taip nerimastaudamas beišgyvensiu ligi tos dienos, kai jūs galėsite mane suprasti ir atsiliepti. Aš atsargiai pakeldavau jūsų švelnius kaip šilkas plaukus ir meilingai juos bučiuodavau. Aš lygindavau juos su tuo kuokšteliu, kurį buvau nukirpęs praėjusiais metais ir nešiojausi savo portfelyje. Man buvo malonu, kad jų spalva kas pavasarį tamsėja. Paskui aš eidavau žiūrėti gretimos datulės kamiene įkarpų, kuriais žymėjau jūsų ūgį ketverius ar penkerius metus. Tie įkarpai medyje dar ligi šiol tebėra, Indiana; aš juos suradau, kai paskutinį kartą čia buvau atėjęs su savo kančiomis. Deja, veltui jūs augote, veltui jūsų grožis tesėjo savo pažadus, veltui jūsų plaukai tamsėjo ligi juodmedžio spalvos, jūs ne man užaugote, ne man subrendo jūsų žavingumas - kitam suplaksnojo pirmą kartą jūsų širdis.

Ar atsimenate, kaip mes lakstėme lyg balandėliai tarp mirtų krūmų? Ar atsimenate, kaip mes klajodavome kalnų savanose? O kartą ryžomės pasiekti ūkanotą Salazų viršūnę; tik nenumatėme, kad juo aukščiau lipsime, juo sunkiau prieisime prie vandens srautų ir juo žvarbesnis bus vėjas.

Kai jūs pamatėte augmeniją vis retėjant, panorote grįžti, bet kai perėjome šilojus, aptikome žemuogynus, ir suskatote rinkti uogas į savo pintinėlę, nebeketindama iš tos vietos eiti. Turėjome atsižadėti toliau traukti. Mes vaikščiojome po išakijusias vulkaninės kilmės uolas, kur ne kur apaugusias minkštutėmis samanomis; matydami, kaip jas šiurena vėjas, mes pagalvodavome, koks vis dėlto geras Dievas, jas aprūpinęs šiltu apdaru, kad galėtų atsispirti

oro negandoms. Pagaliau rūkas pasidarė toks tirštas, kad mes nebegalėjome eiti toliau ir turėjome leistis žemyn. Aš jus nešiau, pamažėle ir atsargiai lipdamas kriaušiais. Naktis mus užklupo prie pirmojo miškelio. Aš nuskyniau jums granatų, o pats laužiau lianų šakas ir gėriau tyras, gaivias jų sultis. Tada prisiminėme mūsų mėgstamiausių herojų nuotykius Raudonosios upės miškuose. Tiktai mes neturėjome nei mylinčių motinų, nei paslaugių tarnų, nei ištikimų šunų, kurie mus sekiotų. Bet aš buvau patenkintas, aš didžiavausi įpareigotas jus globoti ir jaučiausi laimingesnis už Paulių.

Taip, jau tada jūsų įkvėpta meilė buvo tyra, gili ir tikra. Dešimtmetė Nuna buvo visa galva aukštesnė už jus; ji buvo kreolė plačiausia šio žodžio prasme, ji jau buvo pribrendusi, jos drėgnos akys jau ryškėjo savo ypatinga išraiška, jos laikysena ir būdas jau buvo kaip jaunos merginos. Ir vis dėlto Nunos aš nemylėjau arba, teisingiau, aš mylėjau ją dėl jūsų, nes ji žaidė su jumis. Man nė galvon neatėjo klausti, ar ji jau graži ir ar kada nors dar pagražės. Aš į ją nežiūrėjau. Mano akyse ji buvo vaikiškesnė už jus. Dėl to, kad aš jus mylėjau. Aš visą viltį dėjau į jus, jūs buvote mano gyvenimo draugė, mano jaunystės svajonė...

Bet ateitis mane apvylė. Broliui mirus, aš turėjau vesti jo sužadėtinę. Aš jums nepasakosiu nieko apie tą savo gyvenimo laikotarpį - jis dar nebuvo pats apmaudžiausias, Indiana, nors aš buvau vedęs žmoną, kuri manęs nekentė ir kurios aš negalėjau mylėti. Aš buvau tėvas, netekau sūnaus; paskui likau našlys ir sužinojau, kad jūs ištekėjusi!

Apie savo tremtį Anglijoje, apie savo sielvartų metus aš nepasakosiu. Jei kam ir buvau nusikaltęs, tai ne jums, o jei kas man buvo nusikaltęs, aš nenoriu skųstis. Ten aš pasidariau dar didesnis *egoistas* , tai yra liūdnesnis ir nepatiklesnis. Nepasitikėjimas manimi vertė mane būti išdidų ir pasikliauti tik savimi. Man beliko klausyti savo širdies. Nusikaltimu buvo palaikyta, kad aš neįvertinęs žmonos, kuri buvo priversta ištekėti už manęs ir iš kurios, be neapykantos, aš nieko nesusilaukiau! Paskui man buvo prikišta ta būdinga mano egoizmo savybė, kad aš neva nemėgstąs vaikų. Būdavo, ir Remonas piktai pasityčiodavo dėl to iš manęs savo pastabomis, esą rūpinimasis vaikų auklėjimu nesiderinąs su senbernių papročių nuosaikumu. Aš manau, jis nežinojo, kad aš buvau tėvas, kad kažkada jus auklėjau. Bet niekas iš jūsų nenorėjo suprasti, kad sūnaus atminimas ir po daugelio metų man buvo toks pat skaudus kaip pirmą dieną ir kad mano sužeista širdis suskausdavo, kai pamatydavau šviesiaplaukes galvytes, kurios man jį primindavo.

Kai žmogus nelaimingas, stengiamasi jame įžiūrėti kuo daugiau blogybių - matyt, bijomasi, kad nereikėtų jo gailėtis.

Bet niekas niekados negalės suprasti to didelio mano pasibjaurėjimo, to baisaus nusiminimo, kai mane, vargšą tyrų augintinį, nemačiusį nė vieno užuojautos žvilgsnio, plėšte išplėšė iš čia ir privertė imtis visuomeninių pareigų; kai man liepė užimti brolio vietą toje visuomenėje, kuri mane buvo atstūmusi; kai man ėmė įrodinėti, kad aš privaląs atlikti tam tikras pareigas žmonėms, kurie savo pareigos man nevykdė. Ir ką gi! Niekas iš maniškių pirmiau nenorėjo man padėti, o dabar jie šaukė mane į savo būrį, kad ginčiau jų interesus! Nenorėjo man leisti atsikvėpti ir pasidžiaugti vienatve, kas neginama net parijams! Gyvenime aš teturėjau vieną brangenybę, vieną viltį, vieną mirtį - tai, kad jūs visada man priklausysite, ir tai man buvo atimta, girdi, jūs man nepakankamai turtinga. Kokios piktos patyčios iš manęs, užaugusio kalnuose, atsisakiusio tėvų pastogės! Man nebuvo leista naudotis turtais, o dabar įsakoma rūpintis turtų didinimu kitiems!

Bet aš nusileidau. Aš neturėjau teisės prašyti neatimti iš manęs mano mažutės laimės, aš buvau gana nemėgstamas ir priešindamasis būčiau tapęs nebepakenčiamas. Motina, nenusiramindama dėl sūnaus mirties, pareiškė mirsianti, jei aš neįvykdyčiau savo pareigos. Tėvas mane kaltino, kad nemoku jo paguosti, tarytum aš būčiau buvęs kaltas, kad jis man mažai meilės terodė ir buvo gatavas mane prakeikti, jei būčiau pamėginęs vaduotis iš jo jungo. Aš nulenkiau galvą; bet kiek aš prisikentėjau, jūs, būdama tokia pat nelaiminga, vargu ar galėsite suprasti. Ir nors užgauliojamas, niekinamas, aš tiems žmonėms piktu už pikta neatsilyginau, todėl gal reikėtų iš to spręsti, kad aš nebuvau toks beširdis, kaip man buvo prikaišiojama.

Kai aš sugrįžau čia ir pamačiau tą žmogų, už kurio tave išleido... atsiprašau, Indiana, tada aš tikrai buvau egoistas; egoizmo visada būna meilėje, jeigu buvo net manojoje; aš pajutau kažkokį žiaurų džiugesį pamanęs, kad ta teisės parodija tau suteikė valdovą, ne vyrą. Tu nustebai dėl savotiškos draugystės, kurią aš jam rodžiau; matai, aš nelaikiau jo varžovu. Aš gerai žinojau, kad tas senis negali nei meilės įkvėpti, nei pats pamilti ir kad tavo širdis toje santuokoje liks nekalta. Aš jam buvau dėkingas už tavo abejingumą ir tavo nusiminimą. Jeigu jis būtų čia pasilikęs, gal aš būčiau nusikaltęs, bet jūs mane palikote vienišą, o aš be tavęs negalėjau gyventi. Aš mėginau nuslopinti tą nenugalimą meilę, kuri atgijo visu stiprumu, kai aš tave išvydau gražią ir liūdną, tokią,

kaip buvau svajojęs apie tave nuo jaunų tavo dienų. Tačiau vienatvė tik sustiprino mano ilgesį, ir aš pasidaviau tam troškuliui tave matyti, gyventi su tavim po vienu stogu, kvėpuoti tuo pačiu oru ir nuolatos girdėtis harmoningu tavo balsu. Tu nežinai, su kokiomis kliūtimis aš turėjau susidurti, kokį nepasitikėjimą aš turėjau nugalėti; aš tada supratau, kokias pareigas prisiėmiau; aš negalėjau gyventi šalia tavęs, nenuraminęs tavo vyro šventuoju pažadu, o juk aš niekuomet nesu savo žodžio sulaužęs. Aš tada įsipareigojau protu ir širdimi niekados neužmiršti prisiimto savo, kaip brolio, vaidmens, ir pasakyk, Indiana, ar aš neišlaikiau savo įžado?

Aš taip pat supratau, kad man bus sunku arba ir visai nebus galima atlikti to svarbaus uždavinio, jei aš nusimesiu kaukę, kuri mane nutolina nuo artimų santykių ir nuo gilių jausmų; aš supratau, kad man nereikia žaisti su pavojumi, nes mano jausmai buvo per daug karšti, kad galėtų laimėti. Aš jaučiausi turįs apsisupti triguba ledo siena, kad tu manimi nesidomėtum, manęs neužjaustum ir per tai manęs neprapuldytum. Aš tariaus, kad tą dieną, kai tu manęs imsi gailėtis, aš jau būsiu kaltas, todėl sutikau būti kaltinamas šiurkštumu ir bjauriu egoizmu, kuo, ačiū Dievui, ir jūs nepagailėjote manęs apkaltinti. Mano apsimetimas man netikėtai pasisekė: jūs man reiškėte užgaulų pasigailėjimą nelyginant eunuchui, jūs laikėte mane bedvasiu ir beširdžiu, jūs pamynėte mane po kojų, ir aš neturėjau teisės pykti ar kerštauti, nes taip būčiau save išdavęs ir pasirodęs jums esąs žmogus.

Aš skundžiuos žmonėmis, bet ne tavimi, Indiana. Tu visada buvai gera ir gailestinga; tu pakentei mane su ta šlykščia kauke, kurią aš užsidėjau, kad galėčiau prie tavęs prisiartinti; man nereikėjo raudonuoti dėl to mano vaidmens, tu buvai visa ko užvadas, ir kartais aš pagalvodavau didžiuodamasis, kad jeigu tu taip palankiai žiūri į mane apsimetėlį, tai gal tu pamiltum, kada nors pažinusi mane tikrą. Iš tiesų! Kuri kita nebūtų manęs atstūmusi? Kuri kita būtų ištiesusi ranką tokiam bukapročiui ir bežadžiui? Visi, išskyrus tave, bodėdamiesi šalinosi *egoisto*! Ak, nebuvo tarp žmonių kitos tokios kilnios būtybės, kuri neatsisakytų bendrauti be atpildo; tebuvo viena siela, šventos ugnies kupina, kuri įžiebė net šaltą sustingusią apleisto vargšo sielą. Tik viena širdis turėjo per daug to, ko man trūko. Pasaulyje tebuvo viena Indiana, kuri galėjo mylėti tokį Ralfą.

Be tavęs, daugiausia palankumo man parodė Delmaras. Tu mane kaltinai, kad aš tam žmogui nuolaidžiavęs, kad tavo interesus savanaudiškai aukodavęs, nesutikdamas kištis į jūsų namų ginčus.

Kokia neteisybė! Argi tu nepastebėjai, kad aš, kiek buvo įmanoma, tave užstodavau, o ypačiai tu nesuvokdavai, kad aš negalėjau stoti tavo pusėn, savęs neišdavęs. Ką tu būtum dariusi, jei Delmaras būtų mane pavaręs? Kas būtų tave taip globojęs paslapčiomis, bet su tokiu ištvermingumu, kurį suteikti tegali neužgęstanti meilė? Tik ne Remonas. Be to, prisipažįstu, aš tą kietą, šiurkštų žmogų mėgau iš dėkingumo, nes jis, galėdamas išplėšti paskutinę likusią man laimę, to nepadarė; jo paties nelaimė buvo, kad tu jo nemylėjai, ir čia jo nedalia slaptai simpatizavosi su manąja! Aš jį mėgau dar už tai, kad jis man nekėlė pavydo kančių.

Dabar aš papasakosiu apie pikčiausią mano gyvenimo negandą tuo nelemtu laikotarpiu, kai jūs pamilote kitą. Tik tada aš gerai supratau tą jausmą, kurį metų metais slopinau. Tada neapykanta įleido nuodų į mano širdį, ir pavydas nustelbė mano jėgas. Ligi tol mano vaizduotėje jūs buvote tyra, mano pagarba jus buvo apgobusi šydu, kurio net naivi sapnų drąsa nesikėsino pakelti; bet pagalvojęs, kad kitas jus traukia į savo likimo kelią, atima jus iš manęs ir svaigsta iš laimės, apie kurią aš net sapnuoti nedrįsau, aš pasiutau; būčiau norėjęs matyti tą bjaurų žmogų šios prarajos dugne, kad galėčiau akmenimis suskaldyti jam galvą.

Bet jūsų kančios buvo tokios didelės, kad aš užmiršau savąsias. Aš nenorėjau jo žudyti, nes jūs būtumėt verkusi. Keliskart man buvo kilęs noras - teatleidžia man Dievas! - pasielgti negarbingai ir niekšiškai su Delmaru ir padėti savo priešui. Taip, Indiana, aš buvau toks nelaimingas matydamas jus kenčiant, kad graudinausi panorėjęs jums akis atverti; aš būčiau savo gyvybę paaukojęs, jei būčiau galėjęs savo širdį perkelti į tą žmogų! O galvažudys! Teatleidžia jam Dievas už jo piktadarybes, man padarytas, bet tenubaudžia jį už tas, kurias jis sukrovė ant jūsų galvos. Už šias aš jo neapkenčiu, nes aš nebegalvoju apie savo gyvenimą, kai matau, ką jis padarė iš jūsiškio. Visuomenė privalėjo jį paženklinti jau nuo pat gimimo dienos! Ji būtų turėjusi jį pasmerkti ir atstumti kaip pikčiausią iškrypėlį! O iš tikrųjų ji, priešingai, kėlė jį į aukštybes! Ak, aš pakankamai pažįstu tuos žmones ir neturėčiau piktintis; liaupsindami iškrypėlius, kurie ardo kitų laimę ir teršia kitų garbę, tie žmonės tik klauso savo prigimties.

Dovanokit, Indiana, dovanokit! Gal per žiauru skųstis jums, bet tai darau pirmą ir paskutinį kartą; leiskite man prakeikti nedėkingąjį, kuris jus stumia į kapus. Reikėjo tos siaubingos pamokos, kad jūsų akys atsivertų. Veltui Delmaras ir Nuna iš mirties patalo jums šaukė: "Saugokis to žmogaus, jis tave pražudys!" - jūs buvote

kurčia. Piktasis jūsų genijus jus suvedžiojo, ir viešoji nuomonė jus iškoneveiktą pasmerkė, o jį išteisino. Jis pridirbo visokių piktenybių, o į tai niekas nekreipė dėmesio. Jis pražudė Nuną, o jūs tai užmiršote, jis pražudė jus, o jūs jam dovanojote. Jis mokėjo akis dumti ir temdyti protą, jo miklios ir klastingos kalbos veikė širdis, jo gyvatiškas žvilgsnis kerėjo; jeigu gamta jam būtų suteikusi mano metalinius bruožus ir mano sustingusį protą, ji būtų iš jo padariusi tikrą žmogų.

O, tenubaudžia jį Dievas už tai, kad jis buvo toks žiaurus jums; arba, geriau, teatleidžia jam, nes jis buvo gal ne toks blogas, koks paikas! Jis jūsų nesuprato, neįvertino laimės, kurią galėjo pasiekti! O jūs jį taip mylėjote! Jis galėjo padaryti jūsų gyvenimą tokį gražų! Juo dėtas, aš nebūčiau buvęs dorovingas, aš būčiau su jumis išbėgęs į negyvenamus kalnus, aš jus būčiau išplėšęs iš visuomenės, kad vienas jus teturėčiau ir jums viską atstočiau, ir tik vieno būčiau būgštavęs - kad jus ne visi pasmerks ir ne visi apleis. Aš būčiau troškęs jūsų pagarbos, bet ne ta prasme kaip jis; aš būčiau ją pašalinęs, kad pavaduočiau ją savo meile. Man būtų buvę skaudu matyti kitą žmogų jums suteikiant nors dalelytę gerovės, nors valandėlę pasitenkinimo, nes tai būtų buvusi man padaryta vagystė; jūsų laimė būtų buvusi mano tikslas, mano nuosavybė, mano būtis, mano garbė! O, tegul šis nykus tarpeklis būtų buvęs mano namai, o tie kalnų medžiai visas mano turtas, aš būčiau didžiavęsis ir jautęsis turtingas, jei apvaizda būtų suteikusi man jūsų meilę!.. Leiskite man verkti, Indiana; pirmą kartą gyvenime aš verkiu - Dievas panorėjo, kad aš nemirčiau, to liūdno džiaugsmo nepatyręs.

Ralfas verkė kaip kūdikis. Tikrai pirmą kartą ta tvirta siela ėmė gailėtis pati savęs, bet ir tomis ašaromis jis apverkė ne tiek savo kiek Indianos likimą.

- Neverkite dėl manęs, - tarė jis, pamatęs ir ją verkiant, - negailėkite manęs, jūsų gailestis nustelbia visą praeitį, o dabartis nebėra graudi. Dėl ko aš dabar kentėčiau? Jūs jo nebemylite.

- Jei aš būčiau jus anksčiau pažinusi, Ralfai, aš niekuomet nebūčiau jo pamilusi, - tarė ponia Delmar. - Jūsų dorovingumas mane pražudė.

- Be to, - tarė Ralfas, su skausminga šypsena į ją žiūrėdamas, - aš turiu kai ką linksmesnio jums pasakyti. Plaukiant jūs nejučiomis man atskleidėte paslaptį. Jūs man papasakojote, kad Remonas anaiptol nebuvo toks laimingas su jumis, kaip jis dėjosi. Taigi jūs išvadavote mane nuo sąžinės priekaištų, kad aš blogai jus sau-

gojau, nes aš turėjau akiplėšišką norą jus apsaugoti nuo suviliojimo ir tuo jus įžeidžiau, Indiana. Aš nepasitikėjau jūsų jėgomis - tai dar vienas mano nusikaltimas, kurį prašau man atleisti.

- Kaip! - tarė Indiana. - Jūs prašote mano atleidimo? Aš gi į jūsų gyvenimą įnešiau visas nelaimes, už tyrą ir kilnią jūsų meilę atsilyginau neregėtu apakimu ir nedėkingumu, tad aš turėčiau pulti kniūbsčia ir jus atsiprašyti.

- Vadinasi, tu nesibodi mano meile ir netūžti dėl jos, Indiana... O Viešpatie! Aš dėkoju jums! Aš mirsiu laimingas! Klausyk, Indiana, neprikaišiok sau dėl mano kančių. Šią valandą aš neapgailestauju nė vieno Remono džiaugsmo ir manau, kad mano likimas jam turėtų sukelti pavydą, jei jis turėtų žmogaus širdį. Dabar aš esu tavo brolis, tavo vyras, tavo mylimasis visiems amžiams. Nuo tos dienos, kai tu sutikai su manim atsižadėti gyvenimo, man dingtelėjo maloni mintis, kad tu man priklausai, kad tu man atiduota neatimamai; aš ėmiau tylomis tave vadinti savo sužadėtine. Būtų buvusi per didelė laimė, - o gal ir nevisiška - tave turėti čia, žemėje. Dievo prieglobstyje manęs laukia palaima, kurios aš troškau vaikystėje. Ten tu mane mylėsi, Indiana, ten tavo dieviškoji išmintis, atpalaiduota nuo visų melagingų šio gyvenimo fikcijų, atsiskaitys už visas mano aukas, kančias ir atsižadėjimus; ten tu būsi mano, Indiana! Dangus - tai tu, ir jei aš nusipelniau būti išganytas, tai nusipelniau ir tave turėti. Tokių minčių vedamas, aš ir prašiau tave apsivilkti tais baltais rūbais; tai sutuoktuvių rūbai, o ta uola, išsišovusi ežero link, - mūsų laukiantis altorius.

Jis atsistojo, nuėjo į giraitę, nuskynė žydinčią apelsinmedžio šaką ir papuošė ja juodus Indianos plaukus. Paskui atsiklaupęs tarė:

- Padaryk mane laimingą, pasakyk, kad tavo širdis priima ano gyvenimo santuoką. Suteik man amžinybę, neversk manęs maldauti nebūties.

Jei pasakojimas apie Ralfo išgyvenimus jums nesukėlė įspūdžio ir jūs nepamilote to tauraus žmogaus, tai tik dėl to, kad aš nesugebėjau jo atminimų išdėstyti, o juo labiau perteikti to įtaigumo, kurio turi su tikra ir gilia aistra kalbančio žmogaus balsas. Be to, mėnulis man neįkvepia melancholijos, o jūsų širdies ir smegenų neveikia nei senegališkų paukščių giesmės, nei gvazdikmedžių aromatas, nei apskritai svaigus tropikų nakties žavesys. Taip pat gal jūs nesate patyrę, kokių stiprių ir naujų jausmų kyla sieloje prieš savižudybę ir kaip tikroviškai pasireiškia gyvenimo dalykai tą akimirksnį, kai jiems norima galą padaryti. Tokia staigia šviesa

nušvito visa Indianos siela; šydas, kuris jau seniai pradėjo slinkti nuo jos akių, galutinai nukrito. Išvysdama tikrovę, ji pajuto Ralfo širdį, kokia ji tikrai buvo, ji pamatė jo bruožus, kurių niekados nebuvo pastebėjusi, nes aukšta padėties įtampa jį paveikė kaip Volto elementas sustingusius sąnarius; jis išsivadavo iš to paralyžiaus, kuris buvo sukaustęs jo akis ir balsą. Pasipuošęs savo atviraširdiškumu ir dorovingumu, jis buvo daug gražesnis už Remoną, o Indiana pajuto, kad ji Ralfą turėjo mylėti.

- Būk mano vyras danguje ir žemėje, - tarė ji, - tegul šis pabučiavimas sužieduoja mudu amžinai!

Jųdviejų lūpos susilietė. Be abejonės, tikroji meilė turi didesnę galią negu laikino įkarščio aistros. Tas pabučiavimas ant ano gyvenimo slenksčio išreiškė visą džiaugsmą šiame pasaulyje.

Ralfas paėmė sužadėtinę į glėbį ir užnešė ją ant uolos, kad abu drauge šoktų į krioklio prarają...

PABAIGA [24]

Praėjusiais metais, vieną šiltą sausio mėnesio dieną, išėjau iš Sen Polio pasvajoti į Burbonų salos miškus. Ten aš svajojau apie jus, mano bičiuli. Tie neįžengiami miškai man priminė jūsų keliones ir jūsų studijas, žemėje čia pasilikо jūsų pėdsakai. Visur aš atradau grožybių, apie kurias jūs žavingai pasakojote džiugindamas mane poilsio metu; norėdamas drauge jomis gėrėtis, mintimis kviečiau jus iš senosios Europos, kur jūs kukliai gyvenate, nežinomybės supamas. Laimingas žmogus! Joks klastingas draugas dar neišdavė pasauliui nei jūsų išminties, nei nuopelnų!

Vaikščiodamas aš pasukau į vieną nuošalų kampelį aukščiausioje salos dalyje, pavadintą Sen Polio išdaga.

Plati uolynų dalis, ugnikalnio išgriauta, buvo sudariusi kalnyne ilgą aikštę, sumišai ir netvarkingai užgriozdintą atskalomis. Vienur stambi uola buvo pasvirusi ant mažų atplaišų, kitur visa siena buvo susidariusi iš mažų išakijusių skeveldrų, nelyginant lengva grakšti maurų pilis; čia vėl ant dantyto bastiono stypsojo bazaltinis obeliskas, kurio šonus tarytum koks dailininkas būtų iškalęs ir išglaistęs; o ten vėl gotikos tvirtovė, griūvanti šalia beformės keistos

[24] "Pabaiga" buvo pridurta vėliau, ja autorė norėjo sušvelninti ir išsklaidyti pirmosios redakcijos romantišką pesimizmą.

pagodos. Visi meno apmatai, visi architektūros metmenys čia susiėjo draugėn, ir rodės, lyg visų amžių ir visų tautų genijai čia būtų suėję ieškoti įkvėpimo tuose atsitiktiniuose griuvėsiuose. Be abejonės, čia bus gimę magiški maurų skulptūros užmojai. Miškų glūdumose palmė irgi turėjo būti vienas gražiausių meno modelių. Medis, šimtais kamieno atšakų įsikibęs į žemę, turėjo pirmas įdiegti mintį statyti katedrą su lengvais skliautais. Sen Polio išdagoje per vieną audringą naktį susikūrė visos formos, visos grožybės, visos išdaigos, visi ryžtai, susijungdami, vienas ant kito susikraudami ir susiderindami. Oro ir ugnies dvasios neabejotinai bus vadovavusios tai nelabųjų operacijai - tik jos galėjo suteikti savo išmonėms tą siaubingą, įnoringą ir neišbaigtą pobūdį, kuris jas skiria nuo žmogaus kūrinių, tik jos galėjo sukrauti tuos baisius luitus, suversti tokias milžiniškas krūvas, svaidyti kalnus kaip žvirgždus ir toje savo kūryboje, kurią žmogus mėgino pamėgdžioti, įdiegti didingas meno mintis, nepakartojamus grožio kontrastus, kurie tarytum sviedžia patyčių iššūkį menininkui: "Nagi pamėginki dar ir taip!"

Aš sustojau prie maždaug šešiasdešimties pėdų aukščio bazaltinės uolienos, tarytum kokio akmenkalio išglaistytomis briaunomis. Šio keisto paminklo priešakyje atrodė buvęs nemirtingos rankos įbrėžtas įrašas. Tie vulkaniškos kilmės akmenys dažnai taip atrodo. Kitados ugnies ištirpyta jų substancija vėsdama, bet dar minkšta būdama, prisiėmė kriauklių ir lianų įspaudų. To atsitiktinio vyksmo padarinys - įvairios keistenybės, hieroglifai, paslaptingi rašmenys, tarytum kokių antgamtinių būtybių parašai kabalistinėmis raidėmis.

Aš ilgai ten rymojau, kaip vaikas įsigeidęs įspėti tų nežinomų rašmenų prasmę. Veltui sukau galvą paskendęs apmąstymuose ir visiškai užmiršęs laiką.

Tuo tarpu tirštas rūkas, iš pradžių aptraukęs smailias kalnų viršūnes, ėmė leistis šlaitais, ir greitai aš jau jų visai nebegalėjau įžiūrėti. Man dar neperėjus pusės plokščiakalnio, rūkas nepermatomu šydu uždengė visą jo plotą. Netrukus pakilęs smarkus vėjas jį bematant išblaškė. Paskui, vėjui aptilus, rūkas vėl sutirštėjo, vėl buvo vėtros išsklaidytas.

Nuo audros aš pasislėpiau oloje, bet užklupo kita neganda. Liūtis užtvindė visus upelius, ištekančius iš kalnų viršūnių. Po valandos viskas buvo apsemta, ir vanduo purkšdamas ir kriokdamas šlaitais sruveno į slėnį.

Po itin sunkios ir pavojingos dviejų dienų kelionės aš atsidūriau - be abejonės, apvaizdos dėka - prie vienos trobelės visai nuo-

šalioje vietoje. Kuklus, bet gražus namelis, atsilaikęs prieš audrą ir nuo jos apsaugotas išsikišusios uolos, kuri jam buvo nelyginant skėtis. Truputį žemiau pašėlęs krioklys veržėsi į tarpeklio gylę, ten patvindamas ežeru; jo krantuose gražūs medžiai jau kėlė audros nulenktas ir aplaužytas viršūnes.

Aš nekantriai pasibeldžiau, bet kai ant slenksčio pasirodė žmogus, žingtelėjau atatupstas. Nespėjau dar prabilti ir paprašyti pastogės, o šeimininkas tylėdamas oriu mostu pakvietė vidun. Aš įėjau ir susidūriau akis į akį su seru Ralfu Braunu.

Buvo praėję daugiau kaip metai, kai seras Braunas ir jo bičiulė "Nahandovu" parplaukė į koloniją, ir per tą laiką vargu ar kas bent tris kartus buvo matęs serą Ralfą mieste; o ponia Delmar gyveno taip užsidariusi, kad dauguma miestiečių net abejojo, ar ji dar gyva. Maždaug tuo metu aš pirmą kartą atvykau į Burbonų salą. O dabar tai buvo antras mano susitikimas su seru Braunu.

Pirmasis susitikimas man paliko neišdildomą įspūdį - tai buvo Sen Polio pajūryje. Iš pradžių jo bruožai ir laikysena niekuo nepatraukė mano dėmesio, bet paskui, kai aš iš tuščio smalsumo ėmiau teirautis apie jį, kolonistai atsakinėjo taip keistai, taip prieštaringai, kad aš tikrai susidomėjau tuo Bernikos atsiskyrėliu.

- Šiurkštuolis, neišauklėtas žmogus, - sakė man vienas, - visiška menkysta, vienintelė gera jo savybė, kad jis tyli.

- Tai labai išsilavinęs ir gilus žmogus, - pasakojo kitas, - bet jis tokios geros nuomonės apie save, į visus taip iš aukšto žiūri, kad net vengia žodį ištarti paprastam žmogui.

- Savimyla, - sakė trečias, - vidutiniškas, bet nekvailas, didelis egoistas, net sakoma, nusistatęs prieš visuomenę.

- Argi jūs nežinote? - pasakė man vienas jaunuolis, užaugęs kolonijoje, todėl šiaurių provinciališkų papročių. - Tai niekšas, galvažudys, jis nunuodijo savo draugą, kad galėtų vesti jo žmoną.

Toks atsakymas mane taip pribloškė, kad aš kreipiausi į kitą vyresnį žmogų, kurį pažinojau kaip rimtą vyrą. Iš mano žvilgsnio matydamas, kad aš trokšte trokštu tą problemą išspręsti, jis tarė:

- Kadaise seras Ralfas buvo aukštuomenės žmogus; dėl nekalbumo jis buvo nemėgstamas, bet gerbiamas. Tai viskas, ką aš galiu apie jį pasakyti, nes po tos nelaimingos istorijos aš neturėjau jokių ryšių su juo.

- Kokios istorijos? - paklausiau.

Jis man papasakojo apie staigią pulkininko Delmaro mirtį, apie jo žmonos pabėgimą tą pačią naktį, apie pono Brauno išvykimą ir sugrįžimą. Teisingumo organai negalėję išaiškinti visų tų aplinky-

bių, niekas negalėję įrodyti pabėgėlės nusikaltimo. Karališkasis prokuroras atsisakęs traukti atsakomybėn, bet žmonės spėlioję, kad teismo pareigūnai pataikavo ponui Braunui, ir už tai kaltinę juos palikus visą reikalą neišaiškintą; tuodu žmonės buvę bjauriausiai įtariami.

Tuos įtarimus lyg ir patvirtinę tai, kad kaltininkai sugrįžę vogčiomis, paslaptingai įsikūrę nykiame Bernikos tarpeklyje. Iš pradžių kalbėta, esą jie pabėgę, kad visas dalykas prisimirštų, bet Prancūzijoje juos visi taip baikotavę, kad jie buvę priversti pasislėpti čia ir ramybėje džiaugtis savo nusikalstama meile.

Tačiau tas paskalas niekais vertė kitas tvirtinimas, kad ponia Delmar, kaip teigė, rodos, geriau informuoti žmonės, visados vengusi ir beveik nekentusi savo pusbrolio pono Brauno.

Tad aš atidžiai ir, galėčiau pasakyti, sąžiningai stebėjau šių keistų pasakojimų herojų. Jis sėdėjo ant prekių gniutulo ir laukė jūreivio, su kuriuo turėjo nežinau kokį prekybinį reikalą; jo žydros kaip jūros vanduo akys, tokios ramios, tokios teisingos, žvelgė kažkur į tolį; veido bruožai harmoningai derinosi. Tame sveikame ir tvirtame organizme, rodės, viskas - ir nervai, ir raumenys, ir kraujas - buvo darnu, nuosaiku, vieninga, ir aš būčiau lažinęsis, kad taip baisiai užgauliojamas žmogus nepadarė ir netgi niekados nemanė padaryti nusikaltimo, kad jo sąžinė ir rankos tokios pat nesuteptos kaip ir jo tyra kakta.

Bet staiga baronetas, kurį aš ypač godžiai ir smalsiai apžiūrinėjau, metė žvilgsnį į mane. Lyg sučiuptas vagišius susigėdęs, aš nuleidau akis, nes sero Ralfo akyse glūdėjo griežtas priekaištas. Nuo to laiko aš nenoromis dažnai apie jį pagalvodavau, net sapnuodavau jį. Dėl jo aš nerimastavau ir jaudinausi, veikiamas to nepaprasto žmogaus magnetizmo.

Aš iš tikrųjų labai troškau geriau pažinti serą Ralfą, bet norėjau stebėti jį iš šalies ir nematomas. Man rodėsi, kad aš jam esu kažkuo nusikaltęs. Jo skaidrios krištolinės akys mane šaldyte šaldė. Šis žmogus turėjo būti toks pranašus dorybės ir piktadarybės prasme, kad aš jaučiausi menkutis ir mažas.

Jo vaišingumas nebuvo nei prašmatnus, nei triukšmingas. Jis nusivedė mane į savo kambarį, pasiūlė sausus baltinius ir drabužius, paskui supažindino su savo gyvenimo drauge, kuri mūsų laukė prie stalo.

Matydamas ją tokią gražią ir jauną (ji atrodė vos aštuoniolikos metų), gėrėdamasis jos žvalumu ir grakštumu, aš labai susijaudinau. Tučtuojau pamaniau, kad ši moteris arba didelė nusikaltėlė,

arba labai nelaiminga, arba padariusi šlykštų nusikaltimą, arba šlykščiai apšmeižta.

Visą savaitę patvinusios upės, apsemti slėniai, lietūs ir vėtros mane sulaikė Bernikoje. Paskui nušvito saulė, o aš vis dar neketinau skirtis su vaišingais šeimininkais.

Nei vienas, nei antras nebuvo per daug iškalbūs ar sąmojingi, bet viskas, ką jie sakė, buvo reikšminga ir miela - jie gyveno širdimi. Indiana nebuvo mokyta, bet tas nemokytumas nebuvo siauras ir atžarus, koks atsiranda iš tingumo, iš nepaslankumo arba iš negabumo; ji trokšte troško žinoti viską, ko anksčiau jai neleido gyvenimo sąlygos; be to, gal čia būta ir koketiškumo nuolatos klausinėti serą Ralfą ir šitaip suteikti jam progą pasirodyti prieš mane daug nusimanančiu.

Aš ją radau žvalią, bet be perdėto gyvumo; jos laikysenoje buvo pastebimas kreolėms būdingas lėtumas ir liūdnumas, ir tai mane itin žavėjo; ypač švelnios buvo jos akys, kurios tarytum pasakojo apie visas iškentėtas kančias; net kai ji šypsodavosi, jos žvilgsnyje vis dar būdavo melancholijos, bet tokios melancholijos, kuri dvelkė laimės apmąstymais ir jaudinančiu dėkingumu likimui.

Vieną rytą aš pasisakiau norįs išvykti.

- Jau! - nustebo jiedu.

Jųdviejų lūpose šis žodis nuskambėjo taip nuoširdžiai ir švelniai, kad aš pasidariau drąsesnis. Prisiekiau sau nepalikti sero Ralfo, nepatyręs jo istorijos. Bet dėl to baisaus įtarimo, kuris buvo pasėtas mano sieloje, mane pagavo neįveikiama baimė.

Stengiausi tą baimę nugalėti.

- Paklausykite, - tariau aš, - žmonės yra baisūs niekšai, jie man pripasakojo daug pikto apie jus. Aš tuo nesistebiu dabar, jus pažinęs. Jūsų gyvenimas turėjo būti gražus, jei jis taip apkalbinėjamas...

Aš tuojau stabtelėjau pamatęs ponios Delmar veide naivų nustebimą. Supratau, kad ji nieko nežino, kokios šlykščios apkalbos skleidžiamos apie ją. O sero Ralfo veide atsispindėjo išdidus nepasitenkinimas. Aš pakilau ir susigėdęs bei nusiminęs norėjau atsisveikinti, priblokštas sero Ralfo žvilgsnio, kuris man priminė pirmąjį mudviejų susitikimą ir tą nebylų maždaug tokio pat pobūdžio pokalbį ant jūros kranto.

Susigraudinęs, kad turiu skirtis su tuo šauniu žmogumi tokios nuotaikos, ir apgailestaudamas, kad jį suerzinau ir įžeidžiau, atsilygindamas už tas laimingas dienas, kurias jis man suteikė, aš pajutau, kaip man suspaudė širdį, ir apsiašarojau.

- Meldžiamasis, - tarė jis imdamas mane už rankos, - pasilikite

dar vieną dieną su mumis, man nejauku taip paleisti vienintelį draugą šioje padangėje.

Kai ponia Delmar pasišalino, jis tarė:

- Aš jus supratau ir papasakosiu savo gyvenimo istoriją, bet tik ne prie Indianos. Yra žaizdų, kurių nereikia jaudrinti.

Vakare mes išėjome į mišką pasivaikščioti. Audra buvo nudraskiusi visus lapus nuo medžių, taip gražiai žaliavusių prieš dvi savaites, bet jie vėl krovė stambius sakingus pumpurus. Paukščiai ir vabalai vėl sukilo. Nuvytusių žiedų vietoje skleidėsi nauji. Upeliai atkakliai plovė susikaupusį vagoje smėlį. Viskas atgijo ir atsigavo.

- Matote, - tarė man Ralfas, - kaip nuostabiai greitai ta geroji ir vešlioji gamta atitaiso savo žalą! Ar jums neatrodo, kad ji tarytum gėdytųsi praleidusi laiką ir lyg stengtųsi savo syvų galia per kelias dienas atlikti visų metų darbą?

- Ir ji tai padarys, - tarė ponia Delmar, - aš atsimenu praėjusių metų audras; po mėnesio jų nė ženklo neliko.

- Panašiai esti, - tariau aš, - ir su sielvarto nukamuota širdimi - kai laimė sugrįžta, ji bemat atsigauna ir pajaunėja.

Indiana ištiesė man ranką, džiaugsmingai ir meiliai žiūrėdama į poną Brauną.

Sutemus ji pasitraukė į savo kambarį, o seras Ralfas mane pasisodino šalia savęs ant suolo sode ir išpasakojo savo istoriją iki tos vietos, kur mes sustojome ankstesniame skyriuje.

Po to jis ilgai tylėjo, tarytum visai užmiršęs mane.

Smarkiai susidomėjęs pasakojimu, aš ryžausi nutraukti jo susimąstymą, užduodamas paskutinį klausimą.

Jis krūptelėjo kaip iš miego pabudintas, paskui šypsodamas meiliai tarė:

- Mano jaunasis bičiuli, yra atminimų, kurie papasakoti netenka žavesio. Aš tik tiek jums pasakysiu, kad buvau nusprendęs nusižudyti drauge su Indiana. Bet, matyt, mūsų aukos ratifikacija dar nebuvo įregistruota dangaus archyvuose. Gal gydytojas jums paaiškintų, kad man buvo apsisukusi galva ir aš pasukau ne ta kryptimi. Bet aš ne gydytojas ir mieliau patikėčiau, kad Abraomo ir Tobijaus angelas, tas baltasis angelas žydromis akimis ir aukso diržu, kokį jūs dažnai matydavote vaikystės sapnuose, nusileido ant mėnulio spindulio ir plevendamas krioklio pursluose ištiesė savo sidabrinius sparnus mano bičiulei. Aš pats tiek tegaliu patvirtinti, kad mėnulis buvo nusileidęs už didžiųjų kalno viršūnių ir joks nelemtas triukšmas netrikdė krioklio šniokštimo, kad uolų paukščiai

pakilo tik tada, kai jūros horizonte nutįso baltas kaspinas, ir kad pirmasis aušros spindulys, apšvietęs apelsinmedžių giraitę, mane rado klūpantį ir garbinantį Dievą.

Tačiau nemanykite, kad aš iš karto priėmiau tą netikėtą laimę, kuri mane prikėlė naujam gyvenimui. Aš bijojau prisiimti tą šviesią ateitį, kuri manęs laukė, ir kai Indiana atvėrusi blakstienas nusišypsojo, aš, rodydamas jai krioklį, kalbėjau apie mirtį.

"Jeigu jūs nesigailite išgyvenusi iki šio ryto, - pasakiau jai, - mes galime sakyti, ir vienas, ir antras, kad patyrėme visišką laimę, ir dabar kaip tik dėl to turime palikti šį gyvenimą, nes mano žvaigždė gal jau rytoj nublanks. Kas žino, ar palikęs šią vietą ir ištrūkęs iš tos svaigios aplinkos, į kurią mane įstūmė mintys apie mirtį ir meilę, aš nepavirsiu vėl ta niekinga žmogysta, kurios jūs nekentėte vakar? Ar neraudonuosite jūs pati prieš save, radusi mane tokį pat, kokį pažinojote vakar? Ak, Indiana, apsaugokite mane nuo tos baisios nelaimės, nes tai būtų man paskutinis likimo smūgis." - "Argi jūs, Ralfai, nepasitikite savo širdim? - tarė Indiana be galo meiliai ir maloningai, pasitikėjimo kupina. - Argi manoji nebus jums pakankamas laidas?"

Ką besakyti? Aš nebuvau laimingas pirmomis dienomis. Aš neabejojau ponios Delmar nuoširdumu, bet ateitis mane baugino. Trisdešimt metų nepasitikėjęs savimi, aš negalėjau per vieną dieną įsitikinti, kad patiksiu ir būsiu mylimas. Buvo tad netikrumo, siaubo ir kartėlio akimirkų, protarpiais aš gailėjausi nešokęs į ežerą tada, kai Indiana vienu savo žodžiu mane padarė laimingą.

Ji irgi išgyveno liūdnų valandėlių. Nelengva jai buvo nusikratyti kančių, nes siela pripranta prie nelaimių, kurios įleidžia šaknis ir nesiduoda be pastangų išraunamos. Bet aš turiu pripažinti, kad ta moteris niekados neliūdėjo dėl Remono. Ji netgi su neapykanta jo neprisimindavo.

Pagaliau, kaip visada, gilią ir tikrą meilę laikas, užuot silpninęs, ją didino ir stiprino; kiekviena diena ją ugdė, nes kiekviena diena pridėdavo abipusių įsipareigojimų vienas kitą gerbti ir branginti. Visos baimės viena po kitos nyko, o kai pamatėme, kaip lengvai gali būti pašalintos visos abejonės, mes juokdamies prisipažinome buvę bailiai ieškodami laimės ir dėdamies vienas kito neverti. Nuo tos valandos mūsų meilė tapo patvari.

Ralfas nutilo; valandėlę abu giliai susimąstėme, paskui jis, paėmęs mane už rankos, tarė:

- Aš jums nekalbu apie savo laimę. Jeigu yra skausmų, apie kuriuos niekad nesužinosi ir kurie tarytum drobule apgaubia, ly-

giai esti ir džiaugsmų, kurie slepiasi širdyje, nes žemiškas balsas nesugeba jų išreikšti. Pagaliau jei dangaus angelas nusileistų ant tos žydinčios šakos ir jums išpasakotų tai savąja kalba, jūs nieko nesuprastumėte, jaunuoli, nes jūsų vėtros neblaškė ir audros nedaužė. Deja, ką gali suprasti nekentėjusi siela? O mūsų piktadarybės, tai... - pridėjo jis šypsodamasis.

- O! - sušukau ašarų pilnomis akimis.

- Klausykite, - pertraukė mane Ralfas, - jūs tik kelias valandas pagyvenote su dviem Bernikos nusikaltėliais, bet vienos valandos jums užteko, kad sužinotumėte visą jų istoriją. Visos mūsų dienos panašios, visos jos ramios, gražios ir praeina greitai, kaip skaisčios mūsų vaikystės dienos. Kas vakarą mes dėkojame apvaizdai, kas rytą maldaujame siųsti mums saulę ir pavėsį kaip vakar. Didesnę pajamų dalį skiriame ligoniams negrams išpirkti. Tai svarbiausia priežastis, dėl kurios kolonistai mus apkalba. Gaila, mes nesame tokie turtingi, kad galėtume išpirkti visus, kurie gyvena vergijoje! Mūsų tarnai yra mūsų draugai, jie džiaugiasi mūsų džiaugsmais, o mes rūpinamės jų vargais. Taip slenka mūsų gyvenimas - be sielvartų, be susikrimtimų. Mes retai kalbame apie praeitį, taip pat retai apie ateitį. Apie praeitį kalbame be nuogąščio, apie atetį - be kartėlio. O jeigu kartais akis suvilgo ašaros, tai tik iš didelės laimės; negandų užklupti neverkiame.

- Meldžiamasis, - tariau aš, ilgai tylėjęs, - jeigu žmonių kaltinimai galėtų pasiekti jus, jūsų laimė būtų kilnus atkirtis.

- Jūs esate jaunas, - atsakė jis, - ir jūsų grynai, visuomenės nesugadintai sąžinei mūsų laimė yra mūsų dorovingumo ženklas; bet žmonėms reikia mūsų nusikaltimų. Tikėkite manim, vienatvė yra geras daiktas, o žmonių nereikia paisyti.

- Ne visi jus kaltina, - tariau aš, - bet netgi tie, kurie vertina, peikia jus už viešosios nuomonės nepaisymą, o pripažindami jūsų dorovingumą, prikiša puikybę ir išdidumą.

- Tas priekaištas, - atsakė Ralfas, - turi daugiau puikybės negu tariamoji mano neapykanta. O dėl viešosios nuomonės, meldžiamasis, tai matant, ką ji išaukština, ar nereikėtų visuomet paduoti ranką tam, kurį ji kojomis mindo? Sakoma, kad ji reikalinga laimei. Kas tuo tiki, turi ją gerbti. O aš tikrai apgailiu laimę, kuri priklauso nuo jos įnorio.

- Kai kurie moralistai smerkia jūsų vienatvę; jie tvirtina, kad žmogus priklauso visuomenei. Jie dar sako, kad jūs duodate kitiems pavojingą pavyzdį.

- Visuomenė neprivalo nieko reikalauti iš to, kuris nieko iš jos

nesitiki, - atsakė seras Ralfas. - Antra vertus, aš nemanau, kad pavyzdys užkrečiamas; reikia labai stiprios valios, kad nutrauktum ryšius su žmonėmis; daug vargo reikia tai valiai išugdyti; taigi palikite ramybėje tą nežinomą laimę, kuri niekam nieko nekainuoja ir kuri slapstosi nenorėdama gundyti pavyduolių. Todėl, jaunasis bičiuli, eikite savo likimo keliu - turėkite draugų, padėtį, reputaciją, tėvynę. O aš turiu Indianą. Nenutraukite ryšių su visuomene, gerbkite jos įstatymus, jei jie jus gina, branginkite jos sprendimus, jei jie yra teisingi; bet jei kurią dieną ta visuomenė ims jus šmeižti ir atstums, turėkite savigarbos apsieiti be jos.

- Taip, - tariau aš, - gryna sąžinė mums gali padėti iškentėti tremtį; bet kad ją pamėgtum, reikia turėti tokią gyvenimo draugę kaip jūsų.

- Ak, - tarė jis meiliai šypsodamasis, - kad jūs žinotumėt, kaip man gaila žmonių, kurie manęs nekenčia!

Kitą dieną aš išsiskyriau su Ralfu ir Indiana. Jis mane pabučiavo, o ji apsiašarojo.

- Sudie! - pasakė jie man. - Grįžkite į visuomenę, bet jei kurią dieną ji jus ištrems, atsiminkite mūsų indišką trobelę.

TURINYS

PIRMA DALIS
5

ANTRA DALIS
53

TREČIA DALIS
101

KETVIRTA DALIS
151

Sand Ž.
Sa-164 Indiana: Romanas / Iš pranc. k. vertė P. Klimas. - 2-asis patais. leid. - V.: Tyto alba, 1994. - 206 [1] p.

ISBN 9986-16-004-9

Žorž Sand - papuliari XIX a. prancūzų rašytoja. Ją išgarsino pirmasis romanas "Indiana" (1832 m.), kuriame piešiama graudi jaunos kreolės Indianos, ištekėjusios už pulkininko Delmaro, istorija. Nepatenkinta tuščiu ir beprasmiu aukštuomenės gyvenimu, Indiana ryžtasi palikti vyrą ir nutaria atiduoti savo likimą į mylimojo de Ramiero rankas. Nors Indiana ir pati susipainiojo savo jausmuose, šis jos protesto žingsnis plačiai nuskambėjo ano meto Europoje.

UDK 840-3

Žorž SAND
INDIANA
Romanas

Redaktorė *Jadvyga Barcienė*
Dailininkas *Liudas Parulskis*
Techninė redaktorė *Birutė Banseviciūtė*
Korektorė *Nijolė Urbšytė*

SL 1686. 1994 05 19. 13, 15 leidyb. apsk. l. Tir. 9000 egz. Užsakymas
Leidykla "Tyto alba", Medeinos 7-53, 2022 Vilnius.
Spausdino Valstybinė įmonė "Spauda", Laisvės pr. 60, 2000 Vilnius.

Kaina sutartinė

Indiana stumtelėjo duris, kurios lengvai atsivėrė.

- Tu laukei manęs! - sušuko ji priklaupdama ir padėdama svyruojančią galvą Remonui ant kelių. - Tu skaičiavai mėnesius, dienas! Tu skaičiavai praėjusį laiką, bet ir žinojai, kad aš negalėjau neatsiliepti į tavo kvietimą!.. Juk tu mane kvietei, ir štai aš esu, aš čia, aš mirštu!

Mintys jai susimaišė galvoje; kurį laiką ji tylėjo, sunkiai alsavo, neįstengdama nei žodžio prafarti, nei galvoti.

Paskui ji pravėrė akis; pamačiusi Remoną lyg pro sapną, ji džiaugsmingai ir dūkiai šūktelėjo ir prilipo prie jo lūpų, protą praradusi, aistros įkaitinta, laiminga.

O jis buvo išbalęs, be žado, sustingęs kaip perkūno trenktas.

ISBN 9986-16-004-9